

กฎหมายไทย

คือ

พระราชบัญญัติ และ ประกาศ

ซึ่งตั้งขึ้น ในรัชกาล ของ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้ทรงพระคุณ อันประเสริฐ

เล่ม ๖

ขุนหลวงพระไกรสี สุภาวภักดีศรีมนตาตุราช อำมาตยคณาการ (เปล่ง) ภ, ม, ท, ช, ว, ค, ม, รัฐมนตรี ข้าหลวงพิเศษ ประจำการ ตัดสินยุติธรรม ตามหัวเมืองทั้งปวง

อธิบดีผู้พิพากษา ศาลพระราชอาญา สนามสถิตย์ยุติธรรม กรุงเทพ ฯ

เป็นผู้รวบรวมเอามาลงพิมพ์ไว้เป็นสมุดเล่มเดียวกันเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง

ที่พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วิชากร บ้านหม้อ ถนนเพื่องนคร กรุงเทพ ฯ

ราคาเล่มละ ๘ บาท

ปีวัดนโกสินทรศก ๑๐๗

พิพิธภัณฑ์การเมืองการปกครอง หอสมุดแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเหตุ
https://www.parliament.go.th/

สารบาญ ฉ่ำ

๓๔๓ ประกาศให้ ใช้ตรา สำหรับ ตำแหน่ง
ร ศ ๑๑๔ น่า ๑๙๓๓

๓๔๔ พระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาความมิโทษ
สำหรับใช้ไปพลางก่อน ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๓๔

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลักษณ ใต่สวนก่อนเวลาพิจารณา

มาตรา ๑ ห้ามไม่ให้ จับกุมกักขัง โดยไม่มี
หมายจับ ยกเสีย แต่จับกุมกำลังทำผิด ฤๅสง
ไสย ว่าตะหนิ น่า ๑๙๓๕

มาตรา ๒ คนต้องจับกุมมาถึงที่ชังแล้ว
ต้องกะยาญชิตามเหตุที่ต้องจับนั้น น่า ๑๙๓๖

มาตรา ๓ ต้องใต่สวนใน ๔๘ ชั่วโมง
ตั้งแต่จับตัวมา ถ้าช้าไปด้วยเหตุใดต้องกะหมาย
ไว้ตามเหตุนั้น น่า ๑๙๓๗

มาตรา ๔ ให้ใต่สวนพิเคราะห์ดูตามถ้อยคำ
ที่สายาลเปนหลักฐาน ว่าเปนพิรุธฤๅไม่ น่า ๑๙๓๗

มาตรา ๕ คู่ความซักพยานได้ น่า ๑๙๓๘

มาตรา ๖ ให้ผู้พิพากษามีคำสั่งตาม
คำพยานชั้นต้นที่พิรุธไว้ ไม่ น่า ๑๙๓๘

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการชำระเป็นความแผ่นดิน

มาตรา ๗ ความมีโทษหลวงไม่มีโทษ ให้ชำระเป็นความแผ่นดินตามคำพยาน น่า ๑๙๓๙

มาตรา ๘ ให้เจ้าพนักงานกองตระเวรและกองไต่สวนช่วยเสาะหาพยานให้ชำระ น่า ๑๙๔๐

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณพิจารณา

มาตรา ๙ คู่ความแก่งทนายช่วยว่าความได้ น่า ๑๙๔๑

มาตรา ๑๐ ถึงกำหนดชำระโทษไม่มาก็ให้ยกฟ้องเสีย เว้นไว้แต่มีเหตุที่ควรเลื่อนเวลาชำระต่อไป น่า ๑๙๔๑

มาตรา ๑๑ โทษหาจำเลยให้การรับแล้วให้ตัดสินลงโทษ น่า ๑๙๔๒

มาตรา ๑๒ ถ้าจำเลยไม่รับให้ศาลซักไซ้จำเลยและพยานทั้งสองฝ่าย น่า ๑๙๔๒

มาตรา ๑๓ จำเลยให้การแก้ให้เด็ดขาดแล้วซักความพยานได้ น่า ๑๙๔๒

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๔ พยานต้องให้การเรียงตัว
กันโดยลำดับตามที่ศาลจะบังคับ น่า ๑๙๔๓

มาตรา ๑๕ วิธีสืบพยานใช้ตามพระราช
บัญญัติลักษณพยาน ร.ศ ๑๑๓ น่า ๑๙๔๓

มาตรา ๑๖ คู่ความจะขอให้พยานให้
การอีกครั้งหนึ่งฤๅให้พยานไปจากศาล ๆ
ก็สั่งได้ น่า ๑๙๔๓

มาตรา ๑๗ ให้ศาลพิเคราะห์ดูว่า ควร
พิจารณาข้อหาข้อใดก่อนและหลัง น่า ๑๙๔๔

มาตรา ๑๘ เริ่มชำระแล้วก็ให้ชำระต่อ
ไปให้แล้วอย่าให้ชักช้า น่า ๑๙๔๔

มาตรา ๑๙ เมื่อฟังคำพยานและคำชี้แจง
ของคู่ความแล้วให้ศาลตัดสิน น่า ๑๙๔๔

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณพิพากษาตัดสิน

มาตรา ๒๐ เมื่อชำระแล้วให้ตัดสินไม่ช้า
กว่า ๓ วัน น่า ๑๙๔๕

มาตรา ๒๑ คำตัดสินต้องเขียน น่า ๑๙๔๕

มาตรา ๒๒ คำตัดสินต้องชี้ขาดในข้อ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ต่าง ๆ คือ

ข้อ ๑ ทำเลยผิดทั้งฟ้องฤๅไม่

ข้อ ๒ ทำเลยทำผิดโดยเหตุดังที่คาฤๅที่แก้นั้นฤๅไม่

ข้อ ๓ ทำเลยทำผิดโดยเหตุดังที่แก้แล้วมิยกกฎหมายยกเว้นฤๅไม่ ถ้าชี้ขาดว่าผิดโดยเหตุอย่างใด ก็ให้วางยกกฎหมายตามเหตุนั้นให้มีกำหนดโทษด้วย นำ ๑๙๔๕

มาตรา ๒๓ ให้ตัดสินโดยที่เห็นมากกว่า นำ ๑๙๔๗

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณอุธรณ

มาตรา ๒๔ คู่ความอุธรณได้ใน ๑๕ วัน นำ ๑๙๔๙

มาตรา ๒๕ คำฟ้องอุธรณต้องให้เก็บใจความตามเหตุความจริง และตามยกกฎหมายอย่าให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย นำ ๑๙๔๙

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้อุธรณติดตรางอยู่ จะยื่นฟ้องให้ผู้คุมไปยื่นต่อศาลก็ได้ นา ๑๙๕๐

มาตรา ๒๗ ให้ศาลอันต้องอุธรณยื่นสำนวนและคำฟ้องส่งศาลอุธรณใน ๕ วัน นำ ๑๙๕๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๘ ให้ศาลอุทธรณกำหนดวัน
ชำระใน ๑๕ วัน เว้นแต่มีเหตุขัดข้องแต่
อย่าให้ช้าเกินกว่า ๒ เดือน น่า ๑๙๕๐

มาตรา ๒๙ ให้นัดคู่ความก่อน ๕ วัน น่า ๑๙๕๑

มาตรา ๓๐ ชำระความอุทธรณนั้น ให้อ่าน
สำนวนและฟังคำชี้แจงของคู่ความ น่า ๑๙๕๑

มาตรา ๓๑ ศาลอุทธรณฤๅคู่ความจะเรียก
พยานเก่าใหม่สืบก็ได้ น่า ๑๙๕๑

มาตรา ๓๒ ความในมาตรา ๑๒—๑๔—
๑๕ และ ๑๖ ใช้ชำระชั้นอุทธรณด้วย

มาตรา ๓๓ ศาลอุทธรณชำระแล้วต้องตัด
สินใน ๓ วัน น่า ๑๙๕๒

มาตรา ๓๔ ศาลอุทธรณแก้คำตัดสินได้
ตามความเห็น น่า ๑๙๕๓

มาตรา ๓๕ ค่าธรรมเนียม น่า ๑๙๕๓

หมวดที่ ๖

ว่าด้วย ลักษณทำโทษตามคำพิพากษาตัดสิน

มาตรา ๓๖ คำตัดสินความมีโทษเปนที่สุด
เมื่อ (๑) ศาลชั้นแรกตัดสินแล้วไม่มีอุทธรณ
(๒) และเมื่อศาลอุทธรณได้ตัดสินแล้ว น่า ๑๙๕๓

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓๗ คำพิพากษาถึงที่สุดให้ปล่อย
แล้วจะกลับฟ้องร้องทำโทษอีกไม่ได้ น่า ๑๙๔๔
มาตรา ๓๘ คำพิพากษาประหารชีวิตศาล
ใด ๆ ต้องให้ศาลอุธรณ์พิพากษายืนด้วยจึง
เป็นที่สุด น่า ๑๙๔๔
มาตรา ๓๙ คำพิพากษาโทษประหารชีวิต
จำและจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตลอดอายุ
พร้อมกับปฏิญา น่า ๑๙๔๔
มาตรา ๔๐ กำหนดให้ใช้ น่า ๑๙๔๖
๓๔๕ ประกาศให้ใช้พระราชกำหนดตั้งศาลรับสั่ง
พิเศษสำหรับชำระสะสางคดีความมิโทษ
หลวงชั้นเก่าซึ่งค้างอยู่ณะศาลพระราชอาญา
ต่อไป ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๔๖
๓๔๖ ประกาศเปลี่ยนกรรมการศาลรับสั่งพิเศษ
สำหรับชำระสะสางคดีความมิโทษหลวงชั้นเก่า
ซึ่งค้างอยู่ณะศาลพระราชอาญา ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๔๗
๓๔๗ ประกาศว่าด้วยนักพิจารณาความแพ่ง
ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๔๘
๓๔๘ ประกาศขยายความแห่ง "พระราชบัญญัติอากร
การพนัน ร ศ ๑๑๑" ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๓

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๓๔๙ กฎ ข้อ บังคับ เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม
ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๔

๓๕๐ ประกาศ เพิ่ม อำนาจ กรรมการ ตัดสิน ความ นา
ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๖

๓๕๑ ประกาศ ตั้ง กรรม การ ศาล รับสั่ง พิเศษ สำหรับ
ชำระ สะสาง คะดี ความ มี โทษ หลวงชั้น เก่า ที่ ค้าง
อยู่ ณะ ศาล พระราช อาญา เพิ่ม ขึ้น ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๗

๓๕๒ แจ้งความ เบิก ศาล กรรมการ ตรวจ ตัดสิน ที่ นา
ใน จังหวัด หมู่ คลอง บริษัท ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๘

๓๕๓ ประกาศ เปลี่ยน ตำแหน่ง เสนาบดี สภา ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๖๙

๓๕๔ ประกาศ ตั้ง ตำแหน่ง ผู้ แทน เสนาบดี กระทรวง
วัง ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๗๐

๓๕๕ ประกาศ เปลี่ยน กรรม การ ศาล รับสั่ง พิเศษ
สำหรับ ชำระ สะสาง คะดี ความ มี โทษ หลวง ชั้น
เก่า ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๗๒

๓๕๖ พระราช บัญญัติ ตั้ง ข้าหลวง พิเศษ สำหรับ จัด
การ แก้ไข ธรรมเนียม ศาล ยุติธรรม หัวเมือง ทั้ง
ปวง ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๗๓

๓๕๗ ประกาศ ตั้ง ข้าหลวง พิเศษ ชั้น ประจำ การ ๓
นาย เป็น ผู้ จัด การ แก้ไข ธรรมเนียม ศาล ยุติธรรม
หัวเมือง ทั้งปวง ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๗๔

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๓๕๘ ประกาศขยายอำนาจกรรมการพิเศษชำระความ
วิวาทเรื่องที่นา ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๗๙

๓๕๙ ประกาศยกเลิกตำแหน่งเสนายกกระทรวง
มุรขาธร ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๘๑

๓๖๐ ประกาศในการสถาปนาพระเกียรติยศ
ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๘๒

๓๖๑ ประกาศแก้ไขบางมาตราในพระราชบัญญัติ
เครื่องราชอิศริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง
มหาจักรกริยรมราชวงษ์ ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๙๔

๓๖๒ ประกาศยกกรมสุรัสวดีขึ้นกระทรวง
กลาโหม ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๘๕

๓๖๓ ประกาศให้ใช้พระราชกำหนดตั้งศาลรับสั่ง
พิเศษสำหรับชำระสะสางคดีความมีโทษหลวง
ชั้นเก่าซึ่งค้างอยู่ศาลพระราชอาญาต่อไป
เปนครั้งที่ ๒ ร ศ ๑๑๕ น่า ๑๙๙๖

๓๖๔ พระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง
ร ศ ๑๑๕
พระราชกำหนด น่า ๑๙๘๗

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๑

ว่าด้วย นามที่ใช้ผู้รักษาพระราชบัญญัติ และอธิบายคำ

มาตรา ๑ นามพระราชบัญญัติ หน้า ๑๙๘๙
มาตรา ๒ ใช้พระราชบัญญัติ ”
มาตรา ๓ หน้าที่ผู้รักษาพระราชบัญญัติ ”
มาตรา ๔ อย่างไรจึงเรียกว่าความแพ่ง ”

หมวดที่ ๒

ว่าด้วย อำนาจศาล

มาตรา ๕ ศาลรับคดีพิจารณาได้
ตามพระธรรมนูญ หน้า ๑๙๙๐
มาตรา ๖ คดีที่ตัดสินถาวรแล้ว
ห้ามไม่ให้รับไว้พิจารณาอีก ”
มาตรา ๗ ลำดับอำนาจศาล หน้า ๑๙๙๑
มาตรา ๘ ข้อห้ามผู้พิพากษาในคดีที่
ไม่ควรพิจารณา ”
มาตรา ๙ หน้าที่ผู้พิพากษาต้องเป็นผู้ประนอม
เปรียบเทียบคดี หน้า ๑๙๙๒

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยพิจารณาคดีอันคู่ความ
ทำสัญญากันกะชัยประเด็นลงให้ตัดสิน

มาตรา ๑๐ คดีที่สัญญากันให้ตัดสิน น่า ๑๙๙๒
มาตรา ๑๑ ให้กำหนดราคาลงในคดีด้วย น่า ๑๙๙๔
มาตรา ๑๒ สัญญาต้องลงสารบบเหมือน
พ้องในคดีอื่น ,,
มาตรา ๑๓ คู่ความอยู่ในอำนาจศาล น่า ๑๙๙๕
มาตรา ๑๔ การพิจารณาและตัดสิน ,,

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณพ้องความ

มาตรา ๑๕ พ้องคดีตามชั้นศาลที่ควร
แก่รูปความ น่า ๑๙๙๖
มาตรา ๑๖ ะพ้องคดีต้องพ้องใน
ท้องแขวง เว้นแต่ศาลระบังคับให้ทำเลย
ทำได้ในที่อื่น ะพ้องต่อศาลที่ทำเลย
อยู่ในแขวงนั้นก็ได้ ,,
มาตรา ๑๗ พัสดุที่เคลื่อมล้ำแขวงกัน
ให้ศาลงดบันทึกไว้ และพิจารณาต่อไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ไม่เป็นเหตุอุธรณ์ น่า ๑๐๙๘

มาตรา ๑๗ คะดีนอกจากกำหนดในมาตรา
ข้างบนนั้นจะฟ้องตามท้องที่ฤๅศาลอื่นก็ได้ ,,

มาตรา ๑๘ จำเลยอยู่เขตรศาลหนึ่ง
คะดีเกิดขึ้นในศาลหนึ่ง โจทยจะฟ้อง
ศาลใดก็ได้ น่า ๑๐๙๙

มาตรา ๒๐ ทรัพย์เคลื่อนที่ไม่ได้เกี่ยวอยู่
ในเขตรของศาลใดให้ฟ้องศาลนั้น ,,

มาตรา ๒๑ จำเลยไม่ได้อยู่ในแขวงของ
ศาลจะขอให้ยกคะดีเสียก็ได้ ,,

มาตรา ๒๒ ถ้าศาลได้หยุดพิจารณาไว้
โจทยจะฟ้องศาลใหม่ ถ้าเสียค่าธรรมเนียม
แล้วไม่ต้องเสียซ้ำอีก น่า ๒๐๐๐

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณพิจารณาความมะโนสาเร่ห์

มาตรา ๒๓ ทุนทรัพย์ต่ำกว่าสองร้อยบาท
เรียกว่าความมะโนสาเร่ห์ น่า ๒๐๐๐

มาตรา ๒๔ ความมะโนสาเร่ห์ โจทย์จะ
ยื่นเรื่องราวฤๅขอด้วยปากให้เรียกจำเลยมาก็ได้ ,,

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๕ วิธีออกหมายเรียกจำเลย น่า ๒๐๐๒

มาตรา ๒๖ จำเลยจะมาเองหรือแต่งทนายมาแทนก็ได้ ,,

มาตรา ๒๗ ความมโนสาเร่ที่นอกจากกำหนดไว้ในหมวดนี้ ให้ใช้ตามวิธีความแพ่งสามัญ น่า ๒๐๐๓

หมวดที่ ๖

วิธีพิจารณาคดีที่เกี่ยวด้วยตั๋วผัดใช้เงินและตั๋วผัดส่งเงิน

มาตรา ๒๘ อธิบายคำที่ว่าตั๋วผัด น่า ๒๐๐๓

มาตรา ๒๙ จำเลยจะต่อสู้ต้องวางเงินไว้เป็นกลางหรือมีพยาน น่า ๒๐๐๔

มาตรา ๓๐ ถ้าจำเลยไม่มาขออนุญาตต่อสู้ให้ตัดสินเป็นแพ้และจะขอรื้อไม่ได้ น่า ๒๐๐๕

มาตรา ๓๑ ถ้ามีเหตุพิเศษศาลจะยกคำตัดสินหรืองดการเร่งตามคำตัดสินและอนุญาตให้จำเลยสู้คดีต่อไปก็ได้ น่า ๒๐๐๕

มาตรา ๓๒ ศาลจะเรียกตั๋วไว้เป็นกลางและเรียกประกันโจทย์ได้ น่า ๒๐๐๖

มาตรา ๓๓ ผู้ถือตั๋วผัดจะฟ้องเอาค่าใช้สอยก็ได้ น่า ๒๐๐๖

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓๔ ผู้ถือหุ้นจะฟ้องจำเลยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ต้องแยกจำนวนเงินเป็นส่วน ๆ น่า ๒๐๐๖

หมวดที่ ๗

ว่าด้วย วิธีพิจารณาความแพ่งสามัญ

มาตรา ๓๕ อย่างไรจึงเรียกว่าความแพ่งสามัญ น่า ๒๐๐๗

มาตรา ๓๖ ให้จำเลยทำคำให้การมายื่นตามกำหนดไม่ให้มีคำคัดค้าน น่า ๒๐๐๗

มาตรา ๓๗ จำเลยหลายคนให้หมายเรียงตัว น่า ๒๐๐๘

มาตรา ๓๘ จำเลยเป็นบริษัทให้หมายถึงที่ทำการของบริษัท น่า ๒๐๐๘

มาตรา ๓๙ จำเลยเข้าหุ้นส่วนแต่ไม่ได้โฆษณาการเป็นบริษัทให้หมายเรียงตัว น่า ๒๐๐๙

มาตรา ๔๐ ยื่นฟ้องฤๅคำให้การเพิ่มเติม น่า ๒๐๐๙

มาตรา ๔๑ ถึงวันนัดชี้สองสถานให้โจทย์จำเลยมายังศาลไม่ต้องหาพยานมาด้วย น่า ๒๐๑๐

มาตรา ๔๒ ฟ้องแย้ง น่า ๒๐๑๐

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๔๓ ให้ศาลมีอำนาจสั่งรับและอำนาจสั่งสำนวนไว้ น่า ๒๐๑๑

มาตรา ๔๔ ถ้าไม่ตกลงในชั้นชี้สองสถานให้ยกความเรื่องนั้นเข้าในอำนาจพิจารณา น่า ๒๐๑๑

มาตรา ๔๕ หมายนัดให้คู่ความทราบก่อนไม่น้อยกว่า ๕ วัน น่า ๒๐๑๑

มาตรา ๔๖ ให้คู่ความนำสิ่งสำคัญมาพร้อมกัน น่า ๒๐๑๒

มาตรา ๔๗ หมายเรียกพยาน น่า ๒๐๑๒

มาตรา ๔๘ หมายเรียกพยานให้พยานรู้ก่อนวันนัดสองวัน น่า ๒๐๑๒

มาตรา ๔๙ สืบพยานจำเพาะแต่ประเด็นแล้วชี้สอง น่า ๒๐๑๓

มาตรา ๕๐ ถ้าพยานสำคัญมิให้พักความเรื่องนั้นไว้ น่า ๒๐๑๓

มาตรา ๕๑ ตรวจอาการของคู่ความที่ป่วย น่า ๒๐๑๔

มาตรา ๕๒ คู่ความทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสายาลฤาษีญาณคนเป็นการชี้สองแพ้ชะนะกันได้ น่า ๒๐๑๔

มาตรา ๕๓ ศาลเชื่อว่าความตามกำหนดนัดก่อมีเหตุจำเป็นให้เลื่อนเวลาได้ น่า ๒๐๑๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๕๔ ให้ศาลพิจารณาความที่
เสร็จสำนวนก่อน น่า ๒๐๑๕
มาตรา ๕๕ ถ้าจะเลื่อนเวลาพิจารณา
ให้เรียนวันนัดประกาศไว้ที่ศาล น่า ๒๐๑๕
มาตรา ๕๖ ลงความเห็นในคำตัดสิน ถ้าผู้
พิพากษานั่งเป็นคณะ ให้ฟังเอาข้างเห็นมาก น่า ๒๐๑๖
มาตรา ๕๗ ห้ามตัดสินไม่ให้เกินฟ้อง น่า ๒๐๑๖
มาตรา ๕๘ งดพิจารณาไว้ ด้วยจะมีคำ
วินิจฉัยของเจ้าพนักงานฝ่ายธุรการ น่า ๒๐๑๗
มาตรา ๕๙ งดพิจารณาคดีไว้ ด้วย
มีผู้ทำผิดมีโทษเป็นอาญาหลวง น่า ๒๐๑๗

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยลักษณพยาน

มาตรา ๖๐ สืบพยานตามพระราชบัญญัติ
ลักษณพยาน ร ศ ๑๑๓ น่า ๒๐๑๗

หมวดที่ ๙

ว่าด้วย ลักษณชาดนัด
และตัดสินคดีที่คู่ความไม่พร้อมกัน

มาตรา ๖๑ อย่างไรที่เรียกว่าขาดนัด น่า ๒๐๑๘

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๖๒ หมายนัดให้คู่ความทราบล่วง
น่า ไม่ต่ำกว่า ๕ วัน คู่ความทราบแล้วให้ลง
ชื่อรับในคู่ฉบับหมาย แล้วลงยาญชี่ไว้ น่า ๒๐๑๘

มาตรา ๖๓ โจทย์จำเลยไม่มาฤๅไม่แต่ง
ทนายให้มาตามนัดให้เลิกความเสีย น่า ๒๐๑๙

มาตรา ๖๔ โจทย์ไม่มาตามนัดแต่จำเลย
มา ถ้าให้การยั่งกิเศษให้ยกฟ้องเสีย ถ้าให้
การรับเพียงใด ให้ตัดสินเพียงที่รับนั้น ถ้า
กลับกล่าวโทษโจทย์และจะว่ากล่าวต่อไป ให้
ฟ้องเปนคะดีหนึ่งต่างหาก น่า ๒๐๑๙

มาตรา ๖๕ จำเลยไม่มาตามนัด มาแต่
โจทย์ให้พิจารณาไปฝ่ายเดียว และตัดสินตาม
รูปความ น่า ๒๐๒๐

มาตรา ๖๖ คู่ความขาดนัดศาลยกฟ้อง
แล้วคู่ความมาพิสูทธ์ใน ๑๕ วัน ศาลเหน
จริงด้วยให้พิจารณาใหม่ แต่ต้องยกไปไว้
ท้ายยาญชีตามลำดับ น่า ๒๐๒๐

มาตรา ๖๗ เลื่อนวันพิจารณาได้ น่า ๒๐๒๒

มาตรา ๖๘ คู่ความถูกไล่ออกจากศาล
ให้พิจารณาคะดีนั้นต่อไป น่า ๒๐๒๒

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๑๐

ว่าด้วย ยังคับ ในกระบวนพิจารณา

มาตรา ๖๙ บัตรหมาย ทั้งบ่วง ต้องให้พนักงานในศาลถือไป น่า ๒๐๒๒

มาตรา ๗๐ พนักงานถือบัตรหมาย ต้องไปแต่กลางวัน น่า ๒๐๒๓

มาตรา ๗๑ ผู้ที่จะรับหมายไม่อยู่ให้ฝากผู้ที่อยู่แห่งเดียวกัน ซึ่งมีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไปก็ได้ น่า ๒๐๒๓

มาตรา ๗๒ ถ้าไม่ได้ตัวคนมาตามหมาย ศาลจะสั่งให้ทำอย่างอื่นก็ได้ น่า ๒๐๒๔

มาตรา ๗๓ ห้ามไม่ให้เรียกประกันคู่ความ น่า ๒๐๒๔

มาตรา ๗๔ ผู้แพ้ต้องเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่โจทย์ชนะไม่เต็มข้อหา ศาลจะยังคับให้ช่วยกันเสียก็ได้ น่า ๒๐๒๕

หมวดที่ ๑๑

ว่าด้วย วางเงินกลางศาล

มาตรา ๗๕ จำเลยวางเงินกลางศาลได้ น่า ๒๐๒๖

มาตรา ๗๖ นอกโจทย์ให้ทราบว่าวางเงิน น่า ๒๐๒๖

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๗๗ เมื่อยอมโอนแล้ว จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในเงินที่วาง น่า ๒๐๒๗

มาตรา ๗๘ การพิจารณาเมื่อโจทย์รับเงินไปไม่ยอมเสร็จ น่า ๒๐๒๗

มาตรา ๗๙ โจทย์รับเงินวางศาลเป็นเสร็จ น่า ๒๐๒๗

หมวดที่ ๑๒

ว่าด้วยถอนฟ้องและยอมความกัน

มาตรา ๘๐ ศาลยอมให้โจทย์ถอนฟ้องและฟ้องใหม่ได้ น่า ๒๐๒๘

มาตรา ๘๑ โจทย์ถอนฟ้องเอง ฟ้องใหม่อีกไม่ได้ น่า ๒๐๒๙

มาตรา ๘๒ ฟ้องใหม่ต้องอยู่ในกำหนดความ น่า ๒๐๒๙

มาตรา ๘๓ ยอมความกัน น่า ๒๐๒๙

มาตรา ๘๔ การเร่งตามหักสินไม่เกี่ยวหมวดนี้ น่า ๒๐๓๐

หมวดที่ ๑๓

ลักษณะถ้อยคำสำนวน

มาตรา ๘๕ ให้เขียนถ้อยคำด้วยหมึก

พิพิธภัณฑ์การเมือง สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อการยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

ไม่ให้ขูดแก้ ถ้ามีขูดลบให้มีสำคัญ
ไว้ข้างท้าย น่า ๒๐๓๐

มาตรา ๘๖ การรักษาสำนวนไม่ต้องคัดความ
ถ้าโทษจำเลยฤๅพยานสงสัยก็ให้คัดสำเนาให้ น่า ๒๐๓๑

หมวดที่ ๑๔

ว่าด้วยหมายยังคับฤๅหมายสั่ง

มาตรา ๘๗ หมายยังคับฤๅหมายสั่ง น่า ๒๐๓๑

มาตรา ๘๘ หมายยังคับหมายคำสั่งออก
เมื่อคู่ความขอ น่า ๒๐๓๒

มาตรา ๘๙ กำหนดวันให้ทำตามหมาย น่า ๒๐๓๒

มาตรา ๙๐ ขัดหมายยันทึกในหมาย
ให้ใช้เงิน น่า ๒๐๓๓

มาตรา ๙๑ ขัดหมายยันทึกในหมายที่
ให้ทำการอย่างอื่น น่า ๒๐๓๓

มาตรา ๙๒ เร่งรัดคนที่มิใช่ตัวความ
ตามหมายคำสั่ง น่า ๒๐๓๔

หมวดที่ ๑๕

ว่าด้วยหมายเรียกผู้แพ้คะดีมาไต่สวน

มาตรา ๙๓ ผู้ชนะคดีความขอให้หมายเรียก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ผู้แพ้มาใต่สวนได้ น่า ๒๐๓๔
มาตรา ๙๔ ใต่สวนผู้แพ้คะดี น่า ๒๐๓๕
มาตรา ๙๕ ผู้แพ้ไม่มาศาลสืบพยานตาม
ที่เหนสมควรได้ น่า ๒๐๓๕

หมวดที่ ๑๖

ว่าด้วย การยังคับเร่งให้สำเร็จตามคำพิพากษา

มาตรา ๙๖ ผู้เสียเงินไม่ยอม ผู้ได้ระชอ
ให้ศาลยังคับเอาทรัพยสมบัติมาที่ใช้ให้ก็ได้
แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม น่า ๒๐๓๖
มาตรา ๙๗ ผู้ถูกเร่งร้องชอทุเลา น่า ๒๐๓๖
มาตรา ๙๘ ศาลมีอำนาจที่ระยึดทรัพย
ของผู้แพ้ได้ น่า ๒๐๓๗
มาตรา ๙๙ ทรัพยสมบัติที่ยึดไว้นั้นต้อง
รักษาไว้ ๕ วันก่อนจึงขายทอดตลาดได้ น่า ๒๐๓๗
มาตรา ๑๐๐ ยึดหนังสือหลักทรัพยไว้
เปนประกันเงินที่ค้างผู้ถูกเร่ง น่า ๒๐๓๘
มาตรา ๑๐๑ ในระหว่างที่ยึดทรัพยสมบัติ
ไว้ ถ้าผู้ต้องเสียนำเงินมาใถ่ก็ให้คืนให้ น่า ๒๐๓๘
มาตรา ๑๐๒ ให้ยึดทรัพยสมบัติแต่พอ
กับราคาเงินในคำพิพากษา น่า ๒๐๓๙

พิพิธภัณฑ์กฎหมายไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๐๓ การขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดไว้ ต้องให้ผู้ขอให้เร่งมาร้องขอยืนให้ขาย น่า ๒๐๓๙

มาตรา ๑๐๔ การขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดไว้ต้องมีหลักฐานว่าเป็นของผู้ถูกเร่ง ถ้าผู้อื่นมาร้องว่าเป็นของตน ให้ศาลไต่สวนในระหว่างผู้ร้องกับผู้ขอให้ออกหมาย น่า ๒๐๓๙

มาตรา ๑๐๕ ถ้าขายทอดตลาดทรัพย์สมยัติได้เงินเกินกว่าที่ทักสินไว้ให้คืนแก่เจ้าของทรัพย์ น่า ๒๐๔๐

มาตรา ๑๐๖ เจ้าพนักงานไม่ยึดทรัพย์ในเวลาที่ควรต้องใช้เงินที่ขาดไป น่า ๒๐๔๐

มาตรา ๑๐๗ ออกหมายข้ามแขวง น่า ๒๐๔๐

หมวดที่ ๑๗

ว่าด้วยลงโทษผู้ที่ไม่ทำตามคำบังคับ

มาตรา ๑๐๘ ผู้ไม่ทำตามหมายบังคับฤๅหมายคำสั่ง น่า ๒๐๔๐

มาตรา ๑๐๙ ไม่มาชี้แจงเหตุฤๅไม่มีเหตุแก้ตัว น่า ๒๐๔๒

มาตรา ๑๑๐ ลงโทษผู้ไม่ทำตามหมาย น่า ๒๐๔๓

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ในพระบรมมหาราชวัง
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๑๘

ว่าด้วยลักษณะอุธรณ์

มาตรา ๑๑๑ กระบวนอุธรณ์ น่า ๒๐๔๔

มาตรา ๑๑๒ ถ้าเลยได้ยื่นคำแก้อุธรณ์แล้วให้ศาลส่งสำนวนทั้งหมดในกำหนด ๗ วัน และคู่ความไม่ต้องไปยังศาลก็ได้ น่า ๒๐๔๕

มาตรา ๑๑๓ ให้ศาลอุธรณ์พิจารณาความเป็นลำดับและให้ยึดประกาศวันนัดไว้ยังศาล น่า ๒๐๔๖

มาตรา ๑๑๔ ศาลอุธรณ์พิพากษาได้ต่างกัน ๕ สฐานและให้ชี้แจงไปยังศาลเดิมด้วย น่า ๒๐๔๗

มาตรา ๑๑๕ คู่ความอุธรณ์ให้เป็นลำดับศาลขึ้นไป ถ้าจะถวายฎีกาให้ถวายในกำหนดเดือนหนึ่ง น่า ๒๐๔๗

หมวดที่ ๑๙

อนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๑๑๖ คู่ความจะขอผู้ใดให้เป็นอนุญาโตตุลาการตัดสินก็ได้ นา ๒๐๔๘

มาตรา ๑๑๗ ศาลจะมีหมายเชิญผู้ที่คู่ความขอให้เป็นอนุญาโตตุลาการไม่ได้ ฤๅผู้นั้นไม่รับจะขอผู้อื่นต่อไปก็ได้ น่า ๒๐๔๘

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ส่วนหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๑๘ ถ้าอนุญาโตตุลาการทราบความเหนแตกต่างกัน ให้เลือกอนุญาโตตุลาการคนหนึ่งเปนประธาน น่า ๒๐๔๘

มาตรา ๑๑๙ อนุญาโตตุลาการจะตรวจถ้อยคำสำนวนฤาจะเรียกพยานมาด้วย ให้ศาลเปนธุระ น่า ๒๐๔๙

มาตรา ๑๒๐ ศาลตัดสินตามความเหนของอนุญาโตตุลาการ และค่าฤชาธรรมเนียมและค่าป่วยการ น่า ๒๐๔๙

มาตรา ๑๒๑ ศาลตัดสินแล้ว คู่ความจะอุธรณ์ไม่ได้ เว้นแต่คำตัดสินไม่ถูกกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ น่า ๒๐๕๐

หมวดที่ ๒๐

ว่าด้วยคนอนาถา

มาตรา ๑๒๒ คนอนาถาพึงความได้ น่า ๒๐๕๐

มาตรา ๑๒๓ ท่านยกเสียศาลยอมให้ว่าความอย่างคนอนาถาได้ น่า ๒๐๕๑

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดจะว่าความอย่างคนอนาถาต้องสาบานก่อน น่า ๒๐๕๑

มาตรา ๑๒๕ ไม่ให้เรียกค่าธรรมเนียม

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม สถาบันวิทยาการเพื่อการยุติธรรมและนิติวิทยาศาสตร์ นิติวิทยาเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทากคู่ความอนาถา น่า ๒๐๕๑

มาตรา ๑๒๖ คู่ความเป็นคนอนาถา พายหลังมีทรัพย์สมบัติ ฤๅทัดสินให้ฝ่ายหนึ่งใช้แทน ศาลเรียกค่าธรรมเนียมได้ น่า ๒๐๕๖

มาตรา ๑๒๗ คู่ความละเมิดศาลฤๅประวิงความ ศาลจะถอนอนุญาติเสียก็ได้ น่า ๒๐๕๖

มาตรา ๑๒๘ โทษแกลังกล่าวหาโดยความเท็จ ต้องชังไม่เกิน ๖ เดือน น่า ๒๐๕๒

มาตรา ๑๒๙ ปรับโทษทนสายาล น่า ๒๐๕๓

หมวดที่ ๒๑

ว่าต่างแก้ต่าง

มาตรา ๑๓๐ คู่ความจะแต่งทนายได้แต่ถ้าศาลจะให้ตัวมาเองก็ได้ น่า ๒๐๕๓

มาตรา ๑๓๑ คู่ความหลายคนจะแต่งทนายรวมกันฤๅแยกกันก็ได้ แต่ทนายคนเดียวจะว่าความทั้งสองฝ่ายไม่ได้ น่า ๒๐๕๔

มาตรา ๑๓๒ หนังสือไว้ความจะทำที่ศาลใดฤๅทำต่อเจ้าพนักงานก็ได้ แต่อย่าให้เป็นที่สงไสย น่า ๒๐๕๔

มาตรา ๑๓๓ ถ้าตัวความเป็นเด็กฤๅสติฟั่นเฟือน ให้ศาลตั้งผู้รับไว้ความ น่า ๒๐๕๔

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรมและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๒๒

ว่าด้วย ตัวความ ตายในระหว่างพิจารณา

มาตรา ๑๓๕ ตัวความ ตาย ฝ่าย หนึ่ง ขอให้ เรียก ผู้รับมรฎก มา ว่าต่อ ไป ก็ได้ น่า ๒๐๕๕

มาตรา ๑๓๕ คำร้อง ขอ ให้เรียก ผู้รับมรฎก ของ ตัวความ ที่ ตาย มา ว่าคะดี ถ้าศาล เหน ควร ก็ให้ ออก หมาย น่า ๒๐๕๕

มาตรา ๑๓๖ ผู้รับมรฎก จะ มีคำ ตัก ได้ ใน ๘ วัน น่า ๒๐๕๖

มาตรา ๑๓๗ ถ้าศาล เหน ชอบ ด้วย คำ ตัก แล้วให้ ยก คำร้อง เสีย น่า ๒๐๕๖

มาตรา ๑๓๘ ผู้ที่ ต้อง ว่า ที่ ตัวความ ตาย นั้น จะ ว่าเอง ฤๅ แต่ง ทนาย ว่า ก็ได้ น่า ๒๐๕๗

หมวดที่ ๒๓

ว่าด้วย ละเมิด อำนาจศาล

มาตรา ๑๓๙ โทษ ผู้ ล่อม เข้า มา ว่าความ น่า ๒๐๕๗

มาตรา ๑๔๐ โทษ ผู้หมิ่น ประมาท ผู้พิพากษา และศาล น่า ๒๐๕๗

มาตรา ๑๔๑ ผู้พิพากษา จะ สั่ง ให้จับ ผู้ หมิ่น ประมาท คุมขัง ไว้ ได้ น่า ๒๐๕๘

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๒๔

ว่าด้วย พระราชกำหนดกฎหมายเดิม

มาตรา ๑๔๒ ยกเลิกกฎหมายเดิม น่า ๒๐๕๔

๓๖๕ ประกาศสำหรับข้าหลวงพิเศษทั้งศาลหัวเมือง
ระกำหนดโทษผู้แพ้คะดีมีโทษหลวง
ร.ศ ๑๑๕ น่า ๒๐๗๔

๓๖๖ ประกาศตั้งกรรมการพิเศษนายให้สะสาง
ล้างความเก่าในหัวเมือง น่า ๒๐๗๕

๓๖๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยไม้ซุงและไม้ท่อน
ที่ควงตราลงเงินร.ศ ๑๑๕ รวม ๑๑ มาตรา น่า ๒๐๗๘

๓๖๘ ประกาศพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะแก้ไข
ใหม่ ร.ศ ๑๑๕ น่า ๒๐๘๔

๓๖๙ พระราชบัญญัติชั่วสมัยสำหรับบ้องกัน
โรคสัตว์พาหนะ ร.ศ ๑๑๔ รวม ๑๓ มาตรา น่า ๒๐๘๖

๓๗๐ พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจร
ผู้ร้ายตามอาริกนครบาล ร.ศ ๑๑๕
รวม ๓ มาตรา น่า ๒๐๘๙

๓๗๑ ประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดีกระทรวง
ยุติธรรม ร.ศ ๑๑๕ น่า ๒๐๙๒

๓๗๒ ประกาศสำหรับสนามสถิตยุติธรรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยแล่ะหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ระ กำหนด โทษ ผู้ แพ้คะดี มิ่ โทษ หลวง

ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๐๙๓

๓๗๓ พระราชกำหนด ผู้ สำเร็จ ราชการ แผ่น ดิน

ร ศ ๑๑๕ รวม ๒๐ มาตรา น่า ๒๐๙๔

๓๗๔ ประกาศ ใน การ เสด็จ พระราชดำเนิน ประภาศ

ณะประเทศ ยุโรป ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๑๐๗

๓๗๕ ประการ เปลี่ยน ขัญชาการ กรม ยุทธนาธิการ

ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๑๑๐

๓๗๖ ประกาศ เจ้าพระยาสุรวิศักดิ์มนตรี กราบถวาย

บังคมลา ออก จาก ตำแหน่ง ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๑๑๒

๓๗๗ ประกาศ เงิน ตำ ราชการ ชุน หมื่น และ พรหลวง

ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๑๑๓

๓๗๘ ประกาศ เลิก กรรมการ พิเศษ ชำระ ความ นา

ร ศ ๑๑๕ น่า ๒๑๑๔

๓๗๙ พระราชบัญญัติ การ ซาย ฝาก และ การ จำนำ

ที่ ดิน ร ศ ๑๑๕ รวม ๓ มาตรา น่า ๒๑๑๖

๓๘๐ ประกาศ ตั้ง ผู้ แทน เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม

มหาสมบัติ ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๑๒๐

๓๘๑ พระราชบัญญัติ ว่า ด้วย หน้า ที่ ราชการ ซึ่ง เกี่ยว

ของ กัน ซึ่ง อยู่ ใน ระหว่าง กระทรวง นคร บาล และ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กระทรวงยุติธรรม ร.ศ. ๑๑๖ รวม ๔ มาตรา น่า ๒๑๒๑

๓๙๒ ประกาศในการที่จะออกพระนามสมเด็จ
พระบรมราชินีนารถ ร.ศ. ๑๑๖ น่า ๒๑๒๕

๓๙๓ ประกาศตราตำแหน่งราชเลขานุการแห่ง
สมเด็จพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการ
แผ่นดินต่างพระองค์ ร.ศ. ๑๑๖ น่า ๒๑๒๗

๓๙๔ พระราชบัญญัติ ร.ศ. ๑๑๖ รวม
๕ มาตรา น่า ๒๑๒๗

๓๙๕ ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องห้ามเรือมาจาก
ชวาเกา ร.ศ. ๑๑๖ น่า ๒๑๓๗

๓๙๖ พระราชบัญญัติลักษณปกครองท้องที่
ร.ศ. ๑๑๖ น่า ๒๑๓๙

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและการที่ใช้และรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ นามพระราชบัญญัติ น่า ๒๑๓๙

มาตรา ๒ ใช้พระราชบัญญัติ น่า ๒๑๔๐

มาตรา ๓ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็น
ผู้รักษาพระราชบัญญัติ น่า ๒๑๔๐

มาตรา ๔ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

หอพิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
https://museum.coj.go.th/

และ ข้าหลวงเทศาภิบาล มีอำนาจที่จะตั้งกฎ
สำหรับพนักงาน น่า ๒๑๔๐
มาตรา ๕ กำหนดเขตรที่ น่า ๒๑๔๐
มาตรา ๖ ยกเลิกกฎหมายเก่า น่า ๒๑๔๑

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยอธิบายศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗ อธิบายศัพท์ น่า ๒๑๔๑

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณปกครองหมู่บ้าน

มาตรา ๘ กำหนดหมู่บ้าน น่า ๒๑๔๒
มาตรา ๙ เลือกผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๒
มาตรา ๑๐ วุฒิผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๓
มาตรา ๑๑ ตั้งผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๔
มาตรา ๑๒ น่าที่ผู้ใหญ่บ้านรักษาความ
เรียบร้อย น่า ๒๑๔๔
มาตรา ๑๓ โทษลูกบ้านไม่ช่วยจับโจร
และกับไฟ น่า ๒๑๔๖
มาตรา ๑๔ โทษลูกบ้านละเมิดผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๗
มาตรา ๑๕ โทษผู้ใหญ่บ้านละเมิดน่าที่ น่า ๒๑๔๗

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหลักหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๖ เหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออก น่า ๒๑๔๗
มาตรา ๑๗ เหตุที่ต้องตั้งผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๘
มาตรา ๑๘ กำนันมอบฉะเบียนและเปลี่ยนหมายตั้งสำหรับผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๔๙
มาตรา ๑๙ ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนกัน น่า ๒๑๕๐
มาตรา ๒๐ ผู้ใหญ่บ้านต้องถือน้ำ น่า ๒๑๕๐
มาตรา ๒๑ ยกราชการอย่างอื่นพระราชทานให้ผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๕๐

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณปกครองตำบล

มาตรา ๒๒ กำหนดตำบล น่า ๒๑๕๐
มาตรา ๒๓ ผู้ใหญ่บ้านเลือกกำนัน น่า ๒๑๕๐
มาตรา ๒๔ การปกครองตำบลอยู่ในน่าที่กำนันกับผู้ใหญ่บ้าน น่า ๒๑๕๑
มาตรา ๒๕ เหตุซึ่งกำนันควรเรียกผู้ใหญ่บ้านประชุมกัน น่า ๒๑๕๒
มาตรา ๒๖ น่าที่กำนัน น่า ๒๑๕๖
มาตรา ๒๗ อำนาจกำนัน น่า ๒๑๕๙
มาตรา ๒๘ โทษกำนันละเมิดน่าที่ น่า ๒๑๖๑
มาตรา ๒๙ เหตุที่ต้องเปลี่ยนกำนัน น่า ๒๑๖๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓๐ ตั้งกำนัน น่า ๒๐๖๒
มาตรา ๓๑ ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนกำนัน น่า ๒๐๖๒
มาตรา ๓๒ สารวัตรกำนัน น่า ๒๐๖๓

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณะปกครองอำเภอและเมืองขึ้น

มาตรา ๓๓ กำหนดอำเภอ น่า ๒๐๖๓
มาตรา ๓๔ ตำแหน่งกรมการอำเภอ น่า ๒๐๖๔
มาตรา ๓๕ วิธีเลือกนายอำเภอและจุฑมนายอำเภอ น่า ๒๐๖๔
มาตรา ๖๖ วิธีเลือกปลัดและสมุหบาญชีอำเภอ น่า ๒๐๖๕
มาตรา ๓๗ ข้าหลวงเทศาภิบาลมีอำนาจเปลี่ยนกรมการอำเภอ น่า ๒๐๖๖
มาตรา ๓๘ ตราตำแหน่งนายอำเภอ น่า ๒๐๖๖
มาตรา ๓๙ ลักษณะทำการแทนนายอำเภอ ๆ มอบให้ปลัดแทนได้ น่า ๒๐๖๖
มาตรา ๔๐ น่าที่กรมการอำเภอ ๒๐๖๗
มาตรา ๔๑ น่าที่รักษาความเรียบร้อยในท้องที่ น่า ๒๐๖๗

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๔๒ น่าที่จัดการปกครองท้องที่ น่า ๒๑๖๔
มาตรา ๔๓ น่าที่ตรวจท้องที่ น่า ๒๑๗๐
มาตรา ๔๔ น่าที่สืบจับโจรผู้ร้าย น่า ๒๑๗๑
มาตรา ๔๕ น่าที่คุมขังนักโทษ น่า ๒๑๗๒
มาตรา ๔๖ น่าที่เรียกตัวคนส่ง น่า ๒๑๗๓
มาตรา ๔๗ น่าที่รับอายัติทำชันสูตรแถลงตราสิน น่า ๒๑๗๔
มาตรา ๔๘ น่าที่ทำบริคณห์สัญญาและหนังสือสำคัญ น่า ๒๑๗๖
มาตรา ๔๙ น่าที่ทำถะเบียน น่า ๒๑๗๘
มาตรา ๕๐ น่าที่รักษาผลประโยชน์แผ่นดิน น่า ๒๑๗๙
มาตรา ๕๑ น่าที่ประกาศข้อราชการ น่า ๒๑๘๑
มาตรา ๕๒ น่าที่เพิ่มเติม น่า ๒๑๘๐
มาตรา ๕๓ น่าที่ช่วยการอำเภออื่น น่า ๒๑๘๑
มาตรา ๕๔ น่าที่ทำรายงาน น่า ๒๑๘๒
มาตรา ๕๕ อำนาจกรมการอำเภอ น่า ๒๑๘๒
มาตรา ๕๖ กรมการอำเภอต้องกระทำสัตย์เมื่อแรกรับตำแหน่งต่อหน้าผู้ว่าราชการ

หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง กรมศิลปากร เหตุ
https://museum.coj.go.th/

	ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านถือน้ำ	น่า ๒๐๔๔
๓๘๗	ประกาศขอยใบข้าราชการ ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๖
๓๘๘	ประกาศว่าด้วยเรียกคำธรรมเนียมฎีกา ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๗
๓๘๙	ประกาศลักษณะปกครองท้องที่สำหรับมณฑลกรุงเทพ ฯ ร.ศ. ๑๑๕	น่า ๒๐๔๔
๓๙๙	ประกาศตั้งศาลมณฑลกรุงเก่า ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๙
๔๐๐	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดภาษีพายใน ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๐
๔๐๑	ประกาศแก้พระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๒
๔๐๒	ประกาศตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมมณฑลปราจีณบุรี ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๔
๔๐๓	ประกาศจัดการป้องกันกาฬโรคเพิ่มเติม ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๐๔๕
๔๐๔	ประกาศตั้งศาลเมืองเมืองสระบุรี ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๒๐๐
๔๐๖	พระราชกำหนดแก้ความในพระราชบัญญัติกรมกะสาปน์สิทธิการ ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๒๐๐
๔๐๗	ประกาศกระทรวงนครบาลเรื่องกำหนดผูกปี้จีนจำนวนปีรัตนโกสินทรศก ๑๑๖	น่า ๒๒๐๐
๔๐๘	พระราชกำหนดไปรสณีย์ ร ศ ๑๑๖	น่า ๒๒๐๖
	พระราชกำหนด	น่า ๒๒๐๗

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ภาคที่ ๑

ว่าด้วย ข้อ บังคับ ทั่ว ไป ใน กรม ไปรสณีย์

หมวดที่ ๑ ว่าด้วย นาม และ กำหนด ใช้ น่า ๒๐๑๙
หมวดที่ ๒ ว่าด้วย รัฐบาล สยาม มิ อำนาจ
ฝ่าย เดียว ในการถือ สรรพหนังสือ ฝากส่ง ไป ใน ที่ ต่าง ๆ น่า ๒๒๐๘
หมวดที่ ๓ บังคับ นาย เรือ และ เจ้า ของ เรือ น่า ๒๒๑๒
หมวดที่ ๔ ว่าด้วย ความ รับ ประกัน น่า ๒๒๐๓
หมวดที่ ๕ ว่าด้วย อำนาจ พิเศษ ใน ประโยชน์
ของ กรม ไปรสณีย์ น่า ๒๐๐๖

ภาคที่ ๒

ว่าด้วย โทษานุโทษ

หมวดที่ ๖ สำหรับ มหาชน น่า ๒๒๑๙
หมวดที่ ๗ สำหรับ นาย เรือ กำปั่น น่า ๒๐๒๑
หมวดที่ ๘ สำหรับ เจ้าพนักงาน น่า ๒๒๒๒
หมวดที่ ๙ ว่าด้วย สะแตม ไปรสณีย์ปลอม น่า ๒๒๒๔

ภาคที่ ๓

ว่าด้วย ข้อ บังพิเศษ

หมวดที่ ๑๐ ว่าด้วยการทำ โทษ และพ้อง ร้อง น่า ๒๐๒๕
๔๐๙ ประกาศ อัตรา ค่า ธรรมเนียม ร ศ ๑๑๒ น่า ๒๒๒๖
๔๑๐ พระราชกำหนด ว่าด้วย ภาษี น้ำตาล ร ศ ๑๑๒
แก้ความในพระราชบัญญัติ พิกัดภาษี พายใน ร ศ ๑๑๑ น่า ๒๒๓๐
๔๑๑ ประกาศ ว่าด้วย ซึ่ง ระทุล เกลา ๆ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ลวายฎีกา ร ศ ๑๑๖ น่า ๖๒๓๑
๔๑๒ ประกาศ แก้ไขข้อบังคับสำหรับการป้องกันผู้
ร้ายลักช้าง ร ศ ๑๑๖ น่า ๖๒๓๖
๔๑๓ ประกาศการรักษาป่าไม้ ร ศ ๑๑๖
รวม ๖ มาตรา น่า ๒๒๓๓
๔๑๔ พระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร ศ ๑๑๖
รวม ๑๙ มาตรา น่า ๒๒๓๖
๔๑๕ ประกาศเรื่องจัดศาลยุติธรรมในมณฑล
ปราจิณบุรี ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๒๔๔
๔๑๖ ประกาศเรื่องจัดศาลยุติธรรมในมณฑล
นครศรีธรรมราช ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๒๔๕
๔๑๗ ข้อบังคับของทางรถไฟกรุงสยาม
ร ศ ๑๑๖ รวม ๓๒ ข้อ น่า ๒๒๔๗
๔๑๘ ประกาศตั้งเจ้าพนักงานผู้รักษาเมืองอั้งยี่
ร ศ ๑๑๖ น่า ๖๒๖๒
๔๑๙ พระราชกำหนดศุขาภิบาล ร ศ ๑๑๖
รวม ๖๓ มาตรา น่า ๖๒๖๒
หมวดที่ ๑ ว่าด้วยตั้งเจ้าพนักงานแพทย์
สำหรับตรวจโรคกับช่างใหญ่ น่า ๖๒๖๔
หมวดที่ ๒ ว่าด้วยการศุขาภิบาลที่กำหนด
ให้จัดให้มีขึ้น น่า ๒๒๖๙
หมวดที่ ๓ ว่าด้วยกฎข้อบังคับที่จะขยาย
ท้องที่การศุขาภิบาลให้กว้างขวางต่อไป น่า ๒๒๗๗

หอสมุดแห่งชาติ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๔ ว่าด้วย ข้อความเบ็ดเตล็ด น่า ๒๓๙
๔๒๐ ประกาศ ตั้ง เจ้าพนักงาน กรมศุขาภิบาล
ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๐
๔๒๑ พระราช บัญญัติ รักษา ต้น ไม้ สัก ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๐
๔๒๒ ประกาศ เลิก พระราชบัญญัติ จัด การ ป้อง กัน
กาฬโรค ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๖
๔๒๓ พระราชบัญญัติ สำหรับ แต่ง งาน คน ต่างประ
เทศ ใน กรุง สยาม ร ศ ๑๑๖ รวม ๔ มาตรา น่า ๒๔๓
๔๒๔ ประกาศ กระทรวง นครบาล เตือน ให้ จีน ที่ ยัง
ไม่ ได้ ผูก ปี้ เร่ง มา ผูก ปี้ ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๖
๔๒๕ พระราชกำหนด เครื่อง แต่ง ตัว ทหาร ราย
ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๗
๔๒๖ ประกาศ ตั้ง ผู้ ขัญชา การ กรม ศุขาภิบาล
ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๔
๔๒๗ ประกาศ ห้าม มิ ให้ คู่ ความ เกี่ยว เอา คะดี ที่ ศาล
โยธา วินิจฉัย ตัดสิน แล้ว มา ฟ้อง ต่อ ศาล แพ่ง ศาล อาญา
ก่อน ได้ รับ อนุญาต ของ ศาล สูง นั้น
ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๖
๔๒๘ พระราชหัต เลขา เรื่อง ปล่อย และ งด โทษ
นัก โทษ ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๔๙
๔๒๙ ประกาศ ตั้ง ศาล ยุติ ธรรม ใน มณฑล พิศณุ
โลก ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๓๐๐
๔๓๐ ประกาศ ตั้ง ศาล ใน เขต ร ศ ๑๑๖ น่า ๒๓๐๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กฎหมายไทย

คือ

พระราชบัญญัติ และประกาศซึ่งตั้งขึ้นไว้ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และกฎเสนาบดีเจ้ากระทรวงต่างๆ ซึ่งออกใช้เป็น กฎหมาย โดย พระบรมราชานุญาติ

ประกาศให้ใช้ตราสำหรับตำแหน่ง

รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๔

๏ มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ออกประกาศเป็นพระราชบัญญัติ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เพื่อให้เสนาบดี แล ผู้มีตำแหน่งใหญ่ ที่ในเวลานั้นยังไม่มี ตรา สำหรับตำแหน่งได้ใช้ตรา ตำแหน่ง ดังข้อความที่แจ้งอยู่ในประกาศนั้นแล้ว

บัดนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานตราพระเพลิงทรงระมาด ให้เป็นตราตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ เลื่อนตราบุษบกตามประทีบนั้นไป ให้อธิบดีกรมศึกษาการถือตรา เป็นตำแหน่งสืบไป

อนึ่งทรงพระราชดำริห์ว่า กรมราชเลขานุการ เป็นกรมอันสำคัญเป็นหลักของราชการทั้งสิ้น ทุกกระทรวงทุกกรม ด้วยเป็นกรมที่รวบรวมราชการทั้งปวง และอธิบดีกรมนี้ ก็มีอำนาจมีที่นั่งในที่ประชุมเสนาบดีผู้หนึ่ง เสมอกับเสนาบดีทั้งปวง สมควรจะมีตราสำหรับตำแหน่งได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้อธิบดีกรมราชเลขานุการ ถือตรานารายน์ยืนเป็นตราตำแหน่งสืบไป ตราสำหรับตำแหน่งที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ให้เป็นอันใช้ได้ตั้งแต่วันที่ได้โปรดเกล้า ให้ประกาศนี้ไป

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เป็นวันที่ ๑๐๐๐๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน รัตนโกสินทรศก ๑๑๔

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มหาอุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กำรัสเหนือเกล้า ๆ ให้ประกาศให้ทรายทั่วกันว่า ได้ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้รัฐมนตรีสภาปฤกษากันเรียบเรียงขอพระราชบัญญัติ ลักษณพิจารณาความซึ่งมีโทษขึ้นใหม่ให้ใช้แทนพระราชกำหนดกฎหมาย ลักษณพิจารณาเดิม ซึ่งยังคงใช้อยู่ ในพระราชอาณาจักรสยามนี้ แต่ว่าการที่จะตรวจตราร่างแต่งพระราชบัญญัติ ลักษณพิจารณาความ ซึ่งมีโทษใหม่นี้ ยังจะต้องช้าอยู่ไม่แล้วทันกับเวลาที่จะใช้พระราชบัญญัตินั้น บัดนี้มีความอาญา ซึ่งมีโทษยังค้างพิจารณาอยู่มากมาย ทั้งความซึ่งจะได้ฟ้องร้องกันขึ้นใหม่อีก ในศาลซึ่งชำระความมิโทษเหล่านี้ ควรที่จะชำระให้แล้วเสร็จไปเสียคราวหนึ่งก่อน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปร... กระหม่อม ให้ตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อนนั้นไว้ดังนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลักษณไต่สวน ก่อนเวลาพิจารณา

๑ ห้ามไม่ให้จับกุมกักขัง โดยไม่มีหมายจับ ยกเสียแต่จับกุมกำลังทำผิด ๆ สงไสยว่าจะหนี

มาตรา ๑ การจับกุมผู้กระทำผิด ลวงละเมิดพระราช

พิพิธภัณฑ์ศาสไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กำหนดกฎหมาย ซึ่งมีโทษหลวงนั้น ห้ามไม่ให้เกาะกุมจับตัวคนใดคนหนึ่งมา ฤๅจะเอาตัวคนใดคนหนึ่งกักขังไว้ สำหรับที่พิจารณาความนั้นโดยที่ผู้พิพากษา ผู้มีน่าที่ตามกฎหมายไม่ได้ออกหมาย ให้เกาะกุมจับตัวคนนั้นมา เว้นไว้แต่เมื่อจับกุมคนใดคนหนึ่งกำลังทำการผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีโทษหลวงอยู่ก็ดี ฤๅคนใดคนหนึ่งซึ่งมีเหตุสงไสย ว่าทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีโทษหลวงจะหลบหลีกหนีไปเสียก็ดี จึงไม่ต้องออกหมายจับก่อน แลในหมายจับนั้นต้องกล่าวโดยย่อไว้ด้วยว่า คนผู้ต้องจับนั้นเปนผู้ที่ต้องสงไสย ว่ากระทำการผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีโทษหลวงอย่างไร เมื่อใดณที่ทำยลใดๆ นั้นด้วย

---

๒ คนต้องจับกุมมาถึงที่ขังแล้ว
ต้องจดยาญชีตามเหตุที่ต้องจับนั้น

มาตรา ๒ ถ้าเกาะกุมจับเอาตัวคนใดคนหนึ่งมาได้แล้วก็ให้นำตัวมาส่งยังตรางที่กักขังสำหรับแผ่นดินแล้ว ให้เจ้าพนักงานจดชื่อของคนผู้ต้องจับนั้นลงไว้ในสมุดยาญชี แลให้จดหมายบันทึกลงไว้ด้วยว่า คนผู้ต้องจับนั้นต้องหาว่ากระทำการผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีโทษหลวงอย่างไร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ใดณที่ทำบลใด กับชื่อของผู้จับฤๅชื่อของผู้พิพากษาผู้มีน่าที่ตามกฎหมาย ซึ่งได้ออกหมายจับนั้นลงไว้ด้วยทุกคราวเมื่อ

---

๓ ต้องใต่สวนใน ๔๘ ชั่วโมง
ตั้งแต่จับตัวมา ถ้าช้าไปด้วยเหตุใด
ต้องจดหมายไว้ตามเหตุนั้น

มาตรา ๓ บันดาคนผู้ต้องจับมาทุกๆ คนนั้น ถ้าการควรใต่สวนได้ภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาจับเอาตัวมาไว้แล้ว ต้องให้เอาตัวมาให้ผู้พิพากษาใต่สวน คือ

(๑) ให้ผู้พิพากษาผู้ออกหมายจับนั้น เอาตัวคนผู้ต้องจับมาใต่สวน ฤๅ

(๒) คนผู้ต้องจับมานั้น ต้องจับมาโดยทางอื่นนอกจากที่ได้มีหมายจับดังนี้ ก็ให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งผู้มีน่าที่ตามกฎหมาย เอาตัวคนผู้ต้องจับนั้นมาใต่สวน ถ้าในเรื่องใดรายใดต้องใต่สวน ช้าไปกว่า ๔๘ ชั่วโมง ตั้งแต่จับมาไว้แล้วก็ให้ผู้พิพากษาผู้ใต่สวนนั้น จดหมายบันทึกเหตุการที่ต้องชักช้าไปมิได้ใต่สวนในกำหนดนั้น ลงไว้ในเรื่องนั้นรายนั้นทุกคราว ฯ

---

๔ ให้ใต่สวนพิเพราะห์ตามถ้อยคำ
ที่สาบานเปนหลักฐาน
ว่าเปนพิรุธหรือไม่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและสืบสวนหาหลักฐานหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๔ เมื่อได้ตัวคนผู้ต้องหามาแล้ว ต้องให้ผู้พิพากษาไต่สวน ถามให้ได้ความแน่ว่า ผู้ต้องหาจะให้การแก้คำฟ้องหรือคำหาว่ากระไร แล ให้เอาตัวคนทั้งหลายผู้รู้เหตุการ ในคำฟ้องคำหานั้นมาสาบาลตัว ถามเป็นพยานเอาถ้อยคำเป็นหลักฐานไว้ชั้นหนึ่งก่อน แล้วให้ผู้พิพากษาไต่สวนพิเคราะห์ดูถ้อยคำของพยานเหล่านั้นจงถ่องแท้ว่า พอควรจะฟังเอาว่าคนผู้ต้องหา หรือผู้ต้องกล่าวโทษนั้นมีพิรุธหรือไม่

๕ คู่ความซักพยานได้

มาตรา ๕ คู่ความจะซักไซ้ ถามพยานคนหนึ่งคนใดตามพระราชบัญญัติลักษณพยานได้ ทั้งพยานฝ่ายโจทย์ฝ่ายจำเลย แลคำตอบของพยาน ต่อคำถามเช่นนี้ต้องให้ฟังเอาเป็นคำพยานด้วย

๖ ให้ผู้พิพากษามีคำสั่งตามคำพยานชั้นต้นที่พิรุธหรือไม่

มาตรา ๖ ถ้าผู้พิพากษาพิเคราะห์ดูเหตุผลแถ้อยคำของพยานทั้งปวง โดยถ่องแท้แล้ว เห็นว่าถ้อยคำของพยานเหล่านั้นไม่ควรฟังได้ ว่าคนผู้ต้องหามีพิรุธประการใด หรือถ้อยคำของพยานเหล่านั้นไม่มีมูล พอที่จะสั่งให้เอาตัวคนผู้ต้องหาไว้พิจารณาต่อไป เมื่อวินิจฉัยเห็นว่าดังนี้แล้ว ก็ให้ผู้พิพากษามีคำสั่งให้ปล่อยคนผู้ต้องหานั้น หลุดพ้นไปที่เดียว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ไม่เกี่ยวข้องต้องพิพาทด้วยคะดีนั้นต่อไป ถ้าผู้พิพากษาได้สวน
พิเคราะห์คุถ้อยคำของพยานทั้งปวงโดยถ่องแท้แล้ว เห็นว่า
ถ้อยคำของพยานเหล่านั้นพอควรฟังได้ว่า คนผู้ต้องหานั้น
มิพิรุธบ้าง แลว่าแลถ้าผู้พิพากษาศาลที่ได้สวนนั้น มีอำนาจที่จะ
พิจารณาความตลอดไปได้ ก็ให้กำหนดนัดวันเวลาที่จะพิจา
รณาต่อไป แต่ถ้าศาลได้สวนนั้น ไม่มีอำนาจที่จะพิจารณา
ต่อไปได้ ก็ให้ผู้พิพากษากำหนดวันแลเวลาที่จะส่งคะดีนั้นไป
ยังศาล ที่สมควรชำระกำหนดเวลาพิจารณาต่อไป แลให้ส่ง
ตัวคนผู้ต้องหาไปขังไว้ในตรางคอยกำหนดวันพิจารณา หรือจะ
อนุญาตให้คนผู้ต้องหามีประกันไปก็ได้สุดแต่ผู้พิพากษาจะเห็น
สมควรแก่รูปความมิโทษหนักแลเบา

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการชำระเป็นความแผ่นดิน

๗ ความมิโทษหลวงไม่มีโจทย์

ให้ชำระเป็นความแผ่นดินตามคำพยาน

มาตรา ๗ บันดาความอาญาทั้งปวงซึ่งมิโทษหลวงเช่นความ
หาว่าขบถประทุษร้าย หาว่ากระทำการผิดร้ายฆ่าคนตาย
หาว่ากระทำโจรกรรมปล้นสดมภ์ หาว่าลอบลักทิ้งไฟ หาว่าฉ้อ
ยังพระราชทรัพย์ หาว่าทำเงินตราของหลวงปลอม หาว่า

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน
https://museum.coj.go.th/

กรรโชกรายฎร กฎีกาด้วยอาญาลงเอาเงินทอง หาว่ารับสินบลหรือทนสาบาล หาว่าข่มขืนโทรมหญิง หาว่าทำร้ายต่อพระสาสนามีการทำลายพระพุทธรูปพระสถูปเจดีย์ หาว่าภิกษุเปนปราชิกแลความอาญาอย่างอื่น ยันตาที่หากันมิโทษหลวงตามพระราชกฤษฎีกาเปนต้นนั้น ในความเหล่านี้ ถ้าไม่มีคนใดคนหนึ่งเปนโจทย์ พ้องกล่าวโทษผู้ล่วงละเมิดพระราชอาญาก็ดี หรือถ้าโจทย์พ้องกล่าวโทษผู้ล่วงละเมิดพระราชอาญาอยู่แล้ว แต่ผู้นั้นไม่ติดใจว่าความเรื่องนั้นต่อไป ด้วยเหตุประการใดก็ดี ต้องเปนน่าที่ของเจ้าพนักงานกรมอัยการ แลผู้รักษากฎหมาย จะต้องพ้องกล่าวโทษผู้ล่วงละเมิดพระราชอาญาในความที่ไม่มีคนอื่นเปนโจทย หรือจะต้องว่าความเรื่องที่โจทยเดิมไม่ติดใจว่านั้นต่อไป เมื่อเหนว่ามีพยานพอที่จะพิสูทธ์ให้สมจริงได้ว่าผู้ล่วงละเมิดพระราชอาญานั้น มีข้อพิรุธกระทำผิดต่อพระราชกำหนดกฎหมาย

---

๘ ให้เจ้าพนักงานกองตระเวร แลกองใต่สวน ช่วยเสาะหาพยานให้ชำระ

มาตรา ๘ ให้เจ้าพนักงานอำเภอกำนันกองตระเวน แลกองใต่สวนโทษหลวงในกรุง แลหัวเมือง สืบสวนหาคำพยานหรือสิ่งสำคัญอันเปนที่สงสัยฉนใด ให้เปนตัวพยานหรือตัวคน

หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร และหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

ผู้ซึ่งควรอ้างเป็นพยานนั้นส่งมาให้กรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานผู้รักษากฎหมาย ที่จะเป็นผู้ฟ้องคดีนั้นเสมอไป

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณพิจารณา

๙ คู่ความแต่งทนายช่วยว่าความได้

มาตรา ๙ ในการพิจารณาความนั้น ให้โจทย์และจำเลยมีอำนาจแต่งทนายช่วยว่าความได้ แต่ต้องทำหนังสือแต่งทนายไว้เป็นสำคัญต่อศาลด้วย แม้ว่าแต่งทนายแล้วก็ดี คู่ความหรือผู้พิพากษาตระลาการจะให้ตัวความมาให้การด้วยก็ได้

---

๑๐ ถึงกำหนดชำระโจทย์ไม่มา
ก็ให้ยกฟ้องเสีย
เว้นไว้แต่มีเหตุที่ควรเลื่อนเวลาชำระต่อไป

มาตรา ๑๐ เมื่อถึงกำหนดวันและเวลานัดพิจารณาแล้ว ถ้าฝ่ายโจทย์ไม่มาศาลเองก็ดี หรือไม่ได้แต่งทนายให้มาแทนตัวก็ดี ก็ให้ศาลใช่สวนดู ถ้าได้ความจริงว่า โจทย์ได้รับหมายนัดได้รู้วันและเวลาแลที่ๆ ได้กำหนดนัดพิจารณาแล้วดังนี้ ก็ให้ศาลตัดสินยกฟ้องของโจทย์เสียทีเดียว เว้นไว้แต่ศาลจะดำ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

น่า ๑๙๔๒ ลักษณพิจารณาความอาญามิโทษหลวง เล่ม ๖
วิหคูเหนมีเหตุสมควรที่จะเลื่อน วันพิจารณาต่อไปใหม่เท่านั้น

๑๑ โจทย์หาจำเลยให้การรับ
แล้วให้ตัดสินลงโทษ

มาตรา ๑๑ ถ้าโจทย์หรือทนายของโจทย์มาศาลตามกำหนดนัด และได้ตัวจำเลยมาพร้อมแล้วก็ให้ศาลพิจารณาต่อไปดังนี้ คือให้อ่านคำฟ้องให้จำเลยฟัง ถ้าจำเลยให้การรับสาระภาพจริงตามคำฟ้อง และไม่ได้ให้การยกเหตุผลขึ้นสู้คัดค้านคำฟ้องหรือไม่ได้ให้การยกเหตุขอความกรุณาเพื่อให้ศาลลดหย่อนผ่อนโทษมากให้น้อยลง ในการที่ตนกระทำผิดล่วงละเมิดกฎหมายแล้ว ก็ให้ศาลตัดสินลงโทษจำเลยตามพระราชกำหนดกฎหมายเกี่ยวเนื่องเทียว

---

๑๒ ถ้าจำเลยไม่รับให้
ศาลซักไซร้จำเลยและพยานทั้งสองฝ่าย

มาตรา ๑๒ ถ้าจำเลยไม่ให้การ หรือให้การปฏิเสธคำฟ้องแล้ว ก็ให้ศาลถามซักไล่เลียงจำเลยตามคำฟ้องก่อนแล้วให้สืบพยานฝ่ายโจทย์หมดแล้ว ถ้าฝ่ายจำเลยมีพยานก็ให้สืบพยานฝ่ายจำเลยต่อไป

---

๑๓ จำเลยให้การแก้ไขเพิ่มเติม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๓ ศาลต้องยอมให้จำเลยมีโอกาศ ให้การแก้ตามคำฟ้องได้โดยเต็มทุกประการ และให้จำเลย ซักถามพยานคนใดคนหนึ่ง ซึ่งต้องอ้างมาให้การยืนยันเอาจำเลยได้ทุกคน

---

๑๔ พยานต้องให้การเรียงตัวกัน
โดยลำดับตามที่ศาลจะบังคับ

มาตรา ๑๔ บรรดาพยานทุกคนนั้นจะต้องให้การแยกกันเรียงตัวไปทีละคน โดยลำดับ ให้ผู้พิพากษาวินิจฉัยดูว่า ควรจะเรียกพยานคนใดมาให้การก่อนและหลังสุดแต่จะเห็นสมควร

---

๑๕ วิธีสืบพยานใช้ตามพระราชบัญญัติ
ลักษณพยาน ร.ศ. ๑๑๓

มาตรา ๑๕ ข้อบังคับสำหรับการสืบพยานดังมีอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณพยาน ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ร.ศ. ๑๑๓ นั้น ให้เอามาใช้ในการสืบพยานในกระบวนพิจารณาความอาญาซึ่งมีโทษหลวงได้ทุกประการ

---

๑๖ คู่ความจะขอให้พยานให้การอีกครั้งหนึ่ง
หรือให้พยานไปจากศาลฯ ก็สั่งได้

มาตรา ๑๖ เมื่อพยานให้การเสร็จแล้ว จำเลยจะร้องขอให้พยานบางคนออกไปอยู่เสียภายนอกศาลแล้ว ขอให้พยานคนหนึ่งหรือหลายคนมาให้การอีกครั้งหนึ่ง คือให้การแยกกัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทีละคนหรือให้มาให้การยันปากต่อกัน ก็ให้ศาลขอมอนุญาตฝ่ายผู้พิพากษาจะสั่งให้ถามพยานดังนี้บ้างก็ได้ หรือฝ่ายโจทยจะร้องขอถามพยานดังนี้บ้าง ก็ให้ศาลอนุญาตเหมือนกัน

---

๑๗ ให้ศาลพิเคราะห์ดูว่า
ควรพิจารณาข้อหาข้อใดก่อนและหลัง

มาตรา ๑๗ ในคะดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีจำเลยต้องพ้องหลายคนแล้ว ก็ให้ผู้พิพากษาพิเคราะห์ดูว่า ควรพิจารณาข้อหาในพ้องซึ่งกล่าวโทษจำเลยคนใดก่อนคนใดหลังสุดแต่จะเหนสมควร

---

๑๘ เริ่มชำระแล้วก็ให้ชำระ
ต่อไปให้แล้วอย่าให้ชักช้า

มาตรา ๑๘ ถ้าคะดีเรื่องใด ศาลได้ตั้งต้นพิจารณาแล้วก็ต้องรีบพิจารณาพิพากษาคะดีเรื่องนั้นต่อไปกว่าจะแล้วเสร็จ อย่าให้ต้องหยุดการพิจารณาไว้ โดยไม่มีเหตุอันจำเปนที่จะต้องชักช้าต่อไป

---

๑๙ เมื่อฟังคำพยานและคำชี้แจง
ของคู่ความแล้วให้ศาลตัดสิน

มาตรา ๑๙ เมื่อผู้พิพากษาจะหยั่งฟังคำพยานและได้ฟังคำชี้

พิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แห่ง ในคำพยานแล ในบทกฎหมายทั้งปวงโทษผู้ใดจำเลยเสร็จแล้ว ก็ให้พิพากษาตัดสินในที่ประชุมศาล ถ้าเห็นว่าพิจารณาได้ความจริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้ลงโทษจำเลยตามพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าเห็นว่าพิจารณาไม่ได้ความจริงตามฟ้องแล้ว ก็ให้ยกฟ้องเสีย

หมวดที่ ๔

ลักษณพิพากษาตัดสิน

๒๐ เมื่อชำระแล้วให้ตัดสินไม่ช้ากว่า ๓ วัน

มาตรา ๒๐ ผู้พิพากษาต้องพิพากษาตัดสินในวันที่ได้ชำระเสร็จแล้ว หรือมิฉนั้นในกำหนดภายใน ๓ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้ชำระแล้ว และผู้พิพากษาจะพิพากษาตัดสินวันใดแล้ว ก็ต้องนักให้โทษจำเลยทรายล่วงหน้าเสียก่อน

๒๑ คำตัดสินต้องเขียน

มาตรา ๒๑ คำพิพากษาตัดสินนั้นต้องให้เขียนเป็นตัวอักษรแล้วให้บรรดาผู้พิพากษาทั้งปวงผู้ได้ลงเนื้อเห็นพิพากษาตัดสินคดีเรื่องนั้นเขียนชื่อลงลายมือของตนไว้ทุกนาย

๒๒ คำตัดสินต้องชี้ขาดในข้อต่างๆ คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๒ ในคำพิพากษานั้น ให้ผู้พิพากษาลงเนื้อเหนชี้ขาดในข้อซึ่งจะกล่าวไว้ต่อไปนี้ คือ

๑ จำเลยผิดดังฟ้องหรือไม่

ข้อ ๑ พิจารณาได้ความจริงว่า จำเลยได้กระทำการผิดสัวงละเมิดกฎหมายตามเช่นกล่าวในฟ้องนั้นหรือไม่

๒ จำเลยทำผิดโดยเหตุดังที่หาหรือที่แก้นั้นฤๅไม่

ข้อ ๒ ถ้าฝ่ายโจทย์ฟ้องหากล่าวว่าจำเลยทำการผิดโดยเหตุต่าง ๆ อันควรทวีโทษให้หนักขึ้นก็ดี หรือถ้าฝ่ายจำเลยให้การแก้กล่าวว่าจำเลยทำการผิดโดยมีเหตุต่าง ๆ อันควรจะลดหย่อนผ่อนโทษได้ก็ดี เมื่อฝ่ายโจทย์หรือฝ่ายจำเลยกล่าวดังนี้แล้ว ก็ให้ชี้ขาดว่าจำเลยได้กระทำการผิดด้วยเหตุต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งดังเช่นว่ามาแล้วนี้หรือไม่

---

๓ จำเลยทำผิดโดยเหตุดังที่แก้แล้ว มิยกกฎหมายยกเว้นหรือไม่

ข้อ ๓ ถ้าฝ่ายจำเลยให้การแก้กล่าวว่าข้อที่จำเลยทำการผิดนั้น ย่อมไม่มีโทษตามกฎหมายดังนี้แล้ว ก็ให้ชี้ขาดว่า

(๑) ข้อที่ฝ่ายจำเลยกล่าวแก้นั้น พิจารณาได้สมจริงหรือไม่ และถ้าพิจารณาสมจริงแล้ว ก็ให้ชี้ขาดเป็นชั้นหนึ่งว่า

หอสมุดแห่งชาติ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
https://museum.coj.go.th/

(๒) ข้อที่ฝ่ายจำเลยกล่าวแก้ และพิจารณาได้สมจริงนั้น ย่อมเป็นการไม่มีโทษตามกฎหมายจริงหรือไม่จริง ถ้าชี้ขาดว่าจำเลยไม่มีผิดก็ให้สั่งปล่อยเมื่อได้ชี้ขาดตามความซึ่งได้กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว เห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำการผิดล่วงละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ก็ให้มีคำสั่งเด็ดขาดในคำพิพากษาตัดสินให้ปล่อยจำเลยหลุดพ้นไปทีเดียว

ถ้าชี้ขาดว่าผิดโดยเหตุอย่างใดก็
ให้วางบทกฎหมายตามเหตุนั้นให้มีกำหนดโทษ
ด้วย

เมื่อได้ชี้ขาดเห็นว่าจำเลยได้กระทำการผิดโดยมีเหตุต่าง ๆ อันควรจะถือโทษให้หนักหรือไม่ก็ดี และกระทำผิดโดยมีเหตุต่าง ๆ อันควรจะลดหย่อนผ่อนโทษได้ฤๅไม่ก็ดี และการผิดนั้นไม่มีข้อยกเว้นโทษไว้ในกฎหมายดังนี้แล้ว ก็ให้ผู้พิพากษาลงเนื้อเห็นชี้ขาดพิพากษาตัดสินว่าโทษจำเลยลงให้ชักเหนโดยโทษานุโทษตามพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งคงใช้อยู่ในสมัยนั้น

---

๒๓ ให้ตัดสินโดยที่เห็นมากกว่า

มาตรา ๒๓ ในเวลาประชุมพิพากษาตัดสินคดีทุก ๆ เรื่องนั้น ให้องค์ผู้พิพากษาตามผู้พิพากษาทั้งปวงเหตุผู้นั่งประชุม

หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
https://museum.coj.go.th/

อยู่ด้วย ให้แสดงความเห็นของตนเรียงตัวไปทีละคน ในข้อความซึ่งจะต้องวินิจฉัยให้ตกลงเดดขาดกันนั้นจงทุก ๆ ข้อ แต่ให้ข้อยกผู้พิพากษาแสดงความเห็นของตน ภายหลังผู้พิพากษาทั้งปวงแล ให้วินิจฉัยข้อความทุก ๆ ข้อ เปนตกลงกันตามความเห็นของผู้พิพากษาซึ่งมากกว่ากันนั้น

ถ้าในข้อความอันเดียวกันนั้น มีผู้พิพากษาแสดงความเห็นแตกต่างกันออกไปกว่าสองพวกแล้ว แลถ้าจะวินิจฉัยความข้อนั้น เอาเปนตกลงกันตามความเห็นของผู้พิพากษาซึ่งเห็นมากกว่ากันนั้นไม่ได้แล้วดังนี้ ก็ให้ผู้พิพากษาผู้ซึ่งมีความเห็นว่าจำเลยมีพิรุธแรงกว่าผู้พิพากษาคนอื่น ๆ นั้นยอมลงเนื้อเห็นด้วยกับผู้พิพากษาผู้อื่น ซึ่งมีความเห็นว่าจำเลยมีพิรุธน้อยกว่าความเห็นนั้น

ในการลงความเห็นในข้อความที่ควรฟังเอาเปนจริงหรือไม่ก็ดี ในข้อบทกฎหมายที่ประกอบใช้นั้นก็ดี ให้ผู้พิพากษาทั้งปวงพิจารณาเอาแต่โดยที่เห็นบริสุทธิ์แก่ใจ แลปราศจากอะคะติ ๔ ประการ อย่าได้ปลอยให้จิตรของตนลำเอียงไปด้วยความเห็นแก่หน้าบุทคล หรือเห็นแก่พวกพ้อง หรือประชุมชนใด ๆ เพื่อว่าคำพิพากษาตัดสินของผู้พิพากษาเหล่านี้ จะได้ประกอบไปด้วยความยิติธัมแลความบริสุทธิ์ยุติธัมอย่างยิ่งที่จะเปนได้

https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๕

ลักษณะอุทธรณ์

๒๔ คู่ความอุทธรณ์ได้ใน ๑๕ วัน

มาตรา ๒๔ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือฝ่ายจำเลยเห็นว่า คำพิพากษาตัดสินของศาลเดิมนั้นไม่ถูกต้องด้วยกฎหมาย และยุติธรรมแล้ว จะฟ้องอุทธรณ์ก็ได้ แต่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลนั้นในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาตัดสินเป็นต้นไป

---

๒๕ คำฟ้องอุทธรณ์

ต้องให้เกี่ยวในความตามเหตุความจริง

และตามบทกฎหมาย อย่าให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย

มาตรา ๒๕ คำอุทธรณ์นั้นให้เขียนเป็นฟ้องแล้ว ให้ผู้อุทธรณ์หรือทนายของคนนำไปยื่นต่อศาลเดิมนั้น และในฟ้องอุทธรณ์ทุกฉบับ ต้องรวมใจความเรียงเป็นข้อยกเหตุตามความจริง หรือตามบทกฎหมายขึ้นว่าเป็นของคู่อุทธรณ์ได้ การอุทธรณ์คำตัดสินอย่างนี้ ห้ามอย่าให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย ให้เรียกแต่คำตัดสินมาพิจารณา และให้คู่ความเดิมมาว่าความกันต่อไป ถ้าคู่ความจะฟ้องหาให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย ก็ต้องให้ฟ้องเป็นคดีใหม่ต่างหาก ตามความผิดที่จะฟ้องหานั้นๆ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๒๖ ถ้าผู้อุทธรณ์ติดตรางอยู่
จะยื่นฟ้อง ให้ผู้คุมไปยื่นต่อศาลก็ได้

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้อุทธรณ์ต้องขังอยู่ในตรางแล้ว จะส่งฟ้องอุทธรณ์ต่อพนักงานผู้ดูแลรักษาตรางนั้น ให้นำมายื่นต่อศาลแทนตัวก็ได้

---

๒๗ ให้ศาลอันต้องอุทธรณ์
ยื่นสำนวนแลคำฟ้องต่อศาลอุทธรณ์
ใน ๕ วัน

มาตรา ๒๗ ภายใน ๕ วัน นับแต่วันได้รับฟ้องอุทธรณ์ไว้เป็นต้นไปนั้น ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล ซึ่งได้พิพากษาตัดสินคะดีเรื่องที่ต้องอุทธรณ์นั้น ส่งฟ้องกับคำตัดสินแลเทียบถ้อยคำสำนวนทั้งปวง ในคะดีเรื่องนั้นมายังศาลอุทธรณ์

---

๒๘ ให้ศาลอุทธรณ์กำหนด
วันชำระใน ๑๕ วัน เว้นแต่มีเหตุขัดข้อง
แต่อย่าให้ช้าเกินกว่า ๒ เดือน

มาตรา ๒๘ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับบรรดาถ้อยคำสำนวนมาหมดแล้ว ก็ให้ศาลอุทธรณ์ออกหมายนัดกำหนดวันและเวลาที่จะพิจารณาความอุทธรณ์นั้นไป ให้คู่ความทราบล่วงหน้าก่อน และถ้าฝ่ายผู้มิได้อุทธรณ์ร้องขอสำเนาฟ้องเมื่อใด ศาลอุทธรณ์ก็ต้องอนุญาตให้สำเนาฟ้องอุทธรณ์ตามความประสงค์

https://museum.coj.go.th/

กำหนดนัดวันและเวลาที่จะพิจารณาความอุทธรณ์นั้น อย่าช้าเกินไปกว่า ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ศาลอุทธรณ์ได้รับยื่นคำถ้อยคำสำนวนมา เว้นไว้แต่มีเหตุพิเศษเกิดขึ้น จึงให้กำหนดนัดเกินกว่านี้ขึ้นไปได้ และต้องให้หมายบันทึกเหตุพิเศษนั้นลงไว้ด้วยทุกคราว แต่อย่างใดก็ดี ห้ามไม่ให้กำหนดนัดเกินกว่า ๒ เดือนขึ้นไป นับแต่วันได้รับยื่นคำถ้อยคำสำนวนไว้

---

๒๙ ให้นัดคู่ความก่อน ๕ วัน

มาตรา ๒๙ ศาลอุทธรณ์จะต้องส่งหมายนัดไปยังฝ่ายโจทย์และฝ่ายจำเลยให้รู้ล่วงหน้า อย่างช้าที่สุดเพียง ๕ วันก่อนถึงวันกำหนดนัดพิจารณาความอุทธรณ์

---

๓๐ ชำระความอุทธรณ์นั้นให้อ่านสำนวนและฟังคำชี้แจงของคู่ความ

มาตรา ๓๐ เมื่อถึงวันกำหนดนัดพิจารณาความอุทธรณ์แล้ว ให้ศาลอุทธรณ์อ่านถ้อยคำสำนวนในความเดิมและฟ้องอุทธรณ์จนจบแล้วให้ฟังคำชี้แจงมูลคดีของเจ้าพนักงานกรมอัยการ ผู้รักษากฎหมายหรือถ้าในความเดิมนั้นมีโจทย์ว่าต่างก็ให้ฟังคำชี้แจงของโจทย์และจำเลยในความเดิม หรือคำของทนายฝ่ายโจทย์และฝ่ายจำเลย

---

๓๑ ศาลอุทธรณ์หรือคู่ความ

พิพิธภัณฑ์ไทยและต่างประเทศ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓๑ ถ้าศาลอุทธรณ์พิเคราะห์ดูเห็นว่าจำเป็นจะต้องพิจารณาข้อประเด็นข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งมิได้อยู่ในฟ้องอุทธรณ์ออกดูให้แจ่มแจ้งแล้ว ก็ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเรียกพยานซึ่งได้ให้การไว้ในความเดิมนั้นมาสืบอีกครั้งหนึ่งก็ได้ หรือให้เรียกคนอื่นหรือสิ่งสำคัญอื่นมาสืบเป็นพยานใหม่อีกก็ได้ การสืบพยานอีกดังว่ามานี้ ศาลอุทธรณ์ดำริห์เห็นสมควรให้สืบเองก็ได้ หรือฝ่ายโจทย์ฝ่ายจำเลยจะขอให้สืบ ก็ให้ศาลอุทธรณ์อนุญาตตามความประสงค์ สุดแต่ศาลอุทธรณ์จะดำริห์เห็นสมควร

---

๓๒ ความในมาตรา ๑๒|๑๔|๑๕|๑๖ ใช้ชำระชั้นอุทธรณ์ด้วย

มาตรา ๓๒ ข้อบังคับสำหรับการสืบพยานดังมีอยู่ในมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ก็ให้เอามาใช้ในการสืบพยานชั้นพิจารณาความอุทธรณ์ความอาญาซึ่งมีโทษหลวงได้ทุกประการ

---

๓๓ ศาลอุทธรณ์ชำระแล้ว ต้องตัดสินใน ๓ วัน

มาตรา ๓๓ ศาลอุทธรณ์จะต้องพิพากษาตัดสินในวันพิจารณาเสร็จสำนวนแล้ว ฤๅภายในกำหนด ๓ วัน นับตั้งแต่วันพิจารณาเสร็จสำนวนแล้วเป็นต้นไป แต่ศาลอุทธรณ์จะต้องแจ้งความให้ฝ่ายโจทย์และจำเลยทราบวันและเวลาที่ศาลอุทธรณ์กำหนดจะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องสมุดหมอลำ
https://museum.coj.go.th/

พิพากษาพิพากษาตัดสินด้วย

---

๓๔ ศาลอุทธรณ์แก้คำพิพากษาตัดสินให้ตามความเห็น

มาตรา ๓๔ ในการพิพากษาตัดสินชั้นอุทธรณ์ความอาญาซึ่งมีโทษหลวงนั้น ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเต็มที่จะยกเสียหรือเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขหรือเอาตามคำวางบทปรับโทษของศาลซึ่งต้องอุทธรณ์แล้ววางบทปรับโทษในครั้งที่สุดตามแต่ศาลอุทธรณ์จะคำริห์เห็นว่าศาลเดิมควรต้องวางปรับโทษฉนั้น คือพิพากษาให้ปล่อยตัวจำเลยหลุดพ้นไปหรือพิพากษาให้ลงโทษจำเลยตามความผิดหรือลดหย่อนผ่อนโทษหรือทวีโทษขึ้นซึ่งศาลเดิมได้พิพากษาปรับไว้นั้นต่อเติมสุดแต่จะเห็นชอบด้วยกฎหมายและยุติธรรม

---

๓๕ คำธรรมเนียม

มาตรา ๓๕ การพิจารณาความตามพระราชบัญญัตินี้ห้ามอย่าให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใดเว้นไว้แต่คดีที่โจทย์หาเรียกเอาค่าสินไหมเดิมกับโทษด้วยจึงให้เรียกค่าธรรมเนียมชั้นศาลจากโจทย์นั้น

หมวดที่ ๖

ลักษณะคำโทษตามคำพิพากษาตัดสิน

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรมและพิพิธภัณฑ์ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

๓๖ คำตัดสินความมิโทษเปนที่สุดเมื่อ –

มาตรา ๓๖ คำตัดสินความมิโทษทั้งปวง ย่อมเปนที่สุด และจะได้กระทำตามคำตัดสินนั้น คือ

(๑) ศาลชั้นแรก

ตัดสินแล้วไม่มีอุทธรณ์

ข้อ ๑ เมื่อศาลชั้นแรกได้ตัดสินแล้ว ไม่มีฟ้องอุทธรณ์ภายในกำหนด หรือคู่ความทั้งสองฝ่ายลงลายมือยอมตามคำตัดสินอย่างหนึ่ง ก็ดี

(๒) แลเมื่อศาลอุทธรณ์

ได้ตัดสินแล้ว

ข้อ ๒ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินแล้ว แลไม่มีฎีกา ก็ต้องกระทำโทษตามคำตัดสินนั้น เว้นไว้แต่คำตัดสินโทษประหารชีวิตร หรือริบทรัพย์สมบัติสิ่งใดต้องงดไว้ ทำตามความที่ว่าไว้ในมาตรา ๓๙ ต่อไปนี้

---

๓๗ คำตัดสินถึงที่สุด

ให้ปล่อยแล้ว จะกลับชำระทำโทษอีกไม่ได้

มาตรา ๓๗ เมื่อคำตัดสินได้ถึงที่สุดแล้ว ผู้ต้องหานั้นไม่มีโทษแล้วก็ต้องปล่อยตัวเสียทันที แลจะกลับเอาตัวมากักขัง หรือตัดสินลงโทษในคดีนั้นอีกเป็นอันขาดนั้นไม่ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
https://museum.coj.go.th/

๓๘ คำพิพากษาประหารชีวิตร

ศาลใด ๆ ต้องให้ศาลอุทธรณ์พิพากษา

ยืนด้วยจึงเป็นที่สุด

มาตรา ๓๘ เมื่อศาลที่ได้พิจารณาชั้นแรกนั้นได้พิพากษาลงโทษประหารชีวิตร หรือริบทรัพย์สมบัติและจำคุกตลอดชีวิตร ในคดีเรื่องใด ต้องให้ส่งสำนวนคดีเรื่องนั้นมาให้ศาลอุทธรณ์ตรวจก่อน ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามนั้นแล้วจึงจะเป็นที่สุดได้

---

๓๙ คำพิพากษาโทษประหารชีวิตร

ริบและจำคุกจนตายต้องทูลเกล้าฯ

ถวายพร้อมกับฎีกา

มาตรา ๓๙ คำพิพากษาอันใดอันหนึ่งซึ่งถึงที่สุดแล้วและเป็นคำพิพากษามีโทษประหารชีวิตร ริบทรัพย์สมบัติ หรือจำคุกจนตลอดชีวิตรก็ดี ต้องให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมนำคำพิพากษานั้นทูลเกล้าฯถวาย ถ้ามีฎีกาของผู้ต้องพิพากษาโทษนั้นด้วยก็ให้ทูลเกล้าฯถวายพร้อมกัน เมื่อทรายกระแสพระบรมราชโองการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้งดให้เว้นเสียประการใด จึงให้กระทำตามพระบรมราชโองการนั้นทุกประการ

ที่มา: หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
https://museum.coj.go.th/

น่า ๑๙๕๖ สุขุมชำระตัดสินล้างคะดีมีโทษหลวงเก่าให้แล้ว เล่ม ๖

๔๐ กำหนดให้ใช้

มาตรา ๑๐ พระราชบัญญัตินี้จะควรใช้ในศาลหัวเมืองมณฑลใด ตั้งแต่เมื่อใดจะได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศในราชกิจานุเบกษา แลให้เจ้ากระทรวงมีสารตราบังคับไปยังหัวเมืองมณฑลนั้น ๆ แต่หัวเมืองมณฑลใดที่ยังไม่ได้โปรดเกล้าฯ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ให้คงปฏิบัติไปตามเดิมก่อน

พระราชบัญญัตินี้ ตราไว้แต่วันที่ ๒๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ปนวันที่ ๑๐๐๓๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศให้ใช้พระราชกำหนด ตั้งศาลรับสั่งพิเศษ สำหรับชำระสะสางคดีความมีโทษหลวง ชั้นเก่าซึ่งค้างอยู่ณศาลพระราชอาญาต่อไป

◎ มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระราชกำหนด ตั้งศาลรับสั่งพิเศษ สำหรับชำระสะสางคดีความมีโทษหลวงชั้นเก่า ซึ่งค้างอยู่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณะชำระตัดสินล้างคดีมีโทษหลวงเก่าให้แล้ว น่า ๑๙๕๗

ณศาล พระราชอาญา แลจัดยังคัยสำหรับศาลรับสั่งพิเศษนั้นไว้ ศาลรับสั่งพิเศษทั้ง ๓ ศาลนั้น ก็ได้ตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดกรรมการได้ทำการตามน่าที่ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ สืบมาคดีที่กรรมการได้ตัดสินเสร็จไปแล้วกว่า ๓๐๐ เรื่อง จึงทรงพระราชดำริห์เห็นว่า การที่ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งศาลรับสั่งพิเศษขึ้นนี้ ย่อมเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ราษฎรเป็นอันมาก แต่หากความซึ่งเก่าที่คั่งค้างอยู่นั้นมากมายนัก กรรมการจึงไม่อาจจะตัดสินให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วได้ ควรให้การนี้ดำเนินต่อไปอีก

เพราะฉนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาลรับสั่งพิเศษทั้ง ๓ ศาลนี้ มีอำนาจตามข้อยังคับเดิมไปอีก ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่สิ้นกำหนดในประกาศเก่านั้นสืบไป

ประกาศมาวันที่ ๔ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๐๓๙ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศเปลี่ยนกรรมการศาลรับสั่งพิเศษสำหรับชำระสะสางคดีความมีโทษหลวงชั้นเก่าซึ่งค้างอยู่ณศาลพระราชอาญา

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทร

https://museum.coj.go.th/

มหาวุฒาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มิศเตอร์เกิกแปตริกเป็นกรรมการพิเศษผู้หนึ่ง ในศาลรับสั่งพิเศษสำหรับชำระสะสางคดีมีโทษหลวงชั้นเก่าส่วนที่หนึ่ง แขวงอยู่ในพระราชกำหนดทั้งศาลรับสั่งพิเศษ ซึ่งลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ นั้นแล้ว บัดนี้มิศเตอร์เกิกแปตริกมีการที่จะต้องไปจากกรุงเทพฯ นี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มิศเตอร์เกิกแปตริกออกจากน่าที่กรรมการพิเศษนั้นคราวหนึ่ง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มิศเตอร์แคดเลียเป็นกรรมการพิเศษในศาลนั้น แทนมิศเตอร์เกิกแปตริกสืบต่อไป หมายว่ามิศเตอร์เกิกแปตริกจะกลับมาจึงให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการพิเศษตามเดิมต่อไป

ประกาศมา ณวันที่ ๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๐๔๑ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศว่าด้วยนัดพิจารณาความแพ่ง

๑ มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มหาวุฒาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันใหญ่ประเสริฐ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ด้วยทรงพระราชศรัทธา เพื่อจะให้การพิจารณาคดีความ ธรรมดา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ความ ของ ราษฎร ณศาล ทั้ง ปวง เป็น ระเบียบ เรียบร้อย ให้ ราษฎร ผู้เกี่ยวข้อง ต้อง คดี ได้รับ ผลยุติธรรม โดย ลำดับ โดยเร็ว มิ ให้คะดี ความ สะสม คั่งค้าง เป็น ที่เสีย เวลา การ ทำมาหา กิน จึง ทรง พระ กรุณาโปรด เกล้า ฯ ให้ รัฐมนตรี สภา ที่ระ ชุม ปรึกษา เรียบ เรียง พระ ราช บัญญัติ กระบวน พิจารณา ความ แพ่ง และ ความ อาญา เปลี่ยน แก้เพิ่ม เติม พระ ราช กำหนด กฎหมาย เดิม ให้เป็น การ ง่าย และ ระเบียบเรียบเร็ว โดย ยุติ ธรรม สม ควร แก่ กาล สมัย ไว้ เช่น พระ ราช กำหนด กฎหมาย สำหรับ แผ่นดิน สืบไป แต่ การ นั้น เป็น การ ใหญ่ ยัง ไม่ สำเร็จ ได้ โดยเร็ว

บัด นี้ ได้ ทรงตรวจ รายงาน การ พิจารณา คะดี ความ ณศาล ต่าง ๆ คั่งค้าง เพราะ เหตุ คู่ความ มิ ใคร่ พร้อม ตาม เวลา นัด หมาย ของ ศาล การ พิจารณา ต้อง เลื่อน เวลา ตาม ตัว ความ อยู่ เสมอ มิ ใคร่ สำเร็จ ตาม กำหนด ได้

ทรง พระ ราช ดำริห์ เห็น ว่า การ นี้ ความ ยัง เป็น เหตุ ขัด ขวาง ใน ทาง พิจารณา ชัก ช้า อยู่ ควร ต้อง ผ่อน แก้ ไข ให้ การ ได้ ดำ เนิน ไป พลาง ก่อน กว่า พระ ราช บัญญัติ กระบวน พิจารณา จะ เสร็จ ได้ ใช้ต่อ ไป

จึง ทรง พระ กรุณาโปรด เกล้า ฯ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทั่ว กัน ว่า แต่ นี้ ต่อ ไป การ พิจารณา อรรถ คดี ที่ ศาล มี หมาย นัด เรียก คู่ ความ มา ทำ การ พิจารณา ต่าง ๆ เป็น ต้น ตั้ง แต่ นัด ลำดับ มา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้การ นัดชี้สองสถาน ลัยพยาน ทั้งคำพิพากษา และนัดอย่าง
อื่น ๆ ตามกำหนดวันในหมายนัดนั้น ๆ ถ้าคู่ความฝ่ายโจทย์
ฝ่ายจำเลย ได้รับหมายนัดรู้กำหนดวันและเวลาแล้ว มิได้
มาเอง ฤๅไม่มีคนแก้ต่างว่าต่างมาแทน และไม่แจ้งเหตุการ
ที่จำเปนจะมาไม่ได้ในวันนัดนั้น ด้วยเหตุประการใดให้ศาล
ทราบ ก็ให้ศาลถือว่าคู่ความนั้นขาดนัด ให้บังคับตามความ
ในประกาศต่อไปนี้

(๑) เมื่อศาลได้กำหนดวันชำระความเรื่องใด ให้ออก
หมายนัดให้คู่ความทราบล่วงหน้า ก่อนถึงวันนัดตั้งแต่ ๕ วันขึ้น
ไป พอที่คู่ความจะได้มีเวลาเตรียมตัว หมายนัดนั้นให้พิมพ์
ข้อความตามข้อพระราชบัญญัตินี้ ที่เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ
ไว้ ให้ผู้รับหมายทราบด้วย เมื่อเจ้าพนักงานศาลถือหมาย
ไปให้คู่ความทราบแล้ว ให้คู่ความผู้รับเซนชื่อรับในคู่ฉบับ
หมายแล้ว ให้เจ้าพนักงานศาลฉีกคู่ฉบับหมาย นำกลับมา
ส่งต่อยกระบัตรศาล ลงบาญชีความที่รับหมายนัดแล้ว เสนอ
ต่อผู้พิพากษา และประกาศไว้ณศาล

(๒) เมื่อถึงวันกำหนดนัด ผู้พิพากษาเรียกความที่นัด
มาพิจารณา เรื่องใดโจทย์จำเลยฤๅผู้แก้ต่างว่าต่างโจทย์จำเลย
ไม่มาตามนัดทั้งสองข้าง และมิได้มีคำชี้แจงเหตุที่จำเปนจะ
มาไม่ได้ ฤๅคำขอเลื่อนวันนัดอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ศาลจะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เหน สมควร โจทย จำเลย ขาด นัดเช่นนี้ ก็ ให้ ศาล พิพากษา เลิก ความเรื่องนั้น เสีย

(๓) ถ้า โจทย ฤๅ ผู้ว่าต่าง โจทย มิ ได้ มา ว่า ความ ตาม กำหนด หมาย นัด แล ไม่ แจ้ง เหตุ การ ฤๅ ขอเลื่อน วัน ยะ การ ใด แต่ ฝ่าย จำเลย ฤๅ ผู้ ว่าต่าง จำเลย ได้ มา ตาม นัด ถ้า ความ นั้น จำเลย ยัง ไม่ ได้ ให้ การ ก็ ให้ พิพากษา ยก ฟ้อง โจทย เสีย ขาด นัด เสีย ที เดียว ถ้า จำเลย ได้ ให้ การ ไว้ ก่อน แล้ว ให้ ศาล ตรวจ ดู ใน คำ ให้ การ จำเลย ถ้า คำให้การ จำเลย รับ ตาม ฟ้อง เพียง ใด ให้ พิพากษา แต่ ตาม ที่ รับ เพียง นั้น ข้อ ที่ ไม่ รับ กัน นั้น ไม่ ต้อง พิจารณา ต่อ ไป ให้ ยก เสีย แต่ ข้อ ที่ จำเลย ให้ การ เกี่ยว แก่ กลับ กล่าว โทย โจทย นั้น ถ้า จำเลย จะ ว่า กล่าว ต่อ ไป ก็ ให้ จำเลย ไป ฟ้อง หา โจทย เป็น คดี หนึ่ง ต่าง หาก

(๔) ถ้า จำเลย ฤๅ ผู้ว่าต่าง จำเลย ไม่ มา ศาล ตาม กำหนด นัด แล มิ ได้ ยก เหตุ ที่ จำเป็น จะ มา ไม่ ได้ ให้ พอ ที่ ศาล จะ เหน สมควร แล ศาล ได้ ส่วน เชื่อ แน่ ว่า จำเลย ได้ รับ หมาย เรียก หมาย นัด นั้น แล้ว แล ไม่ มา ตาม นัด แต่ ฝ่าย โจทย ได้ มา ตาม นัด ก็ ให้ ศาล พิจารณา สำนวน โจทย ไป ฝ่าย เดียว แล ตัดสิน ตาม รูป ความ

(๕) คดี ที่ จำเลย ขาด นัด ศาล พิจารณา แต่ สำนวน โจทย ไป ฝ่าย เดียว ก็ ดี ฤๅ คดี ที่ ฝ่าย โจทย ขาด นัด ฤๅ โจทย จำเลย ขาด นัด ด้วย กัน ทั้ง ๒ ฝ่าย ศาล ได้ พิพากษา ยก ฟ้อง ยก ความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เสียก็ดี ยันคาคดีที่ศาลได้พิพากษา โดยเหตุคู่ความขาดนัดดังกล่าวมานั้น ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ฤๅทั้งสองฝ่ายมีเหตุการจำเป็นจริงที่ตนจะมาว่าความตามนัดไม่ได้ โดยสุจริตได้มาพิสูทขิตนชี้แจงแสดงเหตุต่อศาลในเวลาใกล้เวลาหนึ่งก่อนศาลยังมิได้ตัดสินความนั้นก็ดี ฤๅเมื่อศาลได้ตัดสินแล้วได้มาร้องทุเลาภายในกำหนด ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันตัดสินเป็นต้นไปก็ดี ก็ให้ศาลพิสูทขิไต่สวนตามคำทุเลานั้นก่อน ถ้าได้ความจริงสมคำทุเลา แลผู้พิพากษาเห็นสมควรแก่ยุติธรรมที่จะต้องพิจารณาคดีนั้นตามลำนวนต่อไป ก็ให้พิพากษายกคำพิพากษาเดิมเสีย แลกำหนดวันนัดพิจารณาคดีเรื่องนั้นต่อไปใหม่ก็ได้ แต่ต้องยกไปไว้ท้ายบาญชีกำหนดวันพิจารณาโดยอันดับต่อไป

(๖) ยันคาคดีที่โจทย์จำเลยขาดนัดทั้งสองฝ่าย ฤๅแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ดี ถ้าเป็นความพระราชอาญา ซึ่งจำเลยต้องคำหาในคดีฉกรรจ์มหันตะโทษ จะยกความนั้นเสียไม่ได้ ให้ศาลลงโทษผู้ขาดนัดเอาตัวขังไว้ มีกำหนดไม่เกินเดือนหนึ่งลงมา

(๗) คดีเรื่องใดที่ผู้พิพากษาได้กำหนดวันนัดพิจารณาชำระ แลออกหมายนัดไปยังคู่ความได้รับหมายนัดแล้ว โจทย์จำเลยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะขอเลื่อนวันชำระต่อไป ผู้พิพากษาเห็นสมควรก็ให้เลื่อนได้ ถ้าเวลาว่าความในศาลนั้นไม่พอพิจารณา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ความ ที่กำหนดชำระในวันนั้นก็ดี ถ้ามีเหตุการจำเป็นที่ผู้พิพากษา เห็นสมควรจะงดเลื่อนการพิจารณาต่อไปวันอื่นก็ดี ศาลมีอำนาจจะเลื่อนกำหนดไปพิจารณาเวลาอื่นได้

ให้ผู้พิพากษาตระลาการ และผู้มีอรรถคดีณศาลทั้งปวง ปฏิบัติให้ต้องตามประกาศนี้ เทอญ

ประกาศมา ณวันที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๙ เป็นวันที่ ๑๐๐๔๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ
ชยายความแห่งพระราชบัญญัติอากรการพนัน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระราชบัญญัติอากรการพนัน รัตนโกสินทรศก ๑๐๐ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้ แต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๑ นั้น ข้อความยังไม่ชัดเจนยกพรรคอยู่หลายแห่ง จะเป็นเหตุให้ขุนนางทั้งปวงสงสัยเข้าใจคลาดเคลื่อนไปได้ เพราะฉนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไขข้อความในพระราชบัญญัตินั้นขึ้นใหม่ ให้เป็นที่เข้าใจได้ชัดเจนดังต่อไปนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

น่า ๑๙๖๔ ลักษณกำหนดเวลาให้ผู้พิพากษามาศาล เล่ม ๖

คือ ความในมาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติอากรการพนันรัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ที่มีข้อความว่าด้วยเบี้ยปรับผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติ ซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้ใดกระทำผิดอย่างนั้น ให้ปรับคนหนึ่งคราวละเท่านั้น ๆ ให้เข้าใจความว่าผู้ใดทำผิดอย่างนั้น ให้ปรับคนหนึ่งคราวหนึ่งไม่เกินเท่านั้น คือไม่เกินจากเบี้ยปรับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินั้นทุก ๆ แห่ง ข้อความอื่นนอกนั้น ให้คงใช้ตามพระราชบัญญัติเดิมทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๙ เป็นวันที่ ๑๐๐๔๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

กฎข้อบังคับเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ประกาศให้อธิบดีและผู้พิพากษาเข้าพนักงานในศาลกระทรวงยุติธรรมทราบทั่วกันว่า แต่ก่อนได้มีข้อบังคับไว้ให้ผู้พิพากษามานั่งศาลเวลา ๔ โมงเช้าเลิกศาล ๔ โมงเย็น การอันนั้นก็ช้า ๆ กันไป หาได้ประพฤติมาตามเวลาให้ตรงกับข้อบังคับนั้นไม่ เป็นที่เสียเวลาราชการอยู่โดยมาก

บัดนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่าให้ตั้งเป็นกฎเสนาบดีไว้สำหรับการอันนี้ เพื่อที่ผู้พิพากษาและเข้าพนักงานจะได้มารับราชการให้พร้อมกัน มิให้ราชการเป็นที่เสื่อมเสียพระเกียรติยศไป เช่นเป็นมาแล้วแต่ก่อนได้นั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ตั้งแต่นี้ต่อไป กำหนดให้ผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานมานั่งศาลให้พร้อมกันในเวลา ๙ โมงเช้าทุกศาล พอถึงเวลา ๙ โมงเช้าแล้วให้ได้ลงมือพิจารณาพิพากษาความทีเดียวเสมอทุกๆวัน ให้ผู้พิพากษาฤๅเจ้าพนักงานศาลออกหมายนัดคู่ความ ให้คู่แรกที่หนึ่งฤๅที่สองมาศาล ให้ทันกำหนดก่อนเวลาทุกวันได้ พอถึงเวลา ๙ โมงเช้าก็ให้ได้ลงมือทำการอันนั้นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นทุกศาล และให้ยกระยัตรศาลเปนเจ้าพนักงานนำที่ถือรายงานชาญชิ เวลาที่ผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานทั้งปวงมาศาลทุกๆวัน ครบเจ็ดวันให้ยื่นรายงานต่อกระทรวงกลาโหมยังกองยัญชาการครั้งหนึ่ง แต่ถ้าวันใดผู้พิพากษาผู้ใดไม่มาศาล ฤๅมาล่าช้ากว่าเวลา ๙ โมงเช้าไปแต่มินิตหนึ่งขึ้นไปแล้ว ให้ยื่นรายงานนั้นต่อเสนาบดีในวันนั้นทุกครั้ง ถ้าแม้ยกระยัตรยังคงไม่ยื่นรายงานในกำหนดที่กล่าวมาแล้วมีผู้นำมาว่ากล่าวจะปรับยกเอาเงินเดือนแต่ผู้พิพากษาผู้ขาดฤๅมาล่าช้านั้นกับทั้งยกระยัตรด้วย ตามสมควรที่กองยัญชาการจะตัดสินหักไว้ ให้เปนรางวัลแก่ผู้ที่นำความมาว่า ถ้าผู้ใดมีกิจธุระจะมามิได้ ต้องทำหมายบอกลาก่อนเวลาที่จะไม่มานั้น ให้ได้รับคำอนุญาตเปนสำคัญคู่มือก่อน จึงจะไม่เปนขัดขาดศาลได้ ถ้ามาแล้วมีเหตุขัดข้องเกิดขึ้น ก็ให้รีบบอก

https://museum.coj.go.th/

ลาในเวลามีเหตุนั้น ตามสมควรแก่ทางราชการ ให้ผู้พิพากษา
และเจ้าพนักงานประพฤติให้ถูกต้องตามข้อบังคับนี้ เทอญ

กฎให้ไว้ณวันที่ ๑๑ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

กรมหลวงพิชิตปรีชากร เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ประกาศเพิ่มอำนาจกรมการตัดสินการน่า

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า เมื่อณวันที่ ๑๐ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกประกาศตั้งข้าราชการ ๕ นาย คือพระยาวรเดชศักดาวุธ พระยาอินทราธิบดีสิหราชรองเมือง พระยาประชาชีพบริบาล พระวิภาคภูวดล หลวงสุนทรโกษา ให้เป็นกรรมการตรวจตัดสินน่านา รายข้าราชการและราษฎร ๑๕๔๑ ชื่อ ให้หลวงวาทิตยรเทศนำกิกากล่าวโทษ บริษัทชุดคลองแสนแสบ กับนายสยามขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แลอีกหมวดหนึ่งกล่าวโทษผู้มีชื่อในฎีกานั้น ว่าแย่งชิงน่านาของตนดังนี้ ๆ ที่แจ้งอยู่ในประกาศนั้นแล้ว บัดนี้ทรงพระดำริห์ว่า ที่ขัดหวัดตำบลทั้งแสนแสบหมู่คลองบริษัทนั้น ราษฎรยังมีวิวาทแย่งชิงน่านาซึ่งกันและกันอยู่เนืองๆ เป็นเหตุให้ราษฎรผู้ควรเป็นผู้ทำการในหว่านที่ๆนานั้นๆ ป่วยการทำมาหาเลี้ยงชีพเสื่อมเสียผลประโยชน์ไป มีพระราชประสงค์จะทรงชำระวิวาทนั้นๆ ให้สงบไป โดย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

พระกรุณา ธิคุณ ในไพร่ฟ้า ข้าขอบขัณฑสีมา จึ่ง ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ให้กรมการ ที่ กล่าวนามมา แลวนั้น มีอำนาจ ที่ จะพิจารณา ไต่สวน ตัดสิน คะดีราย วิวาท ต่อย ที่นาในไซทร ทำยล นั้น ให้เปนการ สงบเรียบร้อย ตลอดไป

ประกาศมาณวันที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เปนวันที่ ๑๐๐๔๐ ในรัชกาล ปัตยุบันนี้

ประกาศตั้งกรรมการ
ศาลรับสั่งพิเศษสำหรับชำระสะสางคดีความ
มีโทษหลวงชั้นเก่าที่ค้างอยู่ณศาลพระราชอาญาเพิ่มขึ้น

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จ พระปรมินทรมหา ภูมิพลาดุลยเดช พระบรมนาถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัส เหนือเกล้า ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

พระยาไกรโกษา กรรมการ ศาล รับสั่ง พิเศษ กองที่ ๑ ถึงอนิจกรรมแล้ว กรรมการในศาลนั้น ขาดไปผู้หนึ่ง จึ่ง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ให้พระยาอนุชิต ชาญไชย เปน กรรมการพิเศษ ณศาลนั้น แทน พระยาไกรโกษาสืบต่อไป

ประกาศมาณวันที่ ๒ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แจ้งความเปิดศาลกรรมการ
ตรวจตัดสินที่นา ในจังหวัดหมู่คลองบริษัท

ศาล กรรม การ ซึ่ง รับพระ ราช โอง การ ตรวจ ตัดสิน ที่ นา ใน จัง หวัด ตำบล ทุ่ง แสน แสบ หมู่ คลอง บริษัท ขอ แจ้ง ความ แก่ บรรดา ผู้ ที่ เกี่ยว ข้อง ใน เรื่อง ที่นา ที่ วิวาท แย่ง ชิง แก่ กัน ให้ ทราย ทั่ว กัน ว่า ตาม ประ กาศ พระ ราช บัญญัติ เพิ่ม เติม อำนาจ กรรม การ ตัดสิน ที่ นา ลง วัน ที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๕ โดย พระ บรม ราช ประ สงค์ ทรง พระ กรุณา ชิกุณ ใน ไพร่ ฟ้า ข้า ขอบ ขันทสีมา เพื่อ ระงับ ความ วิวาท แย่ง ชิง ที่ นา แก่ กัน และ กัน ให้ สงบ ไป นั้น ศาล กรรมการ นี้ ได้ อาไศรย ตั้ง อยู่ ใน กระทรวง เกษตร พานิชการ จะ ได้ เปิด ศาล และ ลง มือ ตรวจ ไต่ สวน ตัดสิน คดี เรื่อง ที่ นา ตั้ง แต่ วัน ที่ ๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙ เวลา สี่ โมง เช้า เวลา บ่าย สี่ โมง เปิด ศาล ทุก ๆ เวลา เว้น ไว้ แต่ วัน พระ วัน นัก ขัตฤกษ บาง คราว สืบ ไป ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด มี คดี เกี่ยว ข้อง ด้วย เรื่อง ที่ นา ใน จัง หวัด ตำบล ทุ่ง แสน แสบ หมู่ คลอง บริษัท แล้ว ก็ ให้ มา ร้อง ฟ้อง ต่อ ศาล นี้ ตาม วัน และ เวลา ที่ ได้ กำหนด ไว้ นั้น ศาล จะ ได้ รีบ พิจารณา ไต่ สวน ตัดสิน ให้ เป็น การ สงบ เรียบ ร้อย โดย เร็ว ตาม พระ บรม ราช ประ สงค์ สืบ ไป

แจ้ง ความ มา ณ วัน ที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระยาวรเดชศักดาวุธ

พระยาอินทราธิบดีสุนทราชรองเมือง

(เซ็น) พระยาประชาชีพบริบาล

พระวิภาคภูวดล

หลวงสุนทรโกษา, ไปราชการ

ประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดี

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีบรมนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสนาบดีกระทรวงมุรธาธร ในเวลานี้ต้องรับราชการอยู่ในตำแหน่งใหญ่ถึง ๒ กระทรวง คือ ๓ ตำแหน่ง คือ ต้องเป็นผู้แทนเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ และเป็นสภานายกในรัฐมนตรีสภาอยู่ด้วยกัน เป็นการหนักมากอยู่ ทรงพระราชดำริห์ว่าสมควรที่จะผ่อนผันน่าที่ราชการ ให้มีผู้สนองพระเดชพระคุณรับผิดชอบเฉพาะตำแหน่ง เพื่อให้ราชการดำเนินไปโดยสดวกยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสนาบดีกระทรวงมุรธาธร เป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริธัชสังกาศ เสนาบดีกระทรวงคลัง มาเป็นเสนาบดีกระทรวงมุรธาธร และเป็นสภานายกของรัฐมนตรีสภานั้นด้วย ตามตำแหน่ง

ส่วนหน้าที่เสนาบดีกระทรวงคลังนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤไทย แทนเสนาบดีกระทรวงวัง ได้เป็นตำแหน่งสืบไป

แต่ตำแหน่งผู้แทนเสนาบดีกระทรวงวังซึ่งว่างอยู่นั้น เมื่อทรงพระราชดำริห์เห็นสมควรที่จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดรับราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไป จึงจะโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศมาต่อภายหนึ่ง

ให้ผู้ที่รับตำแหน่งทั้งปวงนี้ เข้ารับราชการตามหน้าที่ตั้งแต่วันที่ได้ประกาศนี้เป็นต้นไป

ประกาศมาแต่วันที่ ๒๖ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๙ เป็นวันที่ ๑๐๑๕๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศคงตำแหน่ง
ผู้แทนเสนาบดีกระทรวงวัง

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พิพิธภัณฑ์ของไทยแห่งนี้ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ
https://museum.coj.go.th/

ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ในประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนายดิ ซึ่งลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๙ นั้น ตำแหน่งผู้แทนเสนายดิกระทรวงวังยังว่างอยู่

บัดนี้ พระราชดำริห์ว่าราชการในกระทรวงวังนั้น ย่อมเปนราชการอันละเอียดหลายประเภทนัก ต้องอาศรยผู้ชำนาญเคยราชการในพระทรวงนั้นมาช้านาน จึงจะทำการได้โดยสดวกดี เพราะเหตุฉนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศวราชหฤไทย เสนายดิกระทรวงพระคลัง คงเปนผู้แทนเสนายดิกระทรวงวังไปตามเดิมด้วย

แต่ทรงพระราชดำริห์เพื่อจะผ่อนผันมิให้เปนการหนัก แก่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศวราชหฤไทย ที่ต้องทรงรับราชการ ๒ ตำแหน่งดังนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม เปนผู้ช่วยราชการในน่าที่กระทรวงวังอีกพระองค์หนึ่ง แลให้คงรับราชการอยู่ในกรมราชเลขานุการตามเดิมด้วย แต่ไม่ต้องมีน่าที่นั่งในที่ประชุมเสนายดิ

ให้ตำแหน่งเหล่านี้เปนไปตั้งแต่วันที่ลงในประกาศนี้ ประกาศมาณวันที่ ๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๐๔๗ ในราชการบัดนี้

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศ

เปลี่ยนกรรมการศาล รัษฎังพิเศษ

สำหรับชำระสะสางคดีความมีโทษหลวงชั้นเก่า

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาดุลยเดชมหิตลาธิเบศรามาธิบดีจักรีนฤบดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระราชกุศลยมเกลาเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระยาธรรมสารเนติคดีอธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาถึงแก่กรรมลง น่าที่อธิบดีผู้พิพากษาณศาลนั้นยังไม่มีตัวที่จะทำการต่อไป โปรดเกล้าฯ ให้ยกพระยาวิชิตออกจากกรรมการศาลรัษฎังพิเศษ ไปรับราชการในน่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาต่อไป และหลวงโยธาบริบาล ซึ่งเป็นกรรมการในศาลรัษฎังพิเศษนั้น ป่วยมานานแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้ยกออกเสียอีกคนหนึ่ง น่าที่กรรมการศาลรัษฎังพิเศษ ซึ่งว่างอยู่สองตำแหน่งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาพิเวนทรเทพกับหลวงอุทยานาธิกรณ์ เข้ารับราชการเป็นกรรมการในศาลรัษฎังพิเศษนั้นสืบต่อไป ประกาศมาณวันที่ ๒๘ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๑๑๔๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระราชบัญญัติ

ตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียม ศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

๏ มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ด้วยมีพระราชประสงค์จะจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง ทั่วพระราชอาณาเขตร ให้มีผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานประจำทำการตามน่าที่ กับให้มีวิธีพิจารณาความแพ่งและความอาญาอันดี เพื่อให้ให้พิจารณาพิพากษาคดีความ ในระหว่างอาณาประชาราษฎรข้าขอบขันธเสมาให้เสมอหน้าทั่วถึงตลอดกัน ทั้งผู้มียศทรัพยและผู้อนาถาหาบรรดาศักดิ์มิได้ ให้ได้พิจารณาพิพากษาให้แล้วไปโดยรวดเร็วถูกต้องตามกฎหมาย และความยุติธรรมเที่ยงตรงเสมอเหมือนกันทุกประการ

จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ต่อไปดังนี้

มาตรา ๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งข้าหลวงพิเศษมีอำนาจและน่าที่ดังจะกล่าวต่อไปในพระราชบัญญัตินี้ ให้ใส่สวน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

น่า ๑๙๗๔ ลักษณ ๑๔ทั้ง ศาล ยุติธรรม หัวเมือง เล่ม ๖
ดู การ ยัง คับ ยัญชา สรรพ คดี ความ ใน ศาล หัวเมือง ทั้ง ปวง ทั่ว
พระราช อาณา เขตร เพื่อ ให้ รู้ ว่า การ เปน อยู่ ประการ ใด ใน เวลา
ยุ่ตยุบันนี้ แล ให้ รีบเร่ง จัด การ แก้ ไข บรรดา การ ที่ ควร จะ กระทำ
ให้ เปน การ ดี ถูก ต้อง ตาม กฎหมาย ตาม ความ จำเปน อัน จะ
ต้อง คิด แล ทำ ขึ้น แล ให้ ทำ รายงาน การ ใด ๆ ส่วน แล การ ดัด
แปลง แก้ ไข ว่า มา นั้น มิ ยอก ส่ง มา ยัง เสนา บดี กระ ทรวง มหาด
ไทย เพื่อ ได้ นำ ขึ้น กราบ บังคม ทูล พระ กรุณา ทราบ ฝ่า ละออง
ธุลี พระยา ท เปน ครั้ง เปน คราว เสมอ ไป ให้ แจ้ง ชัด ความ ตาม ที่ ได้ ใส่
ส่วน ทราบ กับ การ ที่ จัด แก้ ไข แล กระทำ ขึ้น ทั้ง ปวง แล ให้ แสดง
ความ เหน ใน การ ที่ ควร จะ ต้อง แก้ ไข แล กระทำ ข้อ
บังคับ สำหรับ ศาล หัว เมือง ทั้ง ปวง ใน การ ตั้ง ทำแหน่ง ผู้ พิพาก
ษา แล ข้อ บังคับ สำหรับ รักษา การ เรียบ ร้อย ของ ศาล ยุติธรรม
ตาม หัวเมือง ด้วย

มาตรา ๒ ใน กอง ข้า หลวง พิเศษ นี้ โปรด เกล้า ๆ ให้ มี
กำหนด จำนวน เพียง ๕ นาย ด้วย กัน แล เมื่อ ได้ ประ ชุม พร้อม
กัน ตั้ง แต่ ๓ นาย ขึ้น ไป ก็ ให้ มี อำนาจ จะ ทำ การ ได้ ตาม
พระราช บัญญัติ นี้ แล ใน จำนวน ข้า หลวง ทั้ง ๕ นาย นี้ มี
ข้า หลวง พิเศษ ประจำ การ ๓ นาย รวม ทั้ง สภา นายก ด้วย นั้น
จะ ทรง พระ กรุณา โปรด เกล้า ๆ เลือก สรร ตั้ง ขึ้น ไว้ ให้ มี อำนาจ
แล น่า ที่ ทำ การ อยู่ ตลอด เวลา ที่ จะ ทรง พระ ราช ดำริ ห์ เหน สม ควร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ส่วนข้าหลวงพิเศษอีก ๒ นั้น นาย ๑ โปรดเกล้า ฯ ให้ผู้เป็นเทศาภิบาลประจำมณฑล ที่ข้าหลวงพิเศษจะได้ตั้งทำการในเวลานั้น เป็นข้าหลวงเข้าร่วมประชุมทำการในหน้าที่แห่งมณฑลนั้น ๆ ด้วย

อีกนาย ๑ นั้น โปรดเกล้า ฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเลือกสรรผู้รักษาเมืองเอก ในมณฑลที่ข้าหลวงพิเศษไปตั้งทำการอยู่นั้น เป็นข้าหลวงพิเศษอีกนาย ๑ ตลอดเวลาที่จะเห็นสมควรให้เป็นไป

มาตรา ๓ ในระหว่างเวลาที่ข้าหลวงพิเศษคงอยู่ในตำแหน่งนั้น มีอำนาจจะทำการทั้งปวงได้ทั่วไปเต็มที่ เหมือนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ดังได้ตราไว้ในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ทุกประการ มีข้อสำคัญคือ ข้าหลวงพิเศษจะมีอำนาจและหน้าที่ทำการต่อไปดังนี้

๑ จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลหัวเมืองทั้งปวง ให้ถูกต้องตามที่ได้ตราไว้ ในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ และในการเรื่องนี้ ให้ทำโดยเต็มอำนาจเหมือนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ตามที่มีอยู่ในพระธรรมนูญที่อ้างมานี้

๒ ในระหว่างเวลากำหนดชุมนุมอยู่พร้อมกันกับ ฯ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นอกเวลากำหนดชุมนุมพร้อมกันก็ดี ให้ออกไปเยี่ยมเยียนศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่ง และตรวจตราบุรรดาถ้อยคำสำนวนความ และหมายเหตุรายงานศาลที่เก็บรักษาในศาลหัวเมืองเหล่านั้นด้วย แล้วให้สอบสวนความรู้กฎหมายของผู้พิพากษากรมการ และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ผู้มีน่าที่ฝ่ายตุลาการเกี่ยวข้องในการพิจารณาพิพากษาถ้อยความ กับให้นำรายการการที่ผู้พิพากษากรมการ และเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้ปฏิบัติราชการตามน่าที่อย่างไร กับมีคุณวุฒิและความรู้กฎหมายอย่างไร และเมื่อเห็นว่าต่อไปภายน่าควรจะทำอย่างไรให้ดีขึ้นแล้ว ให้ชี้แจงความเห็นไว้ในรายงานนั้นด้วย

๓ ให้กล่าวชี้แจง และสั่งสอนผู้พิพากษา และเจ้าพนักงานในศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่ง ตามแต่จะตำริห์เห็นสมควรในวิธีพิจารณาความแพ่งความอาญา และถ้าเมื่อคราวเห็นจำเป็นจะต้องนั่งพิจารณาความเอง ก็ให้ข้าหลวงพิเศษทั้งหมดฤๅมอบอำนาจให้ข้าหลวงพิเศษคนใดคนหนึ่งนั่งเป็นผู้พิพากษาในศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่ง แทนที่ผู้พิพากษาในศาลนั้นแล้วพิจารณาพิพากษาความเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งค้างอยู่ฤๅซึ่งฟ้องขึ้นใหม่ก็ได้ ในความที่ชำระอย่างนี้ห้ามมิให้โจทย์ฤๅจำเลยไปฟ้องอุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลใดศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หนึ่งเปนอันขาด ถ้าไม่พอใจแก่คำพิพากษานั้น ก็ให้ฎีกาเกล้า ฯ ถวายฎีกาทีเดียว

๔ ให้คิดสะสางคดีความ ซึ่งยังค้างอยู่ในศาลหัวเมืองให้หมดสิ้นไปตามที่เหมาะเปนทางดีที่สุดที่จะกระทำได้

มาตรา ๔ เมื่อสภานายกของกองข้าหลวงพิเศษได้ปฤกษาหารือกับข้าหลวงพิเศษประจำการ ๒ นาย ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งขึ้นไว้นั้น ตกลงกันแล้ว ก็ให้สภานายกปฤกษากับเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เปนครั้งเปนคราวเสมอไปว่าข้าหลวงพิเศษจะควรออกไปจัดการในมณฑลใดหัวเมืองใดก่อนแลหลังโดยลำดับกัน แลข้าหลวงพิเศษทั้งหลายจะไปพบพร้อมกันในมณฑลนั้น ฤๅหัวเมืองนั้นเมื่อใด แลเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยต้องเปนธุระเพื่อให้ข้าหลวงพิเศษได้ทำการให้สำเร็จตลอดไปโดยความสะดวกดี แลให้มีตราสั่งไปยังข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการเมืองแลกรมการให้จัดการช่วยเหลือเกื้อหนุน แลให้เบิกจ่ายเงินแผ่นดินเปนค่าใช้สอยสำหรับกองข้าหลวงพิเศษนั้น

มาตรา ๕ บรรดากิจการสิ่งใดที่ข้าหลวงพิเศษปฤกษาจะทำกันนั้น ถ้าบังความเห็นแตกต่างไม่ตกลงพร้อมกัน ให้เอาตามความเห็นของข้าหลวงพิเศษพวกที่มากกว่า ในเวลาที่นั่งประชุมกันอยู่นั้นเปนใช้ได้ แลให้ทำตามความเห็นนั้น ถ้าความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เหนข้าหลวงพิเศษต่างกันเปนสองพวกเท่ากัน ก็ให้สภานายกลงเนื้อเหนด้วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แลัวให้เอาความเหนของฝ่ายที่สภานายกลงเนื้อเหนด้วยนั้นเปนใช้ได้ แลัวให้ทำตามความเหนนั้นทุกประการ

มาตรา ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกลัา ฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เปนเจ้าน่าที่จัดการให้สำเร็จตลอดไป ตามความในพระราชบัญญัตินี้ทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๒๑ เดือนกันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๗๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ตั้งข้าหลวงพิเศษชั้นประจำการ ๗ นาย
เปนผู้จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรม
หัวเมืองทั้งปวง รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาดุลยเดชวรางกูร พระบุลจอมเกลัาเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกลัา ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยความในมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรม สำหรับหัวเมืองทั้งปวง ซึ่งได้ตราขึ้นไว้เมื่อวันที่ ๒๑ เดือนกันยายน รัตน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณะสะสางล้างความอาญาเก่า น่า ๑๙๗๙

โกสินทรศก ๑๑๕ มีความว่า จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้ง ข้าหลวงพิเศษประจำการ ๓ นาย ความแจ้งอยู่ในมาตรานั้นทุกประการแล้ว

จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศไว้ต่อไปดังนี้

ข้อ ๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าวิวัฒนศักดิ์ ๑ ขุนหลวงพระไกสีสุภาภักดี ศรีมนตาตุราชอำมาตย์คณากาว ๑ มิสเตอร์อาร์เย เกิดปาตริก ๑ เปนข้าหลวงพิเศษประจำการ ๓ นาย และให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าวิวัฒนศักดิ์ เปนสภานายกในกองข้าหลวงพิเศษนั้น

ข้อ ๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เปนเจ้าหน้าที่จัดการให้สำเร็จตลอดไปตามความในประกาศนี้ทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๒๑ เดือนกันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๗๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศขยายอำนาจกรรมการพิเศษชำระความวิวาทเรื่องที่ ๓

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ตามความในหมายประกาศ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ เพิ่มอำนาจกรรมการพิเศษ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้พิจารณาและพิพากษาเรื่องความที่นา ในจังหวัดตำบลทุ่งแสน แสยหมู่คลองบริษัทนั้น

บัดนี้ความเรื่องที่นารายอื่นๆ ยังค้างอยู่ในศาลกระทรวงยุติธรรมมาก เป็นการสมควรที่จะไม่ให้ศาลในกระทรวงยุติธรรมรับพิจารณาความเรื่องที่นา ซึ่งได้เกิดขึ้นใหม่ในแขวงจังหวัดซึ่งได้เคยเกิดมีเป็นอยู่บ่อยๆ ต่อไป กว่าความที่ได้ค้างอยู่นั้นจะได้พิจารณาและตัดสินให้แล้วเสร็จไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้กรรมการพิเศษ ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นตามหมายประกาศ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาความเรื่องที่นาทั้งหลาย ซึ่งยังไม่ได้ฟ้องหากันในศาลกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเกิดขึ้นด้วยเรื่องที่นาซื้อขายกันก็ดี ซึ่งกันเป็นเจ้าของก็ดี จำนำกันก็ดี ฤๅแย่งเป็นเซตรกันก็ดี ในที่นาซึ่งอยู่ในมณฑลกรุงเทพฯ มณฑลกรุงเก่าและมณฑลปราจิณ ตลอดเวลาที่ทรงพระราชดำริห์เห็นสมควรที่จะให้เลิกถอนอำนาจกรรมการพิเศษนั้นเสีย

ข้อ ๒ ความวิวาทใหม่ ซึ่งกรรมการพิเศษที่ได้กล่าวนามมาแล้วนั้น จะได้พิจารณาพิพากษาตามประกาศนี้ กรรมการจะได้พิจารณาพิพากษาตามวิธีที่กรรมการนี้ได้เคยกระทำมาแล้ว ทั้งการที่จะพิจารณาให้ความ ตลอดจนการที่จะอุทธรณ์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กรรมการ ก็ให้ถวายฎีกาอย่างแต่ก่อน

ข้อ ๓ ห้ามมิให้ศาลกระทรวงยุติธรรม รับพิจารณาความวิวาท ด้วยที่นาอันกล่าวมาแล้วในประกาศนี้ข้อ ๑ นั้น จนถึงเวลาที่จะได้โปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศแก้ไขใหม่ต่อไป

ประกาศมา ณวันที่ ๒๒ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๑๗๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศยกเลิกตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงมุรธาธร

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ตั้งแต่รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตำแหน่งเสนาบดีทั้งเก่าใหม่รวมเป็น ๑๒ กระทรวง ราชการทั้งปวง ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้แบ่งน่าที่ยังคับบัญชาต่างพระเนตรพระกรรณ์ ตามสมควรแก่ราชกิจของกระทรวงนั้นๆ โดยสดวกมา

แต่กระทรวงมุรธาธรนั้น มีราชการน้อยอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมตำแหน่งสภานายกรัฐมนตรีเข้าด้วย เป็นตำแหน่งอันเดียวกัน

บัดนี้ทรงพระราชดำริห์ว่า ตำแหน่งสภานายกรัฐมนตรีนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ก็เปนตำแหน่งใหญ่อันหนึ่ง ตำแหน่งเสนายดี กระทรวงมุรธาธร นั้นมีราชการน้อย ไม่ควรจะแยกกันเปนสองนามอยู่ และไม่ควรเปนกระทรวงใหญ่ มีเสนายดีบังคับบัญชาราชการ

จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ยกเลิกกระทรวงมุรธาธรเสีย ให้คงมีแต่สภานายกรัฐมนตรี บังคับบัญชาราชการทั่วไป ตามน่าที่เสนายดีกระทรวงมุรธาธรได้เคยบังคับบัญชามานั้นทั้งสิ้น ให้ขึ้นอยู่ในกรมราชเลขานุการ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระยาเทเวศวงษวิวัฒน์ อุปนายกรัฐมนตรี เปนสภานายกรัฐมนตรีนั้น

ส่วนราชการอันเคยแบ่งเปนแผนกกระทรวงมุรธาธรแต่ก่อนนั้น ให้เรียกว่ากรมพระอาลักษณ์ ขึ้นอยู่ในสภานายกรัฐมนตรี

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หม่อมเจ้าประภากรปลัดทูลฉลอง เปนอธิบดีกรมพระอาลักษณ์นั้น

ตำแหน่งเหล่านี้ให้เปนไป ตั้งแต่วันที่ได้ลงในประกาศนี้ ประกาศมาณวันที่ ๒๓ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๗๙ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศในการสถาปนาพระเกียรติยศ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาวชิราลงกรณ์ ยคินทรเทพยมหามงกุฎ ขุรุคุรุรัตนวาฬวิมล วรทมพงษ บริพัตร วรขัตติย

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและห้องสมุดหมายเหตุ
https://museum.cj.go.th

ราชนิกโรดม จาตุรันตยรม มหาจักรีราชสังกาศ ยรมอรรมิก มหาราชาธิราช ยรมนารถบพิตร พระบุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริพึงถึงพระคุณแห่งพระเจ้ายรมมหัยยิกาเธอกรมสมเด็จพระสุดาวัตน์ราชประยูร ซึ่งได้ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระองค์มา ตั้งแต่พระยรมประสูติกาล จนได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ โดยพระหฤทัยมั่นคงจงรักตลอดมา จนถึงเวลาสิ้นพระชนม์ เหมือนอย่างสมเด็จพระยรมราชชนนี ก็ได้ทรงยกย่องขึ้นไว้ ให้มีพระเกียรติยศใหญ่ อย่างสมเด็จพระยรมราชชนนี มิได้เว้นว่างอยู่บ้าง บัดนี้เสด็จสิ้นพระชนม์ไป เปนที่ทรงพระอาลัยระลึกถึงพระคุณอันมาก พระองค์เปนผู้สมควรที่จะได้รับพระเกียรติยศใหญ่ เสมอด้วยสมเด็จพระยรมราชชนนีโดยแท้

จึงมีพระยรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดเสวตรฉัตร ๗ ชั้น ถวายเปนเครื่องเพิ่มเติมพระเกียรติยศแลการสิ้นพระชนม์นั้น ให้เวียกว่าเสด็จสวรรคตเหมือนอย่างสมเด็จพระยรมราชชนนี คำที่จะใช้ในราชการหมายราชการทั้งปวง ให้ใช้ดังที่ได้ประกาศมานี้ทุกประการ

ประกาศมาณวันอังคาร ที่ ๒๕ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๕๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศแก้ไขบางมาตรา

ในพระราชบัญญัติเครื่องขัดคิยราชอิศริยาภรณ์ อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรกริ บรมราชวงษ มิพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาลงกรณ์ พระบุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ของเครื่องขัดคิยราชอิศริยาภรณ์ อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรกริ บรมราชวงษ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้บรรดาคณาภยันตร แลเจ้าพนักงานในเครื่องราชอิศริยาภรณ์นี้ทราบทั่วกันว่า ขัดนี้ทรงราชดำริห์เห็นว่า มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ความในข้อ ๑ ให้เติมท้ายความว่า แลที่ย่าให้มีแถบพื้นกำมะหยี่สีเขียวแก่บ่กดิ้นเป็นยันต์ แลมีจักรกริที่ปลายแถบประทุมอุณาโลมที่กลาง เบื้องขนมีคุมเกลี้ยงแลขอขัดที่ย่าทั้ง ๒ ข้าง แลความในข้อ ๓ ที่ว่า แพรนุ่งก้นสีแดง นั้นให้ยกเสีย เติมคำเหล่านี้ลงแทนว่า สนับเพลาสักหลาดสีแดง มีแถบทองลายจักรกริกว้างนิ้วกึ่ง ติดที่ตะเข็บข้างนอกตลอดทั้งซ้ายขวา

อนึ่ง ในท้ายความมาตรา ๒ ในพระราชบัญญัติของเครื่องขัดคิยราชอิศริยาภรณ์แก้ไขใหม่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ที่ว่า แลนุ่งผ้าไหมสีเขียวไม่แกมสีแดง นั้นให้ยกเสีย เติม

https://museum.coj.go.th/

ความว่า แลสรวมสนัยเพลาสักหลาดสีแดง ติดแถบทองลายจักรกริกว้างนิ้วกึ่งตลอดทั้ง ๒ ข้างตะเข็บนอก

ประกาศมาณวันที่ ๑๙ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๓๕ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศยกกรมสุรัสวดี ขึ้นกระทรวงกระลาโหม

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จประมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า กรมสุรัสวดีซึ่งรวมอยู่ในกระทรวงเมืองนั้น เปนที่ขัดขวางในทางราชการ ด้วยเหตุว่าการจ่ายเลขตามขนบธรรมเนียมเดิม เปนหน้าที่กระทรวงมหาดไทย แลกระลาโหมได้กระทำ ต้องบังคับการข้ามกระทรวงล่วงกรมไม่สมควร ในบัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงมหาดไทยได้รักษาการบ้านเมือง กระทรวงกระลาโหมได้รักษาสรรพาวุธแลผู้คน ควรที่จะรวมกรมสุรัสวดีไว้ในกระทรวงกระลาโหม จะได้ตรวจตราบังคับบัญชาการในหน้าที่ซึ่งติดต่อกันได้โดยสดวก เพราะฉนั้นให้ยกกรมสุรัสวดีไปขึ้นกระทรวงกระลาโหม ตั้งแต่วันที่ได้ลงในประกาศนี้

ประกาศมาณวันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๑๔๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศ ให้ ใช้ พระราชกำหนด ตั้ง ศาล รับสั่ง พิเศษ สำหรับ ชำระสะสาง คดี ความ มีโทษ หลวง ชั้น เก่า ซึ่ง ค้าง อยู่ ศาล พระราชอาญา ต่อไป เป็นครั้ง ที่ ๒

มี พระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จ พระปรมินทร มหา ภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระ จุล จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว ทรง รัช เหนือ เกล้า ฯ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทั่ว กัน ว่า ด้วย ตาม ประกาศ ซึ่ง ลง วัน ที่ ๔ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ซึ่ง ทาง พระกรุณา โปรด เกล้า ให้ เลื่อน กำหนด กรรมการ ศาล รับ สั่ง พิเศษ ๓ กอง ชำระสะสาง คดี ความ มี โทษ หลวง ชั้น เก่า ซึ่ง ค้าง อยู่ ณ ศาล พระ ราชอาญา ต่อไป ตาม ข้อ บังคับ อีก ๖ เดือน นั้น ต่อ นั้น มา กรรมการ ทั้ง ๓ กอง ได้ ตรวจ พิจารณา เสร็จ ไป อีก ก็ หลาย ร้อย เรื่อง คง จะ แล้ว เสร็จ ใน ไม่ ช้า นัก จึง ทรง พระราชดำริ ห์ เห็น ว่า การ ที่ ได้ ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า ฯ ให้ เลื่อน กำหนด พิจารณา ความ ของ ศาล ทั้ง ๓ นี้ ออก ไป นั้น ย่อม เห็น ผล อัน เป็น คุณ ประโยชน์ แก่ ราษฎร คู่ความ เป็น อันมาก แต่ ความ ชั้น เก่า นั้น มี มาก กว่า จะ สะสาง ค้น ความ สอบ สวน เอา ความ จริง ได้ หลาย เวลา จึง ดำเนิน ไป ไม่ ทัน กำหนด ใน ประกาศ ได้ โดย เร็ว ควร จะ ให้ การ นี้ ดำเนิน ต่อ ไป อีก ให้ เป็น การ แล้ว เสร็จ ได้ โดย เร็ว ร้อย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เพราะฉนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ศาลรับสั่งพิเศษทั้ง ๓ ศาลนี้ คงทำการตามข้อบังคับเดิมต่อไปอีก ๖ เดือนนับตั้งแต่วันที่สิ้นกำหนดในประกาศ ซึ่งลงวันที่ ๔ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นสิ้นไป

ประกาศมา วันที่ ๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๒๑๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ กระบวนพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

พระราชดำริห์

ศุภมัสดุ พระพุทธสาสนกาล เป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๓๙ พรรษา ปัจจุบันกาล รัตนกสินิยม ทุสติวาช ๑๒๔๘ มักกะฎะสังวัจฉร อาศวยุชมาศ ศุกรปักษ ปัณณรสีดิถี สุริยคติวิธี ๑ รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ตุลาคมมาศ เอกวิสติม มาสาหคุณพิเศษ พุฒวาร ปัญจมรัชกาล เอกุณติงสะติมะสังวัจฉระ สัตตุตตะระ ทวิสกา ยิ กะทศะสะหัสสิมะ ทิวสเขตร ปริเฉทกาล กำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหามงกุฎ บรมรัตนราชวิวงษ วรตมพงษบริพัตร วรจักรีราชนิกโรดม ขัตติยราชประเพณีนฤบดินทร มหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระบุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฝูทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ เสด็จออกณพระที่นั่งจักรกรีมหาปราสาท บรมราชพิมาน โดยสถานอุดราภิมุข ภายใต้พระมหาเนพปกลเสวกตรณีตว เหนือรัตนบรรยงก์ พร้อมด้วยพระบรมราชวงษานุวงษ และเสนาบดีรัฐมนตรีองคมนตรี ข้าทูลละอองธุลีพระบาทกระวีชาติราชบริพาร ฝ่ายทหารพลเรือนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทบังกช โดยกำหนดตำแหน่งเปนอันดับกัน

จึงมีพระบรมราชโองการตำรัสเหนือเกล้า ๆ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า แต่ก่อนใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขกระบวนพิจารณาความอาญามิโทษหลวง สำหรับใช้ชั่วสมัยหนึ่งขึ้นไว้ เพื่อจะให้ใช้ในโรงศาลในระหว่างพระราชบัญญัติลักษณพิจารณาความอาญามิโทษหลวงโดยพิการยังมิได้ตราตั้งขึ้นไว้นั้น บัดนี้ทรงพระราชดำริห์เหนว่า ควรแก้ไขกระบวนพิจารณาความแพ่งซึ่งไม่มีโทษหลวงตั้งขึ้นไว้เปนพระราชบัญญัติสำหรับใช้ชั่วสมัยหนึ่ง เพื่อจะได้เปนประโยชน์ในการพิจารณาแลพิพากษาอรรถคดีของราษฎรได้อย่างเดียวกัน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ไว้สืบไปดังนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๑

ว่าด้วย นามที่ใช้ผู้รักษา พระราชบัญญัติ และอธิบายคำ

๑ นามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติ

---

๒ ใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ในโรงศาลทั้งปวงทั่วไป ตลอดพระราชอาณาเขตร ยกเว้นไว้แต่ในศาลพิเศษซึ่งมีข้อบังคับสำหรับศาลนั้นไว้แล้ว และในศาลที่มีธรรมเนียมในสาสนาใช้เป็นกฎหมายอยู่ จะไม่ใช้ตามวิธีพิจารณานี้ก็ได้

---

๓ น่าที่ผู้รักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓ ให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และเสนาบดีกระทรวงนครบาล เป็นผู้จัดการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

---

๔ อย่างไรจึงเรียกว่าความแพ่ง

มาตรา ๔ คดีทั้งปวงฟ้องกันด้วยประการใดๆ ก็ดี ที่ไม่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ได้ร้องขอให้มีโทษอาญาตลวงตามกฎหมาย และเป็นแต่จะตัดสินให้แล้วแก่กันได้ ด้วยตอกสินไหมฤๅใช้ทุนทรัพย์ทั้งปวงนั้นเรียกว่าความแพ่ง

มาตรา ๒

ว่าด้วยอำนาจศาล

๕ ศาลรับคดีพิจารณาได้ตามพระธรรมนูญ

มาตรา ๕ ให้ศาลทั้งปวงมีอำนาจที่จะรับยกคดีตามกำหนดเขตรแขวงบ้านเมือง ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลตามพระธรรมนูญ และพระราชกำหนดกฎหมายไว้พิจารณาและพิพากษาได้ทุกเรื่อง

---

๖ คดีที่ตัดสินฤๅที่ยินยอมแล้ว
ห้ามไม่ให้รับไว้พิจารณาอีก

มาตรา ๖ คดีอันใดซึ่งศาลหนึ่งศาลใดมีอำนาจอันสมควรได้พิจารณาและพิพากษาเด็ดขาดแล้วก็ดี ฤๅคู่ความได้ยินยอมกันในระหว่างเปรียบเทียบแล้วก็ดี ผู้หนึ่งผู้ใดจะเอาคดีอันนั้นมาร้องฟ้องขึ้นอีก ห้ามมิให้ศาลรับไว้พิจารณาเว้นไว้แต่เป็นการอุทธรณ์ตามกฎหมาย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห่อจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๗ ลำดับอำนาจศาล

มาตรา ๗ อำนาจศาลน้อยใหญ่ มีลำดับกันดังนี้ คือ

๑ ในกรุงเมือง ศาลแขวงมีอำนาจเพียงในแขวงนั้น ในกรุง ศาลโยธิสภามีอำนาจเพียงในแขวงนั้น

๒ ในหัวเมือง ศาลเมืองมีอำนาจเพียงในเมืองนั้น

๓ ในหัวเมือง ศาลพิเศษมีอำนาจในเขตรแขวงที่ตั้งขึ้นในเมืองนั้น

๔ ในหัวเมือง ศาลมณฑลมีอำนาจเพียงในมณฑลนั้น

๕ ในกรุง ศาลทั้งปวงในสยามสถิตยยุติธรรม มีอำนาจตลอดพระราชอาณาเขตร

๖ ศาลรับสั่งมีอำนาจตลอดทั่วไป ตามพระราชบัญญัติ

๘ ข้อห้ามผู้พิพากษาในคดีที่ไม่ควรพิจารณา

มาตรา ๘ ผู้ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ของตุลาการมีข้อต้องห้ามไม่ให้กระทำการนั้น เป็นอันขาดในข้อที่กล่าวต่อไปนี้คือ

๑ ถ้าผู้พิพากษานั้นเป็นผู้มีผลประโยชน์ได้ที่เสียเกี่ยวข้องอยู่ในคดีอันนั้นด้วยก็ดี

๒ ฤๅถ้าเป็นญาติวงษวารกับคู่ความฝ่ายใดๆ โดยทางสายโลหิตสืบกระกูลต่อกัน ฤๅโดยทางเป็นลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้นก็ดี ฤๅเป็นวงษวารเกี่ยวพันกันโดย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้นก็คือ

๓ ฤๅถ้าเป็นผู้ที่ได้เบิกความเป็นพยาน ฤๅได้เบิกความเป็นผู้ชำนาญการพิเศษอย่างใดๆ ในคดีนั้นด้วยก็คือ

ในข้อหนึ่งข้อใดเหล่านี้ ต้องห้ามไม่ให้เป็นผู้พิพากษาในคดีอันนั้นเป็นอันขาด

---

๙ น่าที่ผู้พิพากษาต้องเป็นผู้พยายามเปรียบเทียบคดี

มาตรา ๙ เมื่อโจทย์จำเลยมาถึงศาลพร้อมกันได้เมื่อใด ให้ผู้พิพากษาตระลาการเห็นเป็นน่าที่ของตนที่จะต้องพยายามว่ากล่าวเปรียบเทียบให้คู่ความปรานีปรานอมยอมกันโดยคิดหนเต็มกำลังสติปัญญาที่จะกระทำได้เมื่อนั้น ถ้าว่ากล่าวเปรียบเทียบไม่เป็นที่ตกลงกันได้แล้ว ก็ต้องพิจารณาไปตามวิธีในพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยพิจารณาคดีอันคู่ความทำสัญญากันกะข้อประเด็นลงให้ตัดสิน

๑๐ คดีที่สัญญากันให้ตัดสิน

มาตรา ๑๐ คู่ความมีคดีอยู่ จะขอให้ตัดสินในข้อความว่าเท็จจริงอย่างไรก็ดี ฤๅว่าผิดชอบอย่างไรก็ดี จะทำเป็น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หนังสือสัญญากะข้อประเด็นนั้น ๆ ลงเป็นคดีอันหนึ่ง สำหรับที่ศาลจะตัดสินก็ได้ในหนังสือสัญญานั้น ต้องมีความว่าเมื่อศาลได้พิจารณาตัดสินในข้อความนั้น ๆ แล้ว จะยอมทำตามความอย่างใด ๆ ในสามอย่างที่กล่าวต่อไปนี้ คือ

(๑) อย่างหนึ่ง จำนวนเงินที่คู่ความได้ตกลงกันกำหนดลงไว้ก็ดี ฤๅที่สัญญาว่าจะให้ศาลกำหนดลง เมื่อพิจารณาแล้วก็ดี คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องใช้ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามที่ศาลตัดสินให้แก่ฝ่ายนั้น ฤๅ

(๒) อีกอย่างหนึ่ง ทรัพย์สมบัติอันใดที่พึงเคลื่อนจากที่ได้ ฤๅไม่พึงเคลื่อนจากที่ได้ก็ดี อันเป็นของที่ได้กล่าวกำหนดลงไว้ในสัญญาแล้วนั้น คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องส่งมอบให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ตามที่ศาลตัดสินให้แก่ฝ่ายนั้น ฤๅ

(๓) อีกอย่างหนึ่ง คู่ความฝ่ายหนึ่งผู้เดียวก็ดี ฤๅหลายคนก็ดี จะต้องกระทำการ ฤๅจะต้องงดเว้นจากกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ได้กล่าวกำหนดลงไว้ในสัญญาแล้ว จะยอมตามที่ศาลตัดสินทุกประการ

คดีทุกเรื่องดังที่กล่าวมาในมาตรานี้ ต้องให้ยกข้อความขึ้นเป็นข้อ ๆ มีลำดับหมายเลขเรียงกัน (ตามแบบที่ ๑ ท้ายพระราชบัญญัตินี้) และจะต้องกล่าวความลงไว้สั้น ๆ ให้ชัดเจนตามความที่เป็นอยู่อย่างไร และมีหนังสือสำคัญอัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ใดเป็นหลักฐานที่อ้าง อันจำเป็นจะให้ศาลทราบ และตัดสินข้อซึ่งเกี่ยวกันนั้นด้วย

---

๑๑ ให้กำหนดราคาลงในคดีด้วย

มาตรา ๑๑ ถ้าหนังสือสัญญานั้น ว่าด้วยการที่จะมอบส่งทรัพย์สมบัติอันใดก็ดี ๆ ว่าด้วยการที่จะทำ ๆ จะงดเว้นสิ่งใด ๆ ก็ดี ต้องให้มีกำหนดประมาณราคาทรัพย์สมบัติที่จะมอบส่งนั้น ๆ ราคาสิ่งที่จะกระทำ ๆ จะงดเว้นไม่ทำ ตามที่กล่าวลงไว้นั้นด้วย

---

๑๒ สัญญาต้องลงสารบบเหมือนข้องในคดีอื่น

มาตรา ๑๒ หนังสือสัญญานั้น ถ้าทำตามความที่บังคับไว้นี้แล้วก็ให้ลงสารบบไว้ในศาล ซึ่งมีอำนาจะพิจารณาคดีอันมีจำนวน ๆ ราคาในเรื่องอื่น ๆ เสมอเหมือนกับจำนวน ๆ ราคาในคดีที่ทำสัญญากันนี้

เมื่อได้ลงสารบบคดีที่สัญญากันดังนี้แล้ว ให้ลงเลขเข้าลำดับ จดบาญชีไว้เป็นคดีความอันหนึ่ง ในระหว่างคู่ความที่เป็นกันตัวต่อตัว ๆ หลายคนด้วยกันนั้นว่า เป็นโจทย์ฝ่ายหนึ่ง และจำเลยฝ่ายหนึ่งตามประโยชน์ของคู่ความนั้นแล้ว ให้หมายนัดคู่ความทุกฝ่ายในหนังสือสัญญานั้น นอกจากผู้ที่นำสัญญามานั่นด้วย

ธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๓ คู่ความอยู่ในอำนาจศาล

มาตรา ๑๓ เมื่อหนังสือสัญญานั้นได้ลงสารบบแล้ว คู่ความทั้งสองฝ่ายนั้น ต้องอยู่ในอำนาจศาลนั้น กับฝ่ายนั้นๆ ต้องถือแลทำตามข้อความที่ฝ่ายใดได้กล่าวไว้ในสัญญานั้นด้วย ถ้าในสัญญามิได้กล่าวว่า ฝ่ายใดจะต้องเสียค่าธรรมเนียมแล้ว ศาลจะบังคับให้ฝ่ายใดเสียค่าธรรมเนียม ความที่พิจารณาตัดสินนั้น ตามที่เหมาะสมควรก็ได้

---

๑๔ การพิจารณาแลตัดสิน

มาตรา ๑๔ คดีความเช่นนี้ จะได้พิจารณาเหมือนคดีความอันหนึ่งซึ่งพ้องหากันตามความในหมวดที่ ๖ อันมีข้อความซึ่งจะต้องใช้บังคับคดีเช่นนี้ ตามแต่ที่จะใช้กันได้

เมื่อศาลได้ไต่สวนคู่ความแล้วก็ดี ฤๅเมื่อศาลได้พิจารณาสืบพยานตามที่ศาลเห็นสมควรจะสืบแล้วก็ดี ถ้าศาลเห็นเป็นที่พอใจในข้อเหล่านี้ คือ

ข้อ ๑ ว่าหนังสือสัญญานั้น คู่ความได้กระทำไว้ถูกต้องแล้วแล

ข้อ ๒ ว่าคู่ความนั้นมีประโยชน์อยู่ในคดีที่กล่าวในสัญญานั้นจริงแล

ข้อ ๓ ว่าข้อความในคดีนั้น สมควรที่จะพิจารณาตัดสินได้ดังนี้แล้ว ให้ศาลพิจารณาตัดสินคดีนั้น เหมือนกับคดีอื่นๆ

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรมและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทั้งปวงตามธรรมเนียม และเมื่อได้ตัดสินแล้วให้มีคำสั่งให้ทำตามคำตัดสิน เหมือนดังข้อความที่กล่าวไว้ในหมวดที่ ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ด้วย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณฟ้องความ

๑๕ ฟ้องคดีตามชั้นศาลที่ควรแก่รูปความ

มาตรา ๑๕ การที่จะฟ้องความให้ฟ้องณศาลตามชั้นที่สมควรแก่รูปความ ซึ่งมีอำนาจตามพระธรรมนูญ และพระราชกำหนดกฎหมาย พอจะพิจารณาความเรื่องนั้นได้

๑๖ จะฟ้องคดีต้องฟ้องในท้องแขวง เว้นแต่ศาลจะบังคับให้จำเลยทำได้ในที่อื่นจะฟ้องต่อศาลที่จำเลยอยู่ในแขวงนั้นก็ได้

มาตรา ๑๖ ถ้าความที่ฟ้องกล่าวหากันด้วยคดีเหล่านี้ คือ

ข้อ ๑ เพื่อจะเอาคืนสมบัติพัสดุ อันเป็นของไม่พึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้มีที่คืนเป็นต้น

ข้อ ๒ เพื่อจะขอแบ่งสมบัติพัสดุ อันเป็นของพึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้

ข้อ ๓ เพื่อจะห้ามฤๅไล่ในการจำหน่ายหมายฤๅซื้อขายสะดวก

พิพิธภัณฑ์ศาลไว้ในความอำนวยการของ https://museum.coj.go.th/

พัสดุ ด้วยผิดสัญญาอย่างใด ฤๅขออำนาจศาลให้ยึดไว้ในสิ่งอันเป็นของไม่พึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้

ข้อ ๔ เพื่อจะให้ตัดสินผลประโยชน์ ฤๅอำนาจอย่างใดๆ อันจะพึงมีในสมยุติพัสดุ อันเป็นของไม่พึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้

ข้อ ๕ เพื่อจะขอสินไหม ในการที่ผู้อื่นกระทำล่วงต่อสมยุติพัสดุ อันเป็นของไม่พึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้

ข้อ ๖ เพื่อจะเอาคืนทรัพย์สมยุติพัสดุ ซึ่งเป็นของพึงเคลื่อนจากที่ได้ แต่หากของเหล่านั้นตัดยึดหน่วงกักขังไว้ในที่ใดๆ

คดีทั้งนี้ ถ้าทรัพย์สมยุติพัสดุเหล่านั้นอยู่ที่ใด ให้พ้องต่อศาลซึ่งได้ยังคับคดีในท้องที่นั้น เว้นแต่ถ้าคดีเรื่องใดถึงเกี่ยวด้วยสมยุติพัสดุ อันเป็นของไม่พึงจะให้เคลื่อนจากที่ได้ ซึ่งจำเลยได้ยึดเอาไว้เอง ฤๅผู้อื่นได้ยึดไว้แทนแล้วโจทย์จะขอเอาคืน ฤๅจะขอสินไหม ถ้าหากว่ารูปความจะพึงสำเร็จดังคำขอของโจทย์บริบูรณ์ด้วยอำนาจที่ศาลยังคับให้จำเลยกระทำได้ในที่อื่น ความอย่างนี้จะพ้องณศาลซึ่งว่ากล่าวท้องที่ๆ สมยุติพัสดุอยู่ ฤๅจะพ้องณศาลซึ่งได้ว่ากล่าวท้องที่ๆ จำเลยไปตั้งทำมาหากิน ฤๅไปอยู่ในเวลาพ้องนั้นก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๗ พัสดุที่เคลื่อนล้ำแขวงกันให้ศาลใกล้ชิดที่กไว้
แลพิจารณาต่อไปไม่เป็นเหตุอุทธรณ์

มาตรา ๑๗ ถ้าทรัพย์สมยติพัสดุ ดังได้ว่ามาในมาตรา ๑๖ อยู่ในที่เคลื่อนล้ำไม่แน่ชัดว่า อยู่ในท้องที่เขตรอำนาจศาลนั้น ฤๅศาลอื่นซึ่งเขตรอยู่ติดต่อกัน เมื่อศาลได้พิเคราะห์เห็นข้อสงไสยมีอยู่จริงเช่นนี้แล้ว ก็ให้จดหมายเหตุลงไว้ แลพิจารณาคดีนั้นได้ต่อไป เหมือนกับที่เหล่านั้นอยู่ในเขตรอำนาจของศาลนั้น แลข้อสงไสยเช่นนี้ ถึงจำเลยจะเอาเป็นเหตุอุทธรณ์ว่า สมยติพัสดุเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในเขตรอำนาจของศาลที่พิจารณาความเมื่อศาลอุทธรณ์ ได้ตรวจเห็นข้อสงไสยของศาลเดิมสมควรแล้ว ก็อย่าให้ฟังเป็นอุทธรณ์ในข้อนั้น

---

๑๘ คดีนอกจากกำหนดในมาตราข้างบนนั้น
จะฟ้องตามท้องที่ฤๅศาลอื่นก็ได้

มาตรา ๑๘ ความแพ่งอันเกิดแต่สรรพเหตุอย่างอื่นนอกจากที่ได้ว่ามาแล้วนั้น โจทยจะฟ้องณศาลใด ซึ่งได้บังคับความในท้องที่เหล่านี้ คือ

ข้อ ๑ ที่เกิดมูลคดีก็ดี ฤๅ

ข้อ ๒ ที่จำเลยทั้งหมดอาไศรยอยู่ ฤๅทำมาหากินอยู่ในเวลาที่ฟ้องนั้นก็ดี ฤๅ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๓ ที่จำเลยแต่คนใดคนหนึ่งอาไศรยอยู่ ฤๅทำมาหากินอยู่ในเวลาที่พ้องนั้นก็ดี ก็พ้องได้เว้นไว้แต่ถ้าศาลซึ่งโจทยื่นพ้องนั้น เห็นว่าศาลอื่นจะพิจารณาคดีเรื่องนั้น เอาความยุติธรรมได้สดวกกว่า จะชี้แจงให้โจทยไปพ้องยังศาลซึ่งสมควรจะพิจารณาคดีเรื่องนั้นก็ได้

---

๑๙ จำเลยอยู่เขตรศาลหนึ่งคดีเกิดขึ้นในศาลหนึ่งโจทยจะพ้องศาลใดก็ได้

มาตรา ๑๙ ถ้าจำเลยตั้งบ้านเรือน ฤๅทำมาหากินอยู่ในท้องที่เขตรอำนาจศาลหนึ่ง แลไปเกิดคะดีขึ้นด้วยเหตุทรัพยสมบัติ อันเปนของพึงเคลื่อนจากที่ได้นั้น ในท้องที่เขตรอำนาจศาลอื่น โจทยจะเลือกพ้องในศาลใดก็ได้

---

๒๐ ทรัพยเคลื่อนที่ไม่ได้เกี่ยวอยู่ในเขตรของศาลใดให้พ้องศาลนั้น

มาตรา ๒๐ ถ้าสมบัติพัสดุอันไม่พึงจะให้เคลื่อนที่ได้ อยู่ในท้องที่อันเดียวกัน แต่ถ้าเกี่ยวอยู่ในเขตรอำนาจศาลโน้นบ้างศาลนี้บ้าง โจทยจะพ้องในศาลใดซึ่งมีสมบัติพัสดุที่ได้ว่ามาอยู่ในเขตรอำนาจศาลแม้แต่ส่วนหนึ่งก็ว่าความได้ทั้งเรื่อง

---

๒๑ จำไม่ได้อยู่ในแขวงของศาลจะขอให้ยกคดีเสียก็ได้

มาตรา ๒๑ ความเรื่องใด ซึ่งกฎหมายของให้โจทย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เลือกฟ้องได้ต่างศาล แลโจทย์ได้ฟ้องณศาล ซึ่งจำเลยมิได้อาไศรย ฤๅทั้งทำมาหากินอยู่ ฤๅจำเลยทั้งหมดไม่ได้อาไศรยอยู่ ฤๅมิได้ทั้งทำมาหากินจำเลยจะยื่นทุเลาขอต่อศาลนั้น ไม่ให้พิจารณาคดีเรื่องนั้นก็ได้ แต่จำเลยต้องบอกหมายแจ้งความทั้งนี้ให้โจทย์ทราบเสียก่อน

เมื่อจำเลยได้ยื่นทุเลาดังว่ามานี้ ก็ให้ศาลถามคู่ความทั้งสองฝ่าย จนเปนที่พอใจของศาล ถ้าศาลเหนว่าความเรื่องนั้นถ้าส่งไปให้ศาลอื่นศาลหนึ่งศาลใดพิจารณาจะได้ความจริงโดยทางยุติธรรมสดวกกว่า จะอยุดการพิจารณาเสียทีเดียวก็ได้ เมื่อเช่นนี้ค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งคู่ความได้ออกไปแล้ว จะควรประการใดให้ยังคับไปตามศาลจะเหนควร

เมื่อศาลได้สั่งอยุดการพิจารณาแล้ว แลโจทย์จะขอถอนฟ้องเพื่อจะไปฟ้องที่ศาลอื่นฤๅประการใด ก็ให้ศาลจดคำสั่งแลเหตุผลที่ได้อยุดการพิจารณานั้นลงในท้ายฟ้องแล้วคืนให้โจทย์ไป แต่การที่จะทุเลาขอให้อยุดพิจารณานี้ จำเลยต้องรีบขอเสียโดยเร็ว อย่าให้พ้นกำหนดวันฟังความชั้นชี้สองสถาน ถ้าพ้นนั้นไปห้ามมิให้ศาลรับคำทุเลาอย่างนี้

---

๒๒ ถ้าศาลได้อยุดพิจารณาไว้ โจทย์จะฟ้องศาลใหม่ ถ้าเสียค่าธรรมเนียมแล้วไม่ต้องเสียซ้ำอีก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและของฉลองหลายสิทธิ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๒ ความเรื่องใด ถ้าศาลหนึ่งได้หยุดการพิจารณาดังว่ามาในมาตรา ๒๑ แล้วโจทย์จะรับเอาฟ้องเดิมไปฟ้องที่ศาลอื่นนั้น บรรดาคำธรรมเนียมศาลอย่างใด ซึ่งศาลก่อนได้เรียกไว้จากโจทย์แล้ว ศาลซึ่งรับฟ้องไว้ที่หลังไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียมซึ่งโจทย์ได้เสียไว้แล้วนั้นอีกชั้นหนึ่ง

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณพิจารณาความมโนสาเร่ห์

๒๓ ทุนทรัพย์ต่ำกว่าสองร้อยบาทเรียกว่าความมโนสาเร่ห์

มาตรา ๒๓ ความแพ่งซึ่งโจทย์ร้องขอให้ศาลยังคับในคดีอันเกี่ยวด้วยทรัพย์สิ่งของ ฤๅสมยทิพัสดุอย่างอื่น ฤๅสิ่งอันใดอันเปนข้อวิวาทในคดีอันนั้น มีกำหนดเงินฤๅราคาที่โจทย์ร้องขอไม่เกินกว่าสองร้อยบาท จัดว่าเปนความมโนสาเร่ห์ให้ศาลยังคับพิจารณารวบรัดให้สั้นเข้าตามที่กล่าวไว้ในหมวดนี้

---

๒๔ ความมโนสาเร่ห์โจทย์จะยื่นเรื่องราว ฤๅขอด้วยปากให้เรียกจำเลยมาก็ได้

มาตรา ๒๔ โจทย์จะฟ้องความมโนสาเร่ห์ จะยื่นเรื่องราวฤๅมาปากเปล่าขอฟ้องก็ได้ แล้วขอหมายศาลตามแบบที่ ๒ เรียกจำเลยมาแก้คดีที่เดียวก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๒๕ วิธีออกหมายเรียกจำเลย

มาตรา ๒๕ หมายเรียกจำเลยนั้น ให้กระทำโดยหลักฐานดังนี้คือ

ข้อ ๑ ให้ศาลมีถึงตัวจำเลยที่เกี่ยว

ข้อ ๒ ให้แจ้งเนื้อความที่กล่าวหาและจำนวนทรัพย์ซึ่งโจทย์ขอให้เรียกจากจำเลยให้จำเลยทราบ

ข้อ ๓ ให้บังคับนัดให้จำเลยมาแก้คดีตามกำหนดวันในหมาย

ข้อ ๔ ให้โจทย์ลงชื่อ ฤๅสำคัญไว้ในหมายว่าโจทย์ได้ขอให้ศาลออกหมายนั้น

ข้อ ๕ ให้ประทับตราศาลเป็นสำคัญ

ข้อ ๖ หมายนั้นให้เจ้าพนักงานศาลถือไปให้จำเลยทราบแล้ว ให้มอบสำเนาหมายให้จำเลยไว้ ส่วนต้นหมายที่จำเลยได้ลงชื่อฤๅทำสำคัญด้วยลายมือรับแล้วนั้น ให้เจ้าพนักงานนำกลับมารักษาไว้ยังศาล

---

๒๖ จำเลยจะมาเองฤๅแต่งทนายมาแทนก็ได้

มาตรา ๒๖ เมื่อจำเลยได้ทราบหมายแล้ว ถึงวันนัดจำเลยต้องมาเองฤๅต้องแต่งทนายไว้ความให้มาแก้คดีแทนต่อศาลในวันกำหนดฟังความที่จะพิจารณาในชั้นชี้สองสถาน

หอจดหมายเหตุศาลยุติธรรม ห้องสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๒๗ ความมโนสาเร่ที่นอกจากที่กำหนดไว้ในหมวดนี้
ในใช้ตามวิธีพิจารณาความแพ่งสามัญ

มาตรา ๒๗ ลักษณพิจารณาความมโนสาเร่ที่ผิดกับความแพ่งสามัญเพียงเท่านี้ นอกจากนี้ ข้อความในลักษณพิจารณาความแพ่งสามัญต่อไปในพระราชบัญญัตินี้ บทใดที่ไม่ขัดแย้งต่อกันก็ให้ใช้เป็นอย่างเดียวกันทุกประการ

หมวดที่ ๖

วิธีพิจารณาคดีที่เกี่ยวด้วยตั๋วผัดใช้เงิน แลตั๋วผัดส่งเงิน

๒๘ อธิบายคำที่ว่าตั๋วผัด

มาตรา ๒๘ บรรดาคดีที่เกี่ยวด้วยตั๋วผัดใช้เงิน แลตั๋วผัดส่งเงินนั้น ท่านว่าดังต่อไปนี้

หนังสือที่ผู้หนึ่งผู้ใด ทำขึ้นเป็นคำสั่งให้จ่ายเงินใช้ให้แก่ผู้มีชื่อเป็นจำนวนเงินเท่านั้น ในกำหนดวันเดือนปีเท่านั้น ผู้รับใช้เงินได้ลงชื่อรับว่าจะใช้เงินตามนั้นเป็นสำคัญ แลถึงกำหนดยังไม่ได้ลงชื่อก็ดี เรียกว่าตั๋วผัดใช้เงิน

แลหนังสือรับจะใช้เงิน มีว่าผู้ทำจะยอมใช้เงินเท่านั้นแก่ผู้มีชื่ออยู่ในหนังสือนั้น ในกำหนดวันเดือนปีเท่านั้น ฤๅ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

กำหนดเมื่อมาทวงถาม เรียกว่าตั๋วผัดส่งเงิน

บรรดาตั๋วผัดเช่นนี้ ถ้ามิผู้ใช้ตั๋วรับว่าไม่ได้รับเงินตามผัดภายในหกเดือน นับตั้งแต่วันถึงกำหนดใช้ถัดไป เป็นต้นไป แล้วให้ศาลออกหมายตามแบบที่ ๓ แล้ว ให้ศาลพิจารณาวางวัดให้สั้นเข้า ตามวิธีดังจะได้กล่าวต่อไป

---

๒๙ จำเลยจะต่อสู้ต้องวางเงินไว้เป็นกลาง ฤๅมีพยาน

มาตรา ๒๙ ภายในเจ็ดวันนับตั้งแต่วันออกหมายเป็นต้นไป ศาลได้รับคำร้องของผู้ต้องหาเป็นจำเลย ขอต่อสู้คดีเช่นนี้ ก็ให้ศาลอนุญาตให้ผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อสู้คดีได้ แต่ผู้นั้นต้องยอมเอาเงินตามจำนวนซึ่งติดค้างอยู่ในตั๋วนั้นมาวางเป็นกลางไว้ณศาลก่อน ฤๅมีฉนั้นผู้นั้นต้องนำพยานคนใดคนหนึ่ง ฤๅตนเองมาสืบสาบตัวให้การ ให้ศาลเห็นเป็นที่พอใจว่าตนจะต่อสู้ได้ตามกฎหมาย และความยุติธรรมในข้อที่ไม่ยอมใช้เงิน ฤๅให้ศาลเห็นเป็นที่พอใจว่าผู้ถือตั๋วนั้นจะต้องสืบพยานให้เห็นจริงว่าได้ตั๋วดังเช่นฟ้องไว้นั้นมาโดยเหตุที่ได้รับประโยชน์แลกเปลี่ยนกันอย่างไร ฤๅให้การกล่าวข้อความที่จริงอย่างอื่นๆ ที่ศาลเห็นพอจะยอมตามคำร้องของต่อสู้นั้นได้ เมื่อศาลยอมดังนี้แล้ว ศาลจะเรียกประกันไว้แลให้ทำทัณฑ์บนอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ด้วยก็ได้ แล้วจึงให้มีคำสั่งให้โจทย์นั้นยื่นฟ้องเหมือนคดีสามัญต่อไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๓๐ ถ้าจำเลยไม่มาขออนุญาตต่อสู้
ให้ตัดสินเป็นแพ้และอุทธรณ์ไม่ได้

มาตรา ๓๐ ถ้าจำเลยมิได้มาขออนุญาตที่จะต่อสู้คดี และโจทย์ได้พิสูตรต่อศาลให้สมจริงว่า จำเลยได้รับหมายแล้ว ก็ให้ศาลตัดสินได้ เมื่อครบกำหนดเจ็ดวันโดยยังคงให้จำเลยใช้เงินให้แก่โจทย์ ไม่เกินกว่าจำนวนที่มีอยู่ในตัวนั้น กับให้เสียดอกเบี้ยตามกฎหมาย คิดจนถึงวันที่ได้ตัดสิน และให้เสียค่าฤชาธรรมเนียมให้แทนโจทย์ ตามที่ศาลเห็นสมควร แล้วจำเลยจะฟ้องอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้

---

๓๑ ถ้ามีเหตุพิเศษศาลจะยกคำตัดสิน
ฤๅงดการเร่งตามคำตัดสิน
และอนุญาตให้จำเลยสู้คดีต่อไปก็ได้

มาตรา ๓๑ ถ้ามีเหตุเป็นการพิเศษเกิดขึ้นเมื่อเวลาตัดสินแล้ว ศาลก็มีอำนาจที่จะให้ยกคำตัดสินนั้นเสียได้ และถ้าเป็นการจำเป็นจะต้องงดการเร่งตามคำตัดสิน ก็ให้งดเสียได้เหมือนกัน และถ้าศาลเห็นเหตุสมควรจะต้องให้อนุญาตให้จำเลยต่อสู้คดีนั้นต่อไป ก็อนุญาตได้ และศาลมีอำนาจจะเรียกทัณฑ์บนอย่างใดอย่างหนึ่งจากจำเลยไว้ในการอนุญาต

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้ต่อสู้คดี และเหตุการที่ศาลให้อนุญาตเช่นนี้ ต้องให้จดหมายไว้ในสำนวนความเรื่องนั้นด้วย

---

๓๒ ศาลจะเรียกตัวไว้เป็นกลาง

และเรียกประกันโจทย์ได้

มาตรา ๓๒ ในวิธีที่ชำระคดีตามความในหมวดนี้ ศาลมีอำนาจที่จะยึดเอาตัวผู้ต้องนั้นไว้เป็นของกลางที่ศาลได้ และมีอำนาจที่จะให้จดชำระเสียก่อนว่าโจทย์จะหาประกันเงินค่าฤชาธรรมเนียมศาลด้วยก็ได้

๓๓ ผู้ถือตัวผู้ต้องจะฟ้องเอาค่าใช้สอยก็ได้

มาตรา ๓๓ ถ้าผู้ถือตัวผู้ต้องซึ่งยังไม่ได้ใช้เงินนั้น ก็มีอำนาจตามกฎหมายที่จะฟ้องเรียกเอาเงินค่าใช้สอยในเหตุที่ต้องใช้ไป เพราะไม่ได้รับเงินตามผู้ต้องนั้นด้วย เสมอเหมือนกับจำนวนเงินในตั๋วนั้นเอง

---

๓๔ ผู้ถือตัวผู้ต้องจะฟ้องจำเลยคนเดียว

ฤาหลายคนก็ได้

แต่ต้องแยกจำนวนเงินเป็นส่วนๆ

มาตรา ๓๔ ผู้ถือตั๋วผู้ต้องนั้น จะฟ้องเรียกจำเลยคนเดียวฤาหลายคนซึ่งเกี่ยวข้องด้วยตัวผู้ต้องนั้นก็ได้ และให้ถือว่าการที่ได้ดำเนินตามที่ได้กล่าวมาในหมวดนี้เป็นการทั่วกัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พิจารณาคดีของจำเลย ผู้ที่รับหมายนั้นๆ แต่หมายฤๅจำนวนเงินที่ได้เรียกในหมายนั้น จะต้องกล่าวความฤๅแยกจำนวนเงินออกเปนส่วนๆ ว่าจำเลยคนใดควรจะต้องเสียเงินเท่าใดให้แน่แน่ชัดเจน ให้จำเลยทุกคนรู้ชัดเพื่อจะได้ต่อสู้คดีเฉพาะตัว

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งสามัญ

๓๕ อย่างไรจึงเรียกว่าความแพ่งสามัญ

มาตรา ๓๔ ถ้าโจทย์ฟ้องความแพ่งในคดีเกี่ยวด้วยสิ่งของฤๅสมบัติอย่างอื่นอันมีทุนทรัพย์เกินกว่าสองร้อยบาทขึ้นไป ฤๅเกี่ยวเนื่องด้วยคดีอันมีมูลเหตุฤๅสาขาเหตุในข้อวิวาทด้วยจำนวนเงินฤๅราคาเงินเกินกว่าสองร้อยบาทขึ้นไป ฤๅเพื่อจะเรียกสินไหมเกินกว่าสองร้อยบาทขึ้นไป ให้ทำเรื่องราวยื่นต่อศาล เช่นฟ้องตามแบบที่ ๔ แล้วให้ศาลเขียนหมายเรียกจำเลย ลงในท้ายเรื่องราวส่งไปยังจำเลย

---

๓๖ ให้จำเลยทำคำให้การมายื่นตามกำหนดไม่ให้มีคำตัดฟ้อง

มาตรา ๓๖ เมื่อจำเลยได้รับหมายแลคดีโจทย์กล่าวหาแล้ว ห้ามมิให้จำเลยมีคำตัดฟ้อง ให้ทำคำให้การตามแบบ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ที่ ๕ มายื่นต่อศาลภายใน ๘ วัน ถ้าแม้จำเลยจะมีข้อความขัดข้องประการใด จำเลยจะกล่าวแก้ในคำให้การก็ได้

อนึ่ง เรื่องราวยื่นต่อศาลก็ดี คำให้การที่จำเลยทำยื่นต่อศาลก็ดี ให้ยื่นไว้ต่อศาลฉบับหนึ่ง และให้โจทย์จำเลยคัดสำเนาส่งต่อศาล พอที่จะส่งให้โจทย์จำเลยคนละฉบับทั่วกัน

อนึ่ง เมื่อจำเลยได้ยื่นคำให้การต่อศาลแล้ว ให้ศาลมีหมายนัดตามแบบที่ ๖ กำหนดวันนัดให้คู่ความมาฟังความเรื่องนั้นเป็นชั้นแรก คือชั้นสืบสถานภายในเจ็ดวัดทั้งแต่วันที่หมายนัดไป

---

๓๗ จำเลยหลายคน ให้หมายเรียงตัว

มาตรา ๓๗ การที่ศาลจะทอดโฉนดบัตรหมายอย่างใดๆ ถึงจำเลยนั้น ถ้าจำเลยหลายคน ให้หมายเรียงตัว

---

๓๘ จำเลยเป็นบริษัท

ให้หมายถึงที่ทำการของบริษัท

มาตรา ๓๘ ถ้าจำเลยเป็นบริษัท ซึ่งคนหลายคนเข้าหุ้นส่วนกันทำการ มีชื่อบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย ให้พึงเรียกชื่อบริษัทอย่างนั้นเป็นจำเลย ให้ส่งหมายที่ทำการของบริษัทนั้น ซึ่งอยู่ในที่อำนาจของศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายศาล
https://museum.coj.go.th/

หมายนี้เมื่อแจ้งแก่ผู้อำนวยการ ฤๅผู้จัดการของบริษัทในที่นั้นแล้ว ก็ให้ฟังเหมือนกับได้หมายเรียกจำเลยแล้ว

---

๓๙ จำเลยเข้าหุ้นส่วน แต่ไม่ได้โฆษนาการเปนบริษัท ให้หมายเรียงตัว

มาตรา ๓๙ ถ้าจำเลยหลายคน ซึ่งเปนที่เข้าใจว่าเข้าหุ้นส่วนทำการอันใดก็ตาม ถ้ามิได้ปรากฏชื่อเปนบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้ และโฆษนาการการไว้ตามกฎหมาย ฤๅจำเลยเหล่านั้นอยู่ต่างตำบลกัน แลต้องหาตัวกันให้หมายเรียงตัว

---

๔๐ ยื่นฟ้องฤๅคำให้การเพิ่มเติม

มาตรา ๔๐ เมื่อโจทย์ได้ร้องฟ้องคดีขึ้นแล้ว ภายหลังเกิดเหตุการที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นขึ้นอีก โจทย์ฤๅจำเลยจะทำคำแจ้งเหตุการนั้นมายื่นเปนคดีเพิ่มเติมกับคำฟ้องฤๅคำให้การ เมื่อได้รับอนุญาตของศาลแล้วก็ได้ ตามแต่รูปความจะควรให้รับไว้ฤๅไม่ ในเวลาใดเวลาหนึ่ง ในระหว่างคดียังค้างพิจารณาอยู่ แลศาลจะทำคำสั่งให้โจทย์ฤๅจำเลยสืบพยานประกอบกับเหตุการที่เกิดขึ้นใหม่ได้สุดแต่เหนจะเปนยุติธรรม ฤๅศาลจะทำคำสั่งให้จำเลยมีโอกาศต่อสู้คัดค้านคำแจ้งเหตุการที่เกิดขึ้นใหม่นั้นก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและสืบสานหลักนิติธรรม
https://museum.coj.go.th/

๔๑ ถึงวันนัดชี้สองสถาน

ให้โจทย์จำเลยมายังศาลไม่ต้องพาพยานด้วย

มาตรา ๔๑ เมื่อถึงวันนัดพิจารณาขั้นชี้สองสถาน ให้โจทย์จำเลยมาพร้อมกันยังศาล แต่ไม่ต้องพาพยานมาด้วย ในชั้นนี้ให้ศาลพิเคราะห์คำฟ้องคำให้การ และให้สอบถามโจทย์จำเลยให้เห็นมูลคดี และข้อวิวาทในคดีเรื่องนั้น และให้ศาลชี้สองสถาน คัดข้อที่เป็นเนื้อหา และคำแก้ออก พิเคราะห์พิจารณาตามรูปความ

ถ้าโจทย์จำเลยรับกันในข้อหาและคำแก้นั้น ก็ให้ศาลตัดสินให้คดีอันนั้นเป็นที่แล้วแก่กันตามควรแก่กฎหมาย และยุติธรรมในขณะนั้น

---

๔๒ พ้องแย้ง

มาตรา ๔๒ ในคดีเรื่องใด เพื่อศาลพิเคราะห์ดูเห็นว่าคำให้การของจำเลยมีหลักฐาน แม้สิ่งสมจริงโจทย์กลับจะต้องเสียสินไหม ฤๅใช้ทรัพย์แก่จำเลย ถ้าจำเลยร้องขอเมื่อก่อนพิจารณาก็ดี ฤๅกำลังพิจารณาอยู่ก็ดี ศาลมีอำนาจที่จะอนุญาตให้จำเลยยื่นฟ้องแย้งในคดีเรื่องนั้นได้ และศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาฟ้องแย้งนั้นไปในสำนวนเดียวกัน ฤๅต่างสำนวนกัน ตามแต่ศาลจะเห็นสมควรแก่ความยุติธรรม

อนึ่งในคดีที่ฟ้องแย้งเช่นนี้ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เรียก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ค่าธรรมเนียม เทียบตามอัตราเพิ่มเติมขึ้นตามสมควร และมีอำนาจที่จะเรียกประกันโจทย์คดีเพิ่มตามที่ศาลเห็นสมควรแก่รูปความ

---

๔๓ ให้ศาลมีบาญชีพ้องและบาญชีสำนวนไว้

มาตรา ๔๓ ให้ศาลมีบาญชีพ้องสำหรับจดความที่มาพ้องโดยลำดับกัน ตามที่มาพ้องก่อนและหลังบาญหนึ่ง และให้มีบาญชีพิจารณาสำหรับที่จะจดความเป็นสำนวนอีกบาญหนึ่ง

---

๔๔ ถ้าไม่ตกลงในชั้นชี้สองสถาน
ให้ยกความเรื่องนั้นเข้าในบาญชีพิจารณา

มาตรา ๔๔ ถ้าความซึ่งศาลได้พิจารณาในชั้นชี้สองสถานแล้ว ยังไม่เป็นที่ตกลงกันได้ ให้ศาลยกความเรื่องนั้นไปเข้าบาญชีพิจารณาที่จะต้องพิจารณาเป็นสำนวน และให้ศาลกำหนดนัดวันให้คู่ความมาว่าความในชั้นสืบพร้อมด้วยพยานต่อไป

---

๔๕ หมายนัดให้คู่ความทราบก่อน
ไม่น้อยกว่าห้าวัน

มาตรา ๔๕ ถ้าความเรื่องใดได้ยกจากบาญชีพ้องไปเข้าบาญชีพิจารณา ให้ศาลมีหมายตามแบบที่ ๔ นัดคู่ความทั้งสองฝ่ายมาฟังความชี้สอง และกำหนดวันที่นัดนั้นต้องให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

คู่ความมีเวลาอย่างให้น้อยกว่าห้าวัน แต่วันที่ให้ออกหมายนัดไป

---

๔๖ ให้คู่ความนำสิ่งสำคัญมาพร้อมกัน

มาตรา ๔๖ ในหมายนัดที่ให้ว่ามาในมาตรา ๔๕ นั้น ให้ศาลบังคับคู่ความให้พาหลักฐาน ซึ่งเป็นพยานในคดีจะเป็นหนังสือก็ตาม ฤๅผู้คนซึ่งจะมาให้ถ้อยคำเป็นพยานก็ตาม ให้พามาพร้อมกันยังศาลในวันนัดนั้น และให้ศาลแจ้งไปในหมายนั้น ให้เป็นที่เข้าใจแก่คู่ความว่า ถ้าหากว่าคู่ความไม่พาหลักฐานพยานของตนมา ให้ทันตามเวลาอันสมควร ศาลมีอำนาจที่ไม่ยอมให้สืบพยานอ้างหลักฐานซึ่งมาไม่ทันนั้นได้ และโดยจะยอมให้สืบก็ต่อเมื่อคู่ความฝ่ายนั้นได้เสียค่าป่วยการให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฤๅจะต้องกระทำประการใดๆ โดยเหตุอันสมควรซึ่งศาลจะบังคับ

---

๔๗ หมายเรียกพยาน

มาตรา ๔๗ ถ้าคู่ความฝ่ายใดจะขออำนาจศาลให้บังคับเรียกพยานมายังศาล ก็ให้ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายตามแบบที่ ๙ เรียกพยานมาเบิกความยังศาล

---

๔๘ หมายเรียกพยาน

ให้พยานรู้ก่อนวันนัดสองวัน

มาตรา ๔๘ การที่คู่ความจะขอหมายศาลเรียกพยานนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ต้องขอเลื่อนก่อนวันนัดหลายวัน เพื่อให้ศาลมีเวลาที่จะหมายเรียกพยาน โดยอย่างต่ำที่สุดให้พยานได้รู้หมายก่อนวันนัดไม่น้อยกว่าสองวัน

---

๔๗ สืบพยานจำเพาะแต่ประเด็นแล้วตัดสิน

มาตรา ๔๗ ในการที่จะพิจารณาชั้นสืบนั้น ให้ศาลพิจารณาแต่มูลคดีซึ่งศาลได้กำหนดกะข้อประเด็นไว้ ในวันเมื่อฟังความชั้นชี้สองสถานนั้น และมิให้พิจารณาข้อความนอกออกไปจากนี้ เมื่อศาลได้ฟังพยานและหลักฐานที่อ้างทั้งสองฝ่ายในมูลคดีข้อวิวาทนั้นแล้ว ก็ให้พิพากษาเป็นคำตัดสินลงไป

---

๕๐ ถ้าพยานสำคัญมิให้พักความเรื่องนั้นไว้

มาตรา ๕๐ ถ้าศาลได้ฟังสายาน และคำให้การของผู้หนึ่งผู้ใดเป็นที่เชื่อได้ว่า เป็นการเหลือกำลังที่คู่ความฝ่ายใดจะพาพยานของตนมาในวันนัดได้ และถ้าพยานนั้นเป็นพยานสำคัญข้างฝ่ายเนื้อหาคดี ฤๅข้างฝ่ายให้การแก้คดี เมื่อศาลได้สืบพยานซึ่งมีมาจำเพาะหน้าเสร็จแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะพักความเรื่องนั้นไว้ เพื่อรอฟังพยานซึ่งยังมาไม่ได้ ต่อไปในวันอื่น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๕๑ ตรวจอาการของคู่ความที่ป่วย

มาตรา ๕๑ ถ้าคู่ความฝ่ายใดยอกป่วย และอีกฝ่ายหนึ่งจะขอให้ศาลตรวจ ก็ให้ศาลแต่งเจ้าพนักงานไปตรวจผู้ยอกป่วยนั้น และให้นำรายงานมาแจ้งต่อศาล คู่ความผู้ที่ขอให้ตรวจจะกำกับไปกับเจ้าพนักงานเองฤาจะว่างหมอกำกับไปตรวจผู้ยอกป่วยก็ได้ ถ้าผู้ตรวจได้สาบาลต่อศาลว่าผู้ยอกป่วยไม่มีอาการอันสมควรจะต้องเว้นจากมาศาลได้ ก็ให้ศาลฟังว่าผู้ยอกป่วยนั้นขาดโรงศาล

---

๕๒ คู่ความทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสาบาลฤาปฏิญาณตนเปนการตัดสินแพ้ชะนะกันก็ได้

มาตรา ๕๒ คู่ความฝ่ายหนึ่งจะร้องขอให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสาบาลฤาปฏิญาณตนเปนการตัดสินแพ้ชะนะกันก็ได้ แต่ฝ่ายผู้ที่ขอต้องยอมว่าคดีอันนั้นให้ตัดสินแล้วไปตามคำสาบาลนั้น และข้อความซึ่งจะขอให้สาบาลว่าจริงอย่างไรนั้นต้องให้มีข้อสำคัญอันเปนหลักสำหรับตัดสินคดีได้ด้วย ถ้าศาลเห็นชอบด้วยข้อความซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นทำให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาลฤาปฏิญาณตนแล้ว และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมสาบาลฤาปฏิญาณตน ให้ถือเอาคดีของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเปนแพ้ เพราะเหตุว่าความสำคัญของสาบาลอย่างนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

คือคู่ความฝ่ายหนึ่งขอมาสุดแล้วแต่ใจจริง ของอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น

---

๕๓ ศาลเชื่อว่าความตามกำหนดนัด
ต่อมีเหตุจึงเลื่อนเวลาได้

มาตรา ๕๓ ให้ศาลนั่งพิจารณาความ อันมีมายังโรงศาลโดยกำหนดวันที่มีนัดหมายแน่นอน เพื่อจำเป็นโดยเหตุการจึงให้เลื่อนไปวันอื่นได้

---

๕๔ ให้ศาลพิจารณาความที่เสร็จสำนวนก่อน

มาตรา ๕๔ ตามวันเป็นปกติในเวลาแรกเชื่อศาล ให้ศาลพิพากษาตามซึ่งพิจารณาเสร็จสำนวนแล้วนั้นก่อนแล้วจึงเรียกความตามญาณชี้พิจารณาเป็นสำนวนเข้ามาโดยลำดับ

---

๕๕ ถ้าจะเลื่อนเวลาพิจารณา
ให้เขียนวันนัดประกาศไว้ที่ศาล

มาตรา ๕๕ ถ้าหากว่าการที่มีอยู่ในศาลมาก ไม่พอที่จะพึงความเรื่องใด บุคคลที่จะพึงความเรื่องใด ได้เสร็จสำนวนในวันที่กำหนดนัดนั้นไม่ได้ ศาลจะสั่งให้เลื่อนไปพึงต่อวันอื่นก็ได้ แต่ให้กำหนดวันนัดยิดประกาศไว้ยังศาลในขณะนั้น ให้บันดาผู้เกี่ยวข้องในความเรื่องนั้นทราบทั่วกันแล้ว ก็เสมอเหมือนกับได้ออกหมายนัดเฉพาะคดีความนั้นๆ ด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๕๖ ลงความเห็นในคำตัดสิน

ถ้าผู้พิพากษานั่งเป็นคณะให้พึงเอาข้างเห็นมาก

ผู้เห็นแตกต่างให้ลงชื่อกับความเห็นของตนไว้ด้วย

มาตรา ๕๖ ในคำพิพากษานั้น ศาลต้องชี้ให้เห็นข้อวิวาทซึ่งต้องตัดสินทั้งคำตัดสิน และเหตุผลซึ่งประกอบในคำตัดสินอันนั้น

อนึ่ง ถ้าศาลใดผู้พิพากษาหลายคนนั่งเป็นคณะพิจารณาให้ตัดสินตามเนื้อเห็นของผู้พิพากษาที่รวมกันโดยมาก ผู้พิพากษาคนใดไม่เห็นด้วยคำตัดสินนั้น และเห็นว่าควรจะตัดสินประการใด ก็ให้จดเนื้อเห็นลงไว้ในท้ายสำนวน ถ้าและจะชี้เหตุผลตามเนื้อเห็นของตนลงไว้ด้วยก็ได้

---

๕๗ ห้ามตัดสินไม่ให้เกินฟ้อง

มาตรา ๕๗ ห้ามมิให้ศาลตัดสินให้สิ่งใด ๆ มากเกินไปกว่าที่โจทย์ได้ร้องขอให้เรียกเอาสิ่งนั้น ๆ ความข้อห้ามนี้ใช้ฉะเพาะในการที่จะเกิดเป็นผลจากสิ่งซึ่งเรียกร้องฟ้องหากันเหมือนดังค่าป่วยการ ฤๅค่าเช่า ค่าดอกเบี้ยเป็นต้น แต่ไม่เป็นข้อห้ามถึงค่าฤชาธรรมเนียม ซึ่งแม้ว่าคู่ความจะไม่ได้ร้องให้เรียก ฤๅให้ผู้ใดเสียก็ดี ศาลมีอำนาจะตัดสินให้ได้ตามที่เห็นสมควร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๕๘ งดพิจารณาคดีไว้ด้วย

ระ มีคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานฝ่ายธุรการ

มาตรา ๕๘ เมื่อคำตัดสินของคดีอันใด ย่อมอาไศรย อยู่ทั้งเรื่อง ฤๅแต่ส่วนหนึ่งในคำวินิจฉัยที่ค้างอยู่แต่ก่อน ก็ดี ฤๅที่ควรระได้วินิจฉัย โดยเจ้าพนักงานฝ่ายธุระการ ก็ดี ศาลระสั่งให้งดการพิจารณานั้นไว้ จนกว่าเจ้าพนักงานฝ่ายธุระการระวินิจฉัยในข้อนั้นก่อนได้

---

๕๙ งดพิจารณาคดีไว้

ด้วยมีผู้ทำผิดมีโทษเปนอาญาหลวง

มาตรา ๕๙ เมื่อกำลังพิจารณาคดีอยู่ ปรากฏว่ามีผู้กระทำผิดมีโทษเปนอาญาหลวงซึ่งเปนข้อที่ว่า ถ้าพิจารณาได้จริงว่าผิดแล้ว ระกระทำให้คำตัดสินของคดีที่พิจารณาอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ดังนี้ ศาลระสั่งให้งดการพิจารณาคดีนั้นไว้ จนกว่าศาลพระราชอาญาระตัดสินความข้อนั้นแล้วก็ได้

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยลักษณพยาน

๖๐ สืบพยานตามพระราชบัญญัติ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๖๐ การพิจารณาซึ่งเกี่ยวข้องด้วยพยานประการใดๆ ให้ใช้ตามพระราชบัญญัติลักษณพยานวัตนโกสินทรศก ๑๑๓ นั้นทุกประการ

หมวดที่ ๙

ว่าด้วยลักษณขาดนัด แลตัดสินคดีที่คู่ความไม่พร้อมกัน

๖๑ อย่างไรที่เรียกว่าขาดนัด

มาตรา ๖๑ การพิจารณาอรรถคดีที่ศาลมีหมายนัดเรียกคู่ความมาในการพิจารณาคราวใดๆ ตั้งแต่นัดจำเลยมาให้การนัดชี้สองสถานสืบพยาน ฟังคำพิพากษา แลนัดอย่างอื่นๆ ตามกำหนดวันในหมายนัดนั้นๆ ถ้าคู่ความฝ่ายโจทย์ฝ่ายจำเลยได้รับหมายนัดรู้กำหนดวันแลเวลาแล้วมิได้มาเอง ฤๅไม่มีคนแก้ต่างว่าต่ามาแทน แลไม่แจ้งเหตุการที่จำเป็นมาไม่ได้ในวันนัดนั้น ด้วยเหตุประการใดให้ศาลทราบ ก็ให้ศาลถือว่าคู่ความนั้นขาดนัด ให้บังคับตามความในมาตราต่อไปนี้

---

๖๒ หมายนัดให้คู่ความทราบล่วงน่า ไม่ต่ำกว่าห้าวันคู่ความทราบแล้วให้ลงชื่อรับในคู่ฉบับหมายแล้วลงบาญชีไว้

มาตรา ๖๒ เมื่อศาลใดกำหนดวันชำระความเรื่องใด ให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ออกหมายนัดให้คู่ความทราบล่วงหน้าก่อน ถึงวันนัดตั้งแต่ห้าวันขึ้นไป พอที่คู่ความจะได้มีเวลาเตรียมตัว หมายนัดนั้นให้พิมพ์ข้อความตามข้อพระราชบัญญัตินี้ที่เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ ไว้ ให้ผู้รับหมายทราบด้วย เมื่อเจ้าพนักงานศาลถือหมายไปให้คู่ความทราบแล้ว ให้คู่ความผู้รับลงชื่อรับในคู่ฉบับหมายแล้ว ให้เจ้าพนักงานศาลฉีกคู่ฉบับหมายนำกลับมาส่งต่อยกรบัตรศาล ลงญาณีความที่รับหมายนัดแล้วเสนอต่อผู้พิพากษา และประกาศไว้ณศาล

---

๖๓ โจทย์จำเลยไม่มา

ฤๅไม่แต่งทนายให้มาตามนัดให้เลิกความเสีย

มาตรา ๖๓ เมื่อถึงวันกำหนดนัด ผู้พิพากษาเรียกความที่นัดมาพิจารณา เรื่องใดโจทย์จำเลยฤๅผู้แก้ต่างว่าต่างโจทย์จำเลยไม่มาตามนัดทั้งสองข้าง และมิได้มีคำชี้แจงเหตุที่จำเป็นจะมาไม่ได้ ฤๅคำขอเลื่อนวันนัดอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นที่พอใจของศาล โจทย์จำเลยขาดนัดเช่นนี้ ก็ให้ศาลพิพากษาเลิกความเรื่องนั้นเสีย

---

๖๔ โจทย์ไม่มาตามนัดแต่จำเลยมา

ถ้าให้การปฏิเสธให้ยกฟ้องเสีย

ถ้าให้การรับเพียงใด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ลิขสิทธิ์ตลอดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้ตัดสินเพียงที่รับนั้น ถ้ากลับกล่าวโทษ
โจทย์แล้วจะว่ากล่าวต่อไปให้พ้องเป็นคดีหนึ่งต่างหาก

มาตรา ๖๔ ถ้าโจทย์ฤๅผู้ว่าต่างโจทย์มิได้มาว่าความตามกำหนดหมายนัด แลไม่แจ้งเหตุการฤๅขอเลื่อนวันประการใดแต่ฝ่ายจำเลยฤๅผู้ว่าต่างจำเลยได้มาตามนัดให้ศาลตรวจดูในคำให้การจำเลย ถ้าความนั้นจำเลยให้การยืนยันเสร็จก็ให้พิพากษายกฟ้องโจทย์ผู้ขาดนัดเสียทีเดียว ถ้าคำให้การจำเลยรับตามฟ้องเพียงใดให้พิพากษาแต่ตามที่รับเพียงนั้น ข้อที่ไม่รับกันนั้นไม่ต้องพิจารณาต่อไปให้ยกเสีย แต่ข้อที่จำเลยให้การเกี่ยวแก่กลับกล่าวโทษโจทย์นั้น ถ้าจำเลยจะว่ากล่าวต่อไปก็ให้จำเลยไปฟ้องหาโจทย์เป็นคดีหนึ่งต่างหาก

---

๖๕ จำเลยไม่มาตามนัดมาแต่โจทย์
ให้พิจารณาไปฝ่ายเดียวแลตัดสินตามรูปความ

มาตรา ๖๕ ถ้าจำเลยฤๅผู้ว่าต่างจำเลยไม่มาศาลตามกำหนดนัด แลมิได้บอกเหตุที่จำเป็นจะมาไม่ได้ ให้เป็นที่พอใจของศาล แลศาลใคร่สวนเชื่อแน่ว่าจำเลยได้รับหมายเรียกหมายนัดนั้นแล้ว แลไม่มาตามนัด แต่ฝ่ายโจทย์ได้มาตามนัดก็ให้ศาลพิจารณาสำนวนโจทย์ไปฝ่ายเดียวแลตัดสินตามรูปความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๖๖ คู่ความขาดนัดศาลยกฟ้องแล้วคู่ความมาพิสูจน์ในสิบห้าวันศาลเห็นจริงด้วยให้พิจารณาใหม่แต่ต้องยกไปไว้ท้ายบาญชีตามลำดับ

มาตรา ๖๖ คดีที่จำเลยขาดนัดศาลพิจารณาแต่สำนวนโจทย์ไปฝ่ายเดียวก็ดี ฤๅคดีที่ฝ่ายโจทย์ขาดนัด ฤๅโจทย์จำเลยขาดนัดด้วยกันทั้งสองฝ่าย ศาลได้พิพากษายกฟ้องยกความเสียก็ดี ขณะคดีที่ศาลได้พิพากษาโดยเหตุคู่ความขาดนัดดังกล่าวมานั้น ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดฤๅทั้งสองฝ่ายมิเหตุการจำเป็นจริงที่คนจะมาว่าความตามนัดไม่ได้ โดยสุจริตได้มาพิสูจน์ตนชี้แจงแสดงเหตุต่อศาลในเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนศาลยังมิได้ตัดสินความก็ดี ฤๅเมื่อศาลได้ตัดสินแล้วได้มาร้องทุเลาภายในกำหนดสิบห้าวันนับตั้งแต่วันตัดสินเป็นต้นไปก็ดี ก็ให้ศาลพิสูจน์ไต่สวนตามคำทุเลานั้นก่อน ถ้าได้ความจริงสมคำทุเลา แลผู้พิพากษาเห็นสมควรแก่ยุติธรรมที่จะต้องพิจารณาคดีนั้นตามสำนวนต่อไป ก็ให้ยกคำพิพากษาเดิมเสีย แลกำหนดวันนัดพิจารณาคดีเรื่องนั้นต่อไปใหม่ก็ได้ แต่ต้องยกไปไว้ท้ายบาญชี กำหนดวันพิจารณาโดยอันดับต่อไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๖๗ เลื่อนวันพิจารณาได้

มาตรา ๖๗ คดีเรื่องใดที่ผู้พิพากษาได้กำหนดวันนัดพิจารณาชำระ และออกหมายนัดไปยังคู่ความ ได้รับหมายนัดแล้ว โดยจำเลยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะขอเลื่อนวันชำระต่อไป ผู้พิพากษาเห็นสมควรก็ให้เลื่อนได้ ถ้าเวลาว่าความในศาลนั้นไม่พอพิจารณาความที่กำหนดชำระในวันนั้นก็ดี ฤามีเหตุการจำเป็นที่ผู้พิพากษาเห็นสมควรจะงดเลื่อนการพิจารณาต่อไปวันอื่นก็ดี ศาลมีอำนาจะเลื่อนกำหนดไปพิจารณาเวลาอื่นก็ได้ แต่ต้องจดหมายเหตุการไว้ให้ชัดเจนทุกคราว

๖๘ คู่ความถูกไล่ออกจากศาลให้พิจารณาคดีนั้นต่อไป

มาตรา ๖๘ ถ้าคู่ความผู้ใดประพฤติอาการกิริยาไม่เรียบร้อย จนถึงผู้พิพากษาต้องมีคำสั่งให้ขับไล่ให้ออกจากศาล เพื่อจะรักษาความเรียบร้อยในศาลดังนี้ ก็ให้พิจารณาคดีนั้นต่อไป เสมอเหมือนคนึ่งคู่ความผู้นั้นแกล้งไม่มาศาลเอง

หมวดที่ ๑๐

ว่าด้วยบังคับในกระบวนพิจารณา

๖๙ ยัดรหมายทั้งปวง ต้องให้พนักงานในศาลถือไป

มาตรา ๖๙ ถ้าศาลทอดในนดยัดรหมายอันใด เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ว่า หมาย เรียก ก็ดี หมาย นัด ก็ดี คำ บังคับ ก็ดี คำ สั่ง ก็ดี แล
ทก หมาย อื่น ๆ ซึ่ง จะ ส่ง ไป แจ้ง แก่ ผู้ใด นั้น ให้ จัด พนักงาน
ใน ศาล ถือ ไป แล ถ้า ศาล เห็น สมควร จะ บังคับ ให้ ผู้ ขอ โฉนด
บัตร หมาย นั้น นำ นักการ ไป ก็ ได้ ฤๅ ถึง ที่ ศาล ไม่ ให้ บังคับ
ถ้า ผู้ ซึ่ง ขอ ให้ ศาล ทอด โฉนด บัตร หมาย พอ ใจ จะ ถ่า กับ ไป กับ
ผู้ ถือ โฉนด บัตร หมาย นั้น ด้วย ก็ ให้ ศาล ยอม อนุญาต ให้ ไป

๗๐ พนักงาน ถือ บัตร หมาย ต้อง ไป แต่ กลาง วัน

มาตรา ๗๐ การ ที่ จะ ทอด โฉนด บัตร หมาย แจ้ง แก่ ผู้ ใด ให้
พนักงาน ถือ หมาย นำ ไป แจ้ง แต่ ใน เวลา กลาง วัน ระหว่าง พระ
อาทิตย์ ขึ้น จน พระ อาทิตย์ ตก

---

๗๑ ผู้ ที่ จะ รับ หมาย ไม่ อยู่ ให้ ฝาก ผู้ ที่ อยู่
แห่ง เดียว กัน ซึ่ง มี อายุ ยี่ สิบ ปี ขึ้น ไป ก็ ได้

มาตรา ๗๑ ถ้า ผู้ ถือ โฉนด บัตร หมาย ไม่ พบ ผู้ จะ รับ โฉนด
บัตร หมาย แล จะ ทอด โฉนด บัตร หมาย ให้ ถึง ตัว ผู้ จะ รับ ไม่ ได้
กล่าว คือ จะ ยื่น หมาย นั้น ให้ ถึง มือ ผู้ ควร จะ รับ ไม่ ได้ ก็ ให้
มอบ โฉนด บัตร หมาย ไว้ แก่ ผู้ ใด ผู้ หนึ่ง ซึ่ง เป็น ผู้ มี อายุ
กว่า ยี่ สิบ ปี ขึ้น ไป แล เป็น ญาติ พี่ น้อง ฤๅ เป็น ผู้ คน ใน ครัว เรือน
เดียว กัน แล อยู่ ใน บ้าน ฤๅ ใน ที่ ทำ การ ซึ่ง เป็น ที่ รู้ อยู่ ว่า
เป็น ที่ อาไศรย ฤๅ ที่ ทำ การ ของ ผู้ ควร จะ รับ โฉนด บัตร หมาย นั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย และห้องสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เมื่อผู้ถือหมายไม่ได้ตัวโดยอาการเช่นนี้ ฤๅได้กระทำตามคำสั่งของศาล ให้ส่งหมายด้วยอาการอย่างอื่น เว้นการใด ๆ แล้วก็ให้ศาลพึงว่าเสมอได้ทอดโฉนดบัตรหมาย แก่ผู้ควรจะรับแล้วเหมือนกัน

---

๗๒ ถ้าไม่ได้ตัวคนมาตามหมาย ศาลจะสั่งให้ทำอย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๗๒ ถ้าแม้ว่าได้ทอดโฉนดบัตรหมาย ดังกล่าวมาในมาตรา ๗๑ แล้วก็ดี ไม่มีผู้รับหมาย ฤๅไม่ได้ตัวคนซึ่งศาลเรียก ฤๅยังคับสั่งในคดีประการใด ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เอาหมายส่งไปด้วยอาการอย่างอื่น แทนการยื่นหมายให้แก่ตัวผู้นั้นเอง มีเช่นดังว่าให้ส่งหมายโดยทางไปรสนีย์ที่มีใบรับก็ดี ฤๅให้ส่งแก่กองตระเวน อำเภอ กำนัน นายบ้านก็ดี ฤๅให้ปิดหมายไว้ในที่จะแลเห็นได้ง่าย ที่ประตูบ้านเรือนของผู้ควรจะรับหมายนั้นก็ดี ศาลก็มีคำสั่งได้ตามควรแก่ความยุติธรรม

---

๗๓ ห้ามไม่ให้เรียกประกันคู่ความ

มาตรา ๗๓ บรรดาความแพ่งทั้งปวงนี้ ห้ามมิให้เรียกประกัน จากฝ่ายโจทย ฝ่ายจำเลย เว้นไว้แต่

ข้อ ๑ เมื่อจำเลยร้องว่าโจทย์เป็นผู้อยู่นอกอำนาจศาล ข้อ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย เก็บรวบรวมโดยสำนักงานศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

ให้มีคำสั่งให้โจทย์วางเงินประกันไว้ในศาล เพื่อที่จะให้คุ้มค่าธรรมเนียมการ ฤๅค่าฤชาธรรมเนียมอันใดที่จำเลยจะต้องเสียไปนั้น เวลาที่โจทย์แพ้ความแล้วจะเรียกคืนไม่ได้นั้น ศาลเห็นสมควรจะให้โจทย์วางเงินประกันไว้ในศาลเท่าใดก็ยังคัยได้ ถ้าโจทย์ไม่วางเงินประกันตามคำสั่งศาลนั้น ก็ให้ยกคดีเรื่องนั้นเสีย

ข้อ ๒ เมื่อศาลได้รับฟ้องของโจทย์ไว้แล้ว ฤๅได้ลงมือพิจารณาไปแล้วเพียงใด แลมีผู้มาสาบานให้การเป็นที่เชื่อฟังของศาลได้ว่าจำเลยเป็นคนไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ฤๅจำเลยจะหลบหลีกยักย้าย เพื่อจะหนีความเรื่องนั้น ศาลมีอำนาจที่จะเรียกประกันจำเลย ตามควรแก่รูปความจะเป็นคนก็ได้ ฤๅทรัพย์สิ่งของก็ได้

ถ้าจำเลยหาประกันให้ไม่ได้ ฤๅไม่ได้วางทรัพย์สิ่งของไว้กลางศาลดังว่ามาในข้อนี้ ศาลก็มีอำนาจที่จะคุมตัวจำเลยคุมขังไว้กว่าจะเสร็จคดี ฤๅกว่าจะหาประกันได้

---

๗๔ ผู้แพ้ต้องเสียค่าธรรมเนียมเว้นแต่โจทย์ชนะไม่เต็มข้อ หากศาลจะยังคัยให้ช่วยกันเสียก็ได้

มาตรา ๗๔ การที่จะยังคัยให้ฝ่ายใดเสียค่าฤชาธรรมเนียมในคดี เมื่อได้พิพากษาคดีแล้วนั้น ย่อมอยู่ในอำนาจของศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ถ้าโจทย์ชะนะ ทุกข้อหา ให้ศาลคิดเงินค่าขึ้นศาล ค่าฤชา ธรรมเนียมทั้งปวง ยกหาโจทย์ได้เสียไป เพิ่มเข้าในจำนวน เงินที่ตัดสินเรียกจากจำเลย ผู้แพ้คดีให้แก่โจทย์ ถ้าหาก ว่าโจทย์แพ้จำเลย ค่าฤชาธรรมเนียมที่จำเลยต้องออกในความ เรื่องนั้นเท่าใด ก็ให้ศาลบังคับโจทย์ให้ใช้จำเลยจงครบ ถ้าหากว่าโจทย์ชะนะไม่เต็มข้อหา ศาลจะตัดสินให้คู่ความทั้ง สองฝ่ายช่วยกันเสียค่าธรรมเนียมเพียงหนึ่งเพียงใด ตามแต่ ศาลจะเหนสมควรแก่ยุติธรรมก็ได้

หมวดที่ ๑๑

ว่าด้วยวางเงินกลางศาล

๗๕ จำเลยวางเงินกลางศาลได้

มาตรา ๗๕ ในระหว่างพิจารณาความชั้นใดๆ จำเลยในคดีนั้นจะนำเงินมาวางไว้ในศาล ตามจำนวนซึ่งตนเหนว่าเปน การใช้ความพอแล้วนั้น ก็นำเงินมาฝากไว้ได้ตามชอบใจ

---

๗๖ ยอกโจทย์ให้ทราบว่าวางเงิน

มาตรา ๗๖ จำเลยผู้ฝากเงินเช่นนี้ ต้องมีหนังสือขอ ให้ศาลยอกแก่โจทย์ให้ทราบด้วยแล้ว เมื่อโจทย์รับจะขอรับ เงินนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้จ่ายเงินให้แก่โจทย์ไป ฤๅจะรักษา

หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง กรมศิลปากร
https://museum.coj.go.th/

ไว้ที่ศาลต่อไป ก็สุดแต่เห็นควร

---

๗๗ เมื่อยอกโจทย์แล้ว จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในเงินที่วาง

มาตรา ๗๗ เงินที่จำเลยนำมาฝากวางไว้ในศาลนั้น จะเต็มตามจำนวนพ้องของโจทย์ก็ดี ฤๅไม่เต็มก็ดี เมื่อได้ยอกให้โจทย์ทราบแล้ววันใด จำเลยจะไม่ต้องเสียค่าป่วยการฤๅดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่วางตั้งแต่วันนั้นสืบไป

---

๗๘ การพิจารณาเมื่อโจทย์รับเงินไปไม่ยอมเสร็จ

มาตรา ๗๘ ถ้าโจทย์ยอมรับเงินที่วางศาลนั้นไป เป็นแต่ส่วนหนึ่งในจำนวนที่พ้องไว้ ยังไม่ยอมเป็นที่แล้วเสร็จกัน โจทย์จะพ้องให้เรียกเงินที่เหนว่ายังค้างอยู่อีกต่อไปก็ได้ แต่ถ้าความพิจารณาไป ศาลเหนว่าเงินที่จำเลยวางไว้ในศาลนั้นพอเต็มกับคดีที่พ้องหานั้นแล้ว โจทย์ต้องใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในการที่พิจารณาต่อไป แลในการที่พิจารณามาแต่ก่อนตามส่วนที่เป็นเหตุเพราะโจทย์พ้องหาเกินการไปด้วย

---

๗๙ โจทย์รับเงินวางศาลเป็นเสร็จ

มาตรา ๗๙ ถ้าโจทย์ยอมรับเงินที่จำเลยวางไว้ ในศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

เป็นอันแล้วเสร็จ พอควรกับความที่พ้องนั้นแล้ว ก็ให้โจทย์ทำหนังสือยื่นต่อศาลตามความอันนี้ และจะได้จดไว้ในสำนวนความเรื่องนั้นด้วย แล้วศาลจะได้ทำคำตัดสินให้เป็นที่แล้วแก่กันไปตามนั้น และในการที่จะบังคับให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้ค่าธรรมเนียมความอันนี้ ศาลจะได้พิจารณาอาไศรยเหตุการทั้งปวงในคดีนั้นว่า ฝ่ายใดจะอยู่ในข้างผิดแลชอบมากแลน้อย ซึ่งกันและกันแล้วบังคับให้เสียไปตามเหตุนั้น ๆ ด้วย

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยถอนฟ้องและยอมความกัน

๘๐ ศาลยอมให้โจทย์ถอนฟ้อง แลฟ้องใหม่ได้

มาตรา ๘๐ ในเวลาใด ๆ เมื่อโจทย์ได้ยื่นฟ้องแล้ว ถ้าศาลได้รับคำขอของโจทย์แล้ว และเห็นเป็นที่พอใจว่าคำฟ้องนั้นจะใช้ไม่ได้ ด้วยเหตุว่าทำคำฟ้องไม่ถูกแบบอย่างก็ดี ฤๅคำฟ้องนั้นมีเหตุสมควรจะยอมให้โจทย์ถอนคืนไปฤๅที่โจทย์จะละคดีบางส่วนออกเสีย จะแก้คำฟ้องมายื่นใหม่ก็ดี ศาลมีอำนาจที่จะทำคำสั่งอนุญาตให้ถอนคืนไปได้ โดยมิกำหนดข้อความอย่างใด ฤๅให้เสียค่าธรรมเนียมเพียงเท่าใด ตามแต่ที่ศาลเห็นสมควร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แต่ห้ามไม่ให้ศาลยอมให้โจทย์ผู้หนึ่ง ในคดีที่โจทย์หลายคนเข้าชื่อกันฟ้องนั้น ถอนชื่อออกเสียจากฟ้อง โดยพวกโจทย์ด้วยกันยังไม่ได้ยินยอมด้วย

๘๑ โจทย์ถอนฟ้องเอง ฟ้องใหม่อีกไม่ได้

มาตรา ๘๑ ถ้าโจทย์ละคดีทิ้งฟ้องไป โดยศาลไม่ได้อนุญาตแล้ว โจทย์นั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามแต่ที่ศาลจะมีคำสั่ง และห้ามไม่ให้กลับเอาคดีในฟ้องซึ่งถอนไปนั้นส่วนหนึ่งส่วนใด ฤๅทั้งหมดด้วยกันมาฟ้องใหม่อีก

๘๒ ฟ้องใหม่ต้องอยู่ในกำหนดความ

มาตรา ๘๒ ในคดีซึ่งศาลยอมให้โจทย์ถอนคืนฟ้องไปแล้ว โจทย์จะแก้ฟ้องมายื่นใหม่นั้น ต้องให้อยู่ในกำหนดความที่จะฟ้องได้ตามกฎหมาย เหมือนหนึ่งคดีที่ถอนไปนั้นเป็นอันยังไม่ได้ฟ้องขึ้นเลย

---

๘๓ ความยอมกัน

มาตรา ๘๓ ถ้าคดีใดที่คู่ความปรองดองกันเองก็ดี ฤๅมีผู้เปรียบเทียบให้แล้วกันก็ดี คู่ความยอมความกันไม่ผิดกฎหมายแล้ว ให้จดหมายข้อความที่ยอมกันนั้นไว้ในสำนวนเรื่องนั้น แล้วให้ศาลทำคำสั่งให้คดีนั้นเป็นอันเลิก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แล้ว กันตามสัญญายอมความนั้น แต่อย่าให้เรียกค่าธรรมเนียมอื่นอีก นอกจากค่ายอมอย่างเดียวเท่านั้น

---

๘๔ การเร่งตามคำพิพากษาไม่เกี่ยวกับหมวดนี้

มาตรา ๘๔ ข้อความในหมวดนี้ ห้ามไม่ให้ใช้ในคดีใดๆ เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงคำตัดสินในคดีนั้นแล้ว มีการเร่งตามคำตัดสินเป็นต้น เว้นไว้แต่เมื่อคดีไปถึงชั้นอุทธรณ์พิจารณากันใหม่จึงใช้ได้

หมวดที่ ๑๓

ลักษณะถ้อยคำสำนวน

๘๕ ให้เขียนด้วยถ้อยคำด้วยน้ำหมึก
ไม่ให้ขูดแก้
ถ้ามีขุยฉลายให้มีสำคัญไว้ข้างท้าย

มาตรา ๘๕ การที่เขียนถ้อยคำสำนวนทั้งปวง ให้เขียนด้วยน้ำหมึกลงในกระดาษ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดแก้ คำใดผิดให้ขีดฆ่า ที่ใดว่างให้ขีดเส้นลงให้เต็มแล้ว ให้ผู้พิพากษาจดไว้ว่า มีขุยฉลายขีดฆ่าเท่านั้นคำ แลตกเท่านั้นคำ ต่อนั้นให้ผู้แพ้ความและผู้ให้ถ้อยคำนั้

ที่มาภาพ: พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

เขียนชื่อย่อ ฤๅ ประทับลายแม่มือไว้ต้นบรรทัดที่แก้ไว้เป็นสำคัญ เมื่อได้ทำเช่นนี้แล้ว ให้ฟังว่าบรรดาถ้อยคำสำนวนนั้นเป็นอันใช้ได้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย

---

๘๖ การรักษาสำนวนไม่ต้องติตรา

ถ้าโจทย์จำเลยฤๅพยานลงไสย ก็ให้คัดสำเนาให้

มาตรา ๘๖ บรรดาถ้อยคำสำนวนคดีทั้งปวง ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบแลรักษาไว้ทุกคดี อย่าให้มีผู้แก้ถ้อยคำใดถ้อยคำสำนวนเหล่านี้ ให้รักษาเข้ารวมเรื่องไว้ ไม่จำต้องผูกมัดฤๅเข้าซองหยิกเล็บติตรา ถ้าโจทย์จำเลยฤๅพยานเกรงว่าจะมีผู้แก้ถ้อยคำสำนวนเหล่านี้ประการใด จะร้องขอสำเนาต่อผู้พิพากษา ก็ให้ผู้พิพากษาคัดสำเนาแลลงชื่อประทับตราผู้พิพากษารับว่าเป็นถูกต้องตามถ้อยคำเดิม มอบให้แก่ฝ่ายโจทย์ฝ่ายฤๅฝ่ายจำเลยฤๅพยานผู้ร้องขอนั้นไป แต่ผู้ขอต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตรา

หมวดที่ ๑๔

ว่าด้วยหมายยังคับฤๅหมายคำสั่ง

๘๗ หมายยังคับฤๅหมายคำสั่ง

มาตรา ๘๗ บรรดาหมายยังคับหรือจดหมายคำสั่งให้เร่งตาม

ที่มา: พิพิธภัณฑ์การเมืองการปกครอง สำนักงานอัยการสูงสุด
https://museum.coj.go.th/

คำพิพากษา ฤๅคำตัดสินนั้น ให้ลงวันเดือนปีที่ศาลได้บังคับ ฤๅสั่งในคดีเรื่องนั้นเสมอไป

---

๘๘ หมายบังคับ หมายคำสั่ง ออกเมื่อคู่ความขอ

มาตรา ๘๘ หมายบังคับ ฤๅหมายคำสั่งเช่นว่ามานี้ ให้ศาลเรียงลงตามแบบที่มีไว้สำหรับศาล เมื่อโจทย์ฤๅจำเลยมาร้องขอให้ออกแล้ว จึงให้ศาลตรวจดู ถ้าเห็นถูกต้องแล้ว ก็ให้ประทับตราศาลลงเป็นสำคัญ และหมายบังคับ ฤๅหมายคำสั่งเช่นว่ามานี้ ต้องลอกคัดลงไว้ในฉบับคำสำนวนคดีเรื่องนั้นด้วย

---

๘๙ กำหนดวันให้ทำตามหมาย

มาตรา ๘๙ ในคดีเรื่องใดๆ ก็ดี ฤๅในเหตุการอื่นก็ดี ศาลออกหมายบังคับ ฤๅหมายคำสั่งให้ผู้ใดผู้หนึ่งใช้เงินก็ดี ฤๅให้กระทำกิจการอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ให้ศาลกำหนดวันลงในหมายฉบับนั้น ว่าให้ผู้นั้นใช้เงิน ฤๅทำกิจการอื่นภายในกี่วัน นับแต่วันออกหมาย ฤๅวันรับหมาย ฤๅนับแต่วันใดวันหนึ่งเป็นต้นไป ตามแต่ศาลจะเห็นสมควรแก่ความยุติธรรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๙๐ ยกหมายยันทึกในหมายให้ใช้เงิน

มาตรา ๙๐ ถ้าหมายบังคับฤๅหมายคำสั่งนั้น กำหนดให้ใช้เงิน ก็ให้ศาลยกหมายยันทึกลงในสำเนาหมายที่จะส่งไปให้แก่ผู้ต้องใช้เงินนั้นด้วยว่า

ถ้าผู้ต้องรับหมายละเลยเสีย ไม่กระทำตามหมายบังคับฤๅหมายคำสั่งนี้ ภายในวันที่กำหนดมาแล้ว ศาลจะต้องให้เก็บยึดเอาทรัพย์สิ่งของของผู้นั้น ฤๅมิฉนั้นศาลจะต้องเอาตัวมาขังไว้

---

๙๑ ยกหมายยันทึก
ในหมายที่ให้ทำการอย่างอื่น

มาตรา ๙๑ ถ้าหมายบังคับฤๅหมายคำสั่งนั้น กำหนดให้ทำกิจการอื่นนอกจากให้ใช้เงินแล้ว ก็ให้ศาลยกหมายยันทึกลงในสำเนาหมายที่จะส่งไปให้แก่ผู้ต้องกระทำการนั้นด้วยว่า

ถ้าผู้ต้องรับหมายละเลยไม่กระทำตามหมายบังคับฤๅหมายคำสั่งนี้ ภายในวันที่กำหนดมาแล้ว ศาลจะต้องให้เก็บยึดทรัพย์สิ่งของของผู้นั้น ฤๅจะออกหมายให้จับตัวมาขังไว้ เพื่อจะให้ผู้นั้นกระทำตามหมายบังคับฤๅหมายคำสั่งนี้ก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๙๒ เร่งรัดคนที่มิใช่ตัวความตามหมายคำสั่ง

มาตรา ๙๒ ผู้หนึ่งผู้ใดมิใช่ตัวความในคดีเรื่องใด ๆ ได้ขอให้ศาลออกหมายคำสั่งก็ดี ฤๅผู้ที่ศาลออกหมายคำสั่งให้นั้นก็ดี มีอำนาจที่จะร้องขอให้ศาลเร่งรัดผู้ต้องรับหมายนั้นให้กระทำตามหมายคำสั่งนั้นได้ เหมือนดังผู้นั้นเป็นตัวความในคดีเรื่องนั้น แต่ผู้หนึ่งผู้ใดมิใช่ตัวความในคดีเรื่องใด เป็นผู้ต้องรับหมายคำสั่งนั้นแล้ว ถ้ามิได้กระทำตามหมายนั้น ก็ให้ศาลเร่งรัดได้ เหมือนดังผู้นั้นเป็นตัวความในคดีเรื่องนั้นเหมือนกัน

หมวดที่ ๑๔

ว่าด้วยหมายเรียกผู้แพ้คดีมาไต่สวน

๙๓ ผู้ชนะคดีขอให้หมายเรียกผู้แพ้มาไต่สวนได้

มาตรา ๙๓ เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ดี หรือมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ใช้เงินแล้วก็ดี ผู้แพ้คดีนั้นยังมิได้ใช้เงิน ฤๅใช้ให้บางแต่ยังไม่ครบจำนวนเงินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ศาลได้ออกหมายเร่งแล้ว ฤๅยังไม่ได้ออกก็ดี ถ้าผู้ชนะได้รับเงินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาขอให้ศาลออกหมายเรียกตัวผู้แพ้คดีมาไต่สวน ดังนี้ถ้าผู้แพ้พาทะนะว่าจะมี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและสำนักงานศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

ทรัพย ฤๅมิเงินใช้ให้ ฤๅไม่ ถ้าศาลไม่เห็นมีเหตุขัดข้อง แล้ว ก็ให้ออกหมายเรียกตามคำขอนั้น

---

๙๔ ไต่สวนผู้แพ้คดี

มาตรา ๙๔ เมื่อผู้แพ้คดีมาศาลตามหมายแล้ว ผู้ชะนะคดีซึ่งขอให้ออกหมายบังคับ ฤๅผู้แทนตัว แลศาลจะได้ซักไซ้ไล่เลียงถามผู้แพ้คดีนั้น ว่ามีกำลังพาหะนะที่จะหาเงินใช้ได้ ฤๅไม่ แลว่าจะมีทรัพยสิ่งของ อันควรจะเอามาจำหน่ายใช้ให้นั้นอยู่ที่ไหนบ้าง แลว่าได้เอาทรัพยสิ่งของให้ปันแลกเปลี่ยน ฤๅจำหน่ายขายเสียแล้ว ฤๅยังบ้าง ผู้แพ้คดีจะต้องนำสมุดบาญชี ฤๅสรรพหนังสือสำคัญต่างๆ ซึ่งคงอยู่แก่ตัว ที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพยสิ่งของเหล่านั้น มาให้ตรวจดูด้วย แล้วให้ซักไซ้ไล่เลียงผู้แพ้คดีนั้นว่า มีเหตุการเกิดขึ้นฉันใด คนจึงได้ทำหนี้สินไว้ ฤๅคนเองได้ก่อความจนต้องฟ้องร้อง ต้องเสียเงินตามคำตัดสินแล้ว ให้ซักไซ้ไล่เลียงถามดูว่ามีพาหะนะ ฤๅมุ่งหมายว่าจะได้เงินมาแต่ที่ไหนบ้าง ที่จะได้ใช้ตามคำตัดสิน เมื่อศาลได้จดคำให้การลงไว้แล้ว ผู้แพ้คดีจะต้องลงลายมือเขียนชื่อของตนไว้

---

๙๕ ผู้แพ้ไม่มาศาล สืบพยานตามที่เห็นสมควรได้

มาตรา ๙๕ เมื่อผู้แพ้คดีขาดมาศาลตามหมายนัดก็ดี

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

ฤๅไม่มาก็ดี ผู้ชะนะคดีซึ่งได้ขอให้ออกหมาย กับพยานอื่นๆ ที่ศาลเห็นสมควรให้เรียกมานั้น ศาลจะบังคับให้สาบาล แล้วเบิกความในเรื่องไต่สวนผู้แพ้คดีแล้วนั้นได้ เมื่อศาลเห็นสมควรแล้ว จะให้เลื่อนวันไต่สวนผู้แพ้คดีต่อๆ ไปทุกคราวก็ได้ และจะเรียกประกันผู้แพ้คดีไว้ เพื่อจะให้มาศาลในวันกำหนดเลื่อนการไต่สวนไปก็ได้ สุดแต่ศาลจะเห็นสมควร

หมวดที่ ๑๖

ว่าด้วยการบังคับเร่งให้สำเร็จตามคำพิพากษา

๙๖ ผู้เสียเงินไม่ยอมผู้ได้จะขอให้ศาลบังคับเอาทรัพย์สมบัติมาขายใช้ให้ก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมมาตรา ๙๖ ถ้าคำตัดสินบังคับให้ใช้เงิน และผู้จะต้องใช้ไม่ยอมกระทำตาม ฤๅเพิกเฉยเสียมิได้กระทำตามใช้ ผู้ซึ่งศาลตัดสินให้ได้เงิน จะร้องขอให้ศาลบังคับเอาทรัพย์สมบัติของผู้จะต้องเสียมาขายใช้ก็ได้ แต่การที่ร้องขอนี้ ผู้ร้องต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตรา

---

๙๗ ผู้ถูกเร่งร้องขอทุเลา

มาตรา ๙๗ เมื่อผู้จะต้องถูกเร่งร้องขอทุเลาการเร่งรัดไว้ก่อน ด้วยมีคดีเรื่องอื่นค้างอยู่ในศาลเกี่ยวกันนั้น ซึ่งตน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องสมุดกฎหมายไทยเฉลิมพระเกียรติ
https://museum.coj.go.th/

เป็นโจทย์ และผู้ร้องขอให้เร่งเป็นจำเลยดังนี้ ถ้าศาลเห็นสมควรตามเหตุการที่มีอยู่นั้นแล้ว ก็ให้สั่งงดการเร่งนั้นไว้ได้

๙๘ ศาลมีอำนาจที่จะยึดทรัพย์สมบัติของผู้แพ้คดี

มาตรา ๙๘ เมื่อมีคำร้องขอให้ออกหมายเร่งแล้ว ศาลก็มีอำนาจที่จะออกหมายตามแบบที่ ๑๐ ประทับตราศาลเป็นสำคัญมอบอำนาจให้พนักงานในศาลไปกระทำการตามบังคับของศาลนั้น พนักงานผู้ถือหมายนี้มีอำนาจที่จะยึดทรัพย์สมบัติของผู้ซึ่งแพ้ความมิได้ใช้เงินตามบังคับ ศาลชายทอดตลาดได้แต่การที่จะยึดทรัพย์สมบัติ ชายทอดตลาดนี้ห้ามมิให้พนักงานยึดเครื่องที่ใช้นุ่งห่มหลับนอนของผู้แพ้คดี ซึ่งใช้สอยอยู่โดยปรกติตามสมควรนั้น และห้ามมิให้ยึดเอาเครื่องสำหรับทำเลี้ยงชีพโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินยี่สิบบาท

---

๙๙ ทรัพย์สมบัติที่ยึดไว้นั้นต้องรักษาไว้ห้าวันก่อนจึงขายทอดตลาดได้

มาตรา ๙๙ เมื่อพนักงานได้ยึดทรัพย์สมบัติไว้แล้ว ให้พนักงานส่งฤๅฝากทรัพย์สมบัติเหล่านั้นไว้ณที่ใดที่หนึ่งฤๅแก่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งศาลเห็นสมควร และให้รักษาทรัพย์สมบัติเหล่านั้นไว้ ไม่ต่ำกว่าห้าวันก่อนจึงให้ขายทอดตลาดได้ เว้นไว้แต่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เป็นสิ่งของที่จะเก็บไว้นานไม่ได้ จึงให้ขายได้

---

๑๐๐ ยึดหนังสือหลักทรัพย์ไว้
เป็นประกันเงินที่ค้างผู้ถูกเร่ง

มาตรา ๑๐๐ บรรดาตั๋วแลสรรพหนังสือกรมธรรม์สัญญาใด ๆ อันเป็นหลักทรัพย์ของผู้ต้องถูกเร่งเป็นเจ้าหนี้ผู้อื่นนั้น ให้ศาลยึดเอาไว้เป็นประกันเงินที่ยังค้างผู้ต้องถูกเร่งได้ทั้งหมด ฤๅเฉพาะแต่ฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งพอกันกับเงินที่เร่งรัดนั้น แลผู้ขอให้เร่งจะฟ้องเรียกเอาเงินแทนผู้ต้องถูกเร่งตามหนังสือหลักทรัพย์นั้น ฤๅจะฟ้องแทนผู้ซึ่งจะได้ทรัพย์ที่ร้องขอให้ออกหมายเร่งนั้นต่อไปก็ได้

---

๑๐๑ ในระหว่างที่ยึดทรัพย์สมบัติไว้
ถ้าผู้ต้องเสียนำเงินมาใช้ก็ให้คืนให้

มาตรา ๑๐๑ ในระหว่างที่ยึดทรัพย์สมบัติมารักษาไว้นี้ ถ้าผู้จะต้องเสียได้นำเงินตามคำพิพากษาของศาล แลค่าใช้สอยในการที่พนักงานต้องไปยึดทรัพย์สมบัตินั้น มาเสียต่อศาลครบแล้ว ก็ให้คืนทรัพย์สมบัตินั้นให้ไป

---

๑๐๒ ให้ยึดทรัพย์สมบัติแต่พอกับราคาเงินในคำพิพากษา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๐๒ ให้ยึดทรัพย์สมบัติแต่เพียงประมาณราคาที่

ระ ขาย ทอด ตลาด ได้ คุ้ม จำ นวน เงิน ที่ ศาล ได้ พิพากษา แล คุ้ม ค่า ธรรมเนียม ซึ่ง ผู้ ควร ระ ได้ ๆ เสีย เมื่อ ร้อง ขอ ต่อ ศาล ให้ ยึด ทรัพย สมบัติ นั้น แล ให้ คุ้ม ค่า ใช้ สอย ที่ ต้อง เสีย ไป ใน การ ที่ ยึด แล รักษา ทรัพย์ สมบัติ แล ขาย ทอด ตลาด นั้น ด้วย

---

๑๐๓ การ ขาย ทอด ตลาด ทรัพย์ ที่ ยึด ไว้ ต้อง ให้ ผู้ ขอ ให้ เร่ง มา ร้อง ขอ ยืน ให้ ขาย

มาตรา ๑๐๓ การ ขาย ทอด ตลาด ทรัพย์ สิ่ง ของ ซึ่ง เก็บ ยึด เอา มา นั้น ศาล ระ ต้อง กำกับ ดู ฤๅ ระ ตั้ง คน อื่น กำกับ ดู แทน ก็ ได้ แต่ ห้าม ไม่ ให้ ศาล สั่ง ให้ ขาย ทอด ตลาด ทรัพย สิ่ง ของ นั้น ก่อน จน กว่า ผู้ ขอ ให้ ออก หมาย เร่ง ระ มา ร้อง ขอ ยืน เปน ผู้ ให้ ขาย ศาล จึง สั่ง ให้ ขาย ได้ ด้วย เหตุ ว่า ผู้ ยืน ให้ ขาย นั้น ระ ต้อง รับ ผิด รับ ชอบ แทน ศาล ใน เหตุ ที่ ระ เกิด คดี ร้อง พ้อง กัน ขึ้น ภาย หลัง ว่า เก็บ เอา ทรัพย์ มา ขาย ผิด กฎหมาย ฤๅ ผิด แบบ อย่าง ที่ เคย มี มา อัน เปน การ ที่ ศาล ได้ ออก หมาย ให้ ตาม คำ ร้อง ของ ผู้ ยืน ขาย นั้น เอง

---

๑๐๔ การ ขาย ทอด ตลาด ทรัพย์ ที่ ยึด ไว้ ต้อง มี หลัก ฐาน ว่า เปน ของ ผู้ ถูก เร่ง ถ้า ผู้ อื่น มา ร้อง ว่า เปน ของ ตน ให้ ศาล ไต่ สวน ใน ระ หว่าง ผู้ ร้อง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กับผู้ขอให้ออกหมาย

มาตรา ๑๐๔ ห้ามมิให้ศาลสั่งให้ขายทอดตลาดทรัพย์สิ่งของก่อน เว้นไว้แต่ศาลเห็นว่ามีหลักฐานควรเชื่อฟังได้ว่าทรัพย์สิ่งของเหล่านั้นเป็นของผู้ต้องถูกเร่งรัดจริง และเป็นทรัพย์สิ่งของที่อยู่ในเขตรแขวงของศาลที่มีอำนาจะบังคับว่ากล่าวได้

ถ้าคนอื่นเข้ามาร้องว่าทรัพย์สิ่งของซึ่งเก็บยึดไว้นั้นหาใช่ของผู้ถูกเร่งไม่เป็นแต่ของผู้นั้นๆ เองดังนี้ ก็ให้ศาลออกหมายนัดมาไต่สวน และตัดสินไปโดยพิจารณารวบรัดให้สั้นเข้าในระหว่างผู้ร้องกับผู้ขอให้ออกหมายบังคับนั้น

---

๑๐๕ ถ้าขายทอดตลาดทรัพย์สมบัติได้เงินเกินกว่าที่ตัดสินไว้ให้คืนให้แก่เจ้าของทรัพย์

มาตรา ๑๐๕ เมื่อได้ขายทรัพย์สมบัติทอดตลาดได้เงินเกินกว่าราคาที่จะต้องใช้ในรายการต่างๆ ดังว่ามาในมาตราก่อนมากน้อยเท่าใดก็ให้คืนให้ไปแก่เจ้าของทรัพย์สมบัตินั้น

---

๑๐๖ เจ้าพนักงานไม่ยึดทรัพย์ในเวลาที่ควรต้องใช้เงินที่ขาดไป

มาตรา ๑๐๖ ถ้าเจ้าพนักงานศาลผู้ถือหมายเร่งไปเก็บยึดทรัพย์สิ่งของนั้น มิได้เก็บเอาทรัพย์สิ่งของในเวลาที่ควรจะเก็บยึดได้ ทั้งได้ความเพิกเฉย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ถูกเร่ง ฤๅละเว้นเสียไม่ริบร้อนแล้ว เมื่อผู้จะต้องเสียประโยชน์ไปในเหตุอันนั้น มาร้องต่อศาล ๆ ได้สอบได้ความสมจริงตามคำพยานแล้ว ก็ให้ศาลบังคับให้เจ้าพนักงานผู้ยึดนั้นใช้เงินที่ขาดสูญไป ไม่ให้เกินกว่าจำนวนเงินในหมายเร่ง ถ้าไม่ยอมเสียตามคำบังคับแล้ว ก็ให้ศาลออกหมายเร่งรัดเจ้าพนักงานผู้นั้นได้เหมือนกัน

---

๑๐๗ ออกหมายข้ามแขวง

มาตรา ๑๐๗ ถ้าศาลจะออกหมายเร่งยึดเก็บทรัพย ฤๅหมายจับกุมผู้ซึ่งอยู่นอกเขตรแขวงของศาลนั้นแล้ว ให้ส่งหมายไปยังศาลซึ่งมีอำนาจในเขตรแขวงนั้น ให้ช่วยเร่งฤๅช่วยจับ และศาลซึ่งมีอำนาจในเขตรแขวงนั้น ต้องช่วยเร่งช่วยจับให้ตามหมาย เหมือนหนึ่งว่าศาลนั้นได้ออกหมายเองด้วย แต่ถ้าศาลนั้นเร่งได้ทรัพย์สิ่งของมาเก็บยึดไว้ ฤๅจับตัวคนได้มาแล้ว ต้องส่งมายังศาลเดิม ที่ได้ออกหมายไปเพื่อศาลเดิมจะได้จัดการไปตามกฎหมาย

หมวดที่ ๑๗

ว่าด้วยลงโทษผู้ที่ไม่ทำตามบังคับ

๑๐๘ ผู้ไม่ทำตามหมายบังคับ ฤๅหมายคำสั่ง

มาตรา ๑๐๘ ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งอยู่ในอำนาจศาลไม่ทำตาม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องฉลองหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมาย บังคับ ฤๅ หมายคำสั่งโดยความจงใจแล้ว ผู้ขอให้ออกหมายนั้น จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ไม่ทำตามหมายนั้น มาชี้แจงว่าเหตุใด ตนจึงไม่ควรจะต้องรับโทษในข้อที่ไม่ทำตามหมายนั้นได้ ถ้าศาลไม่เห็นมีเหตุชักช้องแล้ว ก็ให้ศาลออกหมายคำสั่งตามคำขอนั้น

ศาลไม่จำเป็นจะต้องออกหมายคำสั่งเช่นว่ามานี้เว้นไว้แต่ศาลได้ฟังคำพยานที่ควรเชื่อฟังได้ เหมือนหนึ่งว่าถ้าผู้ไม่ทำตามหมาย ไม่ชี้แจงเหตุแก้ตัวได้แล้ว ก็มีมูลพอที่จะให้ลงโทษชั่งได้ทันที

ให้ศาลส่งสำเนาคำพยานซึ่งเป็นมูล ให้ศาลออกหมายคำสั่งนั้น ไปให้แก่ผู้ไม่ทำตามหมายพร้อมกับคำสั่งนั้นด้วย แล้วผู้นั้นจะยื่นคำพยานต่อศาล เพื่อหักล้างคำพยานของผู้ขอให้ศาลออกหมายคำสั่งนั้นก็ได้

---

๑๐๙ ไม่มาชี้แจงเหตุ ฤๅไม่มีเหตุแก้ตัว

มาตรา ๑๐๙ เมื่อถึงวันกำหนดให้ผู้ไม่ทำตามหมายมาชี้แจงเหตุแล้ว ผู้นั้นไม่มาแล ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะแก้ตัวในเหตุที่ตนไม่มาดังนี้ ถ้าศาลใต่สวนได้ความพอเชื่อฟังได้ว่า ผู้นั้นได้รับหมายคำสั่งไว้แล้วก็ดี ฤๅผู้นั้นมาแลไม่ได้ชี้แจงเหตุให้ศาลเห็นได้ว่า เหตุใดตนจึงไม่ควรต้องรับโทษ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ในข้อที่ไม่ทำตามหมายก็ดี ให้ศาลออกหมายจับผู้นั้นมาลงโทษขังทีเดียว

ศาลมีอำนาจจะเลื่อนวันกำหนด ให้มาชี้แจงต่อไปอีกก็ได้ ฤๅเมื่อถึงวันกำหนดให้มาชี้แจงเหตุแล้ว แลมีเหตุการที่ควรจะต้องขังผู้ไม่กระทำตามหมายได้แล้ว ศาลก็มีอำนาจจะให้ออกหมายจับตัวผู้นั้นขังในวันอื่นก็ได้ แลถ้าผู้นั้นยังขืนไม่ทำตามหมายยังคับอยู่อีกต่อไปแล้ว ก็ให้จับเอาตัวมาขังเสียตามหมายจับนั้นทีเดียว

---

๑๑๐ ลงโทษผู้ไม่ทำตามหมาย

มาตรา ๑๑๐ ผู้ต้องกักขังในข้อที่ไม่ทำตามหมายบังคับ ฤๅหมายคำสั่งนั้น จะต้องรับโทษไปกว่าจะยอมทำตามหมายบังคับในสิ่งทั้งปวงที่ควรจะต้องทำ แลจะต้องหาประกันตัวให้ตามซึ่งศาลจะเห็นสมควรให้มีได้ เพื่อจะได้ให้ผู้นั้นไปทำการอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมายต่อไป ฤๅถ้าผู้นั้นยังไม่ทำตามหมายบังคับได้อีกต่อไปแล้ว ก็ให้รับโทษขังไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่ศาลเห็นว่าเป็นผู้ไม่สามารถจะกระทำตามนั้นได้ ฤๅจนกว่าจะได้เสียเงินตามที่ศาลจะกำหนดลงไว้ตามกฎหมาย

หอสมุดวชิรญาณวโรรส สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๑๘

ว่าด้วย ลักษณอุทธรณ์

๑๑๑ กระบวนอุทธรณ์

มาตรา ๑๑๑ การที่คู่ความฝ่ายใด จะอุทธรณ์นั้น

ข้อ ๑ ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำสั่ง ฤๅคำชี้ขาดของศาล ในระหว่างพิจารณาก่อนศาลได้พิพากษาคดีเรื่องนั้น เว้นไว้แต่คำสั่งฤๅคำยังคับให้ปรับไหม ฤๅให้จำขังผู้หนึ่งผู้ใด ในระหว่างพิจารณาคำสั่งเช่นนี้ จึ่งร้องอุทธรณ์ได้ แต่ถ้าคู่ความจะมิได้คำทุเลาฤๅโต้แย้งคำสั่ง ฤๅคำชี้ขาดของศาลประการใดก็มิได้ เมื่อศาลปฏิบัติคำนั้นประการใด ให้ศาลจดคำเหล่านั้นไว้ในสำนวน เพื่อถ้าความเรื่องนั้นถึงอุทธรณ์ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จะได้พิจารณาคำสั่งซึ่งคู่ความได้มีไว้นั้นประกอบความวินิจฉัยที่จะตัดสินชี้ขาดอุทธรณ์เป็นที่สุด

ข้อ ๒ ถ้าคู่ความฝ่ายใด จะอุทธรณ์คำพิพากษาคดีเรื่องใด ให้ร้องทุเลาต่อศาลซึ่งได้พิพากษาความเดิม ภายในกำหนดเดือนหนึ่ง แต่วันที่ได้พิพากษา แลให้ศาลยอมรับทุเลาไว้เป็นเบื้องต้นแห่งความอุทธรณ์คดีเรื่องนั้น

ข้อ ๓ เมื่อผู้อุทธรณ์ได้ร้องทุเลาแล้ว ต้องทำเรื่องราวชี้แจงข้ออุทธรณ์ยื่นต่อศาลซึ่งพิจารณาความเดิม ภายใน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย แห่งพิพิธภัณฑ์ยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

สิบห้าวันแต่กำหนดสิบห้าวันนี้ ให้นับอยู่ในเขตวงเดือนหนึ่ง ที่ได้ว่ามาในข้อ ๒ นั้นด้วย

ข้อ ๔ ในพ้องอุทธรณ์นั้น ห้ามอย่าให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย ให้เรียกแต่คำคัดสินมาพิจารณา และให้คู่ความเดิมมาว่าความกันต่อไป ถ้าคู่ความจะพ้องหาให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย ก็ต้องให้พ้องเป็นคดีใหม่ต่างหาก ตามความผิดที่จะพ้องหานั้น ๆ

ข้อ ๕ ให้ผู้อุทธรณ์วางเงินชั้นศาล ตามอัตราไว้ต่อศาลด้วย

ข้อ ๖ ผู้อุทธรณ์ต้องส่งสำเนาเรื่องราวอุทธรณ์นี้ ต่อศาลเดิมเพื่อจะได้ส่งไปยังจำเลยอุทธรณ์ คือฝ่ายโจทย์ฤๅจำเลยความเดิมซึ่งเป็นฝ่ายที่มิได้อุทธรณ์นั้น

ข้อ ๗ จำเลยอุทธรณ์ต้องทำคำแก้อุทธรณ์มายื่นต่อศาลซึ่งได้พิจารณาความเดิม ภายในกำหนดสิบห้าวัน เมื่อได้รับสำเนาเรื่องราวอุทธรณ์นั้นแล้ว

---

๑๑๖ จำเลยได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์แล้ว
ให้ศาลเดิมส่งสำนวนทั้งหมด ในกำหนด ๗ วัน
และคู่ความไม่ต้องไปยังศาลก็ได้

มาตรา ๑๑๗ เมื่อจำเลยอุทธรณ์ได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์แล้ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ให้ศาลที่ได้พิจารณาความเดิม รีบรวบรวมถ้อยคำสำนวนพยานหลักฐานที่มีในความเรื่องนั้น พร้อมทั้งรายงานซึ่งเป็นหลักฐานหยาบๆ คือ แลคำชี้แจงของผู้พิพากษาใหญ่ ที่ได้พิจารณาความเดิมนั้น ส่งไปยังศาลอุทธรณ์ภายในกำหนด ๗ วัน

คู่ความจะไปเอง ฤๅแต่งทนายไปแทนตัวก็ได้ แต่ต้องแจ้งความให้ศาลที่ได้พิจารณาความเดิมทราบ ในขณะเมื่อยื่นเรื่องราวร้องฤๅแก้อุทธรณ์นั้น ศาลเดิมจะได้บอกให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง แลศาลอุทธรณ์ให้ทราบ แต่ถึงจะได้แจ้งความไว้ดังนี้ก็ดี ถ้าฝ่ายใดมิได้ไปศาลอุทธรณ์ทันกำหนด ศาลอุทธรณ์ก็จะพิจารณาความอุทธรณ์ไป ไม่จำเป็นต้องรั้งรอ

---

๑๑๓ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาความเป็นลำดับ แลให้ยึดประกาศวันนัดไว้ยังศาล

มาตรา ๑๑๓ เมื่อศาลอุทธรณ์รับความอุทธรณ์เรื่องใด ให้กำหนดวันพิจารณาเป็นลำดับกัน ศาลที่ส่งมาก่อนแลหลัง แลให้ประกาศวันนัดนั้นยึดไว้ยังศาล มีกำหนดไม่น้อยกว่าห้าวันก่อนวันพิจารณา

---

๑๑๔ ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ต่างกันหน้าสถาน แลให้ชี้แจงไปยังศาลเดิมด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๑๔ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสำนวนความ ฤๅได้ฟังคู่ความด้วยตลอดแล้ว ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะพิพากษาความอุทธรณ์เรื่องนั้น ต่างกันเป็นห้าสถาน คือ

สถานที่ ๑ ให้ยืนตามคำตัดสินของศาลเดิม

สถานที่ ๒ ให้กลับคำตัดสินของศาลเดิม

สถานที่ ๓ ให้แก้คำตัดสินของศาลเดิม

สถานที่ ๔ ให้ลืยหยานต่อไป

สถานที่ ๕ ให้พิจารณาความเรื่องนั้นใหม่ที่ศาลหนึ่งศาลใดก็ได้

ศาลอุทธรณ์พิพากษาสถานใด ให้ทำคำพิพากษาชี้แจงเหตุผลแห่งคำพิพากษานั้นส่งไปยังศาลเดิม

---

๑๑๕ คู่ความอุทธรณ์ได้เป็นลำดับศาลขึ้นไป
ถ้าจะถวายฎีกาให้ถวายในกำหนดเดือนหนึ่ง

มาตรา ๑๑๕ ถ้าคู่ความจะอุทธรณ์ต่อศาลสูงขึ้นไปอีก ก็ให้อุทธรณ์โดยลำดับกัน ตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองเว้นแต่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้น เมื่อได้ทูลาต่อศาลอุทธรณ์ในกรุงเทพฯแล้วก็ให้ไปทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาภายในกำหนดเดือนหนึ่ง แต่วันที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษานั้นไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวด ที่ ๑๙

อนุญาโตตุลาการ

๑๑๖ คู่ความจะขอให้เป็นอนุญาโตตุลาการตัดสินก็ได้

มาตรา ๑๙๖ บรรดากิจทั้งปวงซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายโจทย์กับฝ่ายจำเลยปรารถนาจะพร้อมกันร้องขอต่อศาลให้ตั้งบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดคนเดียวก็ดี หลายคนก็ดี เป็นอนุญาโตตุลาการตัดสินคดีนั้น ศาลมีอำนาจที่จะหาตัวผู้ซึ่งฝ่ายโจทย์ฝ่ายจำเลยร้องขอให้เป็นอนุญาโตตุลาการนั้น มาพิจารณาชี้ขาดคดีเรื่องนั้นได้

---

๑๑๗ ศาลจะมีหมายเชิญผู้ที่คู่ความขอให้เป็นอนุญาโตตุลาการไม่ได้ ฤๅบุคคลนั้นไม่รับจะขอผู้อื่นต่อไปก็ได้

มาตรา ๑๙๗ ถ้าโจทย์ฤๅจำเลยจะร้องขอให้ผู้ใดเป็นอนุญาโตตุลาการ ศาลเห็นว่าจะมีหมายเชิญมาเป็นอนุญาโตตุลาการไม่ได้ ด้วยเหตุผลอันสมควรก็ดี ฤๅศาลได้มีหมายไปเชิญตามคำร้องขอถ้าผู้นั้นจะไม่รับเป็นอนุญาโตตุลาการก็ดี เมื่อการเป็นเช่นนี้โจทย์จำเลยจะร้องขอให้ผู้อื่นเป็นอนุญาโตตุลาการต่อไปก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๐๕ ถ้าอนุญาโตตุลาการหลายคนมีความเห็นแตกต่างกัน ให้เลือกอนุญาโตตุลาการคนหนึ่งเป็นประธาน

มาตรา ๑๐๕ ถ้าอนุญาโตตุลาการหลายคนมีความเห็นแตกต่างกัน และมิได้มีความเห็นถึงขนาดที่ให้อนุญาโตตุลาการเลือกผู้เป็นประธานของอนุญาโตตุลาการอีกคนหนึ่ง สำหรับที่จะได้วินิจฉัยให้เป็นความเห็นมากกว่ากัน และจะได้ถือเอาตามความเห็นข้างมากนั้นเป็นคำชี้ขาด ถ้าอนุญาโตตุลาการเลือกผู้เป็นประธานไม่ตกลงกันได้ ก็ให้ผู้พิพากษาเลือกผู้เป็นประธานขึ้นชั้นหนึ่ง

---

๑๐๙ อนุญาโตตุลาการจะตรวจถ้อยคำสำนวน ฤาจะเรียกพยานมาด้วยให้ศาลเป็นธุระ

มาตรา ๑๐๙ ถ้าอนุญาโตตุลาการจะต้องการตรวจถ้อยคำสำนวนในการเรื่องนั้น ยังการที่ศาลได้พิจารณามา ฤาจะให้เรียกพยานมา ประกอบในการจะพิจารณาออกความเห็นประการใดๆ ให้ศาลเป็นธุระเรียกร้องจัดการตามคำร้องขอของอนุญาโตตุลาการนั้น ตามอำนาจของศาล

---

๑๑๐ ศาลตัดสินตามความเห็นของอนุญาโตตุลาการ ผลค่าฤชาธรรมเนียมและค่าป่วยการ

มาตรา ๑๑๐ เมื่ออนุญาโตตุลาการได้พิจารณาตกลงในระหว่างโทษ จำเลย แล้วเสร็จ ออกความเห็นชี้ขาดว่า ฝ่ายใดจะต้อง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

และแม้ให้ผู้พิพากษาตัดสินตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น และว่าด้วยจารีตประเพณีนั้น ให้อนุญาโตตุลาการกำหนดให้คู่ความใช้ตามกฎหมาย แต่ค่าบ่วยการของอนุญาโตตุลาการซึ่งคู่ความควรจะเสียให้นั้น ถ้าคู่ความไม่ได้สัญญาว่ากันไว้ กับอนุญาโตตุลาการแต่ก่อนแล้ว ก็ให้ศาลกำหนดให้คู่ความใช้ให้ตามอัตราค่าบ่วยการพยาน ในพระราชบัญญัติลักษณะพยาน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓

---

๑๒๖ ศาลตัดสินแล้ว คู่ความจะอุทธรณ์ไม่ได้ เว้นแต่คำตัดสินไม่ถูกกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

มาตรา ๑๒๐ เมื่อศาลได้ตัดสินบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเช่นนี้แล้ว ฝ่ายโจทย์ฤๅฝ่ายจำเลยจะอุทธรณ์คำตัดสินนั้นไม่ได้ เว้นแต่คำตัดสินของศาลไม่ถูกต้องกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โจทย์ฤๅจำเลยจึงจะอุทธรณ์ได้

หมวดที่ ๒๐

ว่าด้วยความยากจน

๑๒๒ คนยากจนฟ้องความได้

มาตรา ๑๒๒ ผู้ใดเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สมบัติพอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมเมื่อศาลได้ใต่สวนเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้เป็นโจทย์คนนั้นเป็นคนยากจนเช่นนี้ ท่านว่าโจทย์นั้นชอบที่จะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ควรจะพ้องร้องว่ากล่าวที่จะชนะได้แล้ว ก็ให้ศาลยอมให้ผู้นั้นว่าความโดยอย่างเป็นคนอนาถา

---

๑๒๓ จำเลยยากจนศาลยอมให้ว่าความอย่างคนอนาถาได้

มาตรา ๑๔๓ จำเลยคนใดเป็นคนยากจนเข็ญใจไม่มีทรัพย์สมบัติ พอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ เมื่อศาลได้ไต่สวนเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นความจริงดังนั้นแล้ว ก็ยอมให้จำเลยคนนั้นว่าความอย่างเป็นคนอนาถาได้เหมือนกัน

---

๑๒๔ ผู้ใดจะว่าความอย่างคนอนาถาต้องสาบานก่อน

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดจะว่าความอย่างคนอนาถา จะเป็นโจทย์ก็ดี ฤๅเป็นจำเลยก็ดี ต้องสาบานตน แล้วให้การร้องขอต่อศาลชี้แจงเหตุซึ่งตนไม่มีทรัพย์สมบัติ พอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมนั้น แต่ถ้ายังไม่ได้อนุญาตของศาลก่อนแล้ว จะว่าความอย่างคนอนาถาไม่ได้ อนึ่งเมื่อศาลได้ฟังสาบานและคำร้องขอของผู้ร้องว่าความอย่างคนอนาถาไว้แล้ว ให้คัดสำเนาคำร้องขอชี้แจงนั้นส่งไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าคู่ความนั้นมีพยานฤๅหลักฐานสิ่งใดจะนำให้ศาลแลเห็นว่าคำที่ร้องขอเป็นความไม่จริง ถ้าศาลได้สวนได้ความจริงตามคำร้องของฝ่ายหนึ่งแล้ว ก็ให้ยกคำร้องของผู้ที่ว่าเป็นคนอนาถาเสีย

---

๑๒๕ ไม่ให้เรียกเอาธรรมเนียมจากคู่ความอนาถา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๒๕ ถ้าศาลได้ยอม อนุญาต ให้ผู้ใด ว่าความ อย่างคนอนาถาแล้ว ห้ามมิให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียม แก่ผู้นั้น

---

๑๒๖ คู่ความเป็นคนอนาถาภายหลังมีทรัพย์สมบัติ ฤๅ ตัดสินให้ฝ่ายหนึ่ง ใช้แทนศาลเรียกค่าธรรมเนียมได้

มาตรา ๑๒๖ เมื่อศาลได้อนุญาตให้ผู้หนึ่งผู้ใด ว่าความได้อย่างคนอนาถาแล้ว และภายหลังถ้าศาลได้ความว่าผู้นั้นยังมีทรัพย์สมบัติ พอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ในเวลาที่ร้องขอนั้นก็ดี ฤๅมามีทรัพย์สมบัติขึ้นพอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ ในเวลาที่ได้อนุญาตแล้วก็ดี ฤๅถ้าผู้ใดได้รับอนุญาตนั้นจะตายก็ดี ศาลได้ตัดสินให้อีกฝ่ายหนึ่ง ใช้ค่าธรรมเนียมแทนก็ดี ให้ศาลเรียกค่าธรรมเนียมในคดีนั้นเต็มตามอัตรา

---

๑๒๗ คู่ความลเมิดศาล ฤๅประวิงความ ศาลจะถอนอนุญาตเสียก็ได้

มาตรา ๑๒๗ ถ้าผู้ที่ได้รับอนุญาตว่าความอย่างคนอนาถา ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ในระหว่างพิจารณา เช่น กระทำความรำคาญให้แก่ศาล ฤๅประพฤติล่วงละเมิดบังคับบัญชาของศาล ฤๅงดไปประวิงความเรื่องนั้นฉนี้ไซ้ ศาลจะถอนอนุญาตเสียเมื่อใดก็ได้ ไม่ยอมให้ผู้นั้นว่าความอย่างคนอนาถาก็ได้

---

๑๒๘ โจทย์แก้ฟ้องหาโดยความเท็จ ต้องชดใช้เงินหกเดือน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๒๘ คดีเรื่องใดซึ่งผู้ใดได้รับอนุญาตว่าความอย่างคนอนาถาเป็นโทษ ถ้าศาลพิจารณาได้ความว่าโทษของใจเอาความเท็จมาแกล้งกล่าวหา ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เอาตัวโทษจำไว้ มีกำหนดไม่เกินกว่าหกเดือน

๑๒๙ ปรับโทษทนายความ

มาตรา ๑๒๙ ผู้ใดเมื่อสาบานตนแล้ว เอาความเท็จมาร้องพูดต่อศาล เพื่อจะขอว่าความอย่างคนอนาถา พิจารณาได้ความจริง ผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ต้องในระหว่างโทษจำขัง มีกำหนดไม่เกินสิบสองเดือน ฤๅปรับเป็นเงินไม่เกินพันบาท

หมวดที่ ๒๑

ว่าต่างแก้ต่าง

๑๓๐ คู่ความจะแต่งทนายได้
แต่ถ้าศาลจะให้ตัวมาเองก็ได้

มาตรา ๑๓๐ โจทย์ก็ดี จำเลยก็ดี จะแต่งทนายไว้ความให้ผู้ใดมาว่าต่างแก้ต่างในศาลใดก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นสมควร เพื่อความสดวกแก่คดีนั้น ฤๅเพื่อเหตุอื่นอันสมควรแก่ทางยุติธรรม จะบังคับให้ตัวความให้ว่าความเองก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๓๑ คู่ความหลายคนจะแต่งทนาย
รวมกันฤๅแยกกันก็ได้ แต่ทนาย
คนเดียวจะว่าความทั้งสองฝ่ายไม่ได้

มาตรา ๑๓๑ คดีเรื่องใดที่มีโจทย์หลายคนก็ดี จำเลยหลายคนก็ดี ให้ว่าความ ถ้าฝ่ายโจทย์ฤๅฝ่ายจำเลย ต่างคนจะแต่งทนายไว้ความว่าทุกคน ฤๅแต่บางคนจะแต่งทนายรวมให้มาว่าต่างแก้ต่าง ฝ่ายละคนก็ได้ แต่ทนายผู้เดียวจะว่าต่างแก้ต่างทั้งฝ่ายโจทย์และจำเลยด้วยไม่ได้

๑๓๒ หนังสือไว้ความจะทำที่ศาลใด
ฤๅทำต่อเจ้าพนักงานก็ได้ แต่อย่าให้เป็นที่สงไสย

มาตรา ๑๓๒ หนังสือไว้ความแก้ต่างว่าต่างเช่นนี้ จะทำไว้ความที่ศาลใดก็ได้ ฤๅจะทำกันต่อหน้าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจจะทำเช่นหนังสือสัญญากันก็ได้ แต่ถ้าทำที่ศาลอื่นฤๅแห่งอื่น มิใช่ศาลซึ่งจะรับพิจารณาคดีเรื่องนั้น ให้ผู้รับไว้ความรับหนังสือนั้นมายังศาลที่พิจารณา และหนังสือไว้ความเช่นนี้ ต้องให้มีข้อความให้ชัดเจนอย่าให้เป็นที่เคลือบแคลงสงไสยได้

---

๑๓๓ ถ้าตัวความเป็นเด็กฤๅสติฟั่นเฟือน
ให้ศาลตั้งผู้ปกครองให้ว่าความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยนี้เผยแพร่ให้ความรู้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดที่ขัดต่อกฎหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๓๓ ถ้าตัวความเป็นเด็กต่ำอายุ ๑๗ เป็นคนพิการ เสียนไม่มีสติ หรือที่จะไว้ความให้ผู้ใดผู้หนึ่งมาว่าต่างแก้ต่างคดีของตัวความได้ ก็ให้ศาลเรียกบิดามารดาผู้ปกครอง ผู้ปกปักรักษาเข้ามาในสวนคดีแล้ว ให้ตั้งผู้รับไว้ความตามสมควรแก่ผลประโยชน์ของคู่ความนั้น

หมวดที่ ๒๒

ว่าด้วยตัวความตายในระหว่างพิจารณา

๑๓๔ ตัวความตาย ฝ่ายหนึ่งขอให้เรียกผู้รับมรดกมาว่าต่อไปก็ได้

มาตรา ๑๓๔ ความแพ่งเรื่องใดพิจารณาอยู่ในศาล ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งตาย และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีประโยชน์ในความเรื่องนั้น จะร้องขอต่อศาลให้เรียกผู้ที่ได้รับมรดก หรือผู้จัดการมรดกของผู้ตายมาว่าความเรื่องนั้นต่อไปก็ได้ แต่ต้องทำคำร้องมายื่นต่อศาล

๑๓๕ คำร้องขอให้เรียกผู้รับมรดกของตัวความที่ตายมาว่าคดี ถ้าศาลเห็นควรให้ยกคำร้องขอ

มาตรา ๑๓๕ ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ร้องฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องขอให้ศาลเรียก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
https://museum.coj.go.th/

ผู้ที่ได้รับมรฎก ฤๅผู้รักษาทรัพย์สมบัติของผู้ตายให้มาว่าความต่อไปแล้ว ศาลตรวจพิเคราะห์เหน สมควรจะเรียกผู้นั้นมาว่าความตามคำร้องขอ ก็ให้ศาลออกหมายเรียกผู้นั้นมาว่าความเรื่องนั้นต่อไป แต่ให้ศาลคัดคำร้องโดยย่อลงในหมาย ให้ผู้ซึ่งจะมาว่าความนั้นทราบด้วย

---

๑๓๖ ผู้รับมรฎกจะมีคำคัดได้ในแปดวัน

มาตรา ๑๓๖ ผู้ที่ได้รับหมายเรียกของศาลตรวจความแล้ว เมื่อตนไม่ได้เปนผู้รับมรฎก ฤๅปกครองทรัพย์สมบัติของผู้ตายแล้ว จะมีคำคัดก็ได้ แต่ต้องมีภายในกำหนดแปดวัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหมายของศาล ถ้าเกินแปดวันแล้วจะมีคำคัดไม่ได้

---

๑๓๗ ถ้าศาลเหนชอบด้วยคำคัดแล้ว ให้ยกคำร้องเสีย

มาตรา ๑๓๗ ถ้าผู้ที่รับหมายมีคำคัด คำร้องของฝ่ายหนึ่งในกำหนด ว่าตนเปนผู้ไม่สมควรจะรับความของผู้ตายต่อไป ถ้าศาลได้สอบได้ความจริง เหนว่าผู้นั้นไม่เกี่ยวข้องแก่ทรัพย์สมบัติของผู้ตายนั้น ก็ให้ศาลยกคำร้องของผู้ร้องขอนั้นเสีย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๓๙ ผู้ที่ต้องว่าคดีที่ตัวความตายนั้น
จะว่าเองฤๅแต่งทนายว่าก็ได้

มาตรา ๑๓๙ ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งจะต้องว่าความของผู้ตายต่อไป ตนจะมาว่าความเองฤๅจะให้ผู้ใดว่าความแทนก็ได้ แต่ต้องประพฤติตามความในหมวดที่ ๒๑ นั้น

หมวดที่ ๒๓

ว่าด้วยละเมิดอำนาจศาล

๑๓๙ โทษผู้ปลอมเข้ามาว่าความ

มาตรา ๑๓๙ ผู้ใดผู้หนึ่งจงใจปลอมเข้ามาว่าต่างแก้ต่างฝ่ายโจทย์ฤๅฝ่ายจำเลยก็ดี โดยมิได้รับอนุญาตจากฝ่ายโจทย์ฤๅฝ่ายจำเลย ถ้าไต่สวนได้ความจริงให้ลงโทษผู้หมิ่นประมาทนั้น ให้จำไว้ไม่เกินกว่าสิบสองเดือน ฤๅให้ปรับเป็นเงินพินัยไม่เกินกว่าพันบาท ฤๅทั้งจำทั้งปรับด้วยก็ได้

---

๑๔๐ โทษผู้หมิ่นประมาทผู้พิพากษาแลศาล

มาตรา ๑๔๐ ผู้ใดหมิ่นประมาทแก่ผู้พิพากษาในเวลาทำการตามหน้าที่ในศาล ฤๅหมิ่นประมาทต่อศาลใด ๆ ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ซึ่งมิชอบควรให้ลงโทษแก่ผู้หมิ่นประมาท

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นั้น ให้จำไว้ไม่เกินกว่าสิบสองเดือน ฤๅให้ปรับเป็นพินัยเงินไม่เกินกว่าพันบาท ฤๅทั้งจำและปรับด้วยก็ได้

---

๑๔๑ ผู้พิพากษาจะสั่งให้จับผู้หมิ่นประมาทคุมขังไว้ได้

มาตรา ๑๔๑ ถ้าผู้ใดมากระทำการหมิ่นประมาทต่อผู้พิพากษาฤๅศาล ดังกล่าวไว้ในมาตราที่ ๑๔๐ ผู้พิพากษาจะสั่งให้จับตัวผู้หมิ่นประมาทคุมขังไว้ ฤๅจะขับไล่ไม่ให้เข้าศาลนี้กำหนดเวลาเท่าใดก็ได้ และถ้าศาลเห็นสมควรจะตัดสินลงโทษผู้หมิ่นประมาทนั้นในวันเดียวนั้น ก็ให้ตัดสินตามควรแก่โทษานุโทษ

หมวดที่ ๒๔

ว่าด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเดิม

๑๔๒ ยกเลิกกฎหมายเดิม

มาตรา ๑๔๒ บรรดาข้อพระราชกำหนดกฎหมายเดิม ข้อใดซึ่งขัดขวางกับพระราชบัญญัตินี้ วิธีพิจารณาความแพ่งนี้ให้ยกเลิกเสีย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แบบที่ ๑

แบบคดีซึ่งเป็นข้อทุ่มเถียงกัน

คู่ความทำสัญญากะข้อประเด็นมาให้ศาลพิจารณาตัดสิน

ศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑

ข้อทุ่มเถียงในระหว่าง โจทย์ / จำเลย

ศาลมีคำสั่งให้รับข้อทุ่มเถียงซึ่งเป็นคดีในระหว่าง โจทย์ และ จำเลย ไว้พิจารณาตัดให้ ไม่ต้องมีคำฟ้อง และคำให้การเป็นถ้อยคำสำนวน

ข้อที่ทุ่มเถียงกันนั้นมี (เท่านั้น) ข้อ แจ้งอยู่ข้างหลังนี้แล้ว

โจทย์ยอมรับตามข้อความข้างหลังนี้แล้ว

แต่จำเลยไม่ยอมรับตามข้อความนี้

(เซ็นชื่อ) โจทย์ / จำเลย

ประทับตรา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แบบที่ ๒

หมาย นัดว่าความ ละโนสาเร่ห์

ศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง โจทย์ / จำเลย

หมายมายัง จำเลย

ด้วยโจทย์ฟ้องต่อศาล มีข้อความแจ้งไว้ให้ทราบต่อไป
น่าหลัง (เท่านั้น) ข้อ แล้วให้จำเลยมาแก้คดีที่ศาลนี้
เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก เวลา
ถ้าจำเลยรู้หมายแล้ว แลไม่มาแก้คดีเอง ฤๅไม่แต่ง
ทนายไว้ว่าความให้มาแก้ต่างตามกฎหมาย ภายในกำหนดนัด
ในหมายนี้ ศาลจะยังคับไปตามอำนาจ แลเห็นว่าเปนยุติธรรม

ผู้พิพากษา

ข้าพเจ้า โจทย์

ได้ฟังคำสั่งนี้ แลได้ขอให้ศาลออกหมายฉบับนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

รายงานนักการ

ข้าพเจ้าได้นำหมายฉบับนี้ ไปให้จำเลย

แต่วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก แล้ว

นักการ

แบบที่ ๓

หมายเรียกในคดีแพ่งวิวาท

เรื่องทวงผัดใช้เงิน ฤๅทวงผัดส่งเงิน

ในศาล

ณ

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑

โจทย์
คดีในระหว่าง
จำเลย

หมายมายัง จำเลยทราบ ศาลนี้ได้ยังคดีให้มาศาลภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับหมายนี้เป็นต้นไป รวมทั้งวันที่ได้รับหมายนั้นด้วย เพื่อจะได้ขออนุญาตต่อศาลในการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ต่อสู้คดีเรื่องนี้มาไม่ศาลจะตัดสินให้แพ้แก่โจทย์ที่เดียว

(ลงชื่อ) ผู้พิพากษา

ตราของศาล

โจทย์หาว่าเงินคดีถึงที่สุดแล้วจำเลยอยู่เป็นต้นเงินดอกเบี้ยด้วยฤๅยังค้างต้นเงินและดอกเบี้ยอยู่เพียงจำนวนเงินตามหมายบังคับใช้เงินฤๅหมายบังคับส่งเงินซึ่งโจทย์จะเป็นผู้ได้รับเงินตามหมายที่คัดสำเนาต่อมานี้ คือ

(ที่ว่างสำหรับสำเนาหมาย)

ถ้าจำเลยยอมเสียเงินให้แก่โจทย์ภายในวันนับแต่วันที่จำเลยได้รับหมายเป็นต้นไปแล้วศาลก็จะสั่งให้ยกคดีนี้เป็นอันเลิกแล้วกัน

คำเตือน

ถ้าภายใน ๗ วันตั้งแต่ได้รับหมายเป็นต้นไปรวมทั้งวันรับหมายด้วยนี้จำเลยไม่มาขออนุญาตต่อสู้คดีแล้วศาลจะต้องตัดสินให้จำเลยใช้เงินที่เกี่ยวกับทั้งค่าธรรมเนียมศาลด้วยแล้วจำเลยจะพ้องอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เมื่อจำเลยมาขอรับอนุญาตต่อศาล ในการที่จะต่อสู้คดีนั้น จำเลยฤๅคนอื่นสายาลตัวแล้ว ให้การแสดงให้เห็นว่าจำเลยยังมีข้อต่อสู้คดี ฤๅมีเหตุอันสมควรที่จะต้องให้จำเลยต่อสู้คดีไป ฤๅยอมวางเงินไว้กลางศาล เฉพาะแต่คดีรับก่อนที่ไม่รับจะต่อสู้คดีต่อไป

แบบที่ ๔

แบบเรื่องราวยื่นต่อศาลเช่นฟ้อง

ศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

โจทย์

คดีในระหว่าง

จำเลย

ข้าพเจ้า ตั้งบ้านเรือนอยู่ตำบล อำเภอ เมือง จอประทานยื่นฟ้องต่อออฟิศผู้พิพากษาศาลนี้มีข้อความข้อแจ้งอยู่ข้างหลังต่อไปนี้

จำเลยชื่อ อยู่ตำบล อำเภอ เมือง

ข้าพเจ้า โจทย์

หมาย

ให้ส่งฟ้องฉบับนี้ให้จำเลยไปทันที และให้จำเลยทำคำให้การ

สำนักงานคณะกรรมการอัยการ และหอสมุดกฎหมาย
https://museum.coj.go.th/

มายื่นต่อศาล ภายใน ๘ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหมายฉบับนี้

หมายให้ วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

ผู้พิพากษา

รายงานนักการ

ข้าพเจ้าได้นำหมายฉบับนี้ ให้แก่ เลขที่ ตรอก/ซอย วันที่

เดือน รัตนโกสินทรศก แล้ว

นักการ

แบบที่ ๕

แบบคำให้การ

ศาล

คดีในระหว่าง โจทก์ / จำเลย

ข้าพเจ้า จำเลย

ตั้งบ้านเรือนอยู่ตำบล

อำเภอ เมือง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ขอประทานให้ศาลแก้ฟ้องของโจทย์ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑
ข้อ ๒
ข้อ ๓
ข้อ ๔

(เซ็นชื่อ) จำเลย

แบบที่ ๖

แบบหมายนัดฟังความชั้นชี้สองสถาน

ศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑

โจทย์

คดีในระหว่าง

จำเลย

มายัง โจทย์ (ฯๅ จำเลย)

ศาลนัดให้มาฟังความชั้นชี้สองสถาน เมื่อ

วันที่ เดือน รัตนโกสินทร์ศก

เวลา พร้อมกันที่ศาล

คำเตือนสติ

ในชั้นชี้สองสถานนี้ โจทย์จำเลยไม่ต้องพาทนายมาด้วย

ถ้าฝ่ายโจทย์ฝ่ายจำเลยขาดศาลด้วยกันทั้งสองฝ่าย จะยกเลิก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

คดีเสร็จ ถ้าฝ่ายโจทย์ขาดศาลแลถ้าคดีนั้นจำเลยได้ให้การปฏิเสธทุกข้อหา ระยกฟ้องของโจทย์เสีย

ถ้าฝ่ายโจทย์ขาดศาลแลถ้าคดีนั้น จำเลยได้ให้การรับ ระพิพากษาแต่ข้อที่จำเลยให้การรับตามเนื้อหา

ถ้าฝ่ายจำเลยขาดศาล ระพิจารณาสำนวนโจทย์ไปฝ่ายเดียว

(ลงชื่อ) ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๗

แบบสารบบความแพ่ง

สารบบความแพ่งนั้น ให้มีชื่อศาลแลตำบลที่นั่งศาล พิจารณาคดี กับจำนวนปีรัตนโกสินทร์ศก สำหรับสารบบนั้นในเบื้องต้นแล้ว ให้มีตารางสำหรับจดข้อความดังว่าต่อไปนี้ด้วย คือ

๑ วันที่ยื่นฟ้อง

๒ เลขหมายคำฟ้องคดี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๓ โจทย์
- (๑) ชื่อ
- (๒) ตำบลรูปพรรณ
- (๓) ที่อยู่

๔ จำเลย
- (๑) ชื่อ
- (๒) ตำบลรูปพรรณ
- (๓) ที่อยู่

๕ คำร้อง
- (๑) ใจความ
- (๒) จำนวนเงินฤาราคา
- (๓) ฟ้องครบกำหนดควรฟ้องเมื่อใด

๖ มาศาล
- (๑) วันนัดคู่ความมาพร้อมกัน
- (๒) โจทย์
- (๓) จำเลย

๗ คำตัดสิน
- (๑) วัน
- (๒) ให้แก่ผู้ใด
- (๓) ให้สิ่งไรและเป็นจำนวนเงินเท่าใด

๘ อุทธรณ์
- (๑) วันอุทธรณ์
- (๒) คำตัดสินอุทธรณ์

๙ เร่งตามคำตัดสิน
- (๑) วันขอให้เร่ง
- (๒) วันที่คำสั่งให้เร่ง
- (๓) ให้เร่งต่อผู้ใด
- (๔) ให้ใช้สิ่งไรเป็นจำนวนเท่าใด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและสืบค้นจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑๐ เรื่องได้ (๑) จำนวนเงินที่ส่งต่อศาล
(๒) ยึดถือเอาสิ่งใดไว้แล้ว
(๓) ตกหมายที่เรื่องได้เงินฤๅยึดสิ่งใดมีอันตัวย

แบบที่ ๘

แบบแจ้งความยกคดีไปลงบาญชีพิจารณา

ศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทร์ศก

คดีในระหว่าง โจทย
จำเลย

มายัง โจทย ฤๅจำเลย

ศาลจะยกคดีเรื่องนี้จากบาญชีพ้อง ลงในบาญชีพิจารณา ณวันที่ เดือน รัตนโกสินทร์ศก

ถ้ามีเวลาศาลจะพิจารณา ในวันเดียวกันนั้น ถ้าไม่มีเวลาก็จะนัดพิจารณาในวันอื่นต่อไป ถ้าจะนัดพิจารณาต่อไปวันใดศาลจะนัดให้ทราบ

คำเตือนสติ

ถ้าฝ่ายโจทยฤๅฝ่ายจำเลยจะขอนัด ให้ศาลเลื่อนวันพิจารณาไป เพื่อเหตุเช่นว่ายังไม่ได้ทัว ผู้ที่จะเป็นองค์พยานมาเป็น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ตันแล้ว ให้โจทย์ฤๅจำเลยมีพยานหลักฐานตั้งแต่ปากหนึ่งขึ้นไป ให้ศาลเหนตามเหตุผลที่คนร้องขอแล้ว ให้ริบแจ้งต่อศาล ๆ จะได้นัดหมายให้

ในเวลาวันนัดพิจารณานั้น ให้ฝ่ายโจทย์แลฝ่ายจำเลยนำพยานแลบรรดาสรรพหนังสือแลหลักฐานซึ่งจะใช้ได้ในคดีของตนมาให้พร้อมด้วย ศาลจะต้องการตรวจในเวลาที่พิจารณาอยู่นั้น ถ้ามิได้นำมาในเวลาที่ศาลต้องการจะพิจารณาแล้ว ถึงจะนำมาภายหลัง ศาลไม่จำเป็นจะยอมพิจารณาให้เลย ถึงจะยอมตรวจให้ในชั้นหลัง ก็จะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ฝ่ายหนึ่ง ฤๅค่าใด ๆ อีกตามอัตราที่ศาลเหนสมควรจะให้เสีย

ถ้าโจทย์ฤๅจำเลยจะขอให้ศาลหมายเรียกพยานฤๅหลักฐานในคดีสิ่งใดซึ่งตัวจะพามาเองไม่ได้ ก็ให้ริบแจ้งความต่อศาล ขอให้ศาลมีหมายเรียก เพราะว่าจะต้องมีเวลาที่จะยอกกล่าว ให้พยานรู้ตัวก่อนเวลาที่ต้องมาศาลตามสมควร แลถ้าจะต้องให้พยานนำหนังสือสำคัญอย่างใดมาด้วย ก็จะต้องยอกกล่าวไปในหมายเรียกพยาน ให้พยานทราบข้อความชัดเจนด้วย

โจทย์ฤๅจำเลยจะอ้างผู้ใดเป็นพยานเป็นต้นว่าบุตรภรรยา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายให้ตุ
https://museum.coj.go.th/

สามี ค่า ทาย ของคน ฤๅ ผู้ที่ เข้า ร่วม หุ้น ส่วน กัน แม้แต่ โจทย
ระอ้าง จำเลย ฤๅ จำเลย ระอ้าง โจทย เปน พยาน ก็ อ้าง ได้ ไม่
ห้าม ปราม

(ลงชื่อ) ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๙

หมาย เรียก ตัว พยาน ใน ความแพ่ง

ศาล

วันที่ เดือน รัตน โกสินทรศก

คดี ใน ระหว่าง โจทย์ / จำเลย

หมาย ความ มา ยัง

ศาล ยังคับ โดย หมาย นี้ ให้ พยาน มา ศาล ณ วันที่
เดือน รัตนโกสินทรศก เวลา
เพื่อ ระ พิจารณา คดี ความ ซึ่ง (ใน ที่ นี้ ให้ แจ้ง ความ โดย สังเขป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museumcojgoth

ให้ชัดว่าเป็นความหากันอย่างไร) และพยานต้องมาศาลทุกวันไปกว่าจะชำระความให้แล้วจะได้เบิกความตามคำอ้างของฝ่าย (ถ้าเป็นพยานข้างฝ่ายใดก็ให้ลงในที่นี้ว่าจะนำให้การข้างฝ่ายนั้น)

(ลงชื่อ) ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๑๐

แบบหมายคำสั่งให้ยึดทรัพย์สมยัติของผู้แพ้คดี

ศาล

วันที่ เดือน วัดนโกสินทรศก

โจทย์

คดีใน ระหว่าง

จำเลย

หมาย (ชื่อผู้พิพากษา) มายัง (ลงชื่อเจ้าพนักงานซึ่งจะเป็นผู้ยึดทรัพย์สมยัติ) ด้วยเมื่อวันที่ เดือน วัดนโกสินทรศก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ศาลได้ตัดสินความเรื่องนี้แล้ว มีคำสั่งให้ (ชื่อผู้แพ้คดี) เสียเงินให้แก่ (ผู้ควรจะได้รับ) เป็นจำนวนเงินตามคำตัดสินผู้แพ้คดียังหาได้ใช้เงินให้ตามกำหนดไม่ ผู้ชนะคดีได้ร้องขอให้เก็บทรัพย์สิ่งของผู้แพ้คดีจำหน่ายใช้เงินตามคำตัดสิน เพราะฉะนั้นให้เจ้าพนักงานซึ่งจะให้เป็นผู้ยึดทรัพย์สมบัติของผู้แพ้คดี ยึดบรรดาทรัพย์สมบัติของผู้แพ้คดีให้สิ้นเชิง แล้วให้ทำบาญชีมาแจ้งต่อศาลๆ จะได้สั่งให้จัดการตามศาลเห็นสมควร การที่จะยึดทรัพย์สมบัตินั้น ให้เจ้าพนักงานยึดไว้ให้คุ้มจำนวนเงินที่ศาลได้ตัดสิน และคุ้มค่าธรรมเนียมซึ่งผู้ควรจะได้ๆ เสียเมื่อร้องขอต่อศาลให้ยึดทรัพย์สมบัตินั้น และให้คุ้มค่าใช้สอยในการที่จะขายทอดตลาดนั้นด้วย

แต่การที่จะยึดทรัพย์สมบัตินั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานยึดเครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้แพ้คดี ซึ่งใช้สอยอยู่โดยปรกติตามสมควรนั้น และห้ามมิให้ยึดเอาเครื่องมือสำหรับหาเลี้ยงชีพ ประมาณราคาไม่เกินยี่สิบบาท

(ลงชื่อ) ผู้พิพากษา

ตราของศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th

แบบที่ ๑๑

แบบสารบบความอุทธรณ์

สารบบความอุทธรณ์นั้น ให้มีชื่อศาล และตำบลที่นั่งศาลอุทธรณ์ กับจำนวนปีรัตนโกสินทรศก สำหรับสารบบนั้นในเบื้องต้นแล้ว ให้มีตารางสำหรับจดข้อความดังว่าต่อไปนี้ คือ

๑ วันที่รับสารบบ

๒ เลขหมายลำดับเรื่องความอุทธรณ์

๓ ผู้ร้องอุทธรณ์
- (๑) ชื่อ
- (๒) ตำบล
- (๓) ที่อยู่

๔ ผู้แพ้อุทธรณ์
- (๑) ชื่อ
- (๒) ตำบล
- (๓) ที่อยู่

๕ อุทธรณ์คำพิพากษา
- (๑) ศาลไหน
- (๒) เลขหมายคดีเดิม
- (๓) ใจความอุทธรณ์

จำนวนเงินฤาราคา

๖ มาศาล
- (๑) วันนัดตามความมาศาล
- (๒) ผู้ร้องอุทธรณ์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๗ คำตัดสิน
- (๑) วัน
- (๒) คงเดิมยกเสียฤๅแก้คำตัดสิน
- (๓) เปนสิ่งไรฤๅจำนวนเงินเท่าไร

ประกาศสำหรับข้าหลวงพิเศษจัดตั้งศาลหัวเมือง จะกำหนดโทษผู้แพ้คดีที่มีโทษหลวง รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีสยามินทร์ บรมนาถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศทรายทั่วกันว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งข้าหลวงพิเศษออกไปจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความนั้นอยู่ในพระราชบัญญัติแลประกาศ ซึ่งลงวันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

มีพระราชดำรัสโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสั่งว่า เมื่อข้าหลวงพิเศษได้ออกไปจัดตั้งศาลหัวเมืองชั้นใดๆ ขึ้น ตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ให้ศาลเหล่านั้นใช้ลักษณพิจารณาคดีมีโทษหลวง ซึ่งได้ตราพระราชบัญญัติไว้ เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ แก้ให้ใช้พระราชบัญญัติพิจารณาความแพ่ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ซึ่งได้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้ เมื่อ รัตนโกสินทรศก ๑๑๙ ทั่วทุกศาล

อีกประการหนึ่ง การที่จะกำหนดโทษผู้แพ้คดีมีโทษหลวงทั้งปวงนั้น แต่ก่อนมาเคยนำคำปฤกษาขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาโทษอย่างใดที่ว่าไว้ในกฎหมายเป็นหลายสถาน ก็ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ทรงกำหนดโทษตามสมควรแก่โทษานุโทษ มีพระอัยการเป็นแบบแผนอยู่ในกรมราชเลขานุการแล้ว การที่ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ซึ่งหลวงพิเศษจะได้รับขึ้นตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง จะวางกำหนดโทษผู้ผิดในคดีมีโทษหลวง ตามความในมาตรา ๑๙ แห่งพระธรรมนูญศาลหัวเมือง และมาตรา ๓๖ แห่งลักษณพิจารณาคดีมีโทษหลวง รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ให้พิพากษากำหนดโทษเทียบตามบทพระอัยการที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม กำหนดพระราชอาญาในคดีมีโทษหลวงมาแต่ก่อนนั้น

ประกาศมาณวันที่ ๒๑ เดือนตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๒๐๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศตั้งกรรมการพิเศษ ๒ นาย ให้สะสางล้างความเก่าในหัวเมือง

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสั่งเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศมาย ทั่วกันว่า

ด้วยตามความในพระราชบัญญัติ ตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลหัวเมืองทั้งปวง ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ร. ศ. ๑๐๕ และตามความในประกาศตั้งข้าหลวงพิเศษชั้นประจำการ ๓ นาย เป็นผู้จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ร. ศ. ๑๐๕ นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าพิพัฒน์ศักดิ์ • ชุนหลวงพระไกรสีสุภาวภักดิศรีมันตาตราชอำมาตยคณาการ ๑ มิสเตอร์อาร์เย เกิก ปาดริก ๑ เป็นข้าหลวงพิเศษประจำการ รวม ๓ นาย ให้ทำการพร้อมด้วยข้าหลวงพิเศษอีก ๒ นาย คือผู้เป็นเทศาภิบาลประจำมณฑลกับผู้รักษาเมืองหนึ่ง ในมณฑลที่ข้าหลวงพิเศษประจำการจะได้ตั้งทำการในเวลานั้น เพื่อให้จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลหัวเมืองทั้งปวงให้ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้กองข้าหลวงพิเศษมีหน้าที่ทำการ ๒ ประการ คือ

๑ ให้จัดการตั้งศาลยุติธรรมสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีขึ้นในหัวเมืองทั้งปวงให้ดีขึ้นกว่าการก่อน

๒ ให้คิดสะสางบังคับคดีความ ซึ่งยังค้างอยู่ในศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ https://museum.coj.go.th

หัวเมืองให้หมดสิ้นไป ตามที่เหมาะเป็นทางคดีที่สุดที่จะกระทำได้

บัดนี้ กองข้าหลวงพิเศษได้ลงมือชำระตัดสินล้างความเก่าซึ่งค้างอยู่ในมณฑลกรุงเก่าแล้วไปก็มาก แม้กระนั้นก็ดี การที่จะสะสางล้างความเก่าต่อไปนั้น ยังจะช้าเวลาอยู่มากกว่าจะแล้วเสร็จไปได้ เพื่อจะช่วยกองข้าหลวงพิเศษในการสะสางล้างความ ซึ่งบัดนี้คงค้างอยู่ในศาลหัวเมืองให้หมดสิ้นไปโดยรวดเร็วขึ้นอีก จึงทรงพระราชดำริห์เหนสมควรจะต้องตั้งข้าหลวงพิเศษเพิ่มเติมขึ้น ให้การชำระศาลยุติธรรมตามหัวเมืองรวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

จึงมีพระบรมราชโองการตำรัสเหนือเกล้า ๆ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษเพิ่มเติมขึ้นอีกสองนาย แลให้ข้าหลวงพิเศษเพิ่มเติมนี้มีน่าที่ ๆ จะช่วยกองข้าหลวงพิเศษซึ่งได้โปรดเกล้า ๆ ให้ตั้งไว้แต่ก่อน ในการสะสางล้างคดีความซึ่งบัดนี้คงค้างอยู่ในศาลหัวเมืองให้หมดสิ้นไป ตามที่เหมาะเป็นทางคดีที่สุดที่จะกระทำได้ ดังได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมทั้งปวง ร.ศ ๑๑๕ มาตรา ๓ ข้อ ๔ เต็มอำนาจในน่าที่นั้นเสมอข้าหลวงพิเศษจะทำการทุกประการ แต่ข้าหลวงพิเศษเพิ่มเติมนี้ไม่มีน่าที่ต้องทำการส่วน

https://museum.coj.go.th/

ที่จะจัดตั้งศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ซึ่งได้ว่าไว้ในพระราชบัญญัตินั้น

แลบัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้พระยาอรรควราชนาวรถภักดี ๑ พระยาประชาชีพบริบาล ๑ เป็นกรรมการพิเศษมีน่าที่ทำการดังเช่นว่านี้ต่อไปตลอดเวลาที่จะทรงพระราชดำริห์เห็นสมควร

ประกาศมาณวัน ๑๒ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๒๔๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วย ไม้ซุง แล ไม้ท่อนที่ควงตราลบเลือน

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า โดยที่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ไม้ซุงและไม้ท่อนที่ตัดฟันในป่าแลที่ปล่อยล่องลงมาในลำน้ำ มักมีผู้ร้ายลอบถากหรือเอาไฟจุดเผา รอยตราเจ้าของเดิมที่ตีประจำต้นไม้ให้ลบเลือน เพื่อจะได้ลักไปขายได้ ไม่ให้เจ้าของเดิมจำไม้ของตัวได้ ฉนี้อยู่เนืองๆ เป็นการขาดผลประโยชนของลูกค้าวานิชที่ประกอบการรับเช่าทำแลซื้อขายไม้โดยสุจริต จึงทรงพระกรุณา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

โปรด เกล้า โปรด กระหม่อม ให้ประกาศ พระราชบัญญัติ เพิ่ม เติม ในการตรวจ ไม้ ขึ้น ไว้ เพื่อ จะ รักษา ผล ประโยชน ของ ลูก ค้า วานิช ซึ่ง ประกอบ การ รับเช่า ทำ ซื้อ ขาย ไม้ สืบ ไป ดังนี้

มาตรา ๑ บรรดา ไม้ซุง หรือ ไม้ท่อน เมื่อ ล่อง ลง มา ถึง ที่ ด่าน ภาษี ไม้ ที่ เมือง ไชย นาท ก็ดี หรือ ถึง ด่าน ที่ ตรวจ ไม้ แห่ง ใด ๆ ซึ่ง เสนาบดี กระทรวง มหาดไทย จะ ได้ จัด ให้ ตั้ง ขึ้น ไว้ โดย ได้ ประกาศ แก่ มหาชน ให้ ทราบ ตาม ประเพณี แล้ว นั้น ก็ดี ถ้า แล ไม้ ต้น ใด เจ้าพนักงาน ด่าน ชักสูตร เห็น ว่า รอย ตรา หรือ ตำหนิ รอย ต่อน ซึ่ง ได้ ประจำ ต้น ไว้ วิปลาศ ประการ ใด เป็น ต้น ว่า ที่ ตรา หลาย รูป หลาย อย่าง ซ้อน ซ้ำ รอย กัน ก็ดี หรือ ว่า ทำ ให้ รอย ตรา และ ตำหนิ ลบเลือน ด้วย การ ถาก หรือ เอา ไฟ เผา หรือ ด้วย ประการ ใด ๆ ก็ดี ให้ เจ้าพนักงาน ด่าน ยึด ไม้ เหล่า นั้น ยึด ไว้ จน กว่า จะ ได้ ใส่ สวน ตาม กระบวน พิจารณา ที่ จะ กล่าว ต่อ ไป ข้าง หน้า ให้ เป็น การ ตก ลง ประการ ใด แล้ว จึง จะ ปล่อย ไม้ เหล่า นั้น ไป ได้

อนึ่ง บรรดา ไม้ซุง หรือ ไม้ท่อน ที่ มิได้ มี รอย ตรา อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ดี เป็น สำคัญ ไว้ ก็ยัง ต้น เมื่อ ล่อง มา ถึง ด่าน ภาษี ไม้ ที่ เมือง ไชย นาท หรือ ด่าน ตรวจ ด่าน ใด ที่ ได้ ว่า มา แล้ว ให้ ถือ ว่า ไม้ เหล่า นั้น เป็น ของ หลวง ทั้ง สิ้น

มาตรา ๒ เมื่อ ถึง วันที่ ๑ ขึ้น เดือน ใหม่ ทุก ๆ เดือน ให้ เจ้าพนักงาน ใหญ่ ผู้ รักษา ด่าน ตรวจ ตรา ไม้ ประกาศ

ที่มา: หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
https://museum.coj.go.th/

โฆษนาการ ที่ได้จับยึดไม้ไว้ ตามความในมาตรา ๑ ตามที่ได้มีในเดือนที่ล่วงมาแล้ว ในประกาศนั้นให้บอกกำหนดรูปพรรณไม้ที่ได้จับไว้ และให้บอกกำหนดแก่ผู้ซึ่งจะอ้างว่าตนเปนเจ้าของ ให้ทำเรื่องราวร้องขอมายื่นต่อเจ้าพนักงานใหญ่ ผู้จัดการตรวจเก็บภาษีไม้นั้นภายใน ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้โฆษนาการประกาศเปนต้นไป

อนึ่งให้เจ้าพนักงานใหญ่ ผู้จัดการตรวจเก็บภาษีไม้ ริบส่งประกาศที่ได้ว่ามาแล้วไปยังสถานที่ต่างๆ คือ

๑ ให้บอกเข้ามาวางเวรกระทรวงมหาดไทย เพื่อจะได้ปิดไว้ณะที่เปิดเผย ในบริเวณศาลาว่าการกระทรวง และจะได้ริบส่งไปยังศาลกงสุลต่างประเทศแห่งละฉบับ ๑

๒ ให้ส่งไปยังศาลกงสุลต่างประเทศ ณะเมืองนครเชียงใหม่แลเมืองน่าน แลให้ส่งไปปิดไว้ตามศาลยุติธรรม ในหัวเมืองฝ่ายเหนือซึ่งมีข้าไม้กล่าวคือ เมืองนครเชียงใหม่ เมืองลำพูน เมืองนครลำปาง เมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองตาก เมืองกำแพงเพ็ชร เมืองสวรรคโลก เมืองอุตรดิฐ เมืองพิไชย แลเมืองพิศณุโลก ให้คนทั้งหลายในที่นั้นๆ ได้ทราบ

มาตรา ๓ ถึงวันที่ ๑ เดือนกุมภาพันธ์ ครั้ง ๑ แลวันที่ ๑ เดือนสิงหาคม ครั้ง ๑ ทุกๆ ปี ให้เจ้าพนักงานใหญ่ผู้จัดการตรวจเก็บภาษีไม้ ทำการไต่สวนคดีในที่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เรื่องไม้ยรรคาที่ได้จับไว้ในสามเดือนที่ล่วงมาแล้ว หรือที่จะได้ตกค้างมากว่านั้น ตามความที่ได้ว่าไว้ในมาตรา ๒

ถ้าหากว่าไม้ที่จับไว้รายใด มีผู้ร้องขอแก่เจ้าของเดียว เมื่อเจ้าพนักงานผู้ไต่สวน ได้ไต่สวนเสร็จแล้ว จะมอบไม้ให้แก่ผู้ร้องขอ หรือจะส่งไม้ลงมายังกรุงเทพฯ ตามความที่ว่าไว้ในมาตรา ๔ ก็ได้ ทั้งนี้ตามแต่เจ้าพนักงานผู้ไต่สวนจะเห็นสมควรแก่หลักฐานในการที่ไต่สวนนั้น

ถ้าหากว่าไม้ที่จับไว้รายใด มีผู้ร้องขอเป็นหลายเจ้าของ เมื่อเจ้าพนักงานผู้ไต่สวน ได้ไต่สวนเสร็จแล้ว จะตัดสินมอบไม้รายนั้นแก่ผู้ร้องขอเจ้าของเดียว หรือหลายเจ้าของ แม้ผู้ร้องขอไม้รายนั้นทุกๆ เจ้าของได้ทำหนังสือยอมตามความที่ตกลงนั้นก็ตัดสินได้ หรือจะส่งไม้ลงมากรุงเทพฯ ตามความที่ว่าไว้ในมาตรา ๔ ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่เจ้าพนักงานผู้ไต่สวนจะเห็นสมควรแก่เหตุผล

มาตรา ๔ ยรรคาไม้ที่จับไว้ (นอกจากไม้ที่มิได้มีรอยตราประจำตัว ซึ่งถือว่าเป็นของหลวงตามความในมาตรา ๑ นั้น) เมื่อได้ไต่สวนตามความที่ได้ว่ามาในมาตรา ๓ แล้ว และยังมิได้ตกลงเป็นของผู้ใด ให้เจ้าพนักงานรีบลูกเอาเข้าแพล่องลงมายังกรุงเทพฯ รอถ้าคำสั่งศาลอันทรงอำนาจ ในคดีเรื่องไม้รายนั้น ถึงว่าคือ ศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ซึ่งทรงอำนาจ เหนือผู้มีไม้ในขณะเมื่อเจ้าพนักงานจับนั้น จะได้พิพากษาเป็นเด็ดขาดให้ไม้ตกเป็นของผู้ใด

มาตรา ๕ ถ้าหากว่าไม้รายใดที่ต้องจับไว้มิได้มีผู้ใดร้องขอพ้นกำหนดนับได้ ๑๒ เดือน ตั้งแต่วันที่ได้ประกาศโฆษนาการยึดไว้ ไม้รายนั้นตกเป็นของหลวง

มาตรา ๖ มิให้ผู้ใดมีอำนาจจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมแก่รัฐบาล ๆ แก่เจ้าพนักงานตำบลตรวจเก็บภาษีไม้เพราะเหตุการที่จับไม้ อีกประการหนึ่งรัฐบาลก็ดี และเจ้าพนักงานตำบลตรวจเก็บภาษีไม้ก็ดี ไม่ต้องรับผิดชอบในเหตุการที่ไม้ซึ่งจับไว้นั้นจะเป็นอันตรายหายสูญประการใด เว้นไว้แต่เจ้าพนักงานทำให้ไม้เหล่านั้นเป็นอันตรายหายสูญ เพราะเหตุที่ไม่นำพาหรือแกล้งหรือฉ้อโกงประการใดเท่านั้น

มาตรา ๗ ในการที่จะมอบไม้ซึ่งเจ้าพนักงานได้จับไว้ให้แก่ผู้ใดไปโดยปรานีปรานอม ตามความที่ได้ว่ามาในมาตรา ๓ นั้น ผู้เป็นเจ้าของซึ่งจะได้รับไม้ จะต้องเสียเงินภาษีครบตามพระราชบัญญัตินี้ และเสียค่ารักษาไม้ในระหว่างเวลาแต่ได้จับไว้จนได้มอบไป (คิดโดยอัตราไม้ตัน ๑ ค่ารักษาเดือนละ ๓ สลึง) ให้แก่เจ้าพนักงานใหญ่ผู้จัดการตำบลตรวจเก็บภาษีไม้ หรือเจ้าพนักงานผู้อื่นซึ่งมีอำนาจที่จะรับเงินภาษี และค่ารักษานั้นครบแล้ว จึงจะรับไม้ไปได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ส่วนการที่จะมอบไม้ให้แก่ผู้ควรรับตามคำพิพากษาของศาล ตามความที่ได้ว่าไว้ในมาตรา ๔ นั้น ก็ให้เจ้าพนักงานเรียกภาษีและค่ารักษาไม้ตามกำหนดอัตราที่ได้ว่ามาแล้วในมาตรานี้ พร้อมทั้งค่าใช้จ่ายในการที่ต้องผูกแพและล่องไม้ลงมากรุงเทพฯ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามจำนวนที่ศาลจะได้พิพากษากำหนดให้โทษหรือชำเลยในคดีเรื่องไม้นั้นเสียแก่รัฐบาลให้ไม่ต้องครบก่อนแล้วจึงให้มอบไม้ให้ไปแก่ผู้ควรจะได้รับ

มาตรา ๘ ผู้ใดจงใจยังอาจเอาไฟเผาเหรือทำด้วยประการใดๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงถากล้างหรือลบแก้รอยตราหลวงหรือรอยตราอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งได้ที่ประจำลำต้นไม้ซุงและไม้ท่อนไว้เป็นสำคัญว่าเป็นของหลวงหรือเป็นของผู้หนึ่งผู้ใดก็ดี หรือผู้ใดจงใจยังอาจกระทำปลอมรอยตราภาษีและตราค่าตอของหลวงก็ดี ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินปี ๑ หรือต้องปรับไหมไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท หรือทั้งจำและปรับด้วยทั้งสองสถาน

มาตรา ๙ ผู้ใดรู้อยู่ว่าไม้ที่ตัวพาล่องลงมามีไม้ซึ่งรอยตราวิปลาศด้วยแก้ไขหรือถากล้างหรือลบเลือนหรือมิรอยตราค่าตอตราเจ้าของเปลี่ยนปลอมเพิ่มเติมขึ้นโดยลักษณะที่ได้ว่ามาแล้วอย่างใดเมื่อล่องลงมาถึงด่านใดๆ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ซึ่งมีหน้าที่กระทำการตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ทราบ ว่าตนมีไม้เช่นนั้นๆ ที่พาล่องลงมาด้วย ถ้ามิได้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๑๐๐ บาท

มาตรา ๑๐ ถ้าผู้ใดมีไม้ซุงหรือไม้ท่อน ซึ่งมีรอยตราวิปลาศด้วยเปลี่ยนแปลง หรือถากล้างลบเลือน หรือมิรอยตราค่าตอ ตราเจ้าของเปลี่ยนปลอมเพิ่มเติมเหล่านี้อย่างใดๆ ดังได้ว่ามาแล้ว และไม่สามารถจะหาพยานมาประกอบให้เป็นที่เชื่อฟังได้ว่า ตัวเป็นเจ้าของไม้นั้นโดยแท้แล้วฉนี้ ผู้นั้นมีความผิดต้องระหว่างโทษ ปรับเป็นเงินไม่เกิน ๕๐๐ บาท เว้นแต่ถ้าผู้มีไม้นั้น อาจจะนำพยานหลักฐานมาเบิกให้เชื่อฟังได้ ว่าตนเอาไม้นั้นไว้ตามคำสั่ง หรือทำการนั้นแทนตัวของบุคคลผู้ใด หรือบริษัทใด ระวางโทษตามที่ได้ว่ามาในมาตรานี้ จึงจะไปตกอยู่แก่บุคคลหรือบริษัทนั้น

มาตรา ๑๑ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าพนักงานรักษา และจัดการให้สำเร็จตามความในพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมาณวันที่ ๑๗ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เป็นวันที่ ๑๐๒๙๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะแก้ไขใหม่

มีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ข้อความในพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงนครบาลประกาศ ข้อพระราชบัญญัติเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ว่าด้วย การตรวจป้องกันสัตว์พาหนะที่เป็นโรค ซึ่งจะฆ่าเพื่อเป็นอาหารนั้น ยังหาพอแก่ความป้องกันการที่ฆ่าสัตว์อันเป็นโรคนั้นไม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกข้อความในมาตรา ๓ ของประกาศพระราชบัญญัติเพิ่มเติม ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ นั้นเสียแล้วให้เปลี่ยนข้อความอ่านใหม่แทนดังนี้

บรรดาผู้ที่มีความประสงค์จะฆ่าสัตว์พาหนะนั้น จะต้องเสียค่าอาชญาบัตรคือละ ๒ บาท ในส่วนสัตว์พาหนะที่ฆ่าเพื่อเป็นอาหารนั้น ค่าอาชญาบัตรสำหรับสัตว์พาหนะต่ำกว่า ๔๓ นิ้ว ๑ กระเบียดนั้น คือละ ๑ บาท

มาตรา ๑ มาตรา ๒ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ ให้คงใช้ได้อยู่ตามเดิม

ประกาศแต่กระทรวงนครบาล วันที่ ๑๔ มกราคม รัตนโกสินทร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ศก ๑๑๕ ตรงกับวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๓๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

กรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล

ผู้รับพระบรมราชโองการ

พระราชบัญญัติ

ชั่วสมัยสำหรับป้องกันโรคสัตว์พาหนะ

รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ยังมีโรคซึ่งเป็นอันตรายติดเนื่องกันได้ในหมู่สัตว์พาหนะ ซึ่งบรรทุกเรือออกไปเมืองต่างประเทศ แลซากแหละเนื้อเป็นอาหาร อันจะเป็นเหตุให้บังเกิดโรคแก่มนุษย แลเสียทรัพย์สมบัติของคนค้าขายนั้น

เหตุฉนี้ จึงเป็นอันจำเป็นที่จะต้องตราพระราชบัญญัติสำหรับป้องกันไม่ให้มีโรคติดเนื่องกันได้ในหมู่สัตว์พาหนะนั้นไว้ต่อไป จนกว่าเจ้าพนักงานแพทย์จะได้ตรวจทั่วแล้ว เห็นแน่ว่าไม่มีโรคอันตรายติดเนื่องกันได้อีกจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติชั่วสมัยสำหรับป้องกันโรคสัตว์พาหนะ รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

มาตรา ๒ ในพระราชบัญญัตินี้ ท่านว่าสัตว์พาหนะ ทั้งปวงที่จะได้เอาเข้ามา ณ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กรุงเทพมหานครนี้ เมื่อเข้ามาถึงเมื่อใดต้องให้เจ้าพนักงานแพทย์ตรวจเสียโดยทันที

มาตรา ๓ สัตว์พาหนะนั้นให้เอาขึ้นยกได้แต่ท่าเพาะในคลองเทียงถนนสี่ลม เว้นเสียแต่ที่เจ้าพนักงานแพทย์ได้ให้อนุญาตวิเศษเอาขึ้นที่อื่นจึงจะเอาขึ้นได้

มาตรา ๔ สัตว์พาหนะนั้นให้เอาขึ้นยกได้แต่ท่าเพาะในระหว่างเวลาตั้งแต่ย่ำรุ่งจนถึงย่ำค่ำ เว้นเสียแต่ได้ให้อนุญาตวิเศษแล้วจึงจะเอาขึ้นยกได้นอกจากเวลากำหนดนี้

มาตรา ๕ บรรดาสัตว์ทั้งปวงที่เจ้าพนักงานแพทย์ได้เห็นว่าเจ็บป่วยเป็นโรค แล้วจะต้องเอาไปไว้ที่โรงพักหลวงซึ่งรัฐบาลจะได้กำหนดไว้นั้น ให้กองตระเวนรักษา สัตว์เหล่านั้นไว้จนกว่าเจ้าพนักงานแพทย์ได้แสดงเป็นลายลักษณอักษรว่าสัตว์นั้นๆ ดีสมควรที่จะส่งไปนอกฤๅที่จะชำแหละเนื้อเป็นอาหารได้แล้วจึงจะเอาออกได้

มาตรา ๖ ถ้าเจ้าพนักงานแพทย์เห็นว่าสัตว์นั้นเจ็บป่วยเป็นโรคสำคัญที่จะติดเนื่องไปได้แล้ว เจ้าพนักงานแพทย์จะสั่งให้ฆ่าสัตว์นั้นฝังเสียก็สั่งให้ทำได้

มาตรา ๗ เจ้าของสัตว์ที่เป็นโรคนั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่กองตระเวนในระหว่างที่เอาสัตว์ไว้ในที่พักวันละ ๑ สลึง ๔ อัฐเป็นกำหนดค่าเลี้ยง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๘ บรรดาสัตว์ทั้งปวงที่ไม่เป็นโรค เข้ามาถึงกรุงเทพฯ นี้แล้ว ให้เจ้าพนักงานแพทยหมายสำคัญไว้ และเมื่อเจ้าของได้แจ้งคำขอที่จะเอาไปแห่งใดเสร็จแล้ว ก็ให้เจ้าของรับเอาสัตว์นั้นไปได้

มาตรา ๙ สัตว์ที่แม้ว่ามาถึงในกรุงเทพฯ นี้ ได้หมายสำคัญไว้ว่าเป็นสัตว์ไม่มีโรคแล้วก็ดี ก็ห้ามไม่ให้ส่งไปนอกก่อนเจ้าพนักงานแพทยจะได้ตรวจเสียอีกครั้งหนึ่ง และการตรวจนี้ต้องให้ตรวจในวันที่จะส่งออกไปนอกแล้ว เจ้าพนักงานแพทยต้องเขียนใบสำคัญให้สำหรับสัตว์ที่ส่งไปทุก ๆ ลำเรือ

มาตรา ๑๐ ให้เจ้าของแจ้งความให้เจ้าพนักงานแพทยผู้ตรวจทราบความทั้งใจที่จะส่งออกไปนอกนั้น อย่างน้อยที่สุดวันหนึ่งก่อนเรือจะออก

มาตรา ๑๑ เจ้าพนักงานแพทยนั้น เมื่อได้บอกให้เจ้าของทราบแล้ว จะเข้าไปเองฤๅจะสั่งให้เจ้าพนักงานรองเข้าไปตรวจในโรงหนึ่งที่ใด ซึ่งใช้เป็นที่เก็บสัตว์พาหนะ เพื่อจะได้ดูว่าได้เก็บเลี้ยงรักษาสัตว์พาหนะโดยดีโดยสอาดพอเพียงที่จะป้องกันไม่ให้มีโรคเกิดขึ้น ในหมู่สัตว์เหล่านั้นได้ทุกเวลา แต่ต้องเข้าใจว่า เมื่อเหนำเป็นจะค้นตรวจในบ้านหนึ่งบ้านใดของคนต่างประเทศที่มีหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแล้ว ก็ให้ขอใบอนุญาตจากกงสุลของคนนั้นตามธรรมเนียมเสียก่อน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๒ ให้กองตระเวนช่วยอุดหนุนเจ้าพนักงานแพทยทุกอย่างทุกประการ

มาตรา ๑๓ (โทษ) ผู้หนึ่งผู้ใดกระทำผิดด้วยพระราชบัญญัตินี้ ฤๅขัดขวางไม่ให้เจ้าพนักงานกระทำการในน่าที่ได้ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว เมื่อพิจารณาเปนสัตย์ให้มีโทษเสียค่าปรับไม่เกินกว่า ๑๕๐ บาททุกๆครั้ง ฤๅมีฉนั้นให้มีโทษต้องจำขังใช้การหนัก ฤๅไม่ใช้การหนักก็ได้ในกำหนดไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน

ประกาศแต่กระทรวงนครบาล ลงวันที่ ๑๔ มกราคม รัตนโกสินทร ๑๑๕ ตรงกับวันที่ ๑๐๒๔๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

กรมหมื่นเทเวศรวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล

ผู้รับพระบรมราชโองการ

พระราชบัญญัติ

ยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามทางที่นครบาล

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำวัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า วิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามทางที่นครบาล ซึ่งมีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมาย ตั้งมาแต่ปางก่อน คือในลักษณโจรเปนต้น แม้ผู้ต้องหาว่าเปนโจรผู้ร้าย มีข้อ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พิรุทธ์ ฤๅ มิผู้ร้าย ให้ การ ทะเลาะ ซัด หลาย ปาก ถ้า แล ผู้ต้อง หา ไม่ รับ ผู้พิพากษา อาจ จะ ใช้ อาญา ด้วย เครื่องเฆี่ยน เป็น ต้น กระทำแก่ ผู้ต้อง หา แล ตน ซัด ตาม กฎหมาย ในกระบวนพิจารณา กว่า จะ ได้ ความ เป็น สัจ ฤๅ มิเป็น สัจ ประการ ใด ดังนี้

ทรง พระราชดำริห์ เห็น ว่า การ ที่ จำเลย ฟอก ซัด ผู้ต้อง หา ว่า เป็น โจร ผู้ร้าย ด้วย ใช้ อาญา ตาม อาริต นคร บาล นั้น แม้ ใน พระราชกำหนด กฎหมาย มีข้อความ จำกัด ไว้ เป็น หลาย ประการ เพื่อ จะ ให้ กระทำแต่ เมื่อ มี หลักฐาน เป็น สำคัญ แล้ว ก็ดี ยัง เป็น เหตุ ให้ เกิด การ เสื่อมเสีย ในกระบวนพิจารณา ได้ มากเพราะ เหตุ ที่ ผู้พิพากษา อาจ จะ พลาด พลั้ง หลง ลง อาญา แก่ ผู้ไม่มี ผิด ให้ เกิด บาป กรรม เป็น ต้น แลที่สุด แม้ถ้อย คำ ซึ่ง ผู้ต้อง อาญา จะ ให้ การ ประการ ใด ที่ จะ ฟังเอา เป็น หลักฐาน ก็ฟัง ไม่ได้ ด้วย ถ้อย คำ เช่น นั้น อาจ จะ เป็น คำ สัจ จริง ฤๅ คำเท็จ ซึ่ง จำต้อง กล่าว เพื่อ จะ ให้ พ้น ทุกข เวทนา ก็ เป็น ได้ ทั้งสอง สถาน

ทรง พระราชดำริห์ เห็น ว่า หลักฐาน ใน ทาง พิจารณา อรรถ คดี โดย ยุติธรรม ก็ย่อม อาศรัย สักขีพยาน เป็น ใหญ่ยิ่ง กว่า สิ่ง อื่น แล การ พิจารณา ความ โจร ผู้ร้าย แล คดี มิโทษ หลวง ทั้ง ทั้ง ปวง ทุก วันนี้ ก็ ได้ โปรด เกล้า ฯ ให้ แก้ไข ลักษณ กระบวน พิจารณา แล ลักษณ พยาน ให้ ดี ขึ้น อาจ จะ ชำระ ถ้อย ความ เอา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ความเท่าที่จะได้รวดเร็วสดวกกว่าแต่ก่อน ไม่จำเป็นจะต้องใช้พิจารณาโดยวิถีนครบาล อันมีทางเสื่อมเสียยุติธรรมดังได้กล่าวมาแล้วนั้นอีกต่อไป

เพราะฉนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติสืบไปว่า

มาตรา ๑ ให้ยกเลิกข้อความในกฎหมายซึ่งมีรายบทไว้ในตรางนี้ คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒ ห้ามมิให้ข้าราชการผู้หนึ่ง ผู้ใดลงอาญาด้วยเครื่องเฆี่ยนเครื่องจำ ฤๅเครื่องทรมานอย่างอื่นแก่ร่างกายผู้ต้องหาว่าเปนโจรผู้ร้าย เพื่อจะฟอกซักเอาคำให้การ ด้วยประการหนึ่งประการใด แม้ขืนทำผิดพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นทำนอกทำเหนือพระราชโองการ พระราชบัญญัติพระราชกำหนดกฎหมาย ให้ลงพระราชอาญาตามโทษานุโทษ

มาตรา ๓ ในการที่จะพิพากษาคดีมีโทษนั้น ให้ผู้พิพากษาพิเคราะห์เอาตามหลักฐานแลสักขีพยาน บรรดามีในคดีนั้นๆ ถ้าเหนมีหลักฐานมั่นคงว่า ผู้ต้องหาเปนโจรผู้ร้าย ถึงจะรับเปนสัจฤๅมิรับประการใด ก็ให้พิพากษาโทษไปตามพระราชบัญญัติลักษณพยานรัตนโกสินทรศก ๑๑๓ นั้นทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๓๓๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีบรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เพราะทรงประชวรพระโรค

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เบียดเบียนเนืองๆ ไม่สามารถที่จะรับราชการสนองพระเดชพระคุณให้เต็มตามหน้าที่ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ออกจากตำแหน่งนั้นแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ดำรงตำแหน่งเสนายศักดิ์กระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่วันที่ได้ลงในประกาศนี้สืบไป

อนึ่ง การที่พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ได้ทรงเป็นสภานายกในข้าหลวงพิเศษชำระศาลยุติธรรมในหัวเมืองตามพระราชบัญญัติ ซึ่งออกเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้น ได้ทรงรักราชการไว้เป็นรูปขึ้นบ้างแล้ว ยังไม่สมควรที่จะเปลี่ยนแปลงในเวลานี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์คงเป็นสภานายกในข้าหลวงพิเศษนั้นสืบไปด้วย

ประกาศมา ณวันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๔๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศสำหรับสยามสถิตย์ยุติธรรม จะกำหนดโทษผู้แพ้คดีมีโทษหลวง

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาดุลยเดชมหาจุฬาลงกรณ์พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศให้ทราบทั่ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

กันว่า แต่ก่อนได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ศาลหัวเมือง ซึ่งข้าหลวงพิเศษได้จัดตั้งขึ้น มีอำนาจที่จะพิพากษากำหนดโทษในคดีมีโทษหลวงทั้งปวง เทียบตามบทพระอัยการ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีกำหนดไว้ความแจ้งอยู่ในประกาศ ลงวันที่ ๒๑ เดือนตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

แลบัดนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ศาลในสนามสถิตย์ยุติธรรมในกรุงเทพฯ มีอำนาจที่จะพิพากษาวางกำหนดโทษเทียบด้วยบทพระอัยการในคดีมีโทษหลวงทั้งปวง เหมือนกับที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตแก่ศาลหัวเมืองมาแล้วนั้นทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๑๐ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๔๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกำหนด

ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

คุกมัสกุพระพุทธสาสนกาล เป็นอดีตกาลล่วงแล้ว ๒๔๓๗
พรรษา ปัตยุบันกาล จักรคตินิยม บุลคัลราช ๑๒๔๘
มักกะฎสังวัจฉรผคุณมาศ ภาพัยกษ จตุตถดิถี สุริยคติวิถี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ หน้า ๒๐๙๕

ลุรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ มีนาคมมาศ เอกวิสติมมาสาหมุณ พิเศษ รวิวาร ปัญจะมรัชกาล เอกุนะติงสติมะสังวัจฉระ อัฏฐ ปัญญาสุตตระติสตา ติกทะสะ สะหัสสิมทิวศเขตร บริเฉทกาล กำหนด

พระบาทสมเด็จ พระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทร เทพยมหามงกุฎ บุรุษยรัตนราชรวิวงษ วรุตมพงษ บริพัตร วรขัตติยราชนิกโรดม จาตุรันต บรม มหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรม ธรรม มิก มหา ราชา ธิราช บรม นารถ บพิตร พระจุลจอม เกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง พระ คุณ ธรรม อัน ประเสริฐ เสด็จ ออก ณพระ ที่ นั่ง อมรินทร วินิจฉัย มไหสวริยพิมาณ โดย สถาน อุตรา ภิมุข ภายใต้พระ มหา นพปดล เสวตร ฉัตร เหนือ รัตน บรรยงก์ พร้อม ด้วย พระ บรม วงษานุวงษ แล เสนา บดี รัฐ มนตรี องค์ มนตรี ข้า ทูล ละออง ธุลี พระบาท กระวี ชาติราช บริพาร ฝ่าย ทหาร พล เรือน เฝ้า ทูล ละออง ธุลี พระบาท บงกช โดย กำหนด ตำแหน่ง เปน อัน ดับ กัน

มี พระบรมราชโองการ ตำหรัส เหนือ เกล้า ฯ ให้ประกาศให้ ทราบ ทั่ว กัน ว่า

ด้วย ทรง พระ ราชดำริห์ ถึง การ ที่ จะ เสด็จ พระ ราชดำเนิน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระราชอาณาจักรช้านานอยู่ ก็ปรากฏว่าเปนการจำเปนจะต้องจัดการให้มีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ไว้ ทั้งให้มีอำนาจครอบครองขึ้น เพื่อที่จะได้บัญญัติข้อบังคับบัญชาสำหรับการทั้งปวงทั่วไป และเพื่อจะได้กระทำการทั้งหลาย อันเปนพระราชกิจของพระเจ้าแผ่นดิน จะพึงได้ทรงกระทำสำหรับการปกครองรักษาพระราชอาณาจักร ให้อยู่เย็นเปนผาสุกสืบไปนั้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชกำหนดผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัตนโกสินทรศก ๑๐๙

มาตรา ๒ ในระหว่างเวลาที่ไม่ได้เสด็จประทับอยู่ในกรุงสยามนี้ ให้สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนารถ อันเปนพระราชชนนี แห่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมารนั้น เปนผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ กับทั้งให้มีที่ประชุมอันหนึ่งเปนที่ปฤกษาด้วย

มาตรา ๓ ที่ประชุมอันเปนที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น ให้มีจำนวนผู้เปนที่ปฤกษาดังมีนามต่อไปนี้ คือ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงษ • สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงษ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กรมพระภาณุพันธุวงษวรเดช ๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษวโรประการ ๑ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงค์ราชานุภาพ ๑ แลเจ้าพระยาอภัยราชาสยามานุกูลกิจ ๑ รวม ๕ ด้วยกัน

มาตรา ๔ ถ้าแม้ว่าจะมีเหตุอันใดอันหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์จะทรงประกอบพระราชกิจไปไม่ได้แล้ว ก็ให้รีบกราบบังคมทูลพระกรุณาเหตุการอันนั้นไปให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท โดยทางที่จะมีออกไปได้อย่างเร็วที่สุด แล้วให้ผู้มียศยิ่งใหญ่ในผู้เป็นที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น กระทำการอันเป็นหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินไปจนกว่าจะได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นอย่างอื่นไป

มาตรา ๕ ถ้ามีเหตุชั่วิตรภัย พยาธิภัย หรือเหตุอื่นๆ อันใดที่กระทำให้ผู้เป็นที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินอันกล่าวมาแล้วนั้น มากระทำการตามหน้าที่ไม่ได้แล้ว เมื่อเหตุนนไม่เป็นการอันควรที่จะรีบร้อนไป ก็ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาไปตามเหตุที่เกิดขึ้นนั้นให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท แลคอยรับพระราชทานพระบรมราโชวาทสืบไป แต่เมื่อระหว่างสืบนั้น ก็ให้ผู้

พิพิธภัณฑ์สถานไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

น่า ๒๐๙๘ ลักษณ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ เล่ม ๖
เปนที่ปฤกษาซึ่งยังเหลืออยู่อีกนั้น ประชุมกันกระทำการ
ของที่ประชุมต่อไป ถ้าเหตุนั้นเปนการอันควรที่จะริบร้อน
แล้ว ก็ให้สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่ง
สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงแต่งตั้งผู้ซึ่งสมควร
ให้เปนที่ปฤกษา ในตำแหน่งที่ว่างนั้นไว้ได้คราวหนึ่ง แล
ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาไป เพื่อที่จะได้รับพระราชทาน
พระบรมราชวินิจฉัย ในตำแหน่งนั้นเปนอันเด็จขาดสืบไป

มาตรา ๖ ให้สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ
ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงประกอบการทั้ง
ปวงอันเปนพระราชกิจ แลพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน
นั้น พร้อมด้วยที่ประชุม จนกว่าจะได้เสด็จพระราชดำเนิน
กลับคืนมายังพระมหานคร ฤๅจนถึงเวลาขณะใดๆ ที่
จะได้พระราชทาน พระบรมราชวินิจฉัย เปนกำหนดอย่างอื่น
จากที่ว่าไว้นั้น แต่การที่ทรงกระทำนั้น ต้องให้อยู่ใน
ข้อที่กำหนดไว้ท้ายมาตรานี้ด้วย

เพราะฉนั้น บรรดาพระราชบัญญัติ พระราชกำหนดกฎหมาย
ข้อบังคับทั้งหลายก็ดี การถอดถอน ฤๅการแต่งตั้งยศ
ตำแหน่งในราชการก็ดี คำสั่งที่จะให้จัดการไปตามคำ
ตัดสิน ฤๅให้บังคับคำตัดสินของศาลก็ดี ของกระทรวงต่างๆ
ก็ดี การยกโทษผู้กระทำผิดก็ดี แลเมื่อว่าทั่วไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สรรพการอันใดๆ ที่เปนราชการแผ่นดิน ที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ได้ทรงลายพระราชหัตถเลขา แลประทับพระราชลัญจกรไว้ ก็ให้ใช้ได้เสมอ เหมือนกับที่ได้มีพระราชหัตถเลขา แลประทับพระราชลัญจกรแล้วเหมือนกัน แต่การอันนั้นให้เปนไปตามข้อที่กำหนดต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ การที่กระทำนั้น ต้องไม่เปนที่ขัดขวางฤๅผิดต่อการรักษาพระบรมเดชานุภาพ แลพระราชธรรมประเพณีให้ดำรงคงอยู่ก็ดี การรักษาแผ่นดินให้ดำรงคงเปนอิศรภาพแลมั่นคง เปนอันหนึ่งอันเดียวอยู่ก็ดี กับทั้งการที่กระทำให้เต็มตามข้อความที่กรุงสยามได้มีสัญญาไว้แล้วนั้นด้วย

ข้อ ๒ การที่กระทำนั้น อย่าให้เปนที่สำเร็จไปก่อนปฤกษาหารือที่ประชุมของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แลไม่มีชื่อผู้เปนที่ปฤกษาเปนผู้รับสั่งแทนที่ประชุม ๑ กับชื่อเสนาบดีเปนผู้รับสั่ง ๑ รวม ๒

มาตรา ๗ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม เปนราชเลขานุการในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดิน แลเปนเลขานุการในที่ประชุมผู้เปนที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เมื่อมีเหตุแก่ราชเลขานุการ โดยมรณภัย พยาธิภัย ฤๅภัยอื่นๆ ซึ่งไม่ให้กระทำการตามน่าที่ได้แล้ว ให้สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงตั้งแต่งผู้อื่นเปนราชเลขานุการของพระองค์ แลของที่ประชุมที่ปฤกษานั้นด้วย

มาตรา ๙ ให้ที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ประชุมกันอย่างน้อยที่สุด อาทิตยละครั้ง ณวัน เวลา แลที่อันได้กำหนดไว้ กับอีกทั้งให้ชุมนุมกันเนืองๆ ตามการที่ปรากฏว่า จำเปนเพื่อจะได้ให้ราชการแผ่นดินสำเร็จไปโดยฉับพลันด้วย ก่อนเวลาเสด็จพระราชดำเนินจากพระมหานครนั้น ให้มีการประชุมสโมสรสันนิบาต

เพื่อสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงกระทำสัจจาธิษฐาน กับทั้งผู้เปนที่ปฤกษาต้องกระทำสัตย์สาบาล ในการที่รับตำแหน่งนั้นๆ ด้วย แลในการชุมนุมครั้งแรกของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น ให้ที่ประชุมปฤกษากันด้วยเรื่องอันใด เวลาใด แลที่แห่งใด อันจะควรเปนกำหนดสำหรับการชุมนุมอาทิตยละครั้งเปนธรรมเนียมนั้น แต่ต้องให้เปนกำหนดอันสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ พระราชทานพระราชานุญาตแล้ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th

ให้ชุมนุมกันตามกำหนดนั้นต่อไป จนกว่าจะได้รับพระราชานุญาตให้เปลี่ยนจึงเปลี่ยนได้

การนัดประชุมพิเศษ สำหรับชุมนุมนอกอัตรานั้น ราชเลขานุการต้องมีหมายนัดไปยังผู้เป็นที่ปฤกษารายตัว โดยที่มีพระราชเสาวนีย์ ฤๅโดยที่มีคำขอของผู้เป็นที่ปฤกษาตั้งแต่สองขึ้นไป เพื่อจะให้มีการชุมนุมนั้น

การชุมนุมในอัตรา อาทิตย์ละครั้งนั้น อย่าให้ต้องมีหมายนัดไปเลย

มาตรา ๙ ให้สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงเป็นประธานในที่ชุมนุม ผู้เป็นที่ปฤกษานั้นเนืองๆ ตามที่จะทรงเห็นสมควร และเป็นการสดวกแก่พระองค์ แต่เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าไม่ได้ประทับอยู่ในที่ชุมนุมแล้ว จะโปรดเกล้าฯ มีรายพระราชหัตถเลขาให้ที่ปฤกษาผู้ใดเป็นประธานก็ได้ ฤๅถ้าไม่ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้ผู้ใดเป็นประธานแล้ว ก็ให้ที่ปฤกษาผู้มียศอยู่ข้างน่าก่อนนั้น เป็นประธาน

มาตรา ๑๐ บรรดาเรื่องการทั้งปวง ที่ได้กล่าวขึ้นเพื่อปฤกษาหาฤๅโต้ตอบกันในที่ชุมนุมนั้น ให้เป็นอันวินิจฉัยตกลง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กันโดยความเห็นที่เหนมากกว่ากัน ถ้าเรื่องใดที่มีความเหน
เปนอันกำกึ่งกันอยู่สองฝ่ายแล้ว ให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ ผู้ที่
เปนประธานในการชุมนุมนั้น ตัดสินอย่างใดก็ให้เปนอันตกลง
อย่างนั้น

มาตรา ๑๑ ที่ประชุมที่ปฤกษา ของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน
จะทำข้อบังคับบัญชาไว้สำหรับการชุมนุมนั้น เมื่อใดๆ ก็ได้
แต่ข้อบังคับบัญชาเช่นว่านี้ ต้องไม่ให้เปนที่ขัดขืนต่อพระราช
บัญญัตินี้ ฤๅพระราชบัญญัติ พระบรมราโชวาทอื่นๆ ที่ได้มี
พระหัตถ์เลขา และประทับพระราชลัญจกรไว้แล้ว

มาตรา ๑๒ ผู้เปนที่ปฤกษานั้น จะขอหาฤๅโต้ตอบกัน
ในที่ชุมนุมด้วยราชการเรื่องใดๆ ก็ได้ แต่ถ้าเปนเรื่องที่มี
ประสงค์ฤๅมีผลเปนการอันจะต้องใช้จ่ายพระราชทรัพย์แต่
ส่วนใดๆ แล้วต้องเปนการที่มีพระราชเสาวนีให้ปฤกษาฤๅ
โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดนำข้อความมากล่าวปฤกษา ผู้นั้นจึงจะ
ขอปฤกษาหาฤๅในเรื่องนั้นได้

มาตรา ๑๓ ให้มีบันทึกหมายเหตุการประชุมที่ปฤกษา ของผู้
สำเร็จราชการแผ่นดิน ที่ได้กระทำการทั้งปวงนั้นให้เสมอ และ
เมื่อชุมนุมกันคราวใด ให้อ่านบันทึกหมายเหตุที่ชุมนุมครั้งก่อน
คราวนั้น แล้วให้ยืนยันข้อความเดิมไว้ ฤๅแก้ไขความเสีย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ใหม่ตามที่เหนสมควรแล้ว จึ่งให้กระทำการอื่น ๆ ต่อไป สำเนา จดหมายเหตุของการชุมนุมที่ล่วงไปอันได้คงรูปอยู่ตามเดิม ฤๅได้แก้ไขในที่ประชุมอันต่อเนื่องกันมาแล้ว ให้ราชเลขานุการส่งตามออกไป ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายทุก ๆ ปักษ์ โดยทางที่จะส่งไปปราศจากอันตรายได้อย่างดีที่สุด ไม่จำเพาะว่าเปนเวลาจะเสด็จพระราชดำเนินประพาศอยู่ณแห่งใด ๆ ก็ให้ส่งไปเสมอ

มาตรา ๑๔ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงตั้งตำแหน่งสมณศักดิ์ และเสนาบดีข้าหลวงใหญ่ ผู้ว่าราชการในหัวเมืองทั้งปวง ผู้พิพากษาตระลาการ และข้าราชการตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อที่จะให้มีตัวอยู่เต็มตำแหน่งในราชการตามข้อความที่กล่าวไว้ใน มาตรา ๖ แล้ว

มาตรา ๑๕ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ เมื่อทรงเหนเหตุพอสมควรแก่การปรากฏขึ้นแล้ว และตามข้อความที่กล่าวไว้ในมาตรา ๖ นั้นด้วยแล้ว จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใด ๆ ออกเสียจากตำแหน่งราชการที่ผู้นั้น ๆ ได้กระทำการอยู่ในตำแหน่งใด ๆ ภายในพระราชอาณาจักรนี้ก็ได้ ผู้ซึ่งต้องออกจากตำแหน่งนั้น ๆ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ก็ให้คงออกอยู่จนกว่าจะได้ มีพระบรมราชโองการต่อไป แล
ในระหว่างเวลาที่ยังไม่ได้มีพระบรมราชโองการนั้น ผู้หนึ่งผู้ใด
ที่ได้รับตำแหน่งอันสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่ง
สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงตั้งแต่งไว้แล้วก็เสมอ
เหมือนกับผู้ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งแต่งไว้เหมือนกัน

มาตรา ๑๖ ในสมัยที่ไม่ได้เสด็จประทับอยู่ ภายในพระราช
อาณาจักรนี้ ยกเสียแต่การที่ได้จัดเปลี่ยนแปลงไว้ ในพระ
ราชบัญญัตินี้แล้ว อย่าให้เปลี่ยนแปลงทางปฏิบัติราชการ
อันย่อมมีอยู่ในระหว่างพระเจ้าแผ่นดิน กับกระทรวงทบวงการ
ต่าง ๆ ฝ่ายพลเรือน ฝ่ายกระสาปน์ ฝ่ายพลเรือน ฝ่ายการทั้ง ฝ่าย
ตุลาการด้วย ถ้าจะมีหนังสืออย่างใด ๆ ที่เป็นความเห็นความ
คิดก็ดี ร่างข้อบังคับต่าง ๆ ก็ดี รายงานรายการต่าง ๆ ก็ดี
เรื่องราวฎีกาและหนังสืออื่น ๆ ก็ดี ที่จะได้กราบบังคมทูลพระ
กรุณาในสมัยเหมือนหนึ่งว่าได้เสด็จประทับอยู่ ในพระมหานคร
ฉนี้แล้ว ก็ให้นำหนังสืออย่างเช่นกล่าวมาเหล่านี้ขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวาย สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการ
แผ่นดินต่างพระองค์ ในสมัยที่เสด็จพระราชดำเนินประพาส
อยู่นอกพระราชอาณาจักรนี้เถิด

ข้อความใดๆ ซึ่งจัดการให้เป็นที่ตกลงเรียบร้อยกันไม่ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ น่า ๒๑๐๕

ในระหว่างเสนาบดี ฤๅ กระทรวงต่าง ๆ ก็ดี ศาลต่าง ๆ ก็ดี กรมต่าง ๆ กรมใดก็ดี ให้นำข้อความนั้น ๆ ขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงพระราชวินิจฉัยโดยมีพระราชเสาวนีในที่ประชุมเสนาบดี ฤๅ ในที่ประชุมที่ปฤกษา ของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ฤๅ ในที่ประชุมทั้งสองนี้พร้อมกัน ตามแต่จะสมควรแก่การอันนั้น

มาตรา ๑๗ ให้เปลี่ยนแก้ข้อความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติรัฐมนตรี รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ นั้นดังนี้ว่าห้ามไม่ให้คำปฤกษาที่ตกลงในรัฐมนตรีสภาแล้วแลยังไม่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น เป็นอันใช้ได้ในเวลาที่ไม่ได้สเด็จประทับอยู่ในพระราชอาณาจักร เว้นแต่ที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์จะได้ทรงพระราชหัตถเลขาแลประทับพระราชลัญจกรเป็นสำคัญไว้ กับทั้งมีนามผู้เป็นที่ปฤกษา ๑ เสนาบดี ๑ รวม ๒ เป็นผู้รับพระราชเสาวนีด้วย ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๖ นั้น แล้วจึงให้ใช้ได้

มาตรา ๑๘ ที่ประชุมเสนาบดีนั้นเมื่อชุมนุมกันเป็นการพิเศษ ฤๅ เป็นการตามธรรมเนียมก็ดี สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชิ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นิยามรถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ต้องทรงประทับเป็นประธาน ในการที่จะปฤกษาวินิจฉัยเรื่องการอันเป็นประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน แต่เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าไม่ได้ประทับอยู่ในที่ชุมนุมแล้ว ให้เสนาบดีผู้หนึ่งซึ่งได้เลือกกันขึ้นในที่ชุมนุมครานั้นเป็นประธาน ในการที่จะปฤกษาวินิจฉัยการที่ไม่สู้สำคัญ

ราชเลขานุการฤๅผู้แทนราชเลขานุการนั้น ให้กระทำการสำหรับที่ประชุมเสนาบดีด้วย และข้อความในพระราชบัญญัตินี้ที่ว่าด้วยการนัดหมาย และการงดหมายเหตุของที่ประชุมผู้เป็นที่ปฤกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น ให้ใช้ได้ในที่ประชุมเสนาบดีเหมือนกัน

มาตรา ๑๙ ให้สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทรงรับเรื่องราวฎีกาจากราษฎรโดยเนืองๆ ดังเช่นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้รับอยู่เสมอ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าจะเสด็จออกทรงรับเองไม่ได้จะโปรดเกล้าฯ ให้ราชเลขานุการฤๅเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมรับมาทูลเกล้าฯถวายก็ได้ แล้วจะได้มีพระราชเสาวนีให้ชำระฤๅให้ส่วนข้อความในฎีกานั้น ณศาลใดๆ ฤๅณกรรมการกองใดๆ ที่จะทรงตั้งขึ้นตามข้อความที่กล่าวไว้ในมาตรา ๖ แล้ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ น่า ๒๑๐๗
ก็ได้ตามควร

มาตรา ๒๐ ให้เจ้ากระทรวงทะบวงการมีหมายประกาศแก่
ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือน ในกรุง
แลหัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือ ให้ป่าวร้องแก่อาณาประชาราษฎร
ผู้ที่ได้พึ่งพำนักพระราชสมภาร ให้ทราบทั่วกันตลอดพระราช
อาณาเขตร ให้ประพฤติแลกระทำตามพระราชกำหนดนี้ ให้
เชื่อฟังกระทำตามแลช่วยอุดหนุนการทั้งปวง ที่สมเด็จพระนาง
เจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์
มีพระราชเสาวนีให้ผู้หนึ่งผู้ใดไปกระทำการนั้น ตั้งแต่เวลา
ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินออกนอกพระนคร ตราบเท่าถึงเวลา
เสด็จพระราชดำเนินกลับคืนยังพระนคร ฤๅจนเวลาที่จะได้ทรง
พระราชวินิจฉัย ให้กำหนดสิบไปภายน่านั้นทุกประการเทอญ

(พระบรมนามาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ ป, ร,

ประกาศในการจะเสด็จพระราชดำเนิน ประพาสณประเทศยุโรป

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศแก่พระบรม
วงษานุวงษ เสนาบดีรัฐมนตรี แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยให้
ทราบว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ระเสด็จพระราชดำเนินประพาศ ในประเทศยุโรปครั้งนี้ ทรงพระราชวิตกด้วยราชการทั้งปวง กลัวว่าบางเรื่องบางราย แลบางกระทรวงจะเป็นที่ขัดข้อง แลเสื่อมทรามไป ฤๅการบางอย่างซึ่งจะได้คิดขัดขึ้นในกระทรวงนั้น ๆ ให้เป็นการเจริญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่จะคิดเห็นว่าเป็นเวลาเสด็จพระราชดำเนินไม่อยู่ ควรจะรั้งรอการที่จะขัดใหม่ไว้ ต่อเสด็จพระราชดำเนินกลับจึงค่อยเริ่มค่อยขัด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานกระแสพระบรมราชโองการมาให้ทราบว่า

๑ ขอให้เจ้ากระทรวงทั้งปวง มีความอุสาหะทั้งใจฉลองพระเดชพระคุณ ตรวจตราราชการในกระทรวง ให้ราชการได้ดำเนินไปเสมอ อย่าให้เป็นที่เสื่อมทรามฤๅติดขัดอันใดได้ ถ้าการขัดข้องประการใด ก็ให้รีบเร่งนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าพระอรรคราชเทวี ซึ่งจะได้ทรงดำรงค์ตำแหน่งสมเด็จพระบรมราชินีนารถ ผู้สำเร็จราชการต่างพระองค์ จะได้ทรงปฤกษาด้วยที่ปฤกษา ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แลเสนาบดีสภาวินิจฉัย แลบังคับบัญชาราชการนั้น ให้สำเร็จไปตามสมควร

๒ เจ้ากระทรวงผู้ใด ฤๅรัฐมนตรีผู้ใด เห็นว่าพระราชกำหนดกฎหมายบทหนึ่งบทใด ควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงประการใด

หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
https://museum.coj.go.th/

ฤๅจะตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งรัฐมนตรีทั้งปวงมีอำนาจตามพระราชบัญญัติทั้งรัฐมนตรีที่จะขอให้ปฤกษาได้นั้น ถ้าผู้ใดเห็นควรจะนำข้อความอันใดมาปฤกษา ก็อย่าให้คิดเห็นว่าไม่เปนโอกาศที่สมควรจะกล่าวขึ้น ด้วยไม่ได้เสด็จประทับอยู่ในพระนคร เมื่อเห็นควรปฤกษา ก็ให้นำข้อความกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าฤๅจะขอปฤกษาในรัฐมนตรีสภาตามพระราชบัญญัติก็ได้ ขอให้อุสาหตริตรองการซึ่งควรจะแก้ไข พระราชกำหนดกฎหมายฤๅตั้งขึ้นเรียบเรียงมาปฤกษาในรัฐมนตรีสภา เหมือนอย่างว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับอยู่ในกรุงเทพฯ ฉนั้น

๓ มีพระราชประสงค์ที่จะให้ทรงทราบราชการในกระทรวงต่างๆ ซึ่งมีน่าที่จัดการเปลี่ยนแปลงแลเพิ่มเติมให้ดีขึ้นนั้น ว่าได้คิดไว้ว่าในเวลาเสด็จพระราชดำเนินไม่อยู่นี้จะได้จัดราชการในกระทรวงอย่างใด ให้เปนการเรียบร้อยดีขึ้น ฤๅเปนการเจริญขึ้นในทางใดอย่างใดได้บ้าง กระทรวงใดตั้งใจจะจัดการอย่างใด ขอให้กราบบังคมทูลพระกรุณาเค้าโครงการที่จะจัดนั้น ให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทก่อนเวลาเสด็จพระราชดำเนิน ก็จะเปนเครื่องปลดเปลื้องพระราชกังวลในกิจราชการพระนคร แลการซึ่งทรงเปนห่วง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ด้วยศุขทุกข์แห่งประชาราษฎรนั้น

๔ อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้กำชับทั่วไป ในพระบรมวงษานุวงษเสนาบดีรัฐมนตรี ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ขอให้มีความอุสาหะต่อราชการในน่าที่ของตนๆ อย่าให้ละเลยราชการตามตำแหน่งให้ขาดน่าที่ขาดกำหนดไปได้ ระนับว่าเป็นผู้มีใจจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ช่วยฉลองพระเดชพระคุณ ปลดเปลื้องพระราชกังวลให้เบาบางในเวลาที่เสด็จพระราชดำเนิน จากพระมหานครไปในนาๆ ประเทศ อันเป็นระยะทางไกล นับว่าเป็นความชอบความดีอันหนึ่ง ซึ่งได้กระทำไว้ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท โดยความจงรักภักดีอย่างยิ่ง

ประกาศมา ณวันที่ ๑๕ มีนาคม รัตนโกสินทร ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๕๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

กรมหมื่นสมมตอมรพันธ์ ราชเลขานุการ

รับพระบรมราชโองการ

ประกาศเปลี่ยนผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สมเด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า กฤษฎาณุรังษี สว่าง วงษกรมพระภาณุพันธุวงษ วรเดช ไม่ทรงสบาย พระองค์ จึงได้กราบถวาย บังคมลา หยุดราชการ รักษา พระองค์ ปีหนึ่ง ได้เสด็จ ออกไป เพื่อ การเปลี่ยน แปลง พระอิริยาบถ ในประเทศยุโรป ครั้นเสด็จ กลับเข้ามาถึง พระนคร แล้ว โปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงค์ตำแหน่ง ที่ปฤกษา ผู้สำเร็จ ราชการแผ่นดิน สมเด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ ขอพระราชทาน เลื่อนกำหนด ที่ได้กราบถวาย บังคมลา หยุดราชการ ในน่าที่ ผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ ต่อไปอีกปีหนึ่ง

จึงทรงพระราชดำริห์ว่า ในเวลานี้ จะเสด็จ พระราชดำเนิน ไปใกลพระนคร ตำแหน่ง ผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ จะไม่มีตัวประจำอยู่นั้นไม่ควร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายพลตรี พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า กรมขุนนริศรานุวัดติวงษ เสนาบดีกระทรวงกระลาโหม ย้ายไปเป็น ผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ ราชการ ในกระทรวงกระลาโหมนั้น ให้พระยามนตรีสุริยวงษ เป็นผู้แทนเสนาบดีไปพลางคราวหนึ่ง

ประกาศมาณวันที่ ๑๖ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๕๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.oj.go.th/

ประกาศเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

มีพระบรมราชโองการ ในพระยาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาดุลยเดชมหาจักรีบรมนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสังเกตเกล้า ๆ สั่งว่า เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ในการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้การเปลี่ยนแปลงการในกระทรวงพระคลัง ราชการในกระทรวงกระเษตรพานิชการซึ่งมีอยู่ทุกวันนี้ เป็นน่าที่กระทรวงพระคลังโดยมาก เพื่อจะให้ราชการทั้งปวง เป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นการง่ายขึ้น ขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนี้ เพื่อจะได้รับราชการฉลองพระคุณในตำแหน่งอื่น ให้เป็นประโยชน์ต่อราชการ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้รวมกระทรวงกระเษตรพานิชการ เป็นกรมอยู่ในกระทรวงพระคลังสืบไป

เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีนั้น จะได้ทรงพระราชดำริห์ให้รับราชการในตำแหน่งอื่นต่อไป ในระหว่างนี้ให้คงบรรดาศักดิ์นายพลโทมีเกียรติยศเสมอเสนาบดีสืบไป

ประกาศมา ณวันที่ ๑๔ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๕๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศเงินค่าราชการขุนหมื่นแลไพร่หลวง

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการตำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า บรรดาไพร่หลวงทั้งปวงแต่เดิมมา ถ้าเป็นไพร่หลวงจ่ายเดือน ไม่มาเข้าเดือนประจำราชการ ต้องเสียเงินแทนค่าแรงมาประจำรับราชการปีละ ๑๘ บาท ส่วนไพร่หลวงส่วยอันต้องเกณฑ์ส่งสิ่งของต่าง ๆ ใช้ราชการนั้น ถ้าไม่ได้ของส่ง ต้องส่งเงินราคาของแทน เป็นเงินตั้งแต่ ๖ บาทขึ้นไปจนถึง ๑๒ บาท ตามชนิดราคาของซึ่งต้องเกณฑ์ส่งนั้น

ทรงพระราชดำริห์ว่า การที่หมู่ไพร่หลวงต่าง ๆ ต้องเสียเงินค่าราชการไม่เสมอกันเช่นนี้เป็นที่เดือดร้อน เหตุว่าบ่อมีกำลังทำมาหากินได้ประโยชน์เท่ากัน พวกที่ต้องเสียเงินข้าราชการมาก ได้เงินไว้เลี้ยงตนน้อย กว่าพวกที่ต้องเสียเงินค่าราชการน้อย สมควรที่จะให้ได้รับผลเสมอหน้ากัน เพราะเหตุฉนั้น ตั้งแต่รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ต่อไป บรรดาเลขไพร่หลวงทั้งปวง ที่ต้องเสียเงินค่าราชการกว่าปีละ ๖ บาทขึ้นไป ให้เก็บเงินข้าราชการแต่เพียงปีละ ๒ บาท

อนึ่ง บรรดาขุนหมื่นทั้งปวง อันต้องเสียเงินค่าราชการปีละ ๔ บาทนั้น ก็เป็นคนมีกำลังแลโอกาสที่จะทำมาหากินได้เท่ากับไพร่หลวงทั้งปวงเหมือนกัน แต่ต้องเสียเงินค่าราช

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th

การเพียงชั่ละ ๔ บาท เป็นการได้ประโยชน์มากกว่าหมู่ไพร่หลวง ไม่เสมอหน้ากันมิสมควร เพราะฉนั้นตั้งแต่รัตนโกสินทรศก ๑๑๒ นี้ไป บรรดาขุนหมื่นทั้งปวง อันต้องเสียเงินค่าราชการชั่ละ ๔ บาทนั้น ก็ให้เก็บเงินค่าราชการชั่ละ ๖ บาท เสมอด้วยไพร่หลวง

ประกาศมา ณวันที่ ๒๒ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เป็นวันที่ ๑๐๓๔๗ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศเลิกกรรมการพิเศษชำระความนา

มีพระบรมราชโองการ คำหรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า เดิมมีข้าราชการแลราษฎรเป็นอันมาก เข้าชื่อกันทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย กล่าวโทษบริษัทคุดคลองแลคูนาสยาม ด้วยเรื่องที่นาในบริเวณคลองที่บริษัทขุด แลอีกพวกหนึ่งร้องกล่าวโทษผู้มีชื่อในฎีกานั้นว่าแย่งชิงที่นาของตน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยาวรเดชศักดาวุธ ๑ พระยาอินทราธิบดีสิหราชรองเมือง ๑ พระยาประชาชีพบริบาล ๑ พระวิภาคภูวดล ๑ หลวงสุนทรโกษา ๑ เป็นกรรมการมีน่าที่ทั้งฝ่ายชำระการ แลตุลาการที่จะตรวจแลตัดสินที่วิวาท ให้ตกอยู่แก่ฝ่ายซึ่งควรจะได้โดยยุติธรรม ถ้าแลพระบรมราชโองการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th

แล้ง อยู่ ใน ประกาศ ลง วันที่ ๑๐ เดือน ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๔ แล้ว

ต่อ มา ได้ ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า ฯ ให้ เพิ่ม อำนาจ แล น่า ที่ กรรมการ นี้ ให้ พิจารณา ไต่ สวน ตัดสิน บรรดา คดี ที่ วิวาท กัน ด้วย ที่ นา ใน เขตร จังหวัด ทุ่ง แสน แสบ หมู่ คลอง บริษัท ความ แล้ง อยู่ ใน ประกาศ ลง วันที่ ๗ เดือน พฤศภาคม รัตน โกสินทร ศก ๑๑๕ นั้น แล้ว

ต่อ มา ได้ ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า ฯ ให้ ยก อำนาจ การ พิจารณา แล พิพากษา คดี ซึ่ง เกี่ยว ข้อง ด้วย การ วิวาท แย่ง ชิง ที่ นา ใน มณฑล กรุง เทพ ฯ มณฑล กรุง เก่า แล มณฑล ปาจิณ บรรดา เป็น น่า ที่ ใน ศาล กระทรวง ยุติธรรม ไป อยู่ ใน น่า ที่ กรรมการ นั้น แล ได้ ประกาศ กระแส พระ บรมราชโองการ เมื่อ วันที่ ๒๒ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ความ แล้ง อยู่ แล้ว

ยัก นี้ ข้า ราชการ ที่ ได้ เป็น กรรมการ เดิม ไป รับ ราชการ มี ตำแหน่ง อื่น คน ๑ ไป ราชการ คน ๑ กราบถวาย บังคม ลา ไป ยุโรป คน ๑ ครั้น จะ ตั้ง ข้า ราชการ เพิ่ม เติม เข้า แทน ตัว ผู้ ที่ ขาด ไป ก็ ทรง พระราชดำริห์ เห็น ว่า การ ที่ ค้าง อยู่ ใน น่า ที่ กรรมการ นั้น ก็ ยัง มี อยู่ น้อย แล้ว ควร จะ รวม เข้า ใน กระ ทรวง ยุติธรรม ให้ เป็น การ เรียบ ร้อย ได้ ดัง แต่ ก่อน

จึง มี พระบรม ราชโองการ โปรด เกล้า ฯ ให้ ประกาศ ต่อ ไป ดัง นี้ ว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกกรรมการพิเศษชำระความนา ซึ่งได้ตั้งขึ้นตามประกาศลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ นั้น ตั้งแต่วันที่ได้ออกประกาศฉบับนี้เปนต้นไป

ข้อ ๒ ให้ข้าราชการที่ได้รับราชการเปนกรรมการพิเศษชำระความนี้จดส่งสารบบ และสรรพหมายต่างๆ บรรดาเกี่ยวด้วยคดีที่ได้พิจารณาและพิพากษามา ฤๅที่ค้างอยู่ในกรรมการนั้น แก่เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เมื่อความที่ยังค้างอยู่ในกรรมการ จะควรอยู่ในกระทรวงศาลใด ก็ให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจัดมอบแก่ศาลนั้นๆ ให้ว่ากล่าวต่อไปตามควรแก่การ

ข้อ ๓ ข้อความที่จะฟ้องหากันด้วยเรื่องที่นา แต่นี้ไปที่นาอยู่ในเมืองใด ฤๅมณฑลใด ก็ให้ศาลในเมืองและมณฑลนั้นๆ ซึ่งทรงอำนาจตามพระธรรมนูญได้พิจารณาและพิพากษาตามพระราชกำหนดกฎหมายทุกประการ

ประกาศมาแต่ณวันที่ ๒๔ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เปนวันที่ ๑๐๗๖๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ

การขายฝาก และการจำนำที่ดิน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
http://www.museum.coj.go.th

มีพระบรมราชโองการ ให้ตราพระราชบัญญัติ พระบวรมหา

บุพาลงกรณ์ พระบุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ถวัลย์เหนือเกล้า ๆ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น ดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย นำความกราบ บังคมทูล พระกรุณาทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ราษฎร ในหัวเมืองมณฑลต่าง ๆ มีคดีพิพาทด้วยแย่งชิงที่สวนที่นา กันค้างอยู่ในโรงศาลหัวเมืองหลายเรื่องหลายราย ในคดีเหล่านั้น บางเรื่องพิจารณาได้ความจริงว่า ฝ่ายหนึ่งได้ขายฝากได้ จำนำที่ไร่ที่สวนที่นาไว้ โดยมิได้บริคณห์สัญญา ซึ่งทำไว้ ต่อกันเป็นหลักฐาน แต่เอาโฉนดตราสาร ตราแดง ตราจอง ไปมอบให้ไว้แก่ผู้รับจำนำ ผู้รับซื้อฝากเป็นหลักทรัพย์ ครั้นผู้พิพากษาในศาลนั้น ๆ จะพิพากษาให้ผู้จำนำผู้ขายฝาก ไถ่ได้ ก็เกรงจะผิดด้วยประกาศพระราชบัญญัติ ในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งว่าด้วยการวิวาท ด้วยการขายสวนขายนา ให้ตัดสินให้ เป็นสิทธิ์แก่ผู้ถือโฉนดตราแดง ตราจอง ครั้นจะตัดสินให้ เป็นสิทธิ์แก่ผู้ที่ได้โฉนดตราแดง ตราจองไว้ในมือเล่า ก็ได้ ความตามบริคณห์สัญญาว่าทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมกันไว้ ให้ไถ่ได้ ดังการขายฝาก และจำนำทรัพย์อย่างอื่น ๆ เป็น การขัดข้องอยู่ดังนี้ ขอรับพระราชทานเวียนพระราชประฏิบัติ ทรงพระราชดำริห์ว่า ประกาศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อยู่หัว ในรัชกาลที่ ๔ ทรงตั้งขึ้นนั้น ก็ย่อมเปนไปตามเหตุผลที่ใช้กันชุกชุมอยู่ในกาลสมัยนั้น คือทำหนังสือบริคณห์สัญญากันด้วยกระดาษข่อยเสันคินสอไม่มีแบบสัญญาแล้วแต่จะตกลงสัญญากันเช่นนั้น ความที่เปนอยู่ในเวลานั้นโดยมาก ก็คือ ขายฝาก ผู้ขำนำไม่อยากเสียดอกเบี้ย ฤๅอยากเสียแต่น้อย จึงได้เอาน่าโฉนด ตราแดง ตราจองไปให้ไว้ไม่มีกำหนดไถ่คืน ฝ่ายผู้รับเหนประโยชน์ในการที่รับไว้โดยราคาถูกๆ แลได้เก็บผลประโยชน์อันเกิดขึ้นแต่ที่สวนที่นานั้น จึงได้มีผู้รับขำนำเช่นนี้มากขึ้น บางรายก็เอาน่าโฉนด ตราแดง ตราจองไปยึดไว้บ้าง บางรายก็ยึดไว้แต่หนังสือบริคณห์สัญญาบ้าง เมื่อขายฝาก ฤๅขำนำกันด้วยมิหนังสือบริคณห์สัญญากันเช่นนี้ ผู้ขายฝาก ฤๅขำนำก็มักจะทิ้งไว้โดยมาก ครั้นที่ดินมีราคามากขึ้นแล้ว ผู้ที่ขายฝากแลผู้ที่ขำนำเหล่านี้ กลับมาฟ้องร้องขอไถ่คืน ฝ่ายผู้ที่รับไว้ก็ถือว่า ในสัญญาไม่มีกำหนดเวลาให้ไถ่ ฤๅผู้ที่ได้โฉนด ตราแดง ตราจองไว้ ก็ถือว่าเปนสิทธิ์ของตน ก็ย่อมเกิดขึ้นในระหว่างผู้ขายฝากผู้ขำนำกับผู้รับซื้อฝาก แลผู้รับขำนำเช่นนี้โดยมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ ๔ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า ถ้าผู้ใดจะทำสัญญาด้วยเรื่องขายฝาก ฤๅ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

จำนำที่สวนที่นา ให้ตัดสินให้เป็นสิทธิแก่ผู้ที่ได้โฉนดตราแดงตราจองไว้ดังนี้ ก็เพื่อที่ทรงพระราชดำริห์ จะตัดทางวิวาทระงับอรรถคดีของราษฎรให้ถูกต้องแก่ความเป็นไปในกาลสมัยนั้น

ครั้นมาในรัชกาลปัจจุบันนี้ การขายฝากก็เลิกน้อยไป การจำนำก็มีหนังสือบริคณห์สัญญาทำต่อเจ้าพนักงานอำเภอกำนันมั่นคงขึ้น การซื้อขายและจำนำที่ดินเปลี่ยนแปลงไปกว่าแต่ก่อนเป็นหลายประการ ประกาศในรัชการที่ ๔ นั้น จึงขัดกับความเป็นไปในสมัยนี้ สมควรจะยกเลิกเสียได้

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้สืบไปดังนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติการขายฝาก และการจำนำที่ดิน รัตนโกสินทรศก ๑๐๔ ให้ใช้ได้ตั้งแต่วันที่ได้ลงในพระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป

มาตรา ๒ ให้ยกเลิกประกาศในรัชกาลที่ ๔ ที่ว่าด้วยการขายฝาก และการจำนำที่สวนที่นา ให้ตัดสินให้ที่เป็นสิทธิแก่ผู้ที่ได้โฉนดตราแดงตราจองไว้ ซึ่งลงวันอาทิตย เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ ปีขานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ ฉบับหนึ่ง กับประกาศเพิ่มเติม ซึ่งลงวันศุกร เดือน ๙ แรม ๘ ค่ำ ปีเถาะนพศก จุลศักราช ๑๒๒๙ ฉบับหนึ่ง นั้นเสีย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓ บรรดาคดีที่พิพากษากันด้วยเรื่องชายฝากและจำนำที่ดิน ซึ่งคงค้างโรงศาลอยู่ก็ดี ฤๅที่จะเกิดขึ้นใหม่ก็ดี ให้ผู้พิพากษาฯ ตามลักษณชายฝากลักษณจำนำ และลักษณบริคณห์สัญญา และอื่นๆ อันมีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมาย ที่คงใช้อยู่นั้นทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๒๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๖๔ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศตั้งผู้แทนเสนาบดี กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย จะได้ตามเสด็จพระราชดำเนินทวีปยุโรปณครั้งนี้ ราชการในกระทรวงพระคลัง ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมากนั้น ได้วางแบบอย่างการทั้งปวงลงเป็นหลักฐานแล้ว ยังแต่จะระวังการให้เป็นไปตามที่จัดไว้ มิให้เสื่อมทรามเคลื่อนคลาดไปได้ ยังไม่เป็นเวลาที่จะต้องเริ่มการเปลี่ยนแปลงใหม่อีกในปีนี้ จึงทรงพระราชดำริห์ว่า พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าพระยาบรมมหาอำมาตยาธิบดี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณะรับกุมและไต่สวนผู้ทำผิดมิโทษหลวง น่า ๒๑๒๑
เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนี้มาก่อน ทรงทราบทาง
ราชการอยู่ทั้งสิ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ มอบ
ราชการในน่าที่เสนาบดีกระทรวงพระคลัง ให้พระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงษ ทรงยังคับบัญชาไปกว่าพระ
เจ้าน้องยาเธอ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จะได้
ตามเสด็จพระราชดำเนินกลับยังพระนคร

ประกาศมา ณวันที่ ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖
เปนวันที่ ๑๐๓๗๑ ในรัชกาลปัดยุบันนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยน่าที่ราชการ ซึ่งเกี่ยวข้องกันอยู่ในระหว่างกระทรวงนครบาล แลกระทรวงยุติธรรม ร ศ ๑๑๖

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดชมหาจักรีบรมนาถ พระบรมโกษเกล้าเจ้าอยู่หัว
ดำรัสเหนือเกล้า ฯ
สั่งว่า

มีพระราชประสงค์ จะให้การไต่สวนคดีที่มิโทษหลวง
แลการทำโทษคนผู้ที่ล่วงพระราชอาญา มีความผิดตามคำ
พิพากษานั้น มารวมอยู่ในน่าที่ฝ่ายตุลาการ แลให้อยู่ใน
บังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เพื่อว่าการพิจารณา
พิพากษาความอาญาแผ่นดิน จะได้รวดเร็วดียิ่งขึ้นกว่าการที่เป็นมา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

จึง มี พระบรมราชโองการ คำรัส เหนือ เกล้า ฯ ให้ ตรา พระราชบัญญัติ ไว้ ต่อไป ดังนี้

มาตรา ๑ ภายใน สาม เดือน นับ แต่ วัน ที่ ได้ ประกาศ ใช้ พระราชบัญญัติ นี้ เป็น ต้น ไป ให้ เสนาบดี กระทรวง นครบาล และ เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม พร้อม กัน จัดการ ตาม พระบรมราชานุญาต เพื่อ ที่ จะ ส่ง บรรดา คดี ทั้ง ปวง ที่ กอง ไต่ สวน โทษ หลวง ยัง คง ไต่ สวน ค้าง อยู่ กับ ตัว คน ทั้ง ปวง ซึ่ง ต้อง จับ กุม มา ใน ชั้น ไต่ สวน และ ถ้อย คำ สำนวน ที่ เกี่ยว ข้อง ด้วย คดี เหล่า นั้น และ สรรพ หนังสือ ต่าง ๆ ซึ่ง เป็น ของ สำหรับ กอง ไต่ สวน โทษ หลวง นั้น มา มอบ ให้ แก่ กรม อัยการ ฤๅ กรรมการ กอง ใด กอง หนึ่ง ซึ่ง จะ ได้ ตั้ง ขึ้น ภาย น่า ให้ มี น่า ที่ ทำการ ใน บังคับ บัญชา ของ เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม

เมื่อ ครบ กำหนด สาม เดือน นับ ตั้ง แต่ วัน ได้ ประกาศ ใช้ พระราชบัญญัติ นี้ เป็น ต้น ไป แล้ว ก็ ให้ ยก เลิก กอง ไต่ สวน โทษ หลวง เสีย

ต่อไป ให้ เสนาบดี กระทรวง นครบาล และ เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม จัดการ กำหนด น่า ที่ อัน จะ มี อยู่ ใน ระหว่าง กรม อัยการ ฤๅ กรรมการ ดัง เช่น กล่าว มา แล้ว นั้น และ กรม กอง กระทรวง ให้ เรียบ ร้อย ต่อไป

มาตรา ๒ อำนาจ และ น่า ที่ ของ กรม กอง กระทรวง ซึ่ง อยู่ ใน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.lawdg.ch

ยังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาลนั้น มีอยู่ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ให้สืบสวนพยานฤๅสรรพสิ่งอื่นๆ อันเปนหลักฐานมั่นคงมาประกอบกับเหตุการที่กล่าวหาว่า มีผู้กระทำร้ายต่อความสงบเรียบร้อย ของอาณาประชาราษฎรทั้งหลาย เพื่อให้รังยับเหตุการเหล่านั้นเสีย มิให้เกิดขึ้นต่อไป อาณาประชาราษฎรทั้งหลายจะได้อยู่เย็นเปนสุขสบายทั่วกัน แลว่าให้แจ้งความยอกเหตุการเหล่านั้น กับส่งพยานฤๅสรรพสิ่งอื่นอันเปนหลักฐานมั่นคงมาให้เจ้าน่าที่ทราบ

ข้อ ๒ ให้คอยห้ามปราม อย่าให้ผู้ใดกระทำการล่วงพระราชอาญาอันมีโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย แลอย่าให้ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจให้เกิดผลอันร้ายฤๅเปนอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย ฤๅทรัพยสมบัติของคนใดคนหนึ่ง ฤๅคนทั้งหลายทั่วไป

ข้อ ๓ ให้สืบสวนดูว่า ผู้ใดกระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญาอันมีโทษตามพระราชกำหนดกฎหมายแล้ว ให้จับผู้นั้นมาส่งให้เจ้าน่าที่พิจารณาพิพากษาต่อไป

ข้อ ๔ ให้จับผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งเจ้าน่าที่ได้มีคำสั่งให้จับ ฤๅคัดออกหมายให้จับ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๕ ให้จับผู้ใดผู้หนึ่ง ตามเหตุที่จะกล่าวต่อไปข้างล่างนี้ ๓ ประการ แม้ว่าไม่มีคำสั่งให้จับ ฤๅหมายให้จับก็ได้ คือ

ประการ ๑ ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งกำลังทำการล่วงละเมิดพระราชอาญาอันมีโทษหลวงอยู่

ประการ ๒ ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งมีอาวุธฤๅสิ่งอื่นอยู่ในตัว ซึ่งควรที่จะสงไสยได้ว่า ผู้นั้นได้กระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญา อันมีโทษหลวงฤๅผู้นั้นมุ่งหมายว่า จะกระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญาอันมีโทษหลวงต่อไป

ประการ ๓ ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งทำการขัดขวาง ฤๅต่อสู้พลตระเวรในระหว่างเวลาที่พลตระเวรทำการตามน่าที่อยู่ ฤๅผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งได้หนี ฤๅพยายามจะหนีไป จากที่กักขังอันชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ ๖ ให้กระทำการตามพระราชกำหนดกฎหมาย พระราชบัญญัติ ประกาศและกฎข้อบังคับต่างๆ ซึ่งได้บังคับไว้ให้เป็นน่าที่ของพลตระเวรต้องช่วยทำให้ตลอดไป

มาตรา ๓ ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งพลตระเวรได้จับตัวกักขังไว้นั้น ต้องให้กรมกองตระเวรนำตัวผู้นั้นมาส่งต่อผู้พิพากษาศาลโยธิสภาศาลใดศาลหนึ่ง ตามกระทรวงอย่าให้ช้ากว่าที่จำเป็น และเมื่อผู้พิพากษาศาลโยธิสภานั้นได้พึงรายงาน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณะอัยการไต่สวนผู้ทำผิดมีโทษ หน้า ๒๑๒๕
ของพลตระเวร ซึ่งเป็นคำกล่าวหาผู้นั้นตกไปแล้ว ก็ให้
ไต่สวนผู้นั้นต่อไป แล้วให้ตัดสินตามคำพยาน ว่าควรให้
ปล่อยผู้นั้นหลุดพ้นไป ฤๅควรให้เรียกประกันผู้นั้นไว้ ฤๅ
ควรให้เอาตัวผู้นั้นขังไว้ กว่าจะถึงวันกำหนดนัดพิจารณา
ความเรื่องนั้นต่อไป แล้วให้ผู้พิพากษาศาลโยธาศาลนั้น
ส่งรายงานการไต่สวนชำระผู้นั้นไปยังเจ้ากรมอัยการ

แต่ถ้าผู้ที่ต้องขังนั้น ปรากฏว่าเป็นคนอยู่ในบังคับต่าง
ประเทศ ซึ่งมีหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีด้วยกรุงสยาม
แล้ว ก็ให้ส่งตัวผู้นั้นไปยังกงศุลของต่างประเทศ ซึ่งผู้นั้น
อยู่ในบังคับอย่าให้ช้ากว่าที่จำเป็น แลให้ชี้แจงเหตุผลตาม
ที่เกิดขึ้นในความเรื่องนั้นไปให้กงศุลทราบด้วย

มาตรา ๔ กองมหันตโทษแลกองลหุโทษในกรุงเทพฯ ทั้ง
สองนี้ ให้ยกมาขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรมต่อไป

ประกาศมา ณวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๖
เป็นวันที่ ๑๐๓๖๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศในการที่ออกพระนาม
สมเด็จพระบรมราชินีนารถ

ด้วยพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าประวิตรวัฒโนดม
แทนเสนาบดีกระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดแบบแผนแห่งถ้อยคำที่จะใช้ในส่วนราชการสืบไปให้ทราบทั่วกันว่า

๑ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มีนาคม ร. ศ. ๑๑๕ ไปจนถึงเวลาที่ได้เสด็จพระราชดำเนินออกจากพระนคร และเวลาเสด็จกลับคืนยังพระนคร ถ้าจะใช้บัตรหมายออกพระนาม สมเด็จพระนางเจ้าพระอรรคราชเทวีนั้น ก็ให้ใช้ได้เป็นสามอย่างดังนี้

๑ ว่าสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนารถ

๒ ว่าสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ

๓ ว่าสมเด็จพระบรมราชินีนารถ

ให้ใช้ตามประกาศแห่งการที่ควรใช้ ตั้งแต่เวลาเสด็จออกจากพระนครไป จนเวลาเสด็จกลับยังพระนคร ให้เพิ่มท้ายพระนามอีกว่า ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์

๒ ในบัตรหมายและหนังสือราชการทั้งปวง ซึ่งเคยรับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ให้ใช้ว่ารับพระเสาวนีใส่เกล้าฯ

๓ คำที่กราบทูลทั้งปวง ให้ใช้ถ้อยคำเสมอกราบบังคมทูลพระกรุณา ยกเสียแต่คำที่มีบรม ให้ยกคำบรมนั้นเสีย เช่นคำว่าพระบรมราชวโรกาส ให้ใช้ว่าพระราชวโรกาส พระบรมราชานุญาตให้ใช้ว่าพระราชานุญาตให้ พระบรมวงษานุวงษ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาททุกกระทรวง ใช้หนังสือและคำพูดให้ต้องตามประกาศนี้เทอญ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศมา ณวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ เป็นวันที่ ๑๐๓๖๘๙ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศตราตำแหน่งราชเลขานุการ แห่งสมเด็จพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้า ฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า

ตราพระนารายน์ยืนแท่น ตำแหน่งราชเลขานุการ จะได้ตามเสด็จพระราชดำเนินด้วย

ส่วนราชเลขานุการ แห่งสมเด็จพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการต่างพระองค์นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ใช้ตราพระพรหมนั่งแท่น ซึ่งเป็นตราเสนาบดีกระทรวงมุรธาธรแต่ก่อนนั้น กว่าจะได้เสด็จพระราชดำเนินกลับยังพระนคร

ประกาศมา ณวันที่ ๔ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๓๗๒ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติธงรัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ศุภมัสดุ ลุรัตนโกสินทรศก ๑๑๖ วันที่ ๑ เมษายน พระบาทสมเด็จพระบรมนรินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.oj.go.th/

เกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสถิตย์ในพระที่นั่งจักรกรีมหาปราสาท เบื้องบูรพาทิศ ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมว่า ของอันเป็นสำคัญ เครื่องหมายแห่งสยามประเทศนี้ แต่ก่อนมาใช้ผ้าสีแดงเกลี้ยง ครั้นถึงในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ทรงพระราชดำริห์ว่า เรือหลวงกับเรือราษฎร ควรมีเครื่องหมายสำคัญให้เห็นต่างกัน ซึ่งมีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้า สั่งให้บรรดาเรือหลวงทั้งปวง ทำรูปจักรอันเป็นนามสัญญาพระบรมราชวงษแห่งพระองค์ลงไว้ในกลางของพื้นแดงนั้น เป็นเครื่องหมายใช้ในเรือหลวง

ต่อมาถึงในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาไลย ครั้งนั้นมีสารเสวตรอันอุดมด้วยลักษณ มาสู่พระราชสมภารถึงสามช้าง เป็นการพิเศษไม่มีได้ในประเทศอื่นเสมอเหมือนควรจะอัศจรรย์ อาไศรยคุณพิเศษอันนั้น จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้า ให้ทำรูปช้างเผือกลงไว้กลางวงจักร ในของเรือหลวงนั้นด้วย

ครั้นถึงในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราพึงถึงเรือค้าขายของชนชาวสยาม ที่ใช้ของสีแดงเกลี้ยงอยู่นั้นไม่เป็นการสมควร เหตุว่าซ้ำกับประเทศอื่นยากที่จะสังเกตเห็น เป็นการควรจะใช้ของอันมีเครื่องหมาย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เหมือนอย่างเรือหลวงทั่วไป แต่ว่ารูปจักรเป็นของสูงไม่สมควรที่ราษฎรจะใช้ จึงมีพระบรมราชโองการทำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ยกรูปจักรออกเสีย คงแต่รูปช้างเผือกบนพื้นแดงให้ใช้ทั่วไปทั้งเรือหลวง แลเรือราษฎร์บรรดาที่เจ้าของเรือเป็นข้าขอยชนิดสีมามิให้เป็นการสับสนกับเรือของชาวต่างประเทศ และให้ทำของรูปช้างเผือกบนพื้นสีขาย อันอีกอย่างหนึ่ง สำหรับใช้ชักที่หน้าเรือหลวงทั้งปวง ให้เป็นที่สังเกตเหนต่างกันกับเรือของราษฎร ด้วยอนึ่งเวลาเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนเรือหลายลำ ทวยราษฎรผู้ถวายพระเกียรยศ เฉภาะต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสังเกตไม่ได้ว่าเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือลำใด ทรงพระกรุณาเพื่อจะเอาใจราษฎรจึงทำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ทำของสำหรับพระองค์อันอีกอย่างหนึ่ง พื้นนอกสีแดงพื้นในสีขาย กลางมีมหาพิไชยมงกุฎแลมีเครื่องสูง ๗ ชั้นสองข้าง สำหรับชักขึ้นบนเสาเรือพระที่นั่ง เป็นที่หมายว่าได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเรือลำนั้นแล้ว แลโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ชักขึ้นบนเสาในพระบรมมหาราชวังด้วยภายหลังเมื่อมิได้เสด็จไปประทับอยู่ในพระมหานคร

ตัวอย่างของสำหรับพระองค์ลงเสาเปล่าอยู่ดูมิยังควร จึงทำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ทำของโขยวาพต อย่างพระราชลัญจกรโขยวาพต ประจำแผ่นดินสยามขึ้นใหม่ สำหรับใช้ชักขึ้นบนเสาในพระบรมมหาราชวัง ในเวลาที่มิได้เสด็จประทับอยู่ในพระมหานคร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อีกอย่างหนึ่งด้วย

ในรัชการปัจจุบันนี้ ก็ได้ของทั้งสี่อย่าง ต่อมาแต่ว่าของสำหรับพระองค์นั้น ได้โปรดเกล้า ฯ ให้เติมโล่ตราแผ่นดินลงภายในมหาพิไชยมงกุฎเข้าด้วย ภายหลังทรงพระราชดำริห์ถึงของที่ใช้อยู่สี่อย่างนั้น ยังหาภอเพียงแก่ที่จะใช้ประโยชน์ในราชการไม่ จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ ว่าด้วยแบบอย่างของสยามชั้นใหม่ ให้มีของสำหรับพระองค์ ราชตระกูลของตำแหน่งข้าราชการ และตำแหน่งนายทหารเรือทั้งของนำร่องเพิ่มเติมขึ้น มีรูปของแลข้อความพิสดารอยู่ในพระราชบัญญัติ อันได้ตราไว้แต่ณวันที่ ๒๕ มีนาคม รัตนโกสินทร์ ๑๑๐ นั้นแล้ว บัดนี้ได้ทรงราชดำริห์ พิจารณาเห็นว่าของทุกอย่างตามพระราชบัญญัติ ซึ่งดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ตราไว้แล้วนั้น บางอย่างควรการ บางอย่างเกินการ แลบางอย่างไม่พอการ ควรที่จะเลิกถอนเสียบ้าง เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมขึ้นบ้าง ผสมกับของเก่าที่คงใช้ได้ สำหรับใช้ให้พอเพียงแก่การอันควรใช้ในไสมนี้ จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติของเสียใหม่ สำหรับใช้แต่นี้ต่อไปเมื่อน่าดังนี้

ชื่อพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติของ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

กำหนดให้ใช้

มาตรา ๒ กำหนดให้ใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นต้นไป

เลิกพระราชบัญญัติเก่า

มาตรา ๓ พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบอย่างของสยาม ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้ เมื่อณวันที่ ๒๔ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ นั้น ให้ยกเลิกเสีย

กำหนดอย่างของ

มาตรา ๔ แต่นี้ต่อไป ของสำหรับใช้หมายทำแหน่งแลชาติ ของทำใช้ให้ถูกต้องตามแบบที่กำหนดไว้ต่อไปนี้

ของมหาราช

ที่ ๑ ของมหาราช พื้นนอกสีแดง ขนากกว้าง ๕ ส่วน ยาว ๖ ส่วน พื้นในสีขาว ขนากกว้าง ๓ ส่วน ยาว ๔ ส่วน ที่ในพื้นสีขาวนั้น กลางเป็นรูปโล่ห์ในโล่ห์แบ่งเป็นสามช่อง ช่องบนเป็นรูปช้างไอยราพตอยู่บนพื้นเหลือง ยกตามสยามเหนือ สยามใต้ สยามกลาง ช่องล่างข้างขวาแห่งโล่ห์ เป็นรูปช้างเผือกอยู่บนพื้นชมพู หันหน้าออกไปข้างเสา เป็นนามสัญญาแห่งมลาวประเทศ ช่องล่างข้างซ้ายของโล่ห์เป็นรูปกฤชคดแลตรง สองอันไขว้กันอยู่บนพื้นแห่งนอกนามสัญญามลายประเทศ เบื้องบนแห่งโล่ห์นั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มีจักรกรี ไชยวัฒน์ และมีมหาพิไชยมงกุฎ สวมอยู่บนจักรกรีแล มีเครื่องสูงเจ็ดชั้นสองข้างโล่ห์ มีแผ่นรองโล่ห์และเครื่องสูงด้วย รวมครบเครื่องหมายเหล่านี้ทั้งสิ้น จึงเปนของมหาราชสำหรับพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อนายทหารคลี่เชิญไปในกระบวนใด เปนที่หมายว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จโดยกระบวนนั้นๆ ชักขึ้นในที่แห่งใด ก็เปนที่หมายว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่นั้น ถ้าประทับอยู่ในเรือพระที่นั่งๆ เรือรบแล้ว ต้องชักขึ้นยอดเสาใหญ่อยู่เปนนิจ

ของไอยราพต

ที่ ๒ ของไอยราพต พื้นสีแดงมีรูปช้างไอยราพต สามเศียรทรงเครื่องอินแท่นหันหน้าไปข้างเสา มีขุนบกทรงอุณาโลม ไว้ภายในตั้งอยู่บนหลัง และมีเครื่องสูงเจ็ดชั้นอยู่หน้าหลังข้างละสององค์ ของนี้ประจำแผ่นดินสยาม สำหรับชักขึ้นในพระมหานคร เวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้ประทับอยู่ในพระมหานคร

ของราชินี

ที่ ๓ ของราชินี พื้นนอกสีแดงขนากกว้าง ๑๐ ส่วน ยาว ๑๕ ส่วน ชายตัดเปนแฉกรูปอย่างหางนกแซงแซว ลึกเพียงส่วนที่ ๔ แห่งก้านยาว พื้นในฉัดมุมแฉกเข้ามาส่วนหนึ่งนั้นสีขาว ขนากกว้าง ๖ ส่วน ยาว ๘ ส่วน รูปเครื่องหมายที่ในพื้นสีขาวก็เหมือน

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม
https://museum.coj.go.th/

กับของมหาราช ของนี้เป็นเครื่องหมายในพระองค์สมเด็จพระอรรคมเหษี สำหรับชักขึ้นบนเสาใหญ่ในเรือพระที่นั่ง อันสมเด็จพระอรรคมเหษีได้เสด็จโดยพระราชอิศริยศที่เป็นหมายให้ปรากฏว่าได้เสด็จอยู่ในเรือลำนั้น

ของเยาวราช

ที่ ๔ ของเยาวราช พื้นสีขาบ ขนาดกว้าง ๕ ส่วน ยาว ๖ ส่วน รูปเครื่องหมายในกลางของเหมือนอย่างของมหาราช เว้นแต่เครื่องสูงสองข้างโล่ห์นั้นเป็นห้าชั้น ของนี้เป็นเครื่องหมายในพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมาร สำหรับชักขึ้นบนเสาใหญ่ในเรือพระที่นั่งฤๅเรือรบลำใดลำหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมารเสด็จโดยพระอิศริยศเป็นที่หมายให้ปรากฏว่าได้เสด็จอยู่ในเรือลำนั้น

ของราชวงษ

ที่ ๕ ของราชวงษ สำหรับพระราชวงษขนาดกว้าง ๕ ส่วน ยาว ๖ ส่วน พื้นสีขาบกลางมีรูปโล่ห์ตราแผ่นดินเบื้องบนแห่งโล่ห์นั้นมีรูปจักรกริชไขว้กัน แลมีมหามงกุฎสวมอยู่บนจักรกริ สำหรับชักขึ้นบนเสาใหญ่ในเรือที่นั่งฤๅเรือรบลำใดลำหนึ่ง ซึ่งพระราชวงษองค์ใดองค์หนึ่งเสด็จโดยอิศริยศทางราชการเป็นที่หมายให้ปรากฏว่าพระราชวงษได้เสด็จอยู่ในเรือพระที่นั่งฤๅเรือรบลำนั้น พระราชวงษผู้ซึ่งจะใช้ของนี้ได้ ก็จำเพาะแต่พระ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ราช วงษ ผู้ใหญ่ ซึ่ง มี อิศริยศ สม ควร ที่ จะ รับ สุก อย่าง หลวง ๒๐ นัก ในเรื่อง ยศ มิ ทหาร ขึ้น ขุน เพลา ใย แล ทหาร ยก ยืน แถว คลี ของ ไชย แตร ทำ เพลง สรร เสริญ พระ บาร มี ถวาย คำ นับ เป็น เกียรติ ยศ เท่า นั้น พระ ราช วงษ อัน มี อิศริยศ ต่ำ กว่า นั้น นับ ว่า เป็น พระราช วงษ ผู้ น้อย ถ้า มี ราช การ ไป ต้อง ได้ รับ พระราช ทาน พระ บรม ราช า นุ ญาต เป็น การ พิเศษ ก่อน จึง จะ ใช้ ของ ราช วงษ นั้น ได้

ของ เรือ หลวง

ที่ ๖ ของ เรือ หลวง พื้น สี แดง กลาง มี รูป ช้าง ผึก ทรง เครื่อง ยืน แท่น น่า เข้า ข้าง เสา สำหรับ ใช้ ชัก ที่ ใน เรือ หลวง ทั้ง ปวง กับ ทั้ง ใช้ ชัก ที่ ย้อม แล ที่ พัก ทหาร บรรดา ที่ ขึ้น อยู่ ใน กรม ทหาร เรือ ทั้ง สิ้น

ของ เสนา บดี

ที่ ๗ ของ เสนา บดี พื้น สี ขาบ กลาง มี รูป สมอ ไขว้ กับ จักร สี เหลือง ข้าง บน มี มหา มงกุฎ ของ นี้ เป็น เครื่อง หมาย สำหรับ ตัว เสนา บดี กับ รอง เสนา บดี กระ ทรวง การ ทหาร เรือ เมื่อ ชัก ขึ้น บน เสา ใหญ่ ใน เรือ ลำ ใด ให้ พึง เข้า ใจ ว่า เสนา บดี กับ รอง เสนา บดี กระทรวง การ ทหาร เรือ ได้ อยู่ ใน เรือ นั้น ถ้า แล พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว ก็ ดี สมเด็จ พระ อรรค มเหษี ก็ ดี สมเด็จ พระ บรม โอรส าธิราช มกุฎ ราช กุมาร ก็ ดี ได้ ประ ทับ อยู่ ใน เรือ หลวง ลำ หนึ่ง ลำ ใด อัน ได้ ชัก ของ มหา ราช กับ ของ รา ชิ นี นาถ ขึ้น ไว้ บน เสา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ใหญ่ แล ให้ชัก ของเสนายที่ไว้บนเสาน่าด้วย แล้ว ก็ให้เข้าน่าที่ ในเรือรบแลย้อมทั้งปวง ยิงสลุตตามพระราชประเพณี ถ้ามิแต่ ของมหาราชฤๅของว่าชินี้ ฤๅของเยาวราชชักขึ้นไว้บนเสาใหญ่ ไม่มีของเสนายกบนเสาน่า ห้ามการยิงสลุตทุกน่าที่

ของฉาน

ที่ ๘ ของฉาน พื้นสีขาย กลางมีรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืน แท่น น่าเข้าข้างเสาสำหรับใช้ชักที่น่าเรือหลวงทั้งปวง ถ้าแล ของนี้ชักขึ้นบนเสาใหญ่ เปนที่หมายว่านายพลเรือเอกอยู่ในเรือนั้น ถ้าแลของนี้มีรูปจักรสีขาวอยู่ที่มุมบนข้างน่าช้าง ชักขึ้นบนเสา น่า เปนที่หมายว่านายพลเรือโทอยู่ในเรือนั้น ถ้าแลของนี้มีรูป จักรสีขาวอยู่ทั้งมุมบนมุมล่างข้างน่าช้าง ชักขึ้นบนเสาหลัง ฤๅ เปนเรือสองเสา ชักขึ้นบนเสาน่าเปนที่หมายว่านายพลเรือตรี อยู่ในเรือนั้น

ของหางแซงแซว

ที่ ๙ ของหางแซงแซว คือว่าของฉานตัดชายเปนแฉกอย่างหาง นกแซงแซว สำหรับชักขึ้นบนเสาใหญ่ เปนที่หมายว่านายพล เรือจัตวาอยู่ในเรือนั้น

ของหางระเข้

ที่ ๑๐ ของหางระเข้ ขนาด กว้างตันเจ็ดนิ้วเรียวปลายแหลม ยาวสามวา สีนั้นข้างต้นพื้นสีแดงสองส่วนข้างปลายพื้นสีขาย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิริพระชนมายุครบ
https://museum.coj.go.th/

สำหรับชักขึ้นบนเสาเปนที่หมายเฉพาะนายเรือ

ของผู้ใหญ่

ที่ ๑๑ ของผู้ใหญ่ คันกว้าง ๑๔ นิ้ว ยาวศอกคืบ เรียวปลายแหลมส่วนหนึ่ง ข้างต้นพื้นสีขาย สองส่วนข้างปลายพื้นสีขาวมีจักรสีขาวอยู่กลางพื้นสีขาย ของนี้สำหรับใช้ชักยงหางธงเข้าถ้าเรือหลวงทอดอยู่นอกพระมหานคร ตั้งแต่สองลำขึ้นไป อันใดชักยงหางธงเข้าขึ้นไว้บนเสาใหญ่ทุกลำ ถ้าเรือลำใดชักของนี้ขึ้นด้วยบนเสาหลัง เปนที่หมายว่านายเรือผู้ใหญ่อยู่ในเรือลำนั้น

ของชาติ

ที่ ๑๒ ของชาติ พื้นสีแดง กลางเปนรูปช้างเผือกน่าเข้าข้างเสา สำหรับใช้ชักในเรือทั้งหลายของพ่อค้า แลของสามัญชนทั่วไป บรรดาที่เปนชาติชาวสยาม

ของนำร่อง

ที่ ๑๓ ของนำร่อง คือว่าของชาติ มีขอบสีขาวโดยรอบถ้าเรือลำใดต้องการนำร่อง พึงชักขึ้นบนเสาน่า

ตราตำแหน่ง

มาตรา ๕ ข้าทูลองธุลีพระบาท บรรดามีตำแหน่งน่าที่ราชการอันหนึ่งอันใด จะใช้ของเปนที่หมายตำแหน่งน่าที่ ให้ปรากฏในคราวไปราชการ ก็ของใช้ของเรือหลวงนั้นเปนที่หมาย แต่ต้องเติมรูปตราตำแหน่งนามกรมกอง ตราตรานามเมืองลงไว้ที่มุม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ของช้างขนช้างน่าช้างเปนสำคัญ ถ้าผู้ใดตำแหน่งใดกรมใดจะใช้ตราอย่างใดเปนเครื่องหมายในของ ต้องกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงให้ใช้ได้ ตราตำแหน่งอันได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้นคือ

ตราราชทูตแลข้าหลวงต่างพระองค์ ๑ ราชทูตฤๅข้าหลวงใหญ่ในสถานตำแหน่งผู้ทิแทนพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน ฤๅผู้แทนรัฐบาลใช้ตรารูปโล่ห์ตราแผ่นดิน มีจักรกริ้มหามงกุฎอยู่เบื้องบน

ตรากงสุล

๒ กงสุลประจำราชการต่างประเทศใช้ตรารูปโล่ห์ตราแผ่นดิน

ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องห้ามเรือมาจากซัวเถา

ด้วยเจ้าพระยาภาณุวงษ์วรพงษ์ รับพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่าเดิมเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเพื่อที่จะป้องกันการโรค คือโรคห่าที่ได้เกิดขึ้นในเมืองซัวเถาความแพร่งอยู่ในประกาศวันนั้นแล้ว บัดนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้แก้ไขผลเพิ่มเติมความในประกาศนั้นดังนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหลักฐานสายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๑ ว่ากำปั่นสำเภาลำใดๆ ที่ได้ออกจากเมืองชัวเถา ภายหลังวันที่ลงไว้ในประกาศฉบับนี้แล้ว ต้องให้หยุดอยู่ที่เกาะไผ่ จนกว่าจะสิ้นกำหนดเก้าวันนับตั้งแต่วันที่เรือลำนั้นๆ ได้ออกมาจากเมืองชัวเถา ครั้นเมื่อครบกำหนดเก้าวันนี้ ถ้าหมอผู้ตรวจได้ตรวจให้หนังสือสำคัญแก่เรือลำนั้นๆ ว่ามิได้มีโรคฤๅโรคห่าเกิดขึ้นฤๅอยู่ในเรือนั้นแล้ว เรือลำนั้นจะเดินเข้ามาในปากน้ำก็ได้

ข้อ ๒ ว่ากำปั่นสำเภาลำใดๆ ที่ได้ออกจากเมืองซ่องกงภายหลังวันที่ลงไว้ในประกาศฉบับนี้แล้ว ต้องให้ทอดสมออยู่ที่เกาะไผ่ แลคอยอยู่ที่เกาะนั้น จนกว่าเจ้าพนักงานผู้เปนหมอจะขึ้นไปบนเรือลำนั้นๆ แลได้ให้อนุญาตให้เดินเข้าไปในปากน้ำแล้ว จึงจะเดินต่อไปได้

ข้อ ๓ ว่ากำปั่นสำเภาลำใดๆ ที่ออกจากเมืองชัวเถาก็ดี เมืองซ่องกงก็ดี เมื่อได้หยุดอยู่ที่เกาะไผ่ ตามความที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ต้องให้ทอดสมออยู่ที่น่าเมืองสมุทปราการ แลคอยอยู่ที่นั้น จนกว่าหมอผู้ตรวจจะได้ขึ้นไปบนเรือ แลได้อนุญาตให้เดินต่อไปยังกรุงเทพฯ แล้ว จึงจะเดินต่อไปได้

ประกาศมา ณวันเสาร์ ที่ ๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ลงชื่อ เจ้าพระยาภาคกรวงษ์ นายก

ผู้รับพระราชสาวน์ในที่ประชุม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยแลร์ทอสติดหนายนหต
https://museum.coj.go.th/

พระราชบัญญัติลักษณปกครองท้องที่

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤบดินทรสยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประกาศทราบทั่วกันว่า ลักษณปกครองท้องที่ คือแบบแผนการที่จะจัดอำเภอกำนันรักษาการตามท้องที่ทั้งปวงนั้นเป็นกำลังสำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองบ้านเมือง เพราะเป็นต้นเค้าของการที่จะรักษาความปรกติเรียบร้อยในพื้นบ้านพื้นเมืองตลอดจนการที่จะตรวจทุกข์ของอาณาประชาราษฎร และที่จะรักษาอำนาจพระราชกำหนดกฎหมาย อนึ่ง ลักษณปกครองท้องที่นี้ ก็ได้มีแบบแผนในพระราชกำหนดกฎหมาย และเป็นประเพณีมีสืบมาแต่โบราณ แต่อาไศรยเหตุที่ราชการบ้านเมืองทุกวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงมาในทางเจริญโดยลำดับ จำต้องแก้ไขลักษณปกครองท้องที่ให้ทันกับความเจริญของบ้านเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้เป็นพระราชบัญญัติสืบไปดังนี้ คือ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและการที่ใช้

และรักษาพระราชบัญญัติ

นามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติลักษณ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
https://museum.coj.go.th/

ปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ในหัวเมืองทุกมณฑลเทศาภิบาล

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
เป็นผู้รักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
แลข้าหลวงเทศาภิบาลมีอำนาจที่จะตั้งกฎสำหรับพนักงาน

มาตรา ๔ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแลข้าหลวงเทศาภิบาล เมื่อได้อนุมัติของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้วมีอำนาจที่จะตั้งกฎข้อบังคับเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามพระราชบัญญัตินี้ ได้ตามสมควร เพื่อจะให้ปฏิบัติราชการในหน้าที่ตามพระราชบัญญัติให้เรียบร้อยและสดวกดีขึ้น หรือเพื่อจะแก้ไขความขัดข้อง โดยเหตุที่ภูมิประเทศหรือลักษณการในท้องที่ต่างกันนั้น

กำหนดเขตรที่

มาตรา ๕ ในการที่จะกำหนดเขตรที่หมู่บ้านและตำบลทั้งปวง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

ในหัวเมืองใด ให้ผู้ว่าราชการเมืองนั้น เมื่อได้รับอนุมัติของข้าหลวงเทศาภิบาลแล้ว มีอำนาจที่จะกำหนดได้แล การที่จะกำหนดเขตรอำเภอนั้น ก็ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลมีอำนาจที่จะกำหนดได้ เมื่อได้รับอนุมัติของเสนาบดี กระทรวงมหาดไทยแล้วฉนั้น

ยกเลิกกฎหมายเก่า

มาตรา ๖ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน บทใดข้อความขัดกับพระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกกฎหมายบทนั้น ตั้งแต่วันที่ได้ใช้พระราชบัญญัตินี้ไป

หมวดที่ ๒
ว่าด้วยอธิบายศัพท์
ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ

อธิบายศัพท์

มาตรา ๗ ศัพท์ว่าบ้าน แล เจ้าบ้าน ซึ่งกล่าวในพระราชบัญญัติ หมวดที่ ๓ มาตรา ๘ แล มาตรา ๙ นั้น ให้พึงเข้าใจความอธิบายดังนี้คือ

บ้าน

ข้อ ๑ ศัพท์ว่าบ้านนั้น หมายความว่า เรือนหลังเดียวก็ตาม หลายหลังก็ตาม ซึ่งอยู่ในเขตรที่มีเจ้าของ ที่เป็นภิศรส่วน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

๑ นัยใน พระราชบัญญัตินี้ ว่าบ้าน ๑ มลแพ หรือเรือชำซึ่งจอด ประจำอยู่ที่ใด ถ้ามีเจ้าของครอบครอง เป็นอิศระต่างหากหลัง ๑ ลำ ๑ หรือหมู่ ๑ ให้เจ้าของ คน ๑ นั้น ก็นัยว่าบ้าน ๑ เหมือนกัน

เจ้าบ้าน

ข้อ ๖ ศัพท์ว่าเจ้าบ้านนั้น หมายความว่าผู้เป็นเจ้าของบ้าน เช่นว่ามาในข้อก่อน หรือถ้าเจ้าของบ้าน ไปตั้งภูมิลำเนา อยู่ที่อื่น ผู้แทนตัวซึ่งครอบครองบ้านนั้น โดยอาไศรย์อยู่ก็ตาม หรือเช่าอยู่ก็ตามย่อมนัยใน พระราชบัญญัตินี้ ว่าเป็นเจ้าบ้าน เหมือนกัน

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณปกครองหมู่บ้าน

กำหนดหมู่บ้าน

มาตรา ๘ บ้านหมู่ ๑ จำนวนเจ้าบ้านราว ๑๐ บ้าน หรือราษฎร ชายหญิงประมาณ ๑๐๐ คน ให้จัดเป็นหมู่บ้าน ๑

เลือกผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๙ ในหมู่บ้าน ๑ ให้ราษฎรชายหญิง ซึ่งตั้งบ้านเรือน หรือจอดเรือแพประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้น ประชุมกันเลือกเจ้าบ้านผู้เป็นที่นับถือ ของคนเป็นผู้ใหญ่บ้าน คน ๑ แลการที่เลือกผู้ใหญ่บ้านนี้ คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลยุติธรรมและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นายอำเภอเป็นประธานในการเลือก

ข้อ ๑ ให้นายอำเภอ ซึ่งได้ว่ากล่าวท้องที่นั้น นั่งเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ให้เลือกเป็นการเปิดเผยหรือการลับก็ได้

ข้อ ๒ การเลือกนั้น เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอำนาจอำนวยการจะใต่ถาม ความเห็นรายฎร์ให้พร้อมกันเลือก โดยเปิดเผยก็ได้หรือเมื่อเห็นว่าที่เลือกโดยเปิดเผยจะไม่คล่องใจรายฎรผู้เลือก จะให้มาบอกโดยเงียบๆ แต่ทีละคนมิให้เพื่อนบ้านรู้ว่าเลือกผู้ใดก็ได้

ผู้ใดรับเลือกมากได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๓ ถ้ารายฎรไม่พร้อมใจกันเลือกผู้หนึ่งผู้ใดโดยชัด ให้เจ้าบ้านคนหนึ่งรายฎรมากด้วยกันเลือกได้ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านไปรับหมายตั้งที่เมือง

ข้อ ๔ เมื่อรายฎรได้เลือกผู้ใดให้เป็นผู้ใหญ่บ้านก็ให้นายอำเภอพาตัวผู้นั้นเข้าไปยังที่ว่าการเมือง เพื่อได้รับหมายตั้งจากผู้ว่าราชการเมือง

วุฒิผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๑๐ ผู้ที่ต้องเลือกเป็นใหญ่บ้านนั้น จะต้องเป็นชายมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๑ ปีอย่างหนึ่ง ต้องเป็นคนในบังคับพระราชกำหนดกฎหมายอย่างหนึ่ง และมิใช่เป็นทหารที่ยังอยู่ในหน้าที่รับราชการประจำอย่างหนึ่งถ้ารายฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านถูก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ผู้ต้องข้อห้าม อย่างใด ๆ ให้เลือกใหม่ก็ได้ แต่ถ้าต้องเลือกใหม่เช่นนี้ นายอำเภอต้องแจ้งความ ต่อผู้ว่าราชการเมือง ให้ทราบเหตุผลของทุกราย

ตั้งผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๑๑ ราษฎรเลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้มอบฉาญชีสำมะโนครัว ในหมู่บ้านนั้นให้ผู้ใหญ่บ้านรักษาไว้ และให้ผู้ว่าราชการเมืองทำหมายตั้งผู้นั้น เป็นผู้ใหญ่บ้าน และชี้แจงน่าที่ และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านให้เข้าใจของทุกประการ

น่าที่ผู้ใหญ่บ้านรักษาความเรียบร้อย

มาตรา ๑๒ น่าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้นดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ให้ตั้งใจรักษาความสุขสำราญของราษฎร ซึ่งเป็นลูกบ้าน และช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้าน โดยเต็มกำลัง และปฤกษาหารือกำนัน และเพื่อนผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ในธุระและการต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้น และช่วยกันจัดไปตามสมควร

บอกเหตุการต่อกำนัน

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการแปลกปลาดอันใดเกิดขึ้น ต้องรีบนำความแจ้งต่อกำนันให้ทราบ

ปราบปรามคนพาล

ข้อ ๓ ลูกบ้านคนใดประพฤติชั่วร้าย ให้เป็นทุรชโจร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ไภย แก่ผู้อื่นโดยมิเป็นธรรม ให้เรียกตัวมาว่ากล่าวสั่งสอนตามควร ถ้าว่าไม่ฟังให้จับตัวส่งกำนัน

ตรวจคนจร

ข้อ ๔ ให้คอยตรวจตราคนจร ซึ่งไปมาอาไศรย์ในหมู่บ้านนั้น และคอยไต่สวนลูกบ้าน ซึ่งคบค้าคนจร ถ้าเห็นแปลกปลาดเป็นที่สงไสยว่าจะเป็นโจรผู้ร้าย ให้จับตัวส่งกำนัน

ตรวจเหตุร้าย

ข้อ ๕ ถ้าลูกบ้านรับซื้อ หรือรับจำนำของแปลกปลาด หรือมีบาดแผลหรือฟกช้ำ หรือตายโดยพลันอันควรสงไสยว่าจะคบโจรผู้ร้ายกระทำโจรกรรม หรือเพราะผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต ให้สืบสวนไล่เลียงให้รู้เหตุผล แล้วแจ้งต่อกำนันโดยเร็ว

ทำสำมะโนครัว

ข้อ ๖ ให้รักษาบาญชีสำมะโนครัว และคอยแก้ไขให้ถูกตามจำนวนคนที่มีอยู่ หรือที่จะไปอยู่ที่อื่น ฤๅมาอยู่จากที่อื่น หรือเกิดตายในหมู่บ้านนั้น

จับโจรและดับไฟ

ข้อ ๗ ถ้าเกิดโจรผู้ร้าย หรือไฟไหม้หมู่บ้านนั้น หรือที่ใกล้เคียงกันให้เรียกลูกบ้านช่วยกัน ต่อสู้ติดตามจับโจรผู้ร้าย และช่วยกันดับไฟโดยเต็มกำลัง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้มีเครื่องสัญญาเรียกลูกบ้าน

ข้อ ๘ ในหมู่บ้าน ๑ ให้ผู้ใหญ่บ้านจัดหาเครื่องที่มีเสียงดัง เช่นกับฆ้องกลองเกราะเป็นต้น ไว้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านสำหรับใช้เป็นเครื่องสัญญาที่เรียกลูกบ้านมาพร้อมกัน ช่วยต่อสู้จับโจรผู้ร้าย หรือช่วยดับเพลิงในเวลามีเหตุเกิดขึ้น ลักษณะสัญญาเรียกลูกบ้านเช่นนี้ ให้ผู้ใหญ่บ้านนัดแนะชี้แจงแก่ลูกบ้านให้เข้าใจกัน

โทษลูกบ้านไม่ช่วยจับโจรและดับไฟ

มาตรา ๑๓ ถ้าเหตุดังว่ามาในข้อก่อนเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านที่สัญญาเรียกลูกบ้าน ลูกบ้านคนใดขัดขืนไม่มาช่วยตามสัญญามีความผิด ต้องระวางโทษ สถาน ๑ ให้จำไว้ ไม่เกินกว่าเดือน ๑ สถาน ๑ ปรับเป็นเงิน ไม่เกินกว่า ๑๖๐ บาท สถาน ๑ ให้จำและปรับด้วย ให้ผู้ใหญ่บ้านเอาตัวลูกบ้านคนนั้นมอบกำนัน พาไปส่งนายอำเภอใกล้สวน ถ้าไกลหลักฐานให้นายอำเภอชอต่อศาล ให้ปรับไหมลงโทษลูกบ้านผู้กระทำผิดตามโทษานุโทษ

โทษลูกบ้านละเมิดผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๑๔ ถ้าผู้ใหญ่บ้านบังคับบัญชาราชการตามหน้าที่แล้ลูกบ้านคนใดขัดขืนไม่กระทำตาม หรือพ้อลวงอำพรางให้ผู้ใหญ่บ้าน ลูกบ้านคนนั้นมีความผิด ต้องระหว่างโทษปรับเป็นเงิน ไม่เกิน ๒๐ บาท สถาน ๑ จำขังไว้ ไม่เกิน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เดือน ๑ สถาน ๑ หรือปรับ และจำคุกทั้ง ๒ สถาน ให้ผู้ใหญ่บ้านจับตัวมอบกำนันพาไปส่งนายอำเภอ เมื่อนายอำเภอไต่สวนได้หลักถาน ให้ขอต่อศาลให้ปรับไหมลงโทษแก่ผู้ทำผิดตามโทษานุโทษ

โทษผู้ใหญ่บ้านละเมิดน่าที่

มาตรา ๑๕ ถ้าผู้ใหญ่บ้านละเมิดน่าที่เหล่านี้ประการใด โทษไหมถานละเมิดตามบรรดาศักดิ์ศักดินา ๓๐๐ ไร่ ไหมลาหนึ่งเปนเงินไม่เกินกว่า ๓๓ บาท ตามความผิดและเหตุผลยกไว้เปนพิไนยหลวง แต่ถ้าความผิดที่กระทำนั้นต้องระวางโทษตามพระราชกำหนดกฎหมายเกินถานละเมิดขึ้นไป ต้องรับพระราชอาญาตามโทษานุโทษในกระทงที่หนักนั้น

เหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออก

มาตรา ๑๖ ถ้าหากว่าผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่สมควรอยู่ในตำแหน่งด้วยเหตุดังว่าต่อไปนี้อย่างใดใด คือ

เพราะไปอยู่ที่อื่น

ข้อ ๑ ไปอยู่เสียพ้นท้องที่ หมู่บ้านที่ได้ว่ากล่าวไม่มีกำหนดที่จะกลับ หรือกำหนดเกินกว่า ๖ เดือนขึ้นไป

เพราะต้องราชทัณฑ์

ข้อ ๒ ต้องราชทัณฑ์อย่างใดๆ นับแต่ต้องคดีเวรจำขึ้นไป

พิพิธภัณฑ์ศาสลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เพราะ ไปทำ ราชการ

ข้อ ๓ ไป มิยศ แต่ ตำแหน่ง ราชการ อย่าง อื่น ซึ่ง จะ ทำการ ในน่าที่ ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้

เพราะ ทำ ทุจริต

ข้อ ๔ กระทำ ทุจริต ในน่าที่

เพราะ ลูก บ้าน ขอ ให้ออก

ข้อ ๕ ลูก บ้าน ใน หมู่บ้าน นั้น โดย มาก ด้วย กัน ร้อง ขอ ให้เปลี่ยน

เพราะ หมู่บ้าน ร่วง โรย

ข้อ ๖ ลูก บ้าน อพยพ ไป อยู่ ที่ อื่น เสีย จน เปน หมู่บ้าน ไม่ได้ ให้ ผู้ว่า ราชการ เมือง หมาย เอา ผู้ใหญ่บ้าน นั้น ออก เสีย จาก ตำแหน่ง

เหตุ ที่ ต้อง ตั้ง ผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๑๗ การ ที่ ต้อง เลือก ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นใหม่ นั้น อาไศรย์ เหตุ ๒ ประการ คือ

เพราะลูกบ้านมากขึ้น

ข้อ ๑ ถ้า ลูก บ้าน ใน หมู่บ้าน ใด ทะวี ขึ้น จะ เปน ด้วย ผู้คน เกิด ก็ตาม หรือ อพยพ มา แต่ ที่ อื่น ก็ตาม เมื่อ กำนัน แล ผู้ใหญ่บ้าน ใน ตำบล นั้น ปฤกษา กัน เหน ว่า จำนวน คน ใน หมู่บ้าน ใด เกิน กว่า ความ สามารถ ใน ผู้ใหญ่บ้าน คน เดียว จะ ดู แล ควบคุม ให้ เรียบร้อย ได้ ให้ กำนัน นำ ความ แจ้ง ต่อ กรมการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
https://museum.coj.go.th/

อำเภอ. ให้พิเคราะห์ด้วย อีกชั้น ๑ แล้วให้กรมการอำเภอ ยกเข้าไปยังผู้ว่าราชการเมือง เมื่อผู้ว่าราชการเมืองเห็นสมควรแล้ว ก็ให้ลูกบ้านเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเพิ่มเติมขึ้นใหม่ได้

เพราะตำแหน่งเติมว่าง

ข้อ ๖ ถ้าผู้ใหญ่บ้านออก แลตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ใดว่างลง ให้กำนันในตำบลนั้นแจ้งต่อนายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บังคับการในท้องที่อำเภอนั้น ให้ทราบภายใน ๗ วัน แลให้นายอำเภอไปเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านในหมู่บ้านที่ตำแหน่งว่างนั้น เลือกสรรผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ ตามวิธีที่ได้ว่าไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ภายในกำหนด ๗ วัน แต่ให้ทรายความจากกำนัน

กำนันมอบตราเบี้ยนแลเปลี่ยนหมายตั้ง

สำหรับผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๑๘ เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุประการใดๆ เป็นหน้าที่ของกำนันในตำบลนั้น จะต้องเรียกหมายตั้งแลตราเบี้ยนบาญชีที่ได้ทำขึ้นไว้ในน่าที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นมารักษาไว้ เมื่อผู้ใดรับตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน ก็ให้มอบตราเบี้ยนทั้งปวงให้ แต่หมายตั้งนั้นกำนันต้องส่ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ให้ กรมการ อำเภอ ไป จัดการ ที่ จะเปลี่ยน มาให้คนใหม่ ได้ ตรงตัวชื่อ อนึ่ง ในการ ที่ จะเรียก หมาย ตั้ง และ ถะเบียน ขาญชี ที่ ได้ว่า มา ในข้อนี้ ถ้าขัด ข้อง ประการใด กำนัน ต้อง รีบ แจ้งความ ต่อ กรมการ อำเภอ

ผู้ใหญ่ บ้าน ทำการ แทน กัน

มาตรา ๑๙ ถ้าผู้ใหญ่บ้าน คน ใด จะทำการ ใน น่า ที่ ไม่ ได้ ในครั้งหนึ่ง คราว หนึ่ง เช่น มีกิจธุระ ไป ทาง ไกล เป็น ต้น ให้ มอบ น่า ที่ แก่ผู้ใหญ่ บ้าน คน ใด คน หนึ่ง ใน หมู่ บ้าน ที่ ใกล้เคียง ใน ตำบล อัน เดียว กัน ให้ ทำการ แทน ว่า จะ มา แล ต้อง บอก ให้ กำนัน ทราบ ไว้ ด้วย

ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง ถือ น้ำ

มาตรา ๒๐ ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง ถือ น้ำ พระพิพัฒน สัตยา ปีละ ครั้ง ๑ เป็น กำหนด

ยก ราชการ อย่าง อื่น

พระราชทาน ให้ ผู้ใหญ่ บ้าน

มาตรา ๒๑ ผู้ใหญ่ บ้าน จะเป็น ไพร่ หลวง หรือ มี น่า ที่ ต้อง เสีย ข้า ราชการ เสีย ส่วย อัน ใด ก็ดี ถ้าเป็นผู้ใหญ่ บ้าน อยู่ ตราบใด ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ พ้น น่า ที่ ราชการ และ ไม่ ต้อง เสีย พันหลวง นั้นทั้งสิ้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณปกครองตำบล

กำหนดตำบล

มาตรา ๒๒ หลายหมู่บ้านรวมกันราว ๑๐ หมู่บ้านให้จัดเป็นตำบล ๑ ให้ผู้ว่าราชการเมืองชี้กำหนายเขตรตำบลนั้นให้ทราบได้โดยชัดเจนว่าเพียงใด ถ้าที่หมายเขตรไม่มีลำห้วยหนองคลองบึงบางหรือสิ่งใดเป็นสำคัญได้ก็ให้ผู้ว่าราชการเมืองจัดให้มีหลักชี้กำหนายเขตรอันจะถาวรอยู่ไปได้ยืนนาน

ผู้ใหญ่บ้านเลือกกำนัน

มาตรา ๒๓ ให้ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้นเลือกกันเป็นกำนันนายตำบลคน ๑ แลการเลือกกำนันนี้นายอำเภอซึ่งได้ว่ากล่าวท้องที่ท้องนั่งเป็นประธานเมื่อผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นเห็นพร้อมกันหรือโดยมากด้วยกันว่าผู้ใหญ่บ้านคนใดสมควรจะเป็นกำนันก็ให้นายอำเภอพาตัวผู้ได้รับเลือกนั้นเข้าไปยังศาลากลางที่จะได้รับหมายตั้งจากผู้ว่าราชการเมือง

การปกครองตำบลอยู่ในน่าที่กำนันกับผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๒๔ บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปรกติเรียบร้อยในตำบลคือการที่จะคอยว่ากล่าวสุกบ้านให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายกฎหรือการที่จะป้องกันภยันตราย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แล รักษาความ ศุขสำราญ ของลูกบ้าน ก็ดี หรือ การที่ จะรับกิจ ศุขทุกข์ ของลูกบ้าน ขึ้น ร้องเรียน ต่อผู้ว่าราชการ เมือง กรมการ แล จะรับข้อราชการ มาประกาศ แก่ลูกบ้าน ก็ดี หรือที่จะจัด การ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจ และ นำเก็บ ภาษี อากร ในตำบล นั้น ก็ดี การ ทั้งนี้ อยู่ในน่าที่ ของกำนัน ผู้ เป็นหัว นำ ในตำบล แล ผู้ใหญ่ บ้าน ทั้งปวง ในตำบล นั้น จะต้อง ช่วย กัน เอา เป็น ธุระ จัดการ ให้เรียบร้อย ได้ ตาม สมควร แก่ น่าที่ เมื่อ มี การ อันใด เกิดขึ้น กำนัน เห็น สมควร จะปฤกษา หารือกัน ในระหว่าง กำนัน และ ผู้ใหญ่ บ้าน ทั้งปวง กำนัน ก็มี อำนาจ ที่จะ เรียก บรรดา ผู้ใหญ่ บ้าน ในตำบล นั้น มาประชุม ปฤกษา หารือกัน แล ให้เอา เสียง เห็น พร้อม กัน โดย มาก เป็น ที่ชี้ขาด ตกลง ในการ ที่ปฤกษา หารือ นั้น

เหตุ ซึ่ง กำนัน ควร เรียก ผู้ใหญ่ บ้าน ประชุม กัน

มาตรา ๒๕ ในการ ที่ กำนัน สมควร จะเรียก ผู้ใหญ่ บ้าน ทั้งปวง มาประชุม ปฤกษา หารือ นั้น คือ

ประชุม เพื่อ ปฤกษา การ ทั่วไป

เดือนละ ๒ ครั้ง

ข้อ ๑ โดย ปรกติ ให้ กำนัน กับ ผู้ใหญ่ บ้าน ประชุม พร้อม กัน ในต้น เดือน ครั้ง ๑ กลาง เดือน ครั้ง ๑ ทุก เดือน เพื่อ ไต่ถาม เหตุ การ แล ปฤกษา หารือ การ ที่ จะรักษา น่าที่ ใน ตำบล ให้ เรียบร้อย

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประชุมเพื่อสืบจับโจรผู้ร้าย

ข้อ ๒ ถ้ามีเหตุโจรผู้ร้ายเข้าสู่ หรือไล่ตามโจรกระชั้นในตำบลนั้นไป หรือมีโจรผู้ร้ายแต่ที่อื่นมามั่วสุมในตำบลนั้น หรือมีเหตุควรสงไสยว่าลูกบ้านในตำบลนั้นบางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้าย ให้กำนันประชุมผู้ใหญ่บ้านพร้อมกัน เรียกลูกบ้านออกตีตามไต่สวนเอาตัวโจรผู้ร้ายและของกลางตามควรแก่การ

ประชุมเพื่อเรียกประกันลูกบ้านที่ประพฤติตัวไม่ดี

ข้อ ๓ ถ้าลูกบ้านคนใดประพฤติตนให้เป็นที่สงไสยว่าเป็นคนประพฤติชั่ว คือ เป็นคนมักคบคนชั่วเที่ยวเตร่ในเวลาค่ำคืนก็ตาม หรือมักเมามายวิวาทชกต่อยกับเพื่อนบ้านก็ตาม หรือเป็นคนโซเซติดสุราเยาผีนเที่ยวเตร่ไม่ทำมาหากินโดยปรกติก็ตาม ถ้ากำนันกับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปฤกษาเห็นควรจะเรียกประกันตนลูกบ้านคนนั้นก็เรียกได้ ถ้าลูกบ้านคนนั้นหาประกันให้ไม่ได้ ก็ให้คุมตัวไปส่งกรมการอำเภอเพื่อจะได้ส่งไปยังศาลให้บังคับตามกฎหมาย

ประชุมเพื่อบังคับให้ลูกบ้านย้ายที่อยู่จากที่เปลี่ยว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๔ ถ้าลูกบ้านคนใดไปตั้งทับกระท่อม หรือเรือนโรง

อยู่ในที่เปลี่ยว ในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงไสยว่าจะเป็นสำนักนี้โจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนันกับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปฤกษากันดู เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้ว จะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็บังคับได้

ประชุมเพื่อป้องกันการเลี้ยงชีพ
ในตำบลให้พ้นภยันตราย

ข้อ ๕ ในเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้น เช่นมีเหตุน้ำมากหรือน้ำน้อยเกินไปเป็นต้น ให้กำนันกับผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมปฤกษาหารือกันในการที่จะป้องกันเยียวยาแก้ไขภยันตรายด้วยอาการที่จะแนะนำลูกบ้านให้ลงแรงช่วยกันได้ประการใด หรือเห็นเป็นการเหลือกำลังจะต้องร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมืองและกรมการของกำลังและอำนาจรัฐบาลช่วยประการใดก็ให้จัดการตามที่ปฤกษาหารือตกลงกันนั้น และต้องช่วยกันเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์ในการนั้นตามสมควร

ประชุมเพื่อตัดสินความแก่งแย่ง

ข้อ ๖ ถ้าผู้ใหญ่บ้านในตำบลเกิดแก่งแย่งกันในน่าที่และตำแหน่งราชการประการใด เมื่อกำนันเห็นเป็นความชัดข้องจะตัดสินให้เด็ดขาดด้วยสำหรับตนไม่ได้ จะเรียกผู้ใหญ่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น ประชุมกันปฤกษาหารือเอาความตกลงกันเปนคำตัดสินก็ได้

ประชุมทำถะเบียน

ข้อ ๗ ในการที่จะสำรวจถะเบียนบาญชีต่างๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่น การที่จะทำบาญชีไร่นา และสิ่งซึ่งต้องพิกัดภาษีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง ประชุมกันตรวจทำบาญชีให้ถูกต้อง และให้ลงชื่อพร้อมกันเปนพยานในบาญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้

ประชุมทำรายงาน

ข้อ ๘ ในการที่จะทำรายงานประจำ หรือรายงานอย่างใดๆ ยื่นต่อกรมการอำเภอ กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันตรวจสอบก่อน และจะให้ลงชื่อเปนพยานในรายงานนั้นก็ได้

ประชุมประกาศราชการ

ข้อ ๙ ในเวลาที่ผู้ว่าราชการเมืองมีหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่ราษฎร กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันชี้แจงให้เห็นที่เข้าใจข้อราชการอันนั้นแล้ว และให้รับข้อราชการไปประกาศอีกชั้น ๑ ก็ได้

ประชุมรักษาความเรียบร้อย
ในการนักขัตฤกษ์

ข้อ ๑๐ ในเวลาใดมีการนักขัตฤกษ์ หรือประชุมชนเปน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
https://museum.coj.go.th/

การใหญ่ในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านพร้อมกันมาให้ช่วยกันพิทักรักษาความเรียบร้อยในที่อันนั้นก็ได้

ประชุมเพื่อรับผู้มีบรรดาศักดิ์

ข้อ ๑๑ ในเวลามีการพิเศษ เช่นรับเสด็จพระราชดำเนินหรือพระบรมวงษานุวงษ์ข้าราชการหรือแขกเมืองที่มีบรรดาศักดิ์มาสู่ตำบลนั้น กำนันจะเรียกบรรดาผู้ใหญ่บ้านประชุมช่วยกันจัดการรับเสด็จและรับรองให้สมควรแก่ราชการก็ได้ แม้ถ้าเปนการจำเปนจะขอแรงลูกบ้านให้ช่วยก็ได้ แต่ห้ามมิให้เรี่ยรายลงเอาเงินทองทรัพยสิ่งของแก่ลูกบ้านด้วยประการใดๆ เช่นอันขาด

ประชุมแจ้งข้อราชการแก่ผู้ตรวจ

ข้อ ๑๒ เวลากรมการอำเภอหรือข้าหลวงผู้ว่าราชการเมืองและกรมการเมืองมาตรวจการในท้องที่ กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านในตำบลประชุมพร้อมกันเพื่อแจ้งราชการก็ได้

น่าที่กำนัน

มาตรา ๒๖ กำนันมีน่าที่โดยเฉภาะตัวดังนี้ คือ

ปกครองตำบล

ข้อ ๑ ให้เปนธุระช่วยรักษาการร่วมกับผู้ใหญ่บ้านรักษาความเรียบร้อยคอยป้องกันแก้ไขอย่าให้มีเหตุโดยอันตรายแก่ราษฎรในตำบล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เอาตัวผู้ละเมิดส่งกรมการอำเภอ

ข้อ ๒ ถ้าลูกบ้านคนใดละเมิด หรือขัดคำสั่งผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ใหญ่บ้านทำนอกเหนือเหลือเกินแก่อำนาจและน่าที่ ให้กำนันคุมตัวไปส่งกรมการอำเภอ ให้ใต่สวนแล้วร้องขอให้ศาลพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย

ยอกเหตุโจรผู้ร้ายต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๓ ถ้ามีเหตุโจรผู้ร้าย หรือการทะเลาะวิวาทขึ้นแทงหรือว่ามีคนพาล ตั้งสมัครพรรคพวกทะก่อการร้ายขึ้นในตำบล ต้องรีบนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอ ถ้าหากว่าอาจจะจับตัวผู้ร้ายได้ ก็ให้จับตัวไปส่งกรมการอำเภอด้วย

ช่วยในการทำอายัติชั่วสุดและตราสิน

ข้อ ๔ ถ้ามีผู้มาขออายัติตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำกฎหมายตราสินก็ดี หรือมีผู้จะขอทำชั่วสุดขาดแผลก็ดี ท่านให้กำนันเรียกสวนฟังข้อความแล้ว รีบนำตัวผู้ขอและผู้ต้องอายัติ และทรัพย์สิ่งของกลางนั้นจะพาไปได้นั้น ไปยังนายอำเภอถ้าสิ่งของกลางอย่างใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันชั่วสุดให้รู้เห็นว่าเป็นอย่างไร แล้วนำความไปแจ้งต่อนายอำเภอในขณะนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
๒๘๕
https://museum.coj.go.th/

สืบจับโจรผู้ร้ายแลส่งตัวคน

ข้อ ๕ สืบสวนติดตามจับโจรผู้ร้าย แลผู้กระทำผิดกฎหมาย แลเรียกตัวคนส่งตามบัตรหมาย แลคำสั่งของกรมการอำเภอ

สงเคราะห์คนเดินทาง

ข้อ ๖ ดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงไสยว่าจะเปนผู้ร้ายให้ได้มีที่พักตามควร ถ้าเปนที่สงไสยให้พาตัวไปส่งกรมการอำเภอ

สงเคราะห์คนเดินราชการ

ข้อ ๗ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการ จะต้องการคนนำทาง หรือจะซื้อแคลนพาหะนะเสบียงอาหารลงในระหว่างทาง จะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่ช่วยเหลือนั้น จะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น กำนันไม่จำเปนจะต้องออกทุนทรัพย์ของตน แลห้ามมิให้กะเกณฑ์เอาทรัพย์สมบัติของผู้หนึ่งผู้ใดเปนอันขาด

รักษาบอกสำมะโนครัว

ข้อ ๘ ให้รักษาบาญชีบอกหลังคาเรือนในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องกับบาญชีของผู้ใหญ่บ้าน แลทำบาญชีบอกชายหญิงไว้ประจำตัวรักษาไว้ และคอยแก้ไขให้ถูก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ต้องตามที่คนจะไปอยู่ที่อื่น หรือมาอยู่แต่ที่อื่น หรือเกิดขึ้นใหม่แลตายไป

ทำบาญชีสิ่งของต้องภาษี

ข้อ ๙ ทำบาญชีนามแลสิ่งซึ่งต้องภาษีอากรในแขวงนั้น ยื่นต่อกรมการอำเภอตามพระราชบัญญัติภาษีอากรนั้น

นำเก็บภาษี

ข้อ ๑๐ นำเจ้าพนักงานเก็บภาษีอากรจากรายฎรในตำบลนั้นแลต้องตรวจตราให้เก็บแก่กันตามพิกัดอัตรา

รายงานเหตุการต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๑๑ กำนันรู้เหนเหตุทุกชั่วอันของรายฎร หรือการแปลกปลาดเกิดขึ้นในตำบล ต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ แลรายงานนี้จะเขียนเปนจดหมายยื่น หรือจะไปให้ถ้อยคำแจ้งความก็ได้

กำนันต้องถือน้ำ

ข้อ ๑๒ ถึงระดูตรุษสารท ต้องไปถือน้ำพระพิพัฒสัตยาที่เมืองใหญ่

อำนาจกำนัน

มาตรา ๒๗ กำนันนายตำบล มีอำนาจดังนี้ คือ

จำโจรผู้ร้ายได้

ข้อ ๑ ถ้าจับโจรผู้ร้ายได้ จะจำไว้ตรวนข้องกันมิให้หลบหนีก็ได้ แต่ให้รีบส่งกรมการอำเภอ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อำนาจเหนือผู้ใหญ่บ้าน

และราษฎร

ข้อ ๒ ถ้ากำนันบังคับราชการตามหน้าที่ ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรมิกระทำตาม หรือเหยียบหลบหลวงกำนันประการใด ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๒๐ บาท สถาน ๑ จำขังไว้ไม่เกินเดือน ๑ สถาน ๑ หรือทั้งปรับและจำด้วยทั้ง ๒ สถาน ให้กำนันคุมตัวผู้นั้นไปส่งกรมการอำเภอใกล้สวน ขอให้ศาลปรับไหมลงโทษตามโทษานุโทษ

เปรียบเทียบความแพ่ง

ข้อ ๓ ความแพ่งกำหนดโดยทุนทรัพย์ หรือเบี้ยปรับไหมเกิน ๑๐๐ บาท และเป็นความซึ่งไม่มีโทษหลวงเหล่านี้เกิดขึ้นในตำบลใด หรือตัวจำเลยอยู่ในตำบลใด ถ้าโจทย์มาร้องฟ้องต่อกำนัน ก็ให้กำนันนายตำบลนั้นมีอำนาจที่จะเรียกตัวจำเลยและพยานมาไต่ถาม และเปรียบเทียบให้แล้วต่อกัน ตามสมควรโดยไม่ต้องไปร้องฟ้องยังโรงศาลก็ได้

ในการเปรียบเทียบนี้ ถ้าโจทย์จำเลยยอมกันตามคำเปรียบเทียบให้ความนั้นเป็นแล้วต่อกัน โจทย์หรือจำเลยจะเอาคดีเรื่องนั้นไปรื้อร้องฟ้องยังโรงศาลต่อไปอีกไม่ได้ ถ้าหากว่าโจทย์หรือจำเลยไม่ยอมตามคำเปรียบเทียบ ก็ให้กำนันยอก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย เปิดหลักฐานหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

โทษให้ไปร้องฟ้องว่ากล่าวกันตามโรงศาล ถ้าโทษจำเลยยอมตามคำเรียบเทียบแล้ว และภายหลังฝ่ายใดไม่กระทำตามยอมนั้น ให้กำนันนายตำบลขออำนาจศาล ซึ่งได้บังคับคดีท้องที่ตำบลนั้น บังคับคู่ความฝ่ายนั้นให้กระทำตามยอมนั้นได้ทุกประการ

โทษกำนันละเมิดหน้าที่

มาตรา ๒๘ ถ้ากำนันละเมิดหน้าที่ ที่ว่ามานี้แล้วประการใด ต้องปรับไหมถานละเมิดตามยวดยาศักดิ์ตำแหน่ง ๔๐๐ ไร่ ไหมสาหนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๔๘ บาท ตามความผิดและเหตุผลยกขึ้นเป็นพิโยหลวง แต่ถ้าความผิดที่กระทำนั้นต้องระวางโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย เกินถานละเมิดขึ้นไป ต้องรับพระราชอาญาตามโทษานุโทษในกระทงที่หนักนั้น

เหตุที่ต้องเปลี่ยนกำนัน

มาตรา ๒๙ เหตุอันจะต้องตั้งกำนันใหม่นั้น มีอยู่ ๓ ประการ คือ

เพราะออกจากผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑ กำนันคนใดออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ต้องขาดจากตำแหน่งกำนันด้วย

เพราะผู้ใหญ่บ้านขอให้ออก

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใหญ่บ้านในตำบลเดียวโดยมากด้วยกันจะขอ

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เปลี่ยน กำนันในตำบลนั้นเมื่อใดก็ได้

เพราะมีความผิดหรือไม่สามารถ

ข้อ ๓ ถ้ากำนันมีความผิด หรือไม่สามารถจะทำการในน่าที่ได้เรียบร้อย ผู้ว่าราชการเมืองจะให้เลือกเปลี่ยนใหม่ก็ได้

ตั้งกำนัน

มาตรา ๓๐ เมื่อตำแหน่งกำนันในตำบลใดว่างลง ให้นายอำเภอประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เลือกสรรกันเป็นกำนันคน ๑ ภายใน ๑๕ วัน เมื่อเลือกสรรได้ผู้ใด ให้กรมการอำเภอเรียกตะเบียนบาญชีทั้งปวง สำหรับกำนันมามอบแก่ผู้นั้น

ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนกำนัน

มาตรา ๓๑ ถ้ากำนันทำการในน่าที่ไม่ได้ ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง เช่นไปทางไกลเป็นต้น ให้มอบอำนาจ และน่าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน ให้ทำการแทน และให้ผู้แทนนี้มีอำนาจและรับผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่ทำการแทนกำนั้นเต็มที่ ในตำแหน่งกำนันแต่การที่กำนันจะมอบหมายน่าที่ ให้ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้านในตำบลเดียวกัน และกรมการอำเภอให้ทราบไว้ด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สาระวัดตำบล

มาตรา ๓๒ ในตำบลหนึ่งให้มีสาระวัดสำหรับเป็นผู้ช่วยการรับใช้สอยของกำนัน ๒ คน ผู้ที่เป็นสาระวัดนี้แล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใดเป็น พร้อมด้วยความเห็นชอบของผู้ว่าราชการเมือง

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยลักษณปกครองอำเภอแลเมืองขึ้น

กำหนดอำเภอ

มาตรา ๓๓ ท้องที่หลายตำบลรวมกันคือ

ในท้องที่มีคนมาก

ข้อ ๑ ท้องทุ่งที่รายที่มีพลเมืองมากกำหนดโดยจำนวนพลเมืองราว ๑๐๐๐๐ เป็นประมาณ ให้กำหนดเป็นท้องที่อำเภอ ๑

ในที่มีคนน้อย

ข้อ ๒ ถ้าเป็นท้องที่อยู่ระหว่างน้ำหรือภูเขาอันมีพลเมืองน้อย หรือตั้งบ้านเรือนแยกย้ายกันไปเป็นแห่งๆ ให้กำหนดโดยระยะทางที่จะพึงเดินไปมาได้ ตะลอกท้องที่ราว ๑๒ ชั่วโมงเป็นอำเภอ ๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ที่ว่าง

ข้อ ๓ ท้องที่ว่าง ซึ่งเป็นป่าพงดงเขา ที่ไม่มีทำเล บ้านเรือนราษฎร จะมากน้อยเท่าใด ถ้าอยู่ใกล้ชิดติดต่อกับท้องที่อำเภอใด ให้จัดเป็นที่ฝากขึ้นอยู่ในอำเภอซึ่งติดกันกับที่ว่างนั้น

ตำแหน่งกรมการอำเภอ

มาตรา ๓๔ พนักงานบังคับ และรักษาราชการต่างๆ ในอำเภอ ๑ นั้น ให้มีตำแหน่งกรมการอำเภอดังนี้ คือ นายอำเภอคน ๑ ถือศักดินา ๖๐๐ ไร่ เป็นผู้บังคับบัญชาในราชการบรรดามีในอำเภอทั่วไป

ปลัดอำเภอ ถือศักดินา ๔๐๐ ไร่ มีกิจตามควรแก่ราชการ เป็นผู้ช่วยราชการนายอำเภอในการทั้งปวง เว้นแต่การเก็บภาษีอากร

สมุหบาญชีอำเภอ ถือศักดินา ๔๐๐ ไร่ มีกิจตามควรแก่ราชการ เป็นผู้ช่วยนายอำเภอในการเก็บภาษีอากร

พนักงานในอำเภอ นอกจากกรมการดังว่ามานี้ ในอำเภอ ๑ ให้มีเสมียนและสารวัดอีกมากน้อยตามสมควรแก่ราชการ

วิธีเลือกนายอำเภอ และวุฒินายอำเภอ

มาตรา ๓๕ การที่จะเลือก และตั้งตำแหน่งนายอำเภอนั้น ให้ผู้ว่าราชการเมืองเลือกสรรชาย ซึ่งทรงคุณวุฒิ

วิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อันสมควรกล่าวคือ

ท้องอยู่ในท้องที่อำเภอ

ข้อ ๑ ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่อำเภอ ที่จะได้บังคับนั้น หรือเมื่อได้เป็นนายอำเภอจะไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ในท้องที่อำเภอนั้นได้ประการ ๑

ท้องเคยเป็นกรมการ

เป็นมุลนายหรือเป็นครูหยกิ

ข้อ ๒ เป็นผู้เคยรับราชการ ในตำแหน่งเป็นมุลนายหรือเป็นกรมการ หรือเป็นครูหยกิ ในอำเภอนั้นประการ ๑

ท้องเป็นคนในบังคับไท

ข้อ ๓ เป็นคนในบังคับ พระราชกำหนดกฎหมายประการ ๑ ให้เลือกสรรผู้สมควรอย่างนี้ อำเภอ ๑ ไม่ต่ำกว่า ๓ คนยกชื่อแลตำแหน่งคุณวุฒิหารือข้าหลวงเทศาภิบาล เลือกสรรอีกชั้น ๑ ถ้าเห็นสมควรผู้ใด ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลมีหมายตั้ง แล้วให้มีใบบอกเข้าไปณกรุงเทพฯ

วิธีเลือกปลัด

และสมุหบาญชีอำเภอ

มาตรา ๓๖ การเลือกการตั้งปลัดและสมุหบาญชีอำเภอนั้น ให้นายอำเภอเลือกสรรผู้ซึ่งทรงคุณวุฒิดังว่ามาในข้อก่อน ซึ่ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

คนเห็นสมควรหารือต่อผู้ว่าราชการเมือง ผู้ว่าราชการเมือง
นำราญชีวายชื่อชี้แจงต่อ ข้าหลวงเทศาภิบาล เห็นสมควรแล้ว
ก็ให้ออกหมายตั้งได้

ข้าหลวงเทศาภิบาล
มีอำนาจเปลี่ยนกรมการอำเภอ

มาตรา ๓๗ ข้าหลวงเทศาภิบาล มีอำนาจที่จะถอดถอนผลัก
เปลี่ยน และย้ายตำแหน่งกรมการอำเภอได้ทุกตำแหน่ง

ตราตำแหน่งนายอำเภอ

มาตรา ๓๘ ให้มีตราตำแหน่งนายอำเภอทุกอำเภอ
สำหรับประทับกำกับชื่อในหนังสือสำคัญต่าง ๆ ซึ่งทำในนามและ
หน้าที่กรมการอำเภอ และห้ามมิให้ใช้ตราอย่างอื่นประทับ

ลักษณะทำการแทน
นายอำเภอ นายอำเภอมอบให้ปลัดแทนได้

มาตรา ๓๙ เวลานายอำเภอป่วยเจ็บ หรือมีที่ไป หรือจะทำ
การไม่ได้ด้วยเหตุใดใด ซึ่งจะเป็นการขัดขวางแก่หน้าที่ของนาย
อำเภอ ให้นายอำเภอมอบหมาย และรวงตราแก่ปลัดอำเภอคนใด
คนหนึ่ง รักษาการแทนถ้าหาไม่ได้ดังแต่ก่อน ผู้แทนย่อม
มีอำนาจและหน้าที่เสมอนายอำเภอทุกอย่าง แต่การที่แทนนี้

ไม่ควรให้แทนโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๑ ถ้านายอำเภอยังจะทำการได้หรือที่ไปเป็นแต่
น้อยวัน นายอำเภอจะมอบให้ปลัดคนใดทำแทนก็ได้ ทั้งนี้ให้นายอำเภอ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พิเคราะห์ สุดแต่อย่าให้เสียประโยชน์ของราชการเป็นประมาณ

แทนกันในเวลามีความจำเป็น

ข้อ ๒ ถ้าหากว่านายอำเภอทำการไม่ได้แต่มิได้มอบการให้ผู้ใดไว้จะมีการอันใดเกิดขึ้นในเวลานั้น ปลัดอำเภอซึ่งเป็นตัวหน้าที่ทำการแทนนายอำเภอทุกอย่าง เว้นไว้แต่หน้าที่ซึ่งจำกัดไว้ว่าเป็นหน้าที่เฉพาะแก่ตำแหน่งนายอำเภอ

ต้องยอกการ

ที่แทนกันให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบ

ข้อ ๓ ถ้านายอำเภอได้มอบให้ปลัดอำเภอคนใดเป็นผู้ทำการแทน ต้องยอกเข้าไปให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบทุกครั้ง

หน้าที่กรมการอำเภอ

มาตรา ๔๐ หน้าที่ของกรมการอำเภอซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ ถ้ามิได้จำกัดไว้ว่าเป็นหน้าที่เฉพาะในตำแหน่งนายอำเภอแล้วให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่รวมกันในกรมการอำเภอกล่าวคือนายอำเภอจะต้องรู้เห็นและรับคำชอบทั่วไป แต่จะให้ปลัดอำเภอหรือสมุหบาญชีอำเภอเป็นผู้ช่วยทำหรือทำแทนก็ได้ แลผู้ช่วยนั้นก็ต้องทำแต่ตามอนุมัติของนายอำเภอ

หน้าที่รักษาความเรียบร้อยในท้องที่

มาตรา ๔๑ กรมการอำเภอต้องจะรักษาความเรียบร้อยในท้องที่อำเภอของตนทั่วไป ตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

ต้องคอยสืบสวน

เหตุการแลข้องกันการเสื่อมเสีย

ข้อ ๑ กรมการอำเภอจะต้องคอยสืบสวน ตรวจตราเหตุการต่าง ๆ ในท้องที่ทั่วหัวอำเภอนั้น ถ้ามีเหตุการอันใดเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นทุกข์โทษภัยแก่ราษฎร หรือให้เสื่อมเสียราชการต้องรีบจัดการข้องกัน และระงับความเสื่อมเสียนั้นโดยเต็มกำลัง แลอำนาจที่จะพึงทำได้ ถ้าเหลือกำลังก็ต้องรีบแจ้งต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบโดยเร็ว

ช่วยระงับทุกข์ร้อนของราษฎร

ข้อ ๒ ถ้าราษฎรคนใดมีความทุกข์ร้อนจะมาร้องต่อกรมการอำเภอ โดยเป็นผู้มีหน้าที่รักษาราชการในท้องที่อันนั้น ขออำนาจแผ่นดิน คุ้มครองข้องกันให้พ้นความทุกข์ร้อน กรมการอำเภอจะต้องเอาเป็นธุระช่วยสงเคราะห์ราษฎรโดยชอบธรรมทุกประการ ถ้าเป็นการเหลือกำลังแลอำนาจที่จะทำได้ ก็ให้นำความแจ้งต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบ

หน้าที่จัดการปกครองท้องที่

มาตรา ๔๒ กรมการอำเภอต้องเอาใจใส่ตรวจตราจัดการปกครองท้องที่ให้เรียบร้อยตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ต้องสมาคมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑ กรมการอำเภอจะต้องสมาคมกันเสมอ และหมั่น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ปฤกษาหารือกับกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง ตลอดจังหวัดอำเภอนั้น และหมั่นไต่สวนตักเตือน และชี้แจงให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้าใจรักษาหน้าที่ของตน

ต้องช่วยแก้ไข

ความขัดข้องของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๒ ถ้าหากว่าจะมีการเกี่ยงแย่งขึ้น ในระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือความขัดข้องเกิดขึ้นในหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรมการอำเภอต้องเอาเป็นธุระที่จะระงับความเกี่ยงแย่งและข้อขัดข้องทั้งปวง ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้ทำการตามหน้าที่โดยสดวก

ต้องแก้ไขอย่าให้ราษฎร

ได้ความเดือดร้อนจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๓ ถ้าราษฎรได้ความเดือดร้อนเพราะการบังคับบัญชาของกำนันผู้ใหญ่บ้านประการใด กรมการอำเภอจะต้องเอาเป็นธุระที่จะว่ากล่าวแก้ไขให้เรียบร้อยตลอดไป

ต้องรีบตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน

เวลาตำแหน่งว่าง

ข้อ ๔ ถ้าตำแหน่งกำนันนายตำบลใดหรือว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านใดในจังหวัดอำเภอนั้นว่างลง กรมการอำเภอต้องจัดการตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ ตามฉบับญที่ว่าไว้ในพระราช

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

บัญญัตินี้ภายกำหนด

หน้าที่ตรวจท้องที่

มาตรา ๔๓ กรมการอำเภอต้องหมั่นเที่ยวตรวจการตามตำบลและหมู่บ้านท้องที่ในจังหวัดอำเภอนั้นเนือง ๆ ตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ต้องไปตรวจท้องที่

ตำบลหนึ่งเดือนละครั้ง

ข้อ ๑ กรมการอำเภอจะต้องไปตรวจตราการตามตำบลและหมู่บ้านในจังหวัดอำเภอของตนเนือง ๆ อย่างน้อยที่สุดจะต้องไปตรวจการในตำบล ๑ ไม่ต่ำกว่าเดือนละครั้ง ๑ เว้นไว้แต่อำเภอใดมีตำบลบ้านย่านบ้านคอนซึ่งหนทางไปมาคับการในบางระดูจะเว้นการตรวจเสียบ้างในระดูที่ไปมายากนั้นก็ได้ แต่ถึงดังนี้ก็ว่าเมื่อใดว่างข้าราชการเป็นปรกติอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าหากว่ามีเหตุการอย่างใด เช่นเกิดการโจรผู้ร้ายเป็นต้นเกิดขึ้นในตำบลใดเมื่อใด ซึ่งจำเป็นจะต้องจัดการให้เรียบร้อย กรมการอำเภอจะต้องรีบไปยังตำบลนั้นโดยทันทีไม่ว่าจะไปได้ง่ายหรือยากประการใด

ต้องหมั่นไปตรวจ

ในเวลามีงานการในท้องที่

ข้อ ๒ ถ้าหากว่าการมีงานในท้องที่ใดหรือที่ตามตำบล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

และหมู่บ้านใกล้เคียงยังไม่สำเร็จ หรือยังไม่ควรไว้วางใจว่าจะเรียบร้อยได้ เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอ จะต้องหมั่นไปยังตำบลและหมู่บ้านนั้นแม้ที่สุดควรจะค้างคืนวันอยู่ในที่นั้นก็ต้องค้าง ต้องหมายต่อประโยชน์ของราชการบ้านเมืองเป็นประมาณ

หน้าที่สืบจับโจรผู้ร้าย

มาตรา ๔๔ กรมการอำเภอต้องจัดการสอดแนมสืบจับโจรผู้ร้ายซึ่งซุ่มซ่อนแอบแฝงอยู่ในจังหวัดอำเภอนั้น หรือจะเข้ามาแต่ที่อื่น ตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ต้องหมั่นตักเตือนกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านให้สืบจับโจรผู้ร้าย

ข้อ ๑ กรมการอำเภอจะต้องหมั่นตรวจตราตักเตือนให้กำนันผู้ใหญ่บ้านคอยสืบจับคนพาลและโจรผู้ร้าย เสียนหนามแผ่นดิน อย่าให้ละเลย

ต้องจัดที่พักพลตระเวรจัดการตระเวร

ข้อ ๒ ถ้าท้องที่อำเภอใกล้ข้าหลวงเทศาภิบาลได้จัดพลตระเวรขึ้น กรมการอำเภอจะต้องจัดที่พักพลตระเวรในอำเภอนั้น ตามท้องที่อันสมควร และจัดพลตระเวรแยกย้ายกันเที่ยวสอดแนมสืบจับโจรผู้ร้ายตลอดท้องที่อำเภอนั้นด้วย

ต้องไปไต่สวนยังที่เกิดเหตุโจรผู้ร้าย

ข้อ ๓ ถ้าเกิดเหตุโจรผู้ร้ายปล้นสะดมก็หรือตีชิงหรือฆ่าฟันกันตาย หรือมีคนตายลงโดยเหตุผู้ร้ายสงสัยว่าจะมีผู้อื่น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กระทำให้ตายในที่ใด ในจังหวัดอำเภอนั้นเมื่อใด กรมการอำเภอต้องรีบไปยังท้องที่สืบสวน ผู้รู้เห็นแลติดตามเอาตัวผู้กระทำผิดให้ได้โดยเร็ว ถ้าหากว่าผู้กระทำผิดหลบหนีก็ให้แต่งพลกระเวรหรือกำนันผู้ใหญ่บ้าน ลูกบ้านรีบติดตามเอาตัวโดยแข็งแรง

ต้องรายงานการโจรผู้ร้าย
ต่อผู้ว่าราชการเมือง

ข้อ ๔ ในการสืบจับโจรผู้ร้ายดังว่ามานี้ ถ้าได้ตัวผู้ร้ายก็ดีหรือยังไม่ได้ตัวแต่สืบสวนได้ความประการใด กรมการอำเภอต้องรีบทำรายงาน แลส่งตัวโจรผู้ร้ายแลของกลางที่จับได้แลรายงานไต่สวนไปยังผู้ว่าราชการเมืองโดยเร็ว

หน้าที่คุมขังนักโทษ

มาตรา ๔๕ กรมการอำเภอเป็นพนักงานคุมขังนักโทษแลจำเลยความซึ่งควรคุมขังในระหว่างคดี ตามหน้าที่ในส่วนนี้คือ

คุมขังนักโทษตามคำสั่งศาล
แลนักโทษในระหว่างไต่สวน

ข้อ ๑ นักโทษซึ่งศาลได้ตัดสินให้คุมขังไว้ในตรางอำเภอก็ตาม หรือโจรผู้ร้ายที่จับมาได้ แลยังกำลังไต่สวนก่อนที่จะส่งเข้ามายังศาลากลางก็ตาม หรือผู้ต้องกล่าวหาว่ากระทำผิดในคดีมีโทษหลวง ซึ่งพลกระเวรหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านจับมาส่งก็ตาม ยกเว้นคนอยู่ในระหว่างโทษระหว่างคดี ซึ่งจะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้ มีประกันมิได้ หรือจะหาประกันให้ไม่ได้เหล่านี้ เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคุมขังไว้กว่าจะได้ส่ง หรือได้ปล่อยตัวคนเหล่านั้นไปตามควรแก่พระราชกำหนดกฎหมาย

ห้ามมิให้กรมการอำเภอ
คุมขังไว้ โดยไม่มีหลักฐาน

ข้อ ๒ แต่การที่คุมขังผู้คนดังว่ามานี้ ต้องเข้าใจว่า (๑) จะเอาไว้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรไม่ได้กล่าว คือต้องมีคำตัดสินหรือมีโทษ หรือมีคำสั่งศาล หรือที่จะจับมาได้ในคดีอันใดอันหนึ่ง

(๒) จะเอาไว้ให้ช้าวันไป กว่าที่จำเป็นนั้นไม่ได้กล่าว คือ เมื่อจับตัวคนซึ่งต้องหาในคดีมีโทษหลวงมาได้ ต้องลงมือไต่สวนแต่ภายใน ๔๘ ชั่วโมง ถ้าความจะต้องส่งไปยังศาลใด ต้องรีบส่งไปโดยเร็ว ถ้าคุมขังไว้ถึงกำหนดต้องปล่อยทันที

หน้าที่เรียกตัวคนส่ง

มาตรา ๔๖ กรมการอำเภอเป็นพนักงานที่จะเรียกตัวคนส่งตามโฉนดบัตรหมาย ตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ส่งคนตามหมาย

ข้อ ๑ ถ้ามีโฉนดบัตรหมายมาแต่ศาลหรือที่ว่าการเมืองก็ดี หรือสุดรนารายน์มาแต่ที่อื่นก็ดี จะต้องการตัวผู้คน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ซึ่งมาอยู่ในจังหวัด อำเภอนั้น เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอ จะต้องสั่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้เอาตัวผู้นั้นส่งไปตามคำสั่งในโฉนดบัตรหมาย

ส่งคนตามสูตรนะรายน์

ข้อ ๖ การที่จะเรียกตัวคนส่งไปตามสูตรนรายน์ต่างเมืองนั้น กรมการอำเภอต้องพาตัวคนไปยังศาลที่ใกล้ ให้ผู้พิพากษาไต่สวนให้ถูกต่อตัวคนที่จะส่งนั้นเสียก่อน เมื่อผู้พิพากษามีคำสั่งประการใด ก็ให้กระทำตาม

ส่งตัวจำนำ

ข้อ ๗ ถ้าหากว่าไม่ได้ตัวผู้ที่จะต้องส่งคงได้แต่ตัวจำนำ ต้องส่งตัวจำนำไปยังศาลที่ใกล้เหมือนกัน เพื่อจะให้ผู้พิพากษาพิจารณาดูเสียก่อน ว่าตัวผู้เป็นจำนำนั้น ต้องด้วยบทกฎหมายจะต้องส่งหรือเรียกแต่ประกันทานบนไว้ประการใด ต่อได้คำสั่งของผู้พิพากษาจึงให้ทำตามคำสั่งนั้น

หน้าที่รับอายัติทำชัณสูตรแลตราสิน

มาตรา ๔๗ กรมการอำเภอเป็นพนักงานทำชัณสูตรบาดแผล ทำกฎหมายตราสิน แลรับอายัติตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ทำชัณสูตร

ข้อ ๑ ถ้าผู้ถูกกระทำร้ายจะทำชัณสูตรบาดแผลของคนเพื่อเป็นหลักฐานในการที่จะฟ้องร้องกล่าวโทษ หรือพวกพ้องผู้ตาย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ระ ขอให้ชันสูตรศพ เพื่อจะให้เป็นหลักฐานในเหตุความตายนั้นก็ตาม ทั้งนี้เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะทำชันสูตรตามวิธีที่บังคับไว้ในกฎหมาย ถ้าและการชันสูตรนั้นจะมาทำยังที่ว่าการอำเภอไม่ได้ กรมการอำเภอก็ต้องไปชันสูตรให้ถึงท้องที่

ทำตราสิน

ข้อ ๒ ถ้าผู้ถูกโจรกรรม จะทำกฎหมายตราสินให้เป็นหลักฐานในทางความ ก็เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอ จะต้องทำคำกฎหมายตราสินตามวิธีบังคับไว้ในกฎหมาย

รับอายัติ

ข้อ ๓ ถ้ามีผู้ขออายัติตัวคนหรือสิ่งของ ก็เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรับและทำหนังสืออายัติตามวิธีที่บังคับไว้ในกฎหมาย และการที่รับอายัตินั้น

(๑) ถ้าอายัติตัวคน เมื่อทำหนังสืออายัติแล้ว ให้กรมการอำเภอรีบส่งคนทั้ง ๒ ฝ่าย และหนังสืออายัติไปยังศาล

(๒) ถ้าอายัติสิ่งของ ได้รักษาสิ่งของท้องอายัติไว้ที่ที่ว่าการอำเภอ ถ้าเป็นของไม่พึงเคลื่อนจากที่ และจะเอามารักษาไว้ที่ๆ ว่าการอำเภอไม่ได้ ก็ระยำนั้นซึ่งได้ว่ากล่าวท้องที่ตำบลที่มีของนั้นรักษาไว้ในระหว่างอายัติตามข้อบังคับในกฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาความนั้น

ที่มา: หอสมุดแห่งชาติ และหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

(๓) น่าที่การรังวัดอายัดนี้ ทำได้แต่นายอำเภอ ถ้านายอำเภอเป็นผู้เกี่ยวข้องในการอายัดนั้นเอง ต้องเชิญนายอำเภอที่ใกล้เคียงมาทำ

น่าที่ทำบริคณห์สัญญาและหนังสือสำคัญ

มาตรา ๔๘ กรมการอำเภอเป็นพนักงานทำบริคณห์สัญญาและหนังสือสำคัญต่างๆ ตามน่าที่ในส่วนที่ คือ

บริคณห์กู้หนี้และขายตัว

ข้อ ๑ ถ้าผู้ใดจะกู้หนี้ยืมสิน หรือขายตัวเป็นทาสในจังหวัดอำเภอ และจะทำบริคณห์สัญญากรมธรรมต่อกันเป็นหลักทรัพย์ กรมการอำเภอเป็นพนักงานที่จะทำหนังสือบริคณห์สัญญา และกรมธรรม์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

บริคณห์ซื้อขายและจำนำ

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใดจำนำหรือซื้อขายสิ่งของต่อกัน และจะทำบริคณห์สัญญาเพื่อเป็นหลักทรัพย์ กรมการอำเภอก็เป็นพนักงานที่จะทำหนังสือบริคณห์สัญญา แต่การทำหนังสือซื้อขายและจำนำสิ่งของนี้

(๑) กรมการอำเภอต้องให้ชักสูตรเหนสิ่งของที่จะซื้อขายหรือจำนำกันนั้น โดยเชื่อได้ว่าเป็นการบริสุทธิ์ก่อนจึงให้ทำบริคณห์สัญญาให้

(๒) ถ้าซื้อขายหรือจำนำที่ดินต่อกัน ที่ดินต้องอยู่ในจังหวัดอำเภอนั้น และนายอำเภอต้องให้ไปเทียบเขตร่างรา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

วักซัณสูตร ที่ ให้เป็น การแน่ใจ ว่า เป็น การบริสุทธิ์ก่อน จึง ให้ทำหนังสือ บริคณห์สัญญา ให้

ตั้ว รูป พรรณ สัตว พาหะนะ

ข้อ ๓ ถ้าผู้ใด ซื้อขาย สัตว หะนะ ต่อกัน แล ระต้องทำตั้ว รูปพรรณ ตาม กฎหมาย ถ้าแลในจังหวัด อำเภอนั้น รัฐบาล มิได้ตั้งให้ผู้ใดเป็น เจ้าพนักงาน ทำตั้วรูปพรรณ โดยเฉภาะ ย่อม เป็นหน้าที่ของ กรมการ อำเภอ ที่ระตรวจ ตำหนิ สัตว แลตรวจ หลักฐาน ใน การที่ระซื้อขาย เมื่อเห็น เป็นภาระ บริสุทธิ์แล้ว จึงทำตั้ว รูปพรรณให้ตาม กฎหมาย

หนังสือ เดิน ทาง

ข้อ ๔ ถ้าราษฎร ในจังหวัด อำเภอนั้น ระไป ทำธุระ หรือ ไปค้าขาย ต่างเมือง ต่างอำเภอ แล ระขอ หนังสือเดิน ทาง สำหรับ ตัวไป เป็นสำคัญ ให้กรมการ อำเภอใต่สวน กำนัน หรือผู้ใหญ่ บ้าน ซึ่งราษฎรคนนั้น ทั้งภูมิลำเนา อยู่ในท้องที่ เมื่อเห็น เป็นการสุจริตแล้ว ก็ให้กรมการ อำเภอทำหนังสือเดิน ทางให้

การเกี่ยวด้วย นาย อำเภอ เองต้องให้ผู้อื่น ทำบริคณห์สัญญา

ข้อ ๕ บรรดาหน้าที่ที่ว่ามาในมาตรานี้ เป็นหน้าที่เฉภาะ ตำแหน่ง นาย อำเภอ แต่ถ้านาย อำเภอ เป็นผู้มีประโยชน์ เกี่ยวข้องใน การนั้นเฉภาะตัว ต้องเชิญ นาย อำเภอที่ใกล้ มาทำแทน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หน้าที่ทำตะเบียน

มาตรา ๔๙ กรมการอำเภอต้องทำตะเบียนบาญชีสำหรับการในรัฐบาลในจังหวัดอำเภอนั้น รักษาไว้ในที่ว่าการอำเภอ แลต้องสำรวจแก้ไขเปนครั้งเปนคราว ให้ตะเบียนบาญชีเหล่านั้นถูกต้องตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ทำบาญชีกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑ กรมการอำเภอ ต้องทำบาญชีรายชื่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน แลจำนวนราษฎรในจังหวัดอำเภอนั้น

ทำบาญชีบ้านเรือน แลพาหะนะ

ข้อ ๒ กรมการอำเภอต้องทำบาญชีตำบลหมู่บ้าน แลจำนวนบ้าน จำนวนหลังคาเรือน แลจำนวนสัตว์พาหะนะยานพาหะนะบรรดามีในจังหวัดอำเภอนั้น

ข้อ ๓ กรมการอำเภอต้องทำบาญชียืนบรรดามีในจังหวัดอำเภอนั้น

ทำบาญชีอารามแลที่ทำอากร

ข้อ ๔ กรมการอำเภอต้องทำบาญชีอารามแลเทศีย์สถานทั้งที่ทำการอากรในจังหวัดอำเภอนั้น

ทำบาญชีที่เกิดผลประโยชน์แผ่นดิน

ข้อ ๕ กรมการอำเภอต้องทำบาญชีที่เกิดผลประโยชน์แผ่นดินในภาษีอากรต่างๆ ในจังหวัดอำเภอนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและคลองหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

น่าที่รักษาผลประโยชน์แผ่นดิน

มาตรา ๕๐ กรมการอำเภอเป็นพนักงานจัดการแลเก็บผลประโยชน์แผ่นดินอย่างใดๆ ในจังหวัดอำเภอนั้น ตามน่าที่ในส่วนนี้ คือ

ประกาศพิกัดภาษีอากร

ข้อ ๑ กรมการอำเภอต้องประกาศพิกัดภาษีอากรที่ราษฎรจะต้องเสียในการอย่างใดเท่าใด ให้ราษฎรในจังหวัดอำเภอนั้นทราบทั่วกัน

ประกาศห้ามแลการอนุญาตในภาษีอากร

ข้อ ๒ สิ่งใดซึ่งรัฐบาลได้ห้ามหรือได้อนุญาตแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะในการภาษีอากร เช่นการห้ามที่ขังปลาแลอนุญาตให้ตั้งโรงบ่อนแลโรงจำหน่ายสุราเป็นต้น ในจังหวัดอำเภอใด กรมการอำเภอนั้นต้องประกาศการที่ห้ามหรือที่ได้อนุญาตนั้นแลเป็นพนักงานที่จะคอยตรวจตราวักษาให้เป็นไปแต่ตามบังคับแลข้ออนุญาตของรัฐบาล

เก็บภาษีบางอย่าง

ข้อ ๓ กรมการอำเภอเป็นพนักงานเก็บภาษีอากรบางอย่าง ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลแลผู้ว่าราชการเมืองจะได้รับคำสั่งกระ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทรวงพระคลังให้จัดการเก็บ และจะได้มีคำสั่งทั้งข้อบังคับสำหรับการเก็บภาษีอากรนั้นๆ โดยเฉภาะ

น่าที่ประกาศข้อราชการ

มาตรา ๕๑ ถ้าผู้ว่าราชการเมือง มีคำสั่งให้ประกาศกิจราชการอย่างใด แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน รายฎรเปนน่าที่ของกรมการอำเภอ จะต้องรับคำสั่งไปประกาศในจังหวัดอำเภอนั้น ในการประกาศนี้ ถ้าเปนข้อราชการที่ไม่ยืดยาว กรมการอำเภอจะมีหมายไปยังกำนันนายตำบล ให้บ่าวร้องแก่ผู้ใหญ่บ้าน แลรายฎรทุกตำบลก็ได้ ถ้าเปนข้อราชการยืดยาวหรือเปนการอยาก ให้กรมการอำเภอเรียกกำนันเข้ามายังที่ว่าการอำเภอแล้ว ชี้แจงข้อราชการนั้นให้กำนันเข้าใจชัดเจนก่อน ที่จะได้ไปบ่าวร้องแก่ผู้ใหญ่บ้านแลรายฎร

น่าที่เพิ่มเติม

มาตรา ๕๒ น่าที่กรมการอำเภอที่ว่าไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จัดว่าเปนน่าที่ประจำในตำแหน่งกรมการอำเภอ ยังน่าที่ซึ่งจะเพิ่มเติมขึ้นตามการและสมัย หรือน่าที่ตามที่จะมีราชการบังเกิดขึ้น ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการเมืองจะได้ตั้งเปนข้อบังคับ หรือมีหมายสั่งไปยังกรมการอำเภอหรือเฉภาะแก่ตำแหน่งใดๆ ในกรมการอำเภอให้ทำประการใด ก็ย่อมเปนน่าที่ซึ่งกรมการอำเภอจะต้องกระทำทุกประการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หน้าที่ช่วยการอำเภออื่น

มาตรา ๔๓ กรมการอำเภอจะต้องเอาเป็นธุระช่วยราชการซึ่งเกิดขึ้นในท้องที่อำเภออื่น ซึ่งอยู่ในเขตรเมืองเดียวกันก็ดี หรือต่างเมืองกันก็ดี ตามสมควรแก่ราชการตามหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

ช่วยจับโจรผู้ร้าย

ข้อ ๑ ถ้าโจรผู้ร้ายกระทำโจรกรรมในท้องที่อำเภออื่นแล้วหลบหนีมา กรมการอำเภอต้นเหตุจะแจ้งความให้ทราบ หรือไม่ได้แจ้งความให้ทราบก็ตาม ถ้ากรมการอำเภอปลายเหตุรู้ความ ต้องช่วยจับกุมโดยเต็มกำลัง

ช่วยระงับเหตุร้าย

ข้อ ๒ ถ้าเกิดเหตุร้ายขึ้นในท้องที่อำเภออื่น และกำลังกรมการอำเภอต้นเหตุจะไม่พอระงับปราบปรามเหตุร้ายนั้น กรมการอำเภอที่อยู่ใกล้เคียง เมื่อได้ทราบความต้องรีบไปช่วยด้วยกำลังที่มีอยู่ในอำเภอนั้น

ยอกเหตุการ

ข้อ ๓ ถ้ากรมการอำเภอทราบเหตุอันใด ซึ่งอาจจะเกิดเป็นการร้ายในท้องที่อำเภออื่น ต้องรีบแจ้งความให้กรมการอำเภอนั้นทราบโดยเร็ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

จับ ผู้ ร้าย ข้าม แขวง

ข้อ ๔ เมื่อ กรมการ อำเภอได้ ติดตาม โจร ผู้ ร้าย ถ้า โจร ผู้ ร้าย หนี ข้าม ไปเข้า จังหวัด อำเภอ อื่น ก็ให้ สั่ง ติดตาม จับ เข้าไป ได้ ใน จังหวัด อำเภอ อื่น ต่อเมื่อ จับได้ โจร ผู้ร้าย แล้ว จึงให้ พาตัว โจร ผู้ ร้าย ไป แจ้ง ต่อ กรมการ อำเภอ นั้น เป็น คำนับ เพื่อ ที่ กรมการ อำเภอ ปลาย เหตุ จะ ได้ สั่ง ตัว โจร ผู้ ร้าย ไป ยัง อำเภอ ต้น เหตุ

ปฤกษา การ ที่ เกี่ยว ข้อง กัน

ข้อ ๕ ถ้า มีเหตุ เกิดขึ้น คาบเกี่ยว ท้องที่ หลาย อำเภอ ให้ กรมการ อำเภอ ทั้ง นน ปฤกษา หารือ ช่วย กัน จัด การ ให้ เรียบ ร้อย ต่อ ไม่เป็น การ ตกลง กัน ได้ จึง ให้ ขอคำ สั่งผู้ว่า ราชการเมือง

น่า ที่ ทำ รายงาน

มาตรา ๕๔ กรมการ อำเภอต้อง ทำ รายงาน ยื่น ต่อ ผู้ ว่า ราช การ เมือง เนือง ๆ ตาม น่า ที่ ใน ส่วน นี้ คือ

รายงาน ประจำ เดือน

ข้อ ๑ ต้อง ทำ รายงาน ประจำ เดือน แจ้ง เหตุ การ ที่ มี และ ราชการ ที่ ได้ จัด ได้ ทำ ใน เดือน ๑ นั้น ยื่น ต่อ ผู้ ว่า ราชการ เมือง เดือน ละ ครั้ง ๑

รายงานทร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๒ ถ้ามี เหตุ การ เกิด ขึ้น ผิด ปรกติ เช่น เกิด โจร ผู้ ร้าย

หรือการที่ไต่สวนตะพึงมีโทษหลวงเป็นต้น และการงานที่มีขึ้นเป็นครั้งเป็นคราว กรมการอำเภอต้องรีบทำรายงานการนั้นๆ ยื่นต่อผู้ว่าราชการเมืองโดยอย่างเร็วที่สุดที่จะกระทำได้

อำนาจกรมการอำเภอ

มาตรา ๕๕ กรมการอำเภอมีอำนาจดังนี้ คือ

อำนาจเหนือกำนันผู้ใหญ่บ้านและราษฎร

ข้อ ๑ บรรดาอำนาจที่กำนันมีเหนือราษฎรประการใด กรมการอำเภอก็มีอำนาจเช่นนั้น เหนือกำนันผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในจังหวัดอำเภอนั้นทั่วไป

หมายเอากำนันผู้ใหญ่บ้านออกจากตำแหน่งชั่วคราวหนึ่งได้

ข้อ ๒ ถ้ากำนันผู้ใหญ่คนใดมีความผิด กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะหมายเอาตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านคนนั้นออกจากหน้าที่และอำนาจบรรดามีตามพระราชบัญญัตินี้ และจะให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคนใดทำการแทนกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่หมายเอาออกเสียนั้นไปพลางก็ได้ แต่กรมการอำเภอต้องแจ้งการทั้งนี้ต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบภายใน ๗ วัน แต่ได้ออกหมายไปต่อผู้ว่าราชการเมืองไม่มีคำสั่งในเรื่องนั้นประการใด คือจะให้เลือกกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนใหม่ก็ดี หรือจะให้คนเดิมคงเป็นต่อไปก็ดี จึงให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

การเปนยุติเด็ดขาดตามคำสั่งของผู้ว่าราชการเมือง และอำนาจที่ว่ามาในข้อนี้ ให้มีแต่เฉภาะตำบลหนึ่งนายอำเภอ

เปรียบเทียบความแพ่ง

ข้อ ๓ ความแพ่งกำหนดทรัพย์ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท ซึ่งเกิดขึ้นในจังหวัดอำเภอนั้นก็ดี หรือจำเลยอยู่ในอำเภอนั้นก็ดี ถ้าโจทย์มาร้องต่อกรมการอำเภอๆ มีอำนาจที่จะหมายเรียกจำเลย และพยานมาพิจารณาและเปรียบเทียบให้เปนที่แล้วต่อกันโดยประองคองไกร ตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ถ้าทั้ง ๒ ฝ่ายยินยอมตามคำเปรียบเทียบแล้ว ความเรื่องนั้นเปนสำเร็จเด็ดขาด ฝ่ายใดจะไปรื้อร้องอีกไม่ได้ ถ้าฝ่ายใดได้ยินยอมตามคำเปรียบเทียบแล้ว มิกระทำตามที่ยอมกรมการอำเภอมีอำนาจที่จะเอาตัวผู้นั้นไปส่งศาล และของให้ศาลบังคับตามยอมทุกประการ ต่อคู่ความทั้ง ๒ ฝ่าย หรือแต่ฝ่ายใดไม่ยินยอมตามคำเปรียบเทียบ จึงให้กรมการอำเภอยกเลิกคดีเรื่องนั้น ให้ไปร้องฟ้องกันยังโรงศาลตามกระบิลเมือง

ใต่สวนคดีมีโทษหลวง

ข้อ ๔ ผู้ใดต้องหาว่าเปนโจรผู้ร้าย หรือเปนผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหลวง ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือพลตระเวรและผู้หนึ่งผู้ใดจับมาส่งกองกรมการอำเภอ หรือว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กรมการอำเภอ สั่งให้จับในเวลาสืบสวนการโจรผู้ร้าย ก็ดี กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะยังคับเรียกพยาน และยังคับให้โจทย แลพยานสาบาล เบิกความเอาหลักฐานในคะดีเรื่องนั้น ถ้ากรมการอำเภอเหนมีมลฑิณชั่วพิรุธในผู้ต้องหา ก็ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังผู้ว่าราชการเมือง พร้อมด้วยถ้อยคำสำนวนที่ได้ไต่สวนนั้น ถ้ากรมการอำเภอเหนว่า ผู้ต้องหาปราศจากมลทิณในความที่กล่าวหานั้น ก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาเสียได้ แต่ต้องส่งถ้อยคำสำนวนในการที่ได้ไต่สวน และคำชี้แจงเนื้อเหนเปนเหตุ ซึ่งได้สั่งให้ปล่อยนั้นไป ให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบด้วยเหมือนกัน

แต่อำนาจที่ว่ามาในข้อนี้ ให้มีแต่เฉภาะตำแหน่งนายอำเภอ

กรมการอำเภอต้องกระทำสัตย์
เมื่อแรกรับตำแหน่งต้องถือน้ำ
แลจัดการที่กำนันผู้ใหญ่บ้านถือน้ำ

มาตรา ๕๖ เมื่อผู้ใดๆ รับตำแหน่งเปนกรมการอำเภอ ต้องกระทำสัตย์สาบานต่อหน้าผู้ว่าราชการเมือง แสดงความภักดีที่จะรับราชการตามตำแหน่ง โดยความซื่อสัตย์สุจริตเปนเบื้องต้น และเมื่อถึงกำหนดพระราชพิธีศรีสัจจะปานะกาล กรมการอำเภอต้องไปพร้อมกันกับกรมการเมือง กระทำสัตย์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ถือน้ำพระพิพัฒนสัตยา ตามประเพณีที่เป็นข้าทูลละอองธุลีพระบาท เสมอไปทุก ๆ คราว อนึ่งเมื่อถึงกำหนดพระราชพิธีศรีสัจปานะกาล ให้กรมการอำเภอยอกกำนันให้พร้อมกันเข้าไปถือน้ำพระพิพัฒนสัตยาที่เมืองทุกคน แต่ผู้ใหญ่บ้านนั้นให้แบ่งเป็นสองพวก ให้เข้าไปถือน้ำทรงพวกหนึ่ง สารทพวกหนึ่ง คงให้ได้ถือน้ำพระพิพัฒนสัตยาคนหนึ่ง ปีละครั้งเป็นกำหนด ถ้ากำนันและผู้ใหญ่บ้านคนใด จะเข้าไปถือน้ำพระพิพัฒนสัตยาไม่ได้ ด้วยความจำเป็นอย่างใด ให้กรมการอำเภอรับน้ำพระพิพัฒนสัตยามาให้ถือและกระทำสัตย์ตามอำเภอ แต่การที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะถือน้ำกระทำสัตย์นี้ ถ้าเป็นคนนับถือสาสนาใด ให้ถือน้ำกระทำสัตย์ตามลัทธิในสาสนานั้น

ประกาศมาณวันที่ ๒๐ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๑๑๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศชอบใจข้าราชการ

มีพระราชเสาวนีย์ตำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศแจ้งความแก่บรรดาข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือนให้ทราบทั่วกันว่า สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ในการที่รับพระราชโทรเลขในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสมาให้เมืองยินดี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ดังนี้ว่า ให้ทรงรับพระราชหัตถเลขา ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ กราบบังคมทูลรายงานราชการในกรุงเทพฯ แล้วทรงยินดี และเป็นที่พอพระราชหฤทัย ที่ข้าราชการทั้งปวง ได้รับราชการตามหน้าที่ และได้ช่วยกันสนองพระเดชพระคุณ ในสมเด็จพระบรมราชินีนารถ ในราชการทั้งปวงนั้นโดยความอุสาหะ สามารถเต็มกำลังอย่างยิ่งทั้งนี้ทรงขอใจแก่บรรดาข้าราชการทุกคนทั่วไป

(เซ็นพระนาม) ประวิตรวัฒโนดม

ราชเลขานุการ

รับพระราชเสาวนี์

ประกาศ

ว่าด้วยเรียกค่าธรรมเนียมความฎีกา

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ด้วยพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนศักดิ์เสนาบดี กระทรวงยุติธรรม รับพระราชเสาวนี์ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า

เมื่อกระทรวงยุติธรรม จะได้ประกาศลงวันที่ ๒๕ มีนาคม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ ในข้อ ๗ ว่าด้วยวิธีเก็บค่าธรรมเนียมความนั้น ค่าธรรมเนียมความฎีกา ให้เรียก ๑๐๐ ละ ๖ ตามรูปความยังเป็นการแรงอยู่ แลในเวลาสมัยนี้ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ลดหย่อนผ่อนให้เรียกค่าธรรมเนียมความน้อยลง ตามซึ่งมีประกาศอยู่ในพระราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง ปีรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

เพราะเหตุฉนี้ ให้ยกเลิกเรียกค่าธรรมเนียมความฎีกาตามอัตราเดิม กำหนดให้เรียก ๑๐๐ ละ ๖ นั้นเสีย ตั้งแต่นี้ต่อไปคงให้เรียกค่าธรรมเนียมความฎีกา ๑๐๐ ละ ๒ ถึงตามจำนวนทุนทรัพย์ในรูปความตามมากแลน้อย แลส่วนทุนทรัพย์ต่ำกว่าร้อย ให้คงเรียกเป็นร้อย เป็นอัตราค่าธรรมเนียมความฎีกาสืบต่อไป

ประกาศมาณวันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๔๒๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศลักษณปกครองท้องที่ สำหรับหัวเมืองมณฑลกรุงเทพ ฯ

มีพระราชเสาวนีย์ ในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่าง พระองค์โปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า

ลักษณปกครองครองท้องที่ แบบแผนที่จักอำเภอกำนัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รักษาการตามท้องที่ทั้งปวงนั้น ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ มีข้อความแจ้งอยู่ในพระราชบัญญัตินั้นแล้ว ทรงพระราชดำริห์เหนว่า เขตรแขวงกรุงเทพพระมหานคร ส่วนอำเภอชั้นนอก และหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพพระมหานคร ควรจัดการปกครองท้องที่เปนแบบแผนอย่างเดียวกันกับหัวเมืองทุกมณฑลเทศาภิบาล

เพราะฉนั้นให้ใช้พระราชบัญญัติลักษณปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ในเขตรแขวงกรุงเทพพระมหานคร ส่วนอำเภอชั้นนอก และหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพพระมหานครนั้นด้วย ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลมีน่าที่รักษาการในพระราชบัญญัตินี้ ตามซึ่งกำหนดไว้ในน่าที่ของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยนั้นทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๑๑ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เปนวันที่ ๑๐๔๑ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ตั้งศาลมณฑลกรุงเก่า รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มีพระราชเสาวนีในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ค่ารัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ในที่ประชุมสั่งว่า ด้วยข้าหลวงพิเศษจัดศาลยุติธรรมตามหัวเมืองกราบบังคมทูลว่า การศาลยุติธรรมในมณฑลกรุงเก่า ข้าหลวงพิเศษได้จัดการมาโดยลำดับจนบัดนี้เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า สมควรจะตั้งศาลมณฑลกรุงเก่าขึ้นได้ตามพระธรรมนูญศาลหัวเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระราชานุญาตให้ตั้งศาลมณฑลกรุงเก่าขึ้น ที่พระราชวังจันทรเกษมเมืองกรุงเก่า และให้ศาลมณฑลกรุงเก่านี้ มีอำนาจเต็มตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองทุกประการ

แก่การที่คู่ความจะอุธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระธรรมนูญศาลหัวเมืองนั้น ในส่วนศาลมณฑลกรุงเก่านี้ เพราะเหตุที่ข้าหลวงพิเศษยังกำลังจัดการอยู่ในหัวเมืองมณฑลนั้น และเพราะเหตุศาลมณฑลพึ่งแรกตั้งใหม่ อยู่ในความตรวจตราของข้าหลวงพิเศษ ถ้าคู่ความจะอุธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลกรุงเก่า ให้อุธรณ์ต่อข้าหลวงพิเศษแทนศาลอุธรณ์ในสนามสถิตย์ยุติธรรมในกรุงเทพฯ ไปกว่าจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศแก้ไขต่อไปประการใด

ประกาศมาณวันที่ ๑๐ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๔๓๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมพิกัดภาษีภายใน
รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มี พระบรมราชเสาวนี ใน สมเด็จพระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรี พระบรมราชาชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่าง พระองค์ ในพระบาทสมเด็จ พระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตำรัสเหนือเกล้าสั่งว่า ให้ตรา พระราชบัญญัติพิกัดภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ไว้ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ เป็นวันที่ ๘๘๗๗ ในรัชกาลปัตยุบันนี้นั้น ภาษีขี้ผึ้ง ซึ่งมีความในมาตรา ๕๔ ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤๅจะส่วงด่านตั้งเก็บภาษี เป็นพิกัดตามราคาร้อยละเจ็ด และภาษีไหมซึ่งมีความในมาตรา ๗๑ ว่า ไหมจีนเช็ดซึ่งยังมิได้ฟอก ไหมเขมร ไหมญวน และไหมลาว ให้เรียกภาษีจากเจ้าของผู้ขาย ฤๅพาส่วงด่านภาษีเป็นพิกัดตามราคาร้อยละสาม นั้น พิกัดเก็บภาษีสองอย่างนี้ ยังคลาดเคลื่อนอยู่กับพิกัดที่ยังตราเดิม ทั้งแต่นี้สืบไปให้แก้พิกัดเก็บภาษีขี้ผึ้ง มาตรา ๕๔ ซึ่งมีคำว่า ให้เก็บภาษีเป็นราคาร้อยละเจ็ดนั้น เสีย ฤๅเป็นให้เก็บภาษีขี้ผึ้ง สิบห้าชักหนึ่งตามราคาเหมือนดังที่ตามมาตรา ๗๑ ซึ่ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.toj.go.th/

มีคำว่า ให้เก็บภาษีตามราคาร้อยละเท่านั้นเสีย คงเป็นให้เก็บภาษีไหมต่างๆ แต่สิบสองชักหนึ่ง

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพิกัดภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ตราไว้แต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๔๓๙ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศแก้พระธรรมนูญศาลหัวเมือง

มีพระราชเสาวนีสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ในที่ประชุมสั่งว่า ในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ในมาตรา ๗ ซึ่งกล่าวด้วยศาลเมืองมีความว่า "ศาลเมืองต้องมีผู้พิพากษาคณะ ๑ คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเมือง กับผู้พิพากษาอื่นรวมกันไม่ต่ำกว่า ๓ นาย จึงเป็นคณะ แลพิจารณาพิพากษาคดีได้เต็มอำนาจศาลเมือง" ดังนี้ แลในมาตรา ๑๖ มีความว่า "ศาลแขวงมีอำนาจที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีเพียงเท่าอำนาจในตำแหน่งของผู้พิพากษา ดังนี้ แลในมาตรา ๑๗ ข้อ ๒ ว่าด้วยอำนาจศาลเมืองนั้น ที่จะพิพากษาอาญาจำยังหาได้มีกำหนดไม่ บัดนี้ได้ทรงพิเคราะห์ตามรายงานแลเนื้อเหตุของข้าหลวงพิเศษจัดศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ทรงพระราชดำริห์เห็น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เล่ม ๖ ลักษณพระธรรมนูญศาลหัวเมือง น่า ๒๑๙๓

สมควร จะแก้ไขความในพระธรรมนูญศาลหัวเมืองทั้ง ๒ มาตราที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้แก้ไขความในมาตรา ๗ เป็นดังนี้ว่า

"มาตรา ๗ ศาลมณฑลต้องมีผู้พิพากษาประจำตำแหน่งคณะ ๑ คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล กับผู้พิพากษาอื่นรวมกันทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า ๓ นาย จึงจะเป็นองค์คณะที่จะพิจารณาและพิพากษาคดีได้เต็มอำนาจศาล ศาลเมืองนั้นต้องมีผู้พิพากษานั่งพร้อมกันไม่น้อยกว่า ๒ นาย จึงจะพิพากษาคดีได้เต็มอำนาจศาล แต่ศาลแขวงนั้นมีตำแหน่งผู้พิพากษาแต่ศาลละนาย" ดังนี้ และความในมาตรา ๑๖ นั้น ให้แก้เป็นดังนี้ว่า "มาตรา ๑๖ ศาลแขวงนั้นต่างกันเป็น ๒ ชั้น คือ ศาลแขวงชั้นที่ ๑ ให้มีอำนาจที่จะพิพากษาคดีได้ดังนี้ คือ

สถานที่ ๑ คดีที่กำหนดทรัพย์ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท

สถานที่ ๒ คดีที่กำหนดอาญาจำไม่เกิน ๓ ปี ศาลแขวงชั้นที่ ๒ ให้มีอำนาจที่จะพิพากษาคดีเพียงเท่าอำนาจในตำแหน่งของผู้พิพากษานั้น ดังนี้ และความในมาตรา ๑๗ ข้อ ๒ ประการ ๒ นั้น ให้แก้เป็นดังนี้ว่า ประการ ๒ ความมีโทษหลวง โดยกำหนดโทษเหล่านี้ คือ

สถาน ๑ จำไม่เกิน ๑๐ ปี

สถาน ๒ เฆี่ยน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สถาน ๓ ปรับไหมไม่เกิน ๔๐๐๐ บาท" ดังนี้

ประกาศมา ณวันที่ ๒๑ เดือนมิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เปน วันที่ ๑๐๔๔๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศตั้งข้าหลวงพิเศษ

จัดการศาลยุติธรรมมณฑลปราจิณบุรี

มีพระเสาวนี่ ในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ตำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ในที่ประชุมสั่งว่า เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศและพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว ข้าหลวงพิเศษได้จัดการศาลยุติธรรมหัวเมือง ในมณฑลกรุงเก่ามาโดยลำดับ ยังมิทรงพระราชดำริห์เหนว่า ควรจะลงมือจัดศาลยุติธรรม ในมณฑลปราจิณบุรีได้อีกมณฑล ๑ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้พระยาประชาชีพบริบาล กับมิสเตอร์เกิดแปตริก ข้าหลวงพิเศษประจำการ ๒ นาย ออกไปจัดการศาลยุติธรรมมณฑลปราจิณบุรี พร้อมด้วย ระยาวิเชียรคีรี ข้าหลวงเทศาภิบาล ซึ่งแบ่งข้าหลวงพิเศษมาประจำแห่งนาย ๑ แล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://thaicourtmuseum.coj.go.th/

พระพรหมสุรินทร์ ข้าหลวงว่าราชการเมืองชลบุรี ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้รับพระราชทานพระราชานุญาตเลือกแลตั้งเป็นข้าหลวงพิเศษนาย ๑ ตามพระราชบัญญัติจัดการศาลยุติธรรม ในมณฑลปราจิณบุรีนี้ต่อไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๙ เดือน มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๔๔๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

จัดการป้องกันกาฬโรคเพิ่มเติม

มีพระราชเสาวนีย์ ในสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ดำรัสเหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน

ด้วยทรงพระราชดำริห์ว่า ไข้กาฬโรคอันเป็นโรคติดต่อกันได้ในหมู่ชน ซึ่งได้เกิดขึ้นในเมืองชัวเถา ติดต่อแลเลยลาม ซึ่งบัดนี้ก็แพร่หลายขยายไปถึงเมืองอ้ายมุ่ย (หรือเอหมึง) จึงมีพระราชประสงค์ที่จะจัดการป้องกันเพิ่มเติมขึ้นอีก เพื่อจะเกี่ยวกันมิให้โรคเช่นนี้แพร่หลายลามมาถึง พระราชอาณาจักรนี้ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หมวดหนึ่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันในที่นี้ว่า ในเวลาซึ่งความในประกาศนี้ยังไม่ยกเลิกถอนทรายใด (ให้เป็นไปตามข้อต่อไปนี้)

ข้อ ๑ จีนผู้อพยบคนหนึ่งคนใด มาในเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบลำหนึ่งลำใด เมื่อมาตามทาง และเรือลำนั้นได้แวะขึ้นที่เมืองอ้ายมุ่ย หรือที่เมืองซัวเถาแล้ว จะขึ้นบนบกในพระราชอาณาจักรนี้ไม่ได้ ด้วยเป็นการผิดต่อกฎหมาย

ข้อ ๒ นายเรือของเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบลำหนึ่งลำใด ที่ได้ออกจาก หรือได้แวะขึ้นที่เมืองอ้ายมุ่ย หรือที่เมืองซัวเถา จะส่งจีนผู้อพยบคนหนึ่งคนใด ณที่แห่งหนึ่งแห่งใดในพระราชอาณาจักรนี้ไม่ได้ ด้วยเป็นการผิดต่อกฎหมาย

ข้อ ๓ เจ้าของเรือ หรือผู้ทำการแทนเจ้าของเรือ หรือผู้รับอุระที่ส่งเรือมา และนายเรือลำหนึ่งลำใด ซึ่งได้ออกจากหรือได้แวะขึ้นที่เมืองอ้ายมุ่ย หรือเมืองซัวเถา จะมาถึงท่าเรือ หรือสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดในพระราชอาณาจักรนี้แล้ว เมื่อได้รับจดหมายจากเจ้าท่า หรือจากเจ้าพนักงานในท้องที่สำหรับให้ทำการนั้นแล้ว ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นายเรือต้องจัดการตามกฎหมาย ให้เรือลำนั้นออกไปเสียจากน่านน้ำสยาม ห้องอย่าให้จีนผู้อพยบคนหนึ่งคนใด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ออกจากเรือนนั้นด้วย

ข้อ ๔ เรือลำหนึ่งลำใดที่ออกจากเมืองฮ่องกง หรือออกจากท่าหนึ่งท่าใดของประเทศจีน ซึ่งข้อความในประกาศนี้ที่กล่าวแล้วแต่ข้างต้นนั้น ไม่เกี่ยวถึงต้องทอดสมอที่เกาะไผ่ แลรออยู่ที่นั้น จนถึงเวลาที่เจ้าพนักงานแพทย์จะได้ขึ้นไปตรวจยนเรือนั้นแล้ว และได้ให้หนังสืออนุญาตให้ไปเมืองสมุทปราการแล้วเรือนั้นจะต้องทอดสมออยู่ในที่นั้นอีก กว่าเจ้าพนักงานแพทย์จะได้ขึ้นไปตรวจยนเรือนั้นแล้ว และให้หนังสืออนุญาตแล่นขึ้นมายังกรุงเทพฯ

ข้อ ๕ จีนผู้อพยบคนหนึ่งคนใดขึ้นจากเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบผิดจากประกาศนี้ ในความข้อ ๑ เมื่อพิจารณาได้ความจริงต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๘๐ บาท หรือจำขังไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือต้องรับโทษทั้งปรับและจำขังทั้งสองสถาน

ข้อ ๖ นายเรือสำหรับรับส่งจีนอพยบลำหนึ่งลำใดยอมให้จีนอพยบคนหนึ่งคนใดขึ้นจากเรือนั้น และผู้หนึ่งผู้ใดได้ช่วยหรืออุดหนุนแก่จีนผู้อพยบคนหนึ่งคนใดให้ขึ้นจากเรือสำหรับรับส่งบรรทุกจีนผู้อพยบผิดต่อประกาศข้อ ๑ ข้อ ๒ หรือข้อ ๓ ก็ดี พิจารณาเป็นสัตย์ต้องระวางโทษปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๑๖๐ บาท นับเรียงตัวผู้อพยบทุก ๆ คนที่ได้ขึ้นจากเรือนั้น โดย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ได้ยอมให้ช่วย หรือได้อุดหนุนดังนี้ หรือให้จำขังไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือต้องรับโทษทั้งปรับและจำขังทั้ง ๒ สถาน

และเจ้าของเรือ ผู้ทำการแทนเจ้าของเรือ ผู้รับขุระส่งเรือมาคนหนึ่งคนใด หรือนายเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบนั้น เมื่อได้รับจดหมายตามซึ่งได้กล่าวแล้วในข้อ ๓ ล่วงแล้วไป ๒๔ ชั่วโมง ยังขืนให้เรือนั้นจอดอยู่ในน่านน้ำสยามต่อไป เมื่อพิจารณาได้ความจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๔๐๐ บาท ทุกวันหรือทุกส่วนแห่งวัน ในระหว่างเวลาที่เรือนั้นยังทอดอยู่ในน่านน้ำสยามเป็นการผิดข้อ ๓ ในประกาศนี้ หรือต้องจำขังไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือต้องรับโทษทั้ง ๒ สถานนี้

ข้อ ๗ คนหนึ่งคนใดนอกจากเจ้าพนักงานแพทย์ หรือเจ้าท่า หรือผู้ว่าราชการเมือง หรือกรมการและพนักงานรองของเจ้าพนักงานที่กล่าวแล้วนั้นใครจะไปมา หรือพยายามที่จะไปมาถึงกันกับด้วยเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบซึ่งต้องห้ามตามข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ ในประกาศนี้แล้ว เมื่อพิจารณาได้ความจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑๖๐๐ บาท หรือต้องจำขังไม่เกินกว่า ๖ เดือน หรือต้องรับโทษทั้ง ๒ สถานนั้น

ข้อ ๘ คนหนึ่งคนใดไม่ได้เป็นพนักงานแพทย์ หรือเป็นเจ้าพนักงานในการรับขุระแห่งสถานที่เรือจอดพักณเกาะไผ่นั้น เมื่อก่อนเวลาที่เจ้าพนักงานแพทย์ให้ไปตรวจเรือที่มาทอดอยู่นั้น ด้วยเหตุ ออกแล่น

หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
https://museum.coj.go.th/

ไปยังกรุงเทพฯ จะไปมาหรือพยายามที่จะไปมาจากเรือที่ต้องยังกักตามข้อ ๔ ในประกาศนี้ ถึงกันกับที่ฝั่ง หรือไปจากที่ฝั่งถึงเรือนั้นก็ดี หรือจากเรือนั้นถึงเรืออื่นก็ดี เมื่อพิจารณาได้ความจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๔๐๐ บาท หรือจำขังมีกำหนดจนถึง ๓ เดือน หรือต้องปรับโทษทั้ง ๒ สถานนน

ถ้าคนนั้นเปนนายเรือ หรือเปนเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม เมื่อพิจารณาได้ความจริงแล้ว ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๙๐๐ บาท หรือจำขังมีกำหนดจนถึง ๖ เดือน หรือต้องรับโทษทั้ง ๒ สถานนั้น

หมวดสอง

คำที่กล่าวว่าจีนผู้อพยบ ดังได้ใช้ในประกาศนี้ ต้องถือเอาเนื้อความว่า จีนที่ได้มาสู่พระราชอาณาจักรนี้จากประเทศจีนในเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบลำหนึ่งลำใดๆ ที่ไม่ใช่เปนคนโดยสานมาในห้องชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๒ และคำที่กล่าวว่าเรือสำหรับรับส่งจีนผู้อพยบนั้น ต้องถือเอาเนื้อความว่า เรือที่บรรทุกจีนผู้อพยบมาในพระราชอาณาจักรนี้ มีจำนวนมากกว่า ๒๐ คนขึ้นไป

คำที่ว่าเรือนั้น ต้องรวมเรือทุกชนิด ได้ใช้ไปมาในท้องทะเล และคำที่ว่านายเรือนั้น ต้องรวมคนที่รับธุระดูแลรักษาเรือนั้น

หมวดสาม

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๖ เดือน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
https://museum.coj.go.th/

เมษายนแลวันที่ ๑ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖
ประกาศมาณวันที่ ๖ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖
เปนวันที่ ๑๐๔๖๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศตั้งศาลเมืองเมืองสระบุรี

มีพระราชเสาวนีในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ทรงพระราชดำริห์เหนว่า ที่เมืองสระบุรี ควรจะจัดการตั้งศาลเมืองขึ้นตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองได้ จึงได้มีพระราชเสาวนีโปรดเกล้า ฯ ให้ตั้งศาลเมืองขึ้นที่เมืองสระบุรี แลให้มีอำนาจตลอดเขตรเมืองสระบุรี แลเมืองขึ้นเต็มตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองทุกประการ แลศาลเมืองสระบุรีนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้นายเอม เนติบัณฑิตย์กับหลวงอินทราญาเปนผู้พิพากษาต่อไป

ประกาศมาวันที่ ๖ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖
เปนวันที่ ๑๐๔๖๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกำหนด
แก้ความในพระราชบัญญัติ
กรมกระสาปน์สิทธิการ

มีพระราชเสาวนีในสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
https://museum.coj.go.th/

พระบรมราชินีนาถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ กำรัสเหนือเกล้าฯสั่งว่า พระราชบัญญัติกรมกระสาปน์สิทธิการ อันได้ตราไว้ เมื่อณวันที่ ๙ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๒ ในมาตรา ๘ แห่งมวดที่ ๒ อันได้บังคับไว้ให้เรียกค่าเผาเงิน แต่ผู้นำเงินมาขอแลก แลนำเงินมาส่งนั้น แต่นี้ต่อไปภายน่าอย่าให้เรียกค่าธรรมเนียมเผา แต่เงินที่ผู้นำมาขอแลก ให้คงเรียกค่าธรรมเนียมเผาตามพระราชบัญญัติ แต่จำเภาะเงินที่ผู้นำมาส่งเท่านั้น

พระราชกำหนดให้ไว้ ณวันที่ ๒๙ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖ เปนวันที่ ๑๐๔๘๘ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศกระทรวงนครบาล
เรื่องกำหนดผูกปี้จีน
จำนวนปีรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ขอประกาศแก่บรรดาจีนทั้งหลาย ซึ่งเข้ามาตั้งทำมาหากิน ณพระบรมโพธิสมภาร อยู่ในจังหวัดมณฑลกรุงเทพพระมหานคร ให้ในรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖ นี้ ถึงกำหนดจูกปี้ จีนบรรดาซึ่งไม่มีทเบียฟหมายหมู่ขึ้นกรมพระสุรัสวดี อันได้มีธรรมเนียมประเพณี สามปีผูกปี้ครั้งหนึ่ง

พพธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เฉลี่ยเก็บเงินมาจ่ายราชการ บำรุงรักษาพระราชอาณาจักร
สยาม เพื่อความศุขสำราญของอาณาประชากรไพร่ฟ้าข้า
แผ่นดินได้ประกอบการทำมาหากินค้าขายเป็นศุกสืบไปนั้น

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระ
ทรวงพระคลังมหาสมบัติ ออกสารตราพระสุริยมณฑล กำหนด
การผูกขี้ขึ้นตามประเพณี แลส่วนในมณฑลกรุงเทพพระมหานคร
นี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานในกระ
ทรวงนครบาลจัดการผูกขี้ขึ้น เฉลี่ยเก็บเงินตามแบบประเพณี
อย่างแต่ก่อน กำหนดวันซึ่งจะลงมือผูกขี้ตั้งแต่วันที่ ๑๖
สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นต้นไป เมื่อถึงวัน
สิ้นเดือน พฤศจิกายน ร. ศ. ๑๑๖ ขี้นทั้งหลายไม่มาผูกขี้ให้
สิ้นเชิง โดยดีเจ้าพนักงานจะตรวจจับขี้นที่ไม่มาผูกขี้ ในเดือน
ธันวาคม ร. ศ. ๑๑๖ ต่อไป

กำหนดการผูกขี้ และพิกัดเฉลี่ยเงินกับค่าแรงทำการนั้นดังนี้

๑ ขี้นผู้ดีจะขออนุญาตไม่ผูกขี้ข้อมือรับแต่ตัวสำคัญสำ
หรับตัว ต้องเสียค่าแรงเงิน ๖ บาท ค่าธรรมเนียม ๓๒ อัฐ
รวมเงิน ๖ บาท ๓๒ อัฐ

๒ ขี้นสามัญ ผูกขี้ข้อมือกับรับตั๋วใบเสร็จเครื่องหมาย
สำหรับตัว เสียค่าแรงเงิน ๔ บาท ค่าธรรมเนียมเงิน
๒๔ อัฐ รวมเงิน ๔ บาท ๒๔ อัฐ

พิพิธภัณฑ์คดีโลกและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๓ จีนที่หลบหลีกไม่มาผูกขี้ เจ้าพนักงานต้องจับให้ผูกขี้ ต้องเสียค่าธรรมเนียมต้องจับเงินขึ้นอีก ๑ บาทด้วย

๔ จีนเถ้าแก่หัวน่า ควบคุมจีนทำการอยู่มาก ตั้งแต่ ๔๐ คนขึ้นไป ถ้าได้ยื่นบาญชี นำหมู่จีนที่ควบคุมมาผูกขี้ส่งเงินเสร็จสิ้นเชิงเรียบร้อย โดยไม่ยากแก่เจ้าพนักงาน ให้หักยกเงินค่าแรงพระราชทานเปนรางวัล แก่จีนเถ้าแก่หัวน่า ๑๐๐ ละ ๕ คน

๕ จีนคนใดใช้ตั๋วปลอมก็ดี ฤๅขี้ปลอมก็ดี แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อปรารถนาจะฉ้อ พิจารณาได้ความจริงให้ปรับเปนพินัยหลวง คนหนึ่งเงิน ๔๐ บาท นอกจากค่าแรงและค่าธรรมเนียมผูกขี้แล้ว ให้ผูกขี้เรียกค่าแรง และค่าธรรมเนียมต่อไป

๖ จีนคนใด ไม่ใช้เงินเวลีย ทำการจะยอมใช้แรงทำการก็ได้ แต่เจ้าพนักงานจะต้องคุมขังไว้ ให้ทำการกำหนดเดือนหนึ่งแล้ว จึงผูกขี้ให้ตั๋วใบเสร็จ เครื่องหมายสำหรับต่อไป

๗ ถ้าจีนใด ที่ได้ศักหมาย หมู่เปนเลขสมกำลังทาษจีนอยู่ในกรมใดหมู่ใด ซึ่งได้เกณฑ์ราชการอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ไม่ต้องผูกขี้ให้เสียเงินเปน ๒ ซ้ำ

กำหนดเจ้าพนักงานและค่าบลที่ผูกขี้

ในกรุงเทพฯ

เจ้าพนักงานผู้รักการผูกขี้จีน มิสเตอร์ เอ, เย, เอยาร์กิน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เจ้ากรมกองตระเวนในกรุงเทพฯ ชั้นใน ๑ พระยาจินดาราชยกิ่สิหราชรองเมือง เจ้ากรมกองตระเวนขวา แลกองตระเวนกรุงเทพฯ ชั้นนอก ๑ พระเทพผลู เจ้ากรมกองตระเวนซ้าย ๑ รวมทั้ง ๓ นายนี้เปนเจ้าพนักงานกองบังคับการทั่วไป หลวงนรพรรคพฤฒิกรสาระวัดใหญ่ กรมกองตระเวนพนักงานขาญชิกลางนาย ๑ เจ้าพนักงานกระทรวงยุติธรรม ผู้แนะนำกฎหมายนาย ๑ กับสาระวัดใหญ่สาระวัดแขวงเจ้าพนักงานกองตระเวน ตามตำบลที่กำหนดผูกขี้

แลตำบลที่ทั้งผูกขี้นั้น ๑๒ ตำบล คือ (๑) ที่ศาลาว่าการกระทรวงนครบาล เปนตำบลที่เจ้าพนักงานกองบังคับการทั่วไป (๒) โรงพักกองตระเวรตำบลท่าเตียน (๓) โรงพักกองตระเวนตำบลประตูสำราญราษฎร์ (๔) โรงพักกองตระเวนตำบลสำเพ็ง (๕) โรงพักกองตระเวน ตำบลสามแยกถนนเจริญกรุง (๖) โรงพักกองตระเวนตำบลบางรัก (๗) โรงพักกองตระเวนตำบลบางขวาง (๘) โรงพักกองตระเวนตำบลวัดอมรินทร (๙) โรงพักกองตระเวนบางยี่เรือ (๑๐) โรงพักกองตระเวนตำบลคลองภาษีเจริญ (๑๑) โรงพักกองตระเวนตำบลวัดทองนพคุณ (๑๒) โรงพักกองตระเวนตำบลบางกะปิ

เมืองประทุมธานี

หลวงอนุกูลมนตรีเข้าหลวง กับผู้ว่าราชการเมือง แลกรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

การเปนเจ้าพนักงาน ตำบลที่ผูกขี้จีนนั้นสองตำบล คือ (๑) ที่เมืองประทุมธานี่เปนตำบลที่เจ้าพนักงานยังคับการทั่วไป (๒) ตำบลบ้านกะแซง

เมืองนนทบุรี

หลวงนาราภักษพลขันธ์ข้าหลวง กับผู้รักษาเมืองแลกรมการเปนเจ้าพนักงานตำบลที่ผูกขี้จีนนั้นสามตำบล คือ ๑ ที่เมืองนนทบุรี เปนตำบลที่เจ้าพนักงานยังคับการทั่วไป ๒ ตำบลตำบลบางโตเวยง ๓ ตำบลบ่ากเตร็ก

เมืองนครเขื่อนขันธ์

พระอนันต์นราภักษข้าหลวง กับผู้รักษาเมือง แลกรมการเปนเจ้าพนักงานตำบลที่ผูกขี้จีนนั้น ๒ ตำบล คือ ๑ ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ เปนตำบลที่เจ้าพนักงานยังคับการทั่วไป (๒) ตำบลคลองประเวศบุรีรมย

เมืองสมุทปราการ

พระอนันต์นราภักษข้าหลวง กับผู้รักษาเมือง แลกรมการเปนเจ้าพนักงานตำบลที่ผูกขี้จีนนั้น ๓ ตำบล คือ (๑) ที่เมืองสมุทปราการ เปนตำบลที่เจ้าพนักงานยังคับการทั่วไป (๒) ตำบลคลองสำโรง (๓) ตำบลคลอง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ยางเหี้ย

อนึ่ง ให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในตำบลที่ยังกิจการทั่วไป ทุกตำบล เมื่อได้พร้อมกันกับเจ้าพนักงาน น่าที่ยุติธรรมแล้ว มีอำนาจจะได้สวนตักตะกิในเหตุอันเกี่ยวข้องแก่การผูกขี่นน ได้ตลอดไปด้วย

ให้จีนทั้งหลายไปส่งเงินเฉลี่ยผูกขี่ยังเจ้าพนักงาน ซึ่งตั้งอยู่ในในตำบลที่กล่าวแล้ว ในเขตรกำหนดวันตามธรรมเนียมประเพณีแต่ก่อน อย่าให้ต้องจัยกุมให้เปนที่ลำยากต่อไป

ประกาศมา ณวันที่ ๑ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ตรงกับวันที่ ๑๐๔๙๑ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกำหนดไปรสนีย์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

พระราชกำวิห์

ศุภมัสดุ พระพุทธสาสนกาล เปนอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๓๙ พรรษา ปัตยุบันกาล จันทรคตินิยม บุลศักราช ๑๒๕๙ ภุกกฎสังวัจฉระ สาวนมาศ กฤษณปักษ์ สัยตมิติถี สุริยคติวิธี ลุรัตนโกสินทรศก ๑๑๖ สิงหาคมมาศ เอกูนวิสติม มาสาหกุณพิเศษ ครุวาร ปัญจมรัชกาล ทิงสติมสังวัจฉระ นวาธิกะ ปัญจะสตกุกกุระทัสะ สหัสสิมะ ทิวสเขตร ปริเฉท

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยแห่งชาติ ออนไลน์ หอสมุดหอวชิรญาณ
https://museum.coj.go.th/

กาล กำหนก

พระบาท สมเด็จ พระปรมินทรมหาภูมิพลาดุลยเดชวรางกูร บรมนาถ บพิตร มหา มงกุฎ บุรุษย์รัตนราชวรวิวงษ์ วรุตมพงษ์ บวริพัตร วรขัตติย ราชนิกโรกม จาตุรันต บรม มหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิก มหา ราชา ธิราช บรมนารถ บพิตร พระบุล จอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว ผู้ ทรง พระคุณธรรม อัน ประเสริฐ เสด็จ ออก ณพระ ที่ นั่ง จักร กริ มหา ปราสาท บรม ราชพิมาน โดย สถาน อุตรา ภิมุข ภาย ใต้ พระมหา นพปกล เสวตรฉัตร เหนือ รัตน บรรยงก์ พร้อม ด้วย พระบรม วงษา นุวงษ แล เสนา บดี รัฐมนตรี องค์ มนตรี กระวี ชาติ ราชปริพาร ฝ่าย ทหาร พล เรือน เฝ้า ทูล ละออง ธุลีพระ บาท บงกช โดย กำหนด ตำแหน่ง เปน อัน คับ กัน จึง มี พระ บรม ราชโองการ ตำรัส เหนือ เกล้า ฯ สั่ง ว่า การ สากล โปรสนิย์ ซึ่ง ได้ ทรง พระกรุณา โปรก เกล้า ฯ ให้ เจ้า พนักงาน เบิก ใช้ การ รับ ส่ง หนังสือ แล วัตถุ ต่าง ๆ ตั้ง แต่ วัน พุฒ แรม ห้า ค่ำ เดือน แปด บูรพาสาธ ปี ระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ นั้น ได้ ทำ การ มา ได้ โดย ลำดับ จน ถึง เวลา นี้ มี ความ เจริญ ขึ้น เปน อัน มาก พระราชบัญญัติ ที่ ได้ ทรง พระกรุณา โปรก เกล้า ฯ ให้ ตรา ไว้ เมื่อ ณ วัน อังคาร แรม สี่ ค่ำ เดือน แปด บูรพาสาธ ปี ระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ นั้น ข้อ ความ หา เพียง พอ แก่ ความ เจริญ ของ บ้าน เมือง แล การ สากล โปรสนิย์ ของ กรุง สยาม ใน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เวลาบัดยุบันนี้ไม่ จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตรา
พระราชกำหนดใหม่ แก้ไขจากพระราชบัญญัติเดิมเรียบเรียง
ขึ้นเปนหมวดมาตรา ดังข้างน่าต่อไปนี้

ภาคที่ ๑

ว่าด้วยข้อบังคับทั่วไปในกรมการไปรสนีย์

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและกำหนดใช้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่าพระราชกำหนดไปรสนีย์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติการไปรสนีย์สยาม ซึ่งได้โปรดเกล้า ฯ ให้ตราขึ้นไว้แต่เมื่อวันอังคารแรมสี่ค่ำ เดือนแปดปีมะเมียสาย ปีระกาสัปตศกจุลศักราช ๑๒๔๗ นั้นให้ยกเลิกเสียทั้งแต่วันที่ใช้พระราชกำหนดใหม่นี้ต่อไป

มาตรา ๓ พระราชกำหนดนี้ ให้ใช้ได้แต่วันที่ ๑ กุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เปนต้นไป

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยรัฐบาลสยามมีอำนาจฝ่ายเดียว ในการถือสรรพหนังสือฝากส่งไปในที่ต่าง ๆ

มาตรา ๔ ในตำบลใด ๆ ในพระราชอาณาเขตรสยาม ซึ่งรัฐบาลสยามได้ตั้งที่ทำการไปรสนีย์ หรือการรับส่งไปรสนีย์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ขึ้นไว้แล้วก็ดี หรือยังจะได้ตั้งต่อไปก็ดี รัฐบาลสยามฝ่ายเดียว มีอำนาจพิเศษสำหรับทำการรับส่งพหนังสือส่งโดยทางไปรสนีย์จากตำบลใด ๆ ซึ่งมีที่ทำการไปรสนีย์ตั้งอยู่ไปยังตำบลใด ๆ อื่น ๆ ซึ่งมีที่ทำการไปรสนีย์ตั้งอยู่ จะเป็นในพระราชอาณาเขตร สยาม หรือนอกพระราชอาณาเขตร สยามก็ดี รัฐบาลสยามมีอำนาจพิเศษแต่ฝ่ายเดียว สำหรับทำส่งพการรับ การเก็บ การส่ง และการแจกหนังสือฝาก หรือการรับหนังสือจากผู้อื่น ซึ่งจะส่งเข้ามายังกรุงสยาม จากตำบลอื่น ซึ่งเป็นพระราชอาณาเขตร สยาม หรือจากเมืองต่างประเทศ สำหรับจำหน่ายส่งให้แก่ผู้รับ เว้นไว้แต่หนังสือบางอย่าง ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ หนังสือฝากไม่มากกว่า ๓ ฉบับ ซึ่งผู้หนึ่งฝากกับมิตรของผู้นั้น ซึ่งเป็นคนกำลังเดินทาง สำหรับให้ผู้นั้นนำไปส่งยังผู้อื่นอีกผู้หนึ่ง เป็นการรับฝากให้กัน และผู้รับฝากมิได้คิดเอาค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ในการที่รับฝากและถือหนังสือนั้น ๆ ไปส่งยังผู้รับ

ข้อ ๒ หนังสือฝากอย่างที่กล่าวเฉภาะด้วยกิจการของผู้ส่งหรือผู้รับหนังสือนั้น และซึ่งได้ส่งไปโดยใช้คนถือพิเศษ แต่คนถือพิเศษนั้น ต้องห้ามมิให้รับฝากหนังสือจากผู้อื่น หรือรับหนังสือไปส่งยังผู้อื่นได้เป็นอันขาด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๓ หนังสือ ฝาก อย่าง ที่ กล่าว เฉพาะ ด้วย สินค้า หรือ ทรัพย สมบัติ อย่าง ใด ๆ ซึ่ง ส่ง ไป โดย ทาง ทะเล หรือ ทาง บก แล เป็น หนังสือ ที่ จะ ส่ง พร้อม กัน กับ สินค้า หรือ ทรัพย นั้น ๆ โดย ผู้ถือ มิ ได้ รับ ค่า จ้าง หรือ รางวัล หรือ ผล ประโยชน อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ใน การ รับ หรือ ถือ หรือ นำ ส่ง หนังสือ นั้น ๆ แต่ หนังสือ นั้น ๆ จะ ต้อง เป็น ของ สำหรับ เจ้าพนักงาน จะ เรียก เปิด ตรวจ ดู ได้ ตาม เวลา ที่ เห็น ควร ตรวจ แล ใน หลัง ผนึก จะ ต้อง เขียน ไว้ ว่า เป็น " หนังสือ สำหรับ ผู้ จะ ต้อง รับ สินค้า " หรือ " รับ สิ่ง ของ " หรือ เป็น เนื้อ ความ คล้าย คลึง กัน ดังนี้ จึง จะ เป็น อัน ใช้ ได้

อนึ่ง หนังสือ อย่าง ไม่ ได้ ปิด ผนึก ซึ่ง ฝาก รวม มา ใน ห่อ ซึ่ง เจ้าพนักงาน จะ เรียก ตรวจ ดู ไม่ ได้ นั้น ต้อง นับ เหมือน อย่าง หนังสือ ปิด ผนึก ข้างบน นี้

มาตรา ๕ ใน ท้องที่ ใด ๆ ใน พระราชอาณาเขต สยาม ซึ่ง รัฐบาล สยาม ได้ ตั้ง ที่ ทำการ ไปรสนีย์ หรือ การ รับ ส่ง ขึ้น ไว้ แล้ว ก็ดี หรือ ยัง จะ ได้ ตั้ง ต่อ ไป ก็ดี ห้าม มิ ให้ คน จำพวก ต่าง ๆ ดัง จะ ได้ กล่าว ต่อ ไป ใน ท้าย มาตรา นี้ กระทำการ เก็บ หนังสือ ถือ ส่ง หรือ แกะ หนังสือ หรือ รับ ฝาก หนังสือ เพื่อ จะ นำ ไป แกะ เป็น อันขาด ถึง มาท ว่า คน ผู้ นั้น จะ ไม่ ได้ รับ ค่า จ้าง หรือ รางวัล ใน ส่วน การ ที่ กระทำ นั้น ก็ดี ก็ยัง ต้อง ห้าม เหมือน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กัน คนจำพวกต่างๆ ซึ่งอยู่ในข้อบังคับห้ามนั้น คือ :—

จำพวกที่ ๑ คนที่เปนเจ้าของพาหนะสามัญ สำหรับรับจ้างส่งคนโดยสาน หรือส่งสิ่งของสินค้า และคนลูกจ้างกับคนขับรถเดินเรือ และลูกจ้างหรือผู้ทำการแทนตัวของคนเช่นนั้นเปนต้น แต่ถ้าเปนหนังสือกล่าวเฉพาะด้วยสินค้าซึ่งกำลังบรรทุกอยู่ในเครื่องพาหนะบกหรือน้ำของคนนั้นๆ ยอมให้ถือไปได้

จำพวกที่ ๒ คนผู้เปนเจ้าของ หรือเปนนาย หรือเปนจุ้นจู๊ของเรือกำปั่น หรือเรือไฟเล็ก หรือเรือต่างๆ ซึ่งใช้เดินอยู่ในลำแม่น้ำ และลำคลองใดๆ ในพระราชอาณาเขตรสยาม หรือเดินในระหว่างเมืองท่าทะเล เมืองหนึ่งเมืองใดในพระราชอาณาเขตรสยาม กับเมืองท่าทะเล เมืองหนึ่งเมืองใดในพระราชอาณาเขตรสยาม หรือนอกพระราชอาณาเขตรสยาม และลูกจ้างหรือผู้ทำการแทนก็ต้องห้ามเหมือนกัน แต่หนังสืออย่างที่กล่าวเฉพาะด้วยเรื่องสินค้าซึ่งมีบรรทุกอยู่ในเรือนั้นๆ และเปนหนังสือซึ่งเจ้าพนักงานมีโอกาศจะตรวจเมื่อใดก็ได้ตามเวลาควร และบนหนังผนึกมีคำเขียนลงไว้ว่า “หนังสือถึงผู้จะต้องรับสินค้า„ หรือคำซึ่งมีแจ้งความอย่างนั้นๆ ยอมให้ถือไปได้

พิพิธภัณฑ์สถานไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

จำพวกที่ ๓ คนที่โดยสาน หรือคนอื่นๆ ซึ่งอยู่ในเรือนั้นๆ ด้วย

หมวดที่ ๓

ยังคับนายเรือแลเจ้าของเรือ

มาตรา ๖ นายเรือกำปั่นทุกๆ ลำ ต้องยอมรับหนังสือไปรสนีย์ สำหรับจะพาไปกับเรือ แลต้องทำใบรับให้ไว้แก่เจ้าพนักงานเป็นสำคัญด้วย แลเมื่อได้ไปถึงเมืองที่จะต้องส่งหนังสือนั้นๆ ก็ให้ส่งหนังสือนั้นๆ จะรวมอยู่ในถุงก็ดี หรือเป็นฉบับๆ ปลีกๆ ก็ดี ให้เจ้าพนักงานไปรสนีย์โดยเร็ว

มาตรา ๗ เมื่อเจ้าของเรือ หรือผู้แทนเจ้าของ หรือนายเรือลำใดคิดจะส่งใช้ให้เรือลำนั้น ไปจากท่าเมืองหนึ่งเมืองใดในพระราชอาณาเขตรสยาม ยังเมืองท่าเมืองหนึ่งเมืองใดในพระราชอาณาเขตร หรือนอกพระราชอาณาเขตรสยามก็ดี ต้องมีหนังสือแจ้งความล่วงหน้าตามเวลาอันสมควรไปยังเจ้าพนักงานกรมไปรสนีย์ให้ทราบไว้ว่า เรือลำนั้นจะกำหนดให้ออกณวันนั้นเวลานั้น แลจะไปแวะที่ใดๆ กี่แห่ง ถ้าจะเปลี่ยนเลื่อนกำหนดวันแลเวลาออกเรือนั้นอย่างไร ก็ต้องรีบเร่งบอกเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานรู้ไว้เหมือนกัน เพื่อที่จะได้ประกาศแก่มหาชนให้ทราบกำหนดของวันแลเวลาที่จะได้ปิดถุงหนังสือซึ่งจะฝากไปกับเรือนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

การที่จะต้องบอกให้เจ้าพนักงานรู้ไว้ ในเวลาล่วงหน้าอันสมควรนั้น ต้องเข้าใจว่าจะต้องบอกให้รู้ล่วงหน้า ๒๔ ชั่วโมง ก่อนเวลาที่เรือนั้นจะได้ออกไป

มาตรา ๘ ถ้าแม้ไม่มีเจ้าพนักงานไปรสณีย์อยู่ในเรือกำปั่นลำนั้น ในเวลาที่กำลังเดินทางอยู่นั้น นายเรือลำนั้นมีอำนาจที่จะรับสรรพหนังสือที่จะมีผู้ฝากนั้นก็ได้ และเมื่อไปถึงเมืองที่หนังสือนั้นๆ จะต้องไปถึง ก็ให้นายเรือนำไปส่งยังเจ้าพนักงานไปรสณีย์ของเมืองนั้นๆ

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยความรับประกัน

มาตรา ๙ ถ้าสิ่งใดที่ห้ามมิให้เอาขึ้นไว้แล้ว และฝากให้ไปส่งไปโดยนำไปส่งถึงไปรสณีย์การหลวงกรุงสยาม ตามข้อบังคับและอัตราที่ว่าไว้นั้น จะหายไปในเขตรบ้านเมือง ฤๅในทางเรือไปรสณีย์ใดๆ เว้นแต่เป็นเหตุเหลือกำลัง จะต้องเสียเงินค่าทำขวัญให้แก่ผู้ฝากสิ่งนั้นไม่เกินกว่า ๒๐ บาท ฤๅถ้าผู้ฝากจะขอให้มอบเงินนั้น ให้แก่ผู้รับหนังสือก็ได้

มาตรา ๑๐ เงินค่าทำขวัญนี้ จะต้องใช้ให้โดยเร็วที่สุดที่จะได้ส่วนให้ได้ กำหนดเป็นอย่างช้าที่สุดไม่เกินกว่า ๑๒ เดือน ตั้งแต่เวลาที่มาร้องนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๑ ถ้าผู้ใดร้องขอเงินค่าทำขวัญนี้ พ้นกำหนด ๑๒ เดือนไป นับตั้งแต่เวลาที่จดหมายฉบับนั้นได้ส่งไว้แล้ว ท่านไม่รับใช้ให้เลย เป็นอันขาด

มาตรา ๑๒ ถ้าของที่ฝากโดยจดหมายฉบับนั้นไว้ ฤๅที่ฝากตามธรรมเนียมชำรุดเสียไปอย่างหนึ่งอย่างใด ฤๅค้างส่งช้าไปโดยช้าตามทาง ฤๅส่งถึงเจ้าของช้าเกินไปอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านไม่เสียค่าธรรมขวัญให้เลย

มาตรา ๑๓ แม้ว่าสิ่งของที่ห่อฝากทางไปรสนีย์วัตถุนั้นหายไป ฤๅชำรุดเสียไปอย่างใด เจ้าพนักงานจะเสียค่าทำขวัญให้ตามที่จะว่าต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ถ้าของนั้นเป็นของส่งจากแห่งหนึ่งแห่งใดในพระราชอาณาเขตรสยาม ถึงแห่งหนึ่งแห่งใดในพระราชอาณาเขตรสยาม เจ้าพนักงานจะเสียค่าทำขวัญให้ตามราคาจริงของสิ่งของที่หาย ฤๅชำรุดเสียไป แต่จะใช้ไม่ให้เกินกว่าน้ำหนักทำลึงละเฟื้อง

ข้อ ๒ ถ้าของที่ห่อฝากนั้นเป็นของส่งในระหว่างกรุงเทพฯ แลเมืองต่างประเทศเมืองหนึ่งเมืองใด เจ้าพนักงานจะเสียค่าทำขวัญให้ตามที่ได้ตกลงกันในระหว่างประเทศสยามกับประเทศนั้น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยแลหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๔ ถ้าเจ้าพนักงานนำส่งของให้ไปให้แก่ผู้รับ แล

สิ่งของนั้นจะชำรุดเสียไปอย่างหนึ่งอย่างใด ฤๅไม่ควร ผู้รับไม่ควรจะรับห่อสิ่งของนั้นไว้ และควรจะจดหมายบันทึกเหตุที่ไม่รับนั้น ลงในใบแจ้งความที่ติดกับของนั้นมา ถ้าได้กระทำดังนี้แล้ว ผู้รับจึงจะเรียกเอาค่าทำขวัญได้ แต่ถ้าของนั้นผู้รับๆไว้แล้ว ความประกันก็เป็นอันระงับในขณะนั้น จะเรียกเอาเงินค่าทำขวัญแก่เจ้าพนักงานไม่ได้เลย

มาตรา ๑๕ กรมไปรสนีย์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในจำนวนเงินที่มีผู้ได้ฝากในทางรนาณินั้นทั้งสิ้น

มาตรา ๑๖ นอกจากข้อประกันที่ได้กล่าวไว้ในมาตราทั้งหลายข้างบนนี้ รัฐบาลสยามจะไม่ยอมรับผิดชอบในการที่ของหาย ฤๅชำรุดเสียไป ที่ได้ฝากให้ส่งโดยทางไปรสนีย์นั้นเลย หนึ่งเจ้าพนักงานผู้หนึ่งผู้ใดในโรงไปรสนีย์ เมื่อได้จัดการตามธรรมเนียมแล้ว และหนังสือของอื่นๆที่ฝากโดยธรรมดาหายไป ฤๅขัดข้องในทางส่งหนังสือและสิ่งใดๆไปผิดทาง ฤๅส่งผิดตัวให้ของนั้นเสีย ฤๅสูญไป จะถือเอาว่าเจ้าพนักงานไปรสนีย์เป็นผู้รับผิดรับชอบไม่ได้ เว้นไว้แต่เจ้าพนักงานผู้นั้นได้แกล้งเลินเล่อ ฤๅแกล้งทำโดยความโกรธให้ของนั้นต้องส่งช้าสูญหาย ฤๅชำรุดไป ฤๅความที่คิดฉ้อจึงต้องรับผิด

มาตรา ๑๗ รัฐบาลสยามจะไม่รับผิดรับชอบในการที่จะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ส่งหนังสือ ให้ถูกตัวผู้ที่จะรับ แม้ว่าผู้หนึ่งผู้ใดมาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานแล้ว ว่าจะให้คนมารับหนังสือที่โรงไปรสณีย์นั้นแล้ว ถ้ามิผู้ถือตั๋วคู่มือผู้ที่จะขอที่จะรู้จักมาขอรับเอาของนั้นไป เจ้าพนักงานก็จะมอบของให้ไป แลไม่รับว่าเปนเจ้าพนักงานชักสูตรลายมือ ผู้ที่ลงชื่อในหนังสือตั๋วนั้นๆ ถ้าผู้ใดจะนำตั๋วที่เจ้าพนักงานให้ไว้สำหรับถือมารับหนังสือที่โรงไปรสณีย์มาอื่นก็เหมือนกัน ถ้าเปนคนปลอมมารับหนังสือแลสิ่งของไปจะถือว่ารัฐบาลสยามเปนผิดด้วยไม่ได้

มาตรา ๑๘ แม้ว่าเกิดการสงครามขึ้น แลรัฐบาลสยามได้มีคำประกาศให้ทราบทั่วกันแล้ว ว่าไม่รับผิดรับชอบในการส่งหนังสือ ๆ สิ่งของที่จะรู้จักยาญชี ๆ สิ่งของตามธรรมเนียมแล้ว ก็จะถือว่ารัฐบาลสยามต้องรับผิดรับชอบนั้นไม่ได้ ถ้าเปนการสงครามจนถึงได้ประกาศอย่างนี้แล้ว ผู้ใดจะส่งหนังสือไปมาโดยทางอื่น นอกจากทางไปรสณีย์ก็ฝากได้ ไม่ต้องประพฤติตามความใน มาตรา ๔ ในพระราชกำหนดนี้

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยอำนาจพิเศษในประโยชน์ของกรมไปรสณีย์

มาตรา ๑๙ ข้อ ๑ เจ้าพนักงานในกรมไปรสณีย์ คือผู้จัดการไปรสณีย์ ๆ ผู้แทนผู้จัดการทั้งไปรสณีย์บรรยา แลคนถือหนังสือทั้งปวงเหล่านี้ นอกจากนี้ถ้าสั่งเฉพาะจาก รัฐบาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
http://museum.coj.go.th

สยามแล้ว ผู้ใดจะหน่วงเนี่ยวไม่ให้เลย ยกเสียแต่ทำความผิด ซึ่งเป็นความอาญามีโทษหลวงเท่านั้น และห้ามมิให้ผู้ใดจับฤๅยึดไว้ ฤๅขัดขวางพาหะนะใช้การไปรสนีย์ เว้นแต่รัฐบาลสยามจะบังคับเฉพาะให้กระทำเท่านั้น

ข้อ ๒ ห้ามมิให้ผู้ใดเยิ่นห่อ ฤๅหีบฤๅถุง ซึ่งใส่หนังสือไปรสนีย์ ในเวลาที่ส่งไปในระหว่างโรงไปรสนีย์ ถ้าผู้ใดทำผิดความในข้อนี้ จะปรับเป็นเงินตั้งแต่ ๒๐๐ บาทลงมา ฤๅทำโทษขังไว้ใช้วาชการหนัก ฤๅไม่ใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๓ เดือนลงมา

ข้อ ๓ บันดารถและเรือต่าง ๆ ของสามัญชนจะต้องหลีกทางให้รถไปรสนีย์เรือต่าง ๆ ของไปรสนีย์ ถ้าผู้ใดทำผิดข้อนี้จะปรับเป็นเงินแต่ ๒๐ บาทลงมา ฤๅขังไว้ใช้การหนัก ฤๅไม่ต้องใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๒๐ วันลงมา

ข้อ ๔ รถไปรสนีย์ ม้าใช้ไปรสนีย์ หรือเรือไปรสนีย์ และไปรสนีย์บุรุษคนเดินไปรสนีย์ไม่ต้องเสียค่าใช้ทาง ซึ่งจะได้ตั้งอัตราเก็บแก่รถ ฤๅคนใช้ ฤๅเรือ ฤๅม้าใช้ของสามัญชนทุกเมื่อ

ข้อ ๕ ถ้ารถไปรสนีย์ ม้าใช้ไปรสนีย์ เรือไปรสนีย์ ฤๅไปรสนีย์บุรุษเป็นเหตุอันตรายอย่างไร ลงในที่ตำบลแห่งใด จำเภอกำนันที่ตรงที่นั้น และชาวบ้านที่อยู่ในที่ใกล้เคียง ต้อง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องสมุดกฎหมาย
https://museum.coj.go.th/

ช่วย ตาม ที่ ควร และ ต้อง เข้า ใจ ว่า ข้าง ฝ่าย รัฐบาล รับ จะ ให้ รางวัล ค่า บำเหน็จ การ แก่ ผู้ ที่ ช่วย นั้น ตาม สมควร

ข้อ ๖ ถ้า มี เรือ ข้าง ข้าม แห่ง ใด ๆ ฤๅ ที่ จะ มี ต่อ ไป ก็ดี และ ไปรสนีย์ บุรุษ จะ ข้าม ใน ทาง ราชการ เรือ ข้าง ต้อง ส่ง ข้าม โดย เร็ว และ ที่ ตำบล ใด มี สพาน หรือ สพาน ยก ก็ ต้อง ยอม ให้ ผู้ ถือ หนังสือ ไปรสนีย์ ข้าม ไป โดย เร็ว อย่า ให้ ค้าง ถ้า ผู้ ใด ขัด ขวาง ทำ ผิด ความ ในข้อ นี้ จะ ปรับ เป็น เงิน ๒๐ บาท ลง มา ฤๅ ขัง ไว้ ใช้ การ หนัก ฤๅ ไม่ ต้อง ใช้ การ หนัก กำหนด ตั้ง แต่ ๒๐ วัน ลง มา

ข้อ ๗ หนังสือ ใด ๆ ที่ ไม่ ได้ ยึด แสตมป์ ไปรสนีย์ เมื่อ เจ้าพนักงาน หนังสือ นั้น ส่ง ถึง ผู้ รับ ไม่ ยอม รับ ก็ ไม่ จำเป็น ต้อง เสีย ค่า ปรับ แต่ ถ้า ผู้ รับ ๆ หนังสือ นั้น ไว้ แล ฉีก เปิด แล้ว จำเป็น ต้อง เสีย ค่า ปรับ ถ้า ผู้ รับ คืน หนังสือ นั้น โดย ทันที โดย ไม่ ได้ เปิด ผู้ ฝาก หนังสือ นั้น จะ ต้อง เสีย ค่า ปรับ ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ไม่ ยอม เสีย ค่า ไปรสนีย์ สำหรับ หนังสือ ใด ๆ ที่ จำเป็น ต้อง เสีย ตาม กฎหมาย กรม ไปรสนีย์ มี อำนาจ ที่ จะ ฟ้อง ร้อง ตาม โรงศาล เพื่อ จะ ได้ เงิน ค่า ปรับ และ ค่า ธรรมเนียม ตาม กฎหมาย

ข้อ ๘ กรม ไปรสนีย์ มี อำนาจ ที่ จะ ยึด หนังสือ ใด ๆ เมื่อ มี เหตุ ที่ จะ สงไสย ว่า หนังสือ นั้น จะ ส่ง ผิด ด้วย หนังสือ สัญญา สากล ไปรสนีย์ และ ข้อ บังคับ สำหรับ สัญญา นั้น ไว้ จน กว่า จะ ได้ ว่า กล่าว ตก ลง กัน

ข้อ ๙ เมื่อ กรม ไปรสนีย์ จะ ขอ ให้ ช่วย ใน การ ที่ จะ ห้าม และ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

จับผู้หนึ่งผู้ใดที่ทำผิดข้อบังคับกรมไปรสณีย์ เจ้าพนักงานกองตระเวน อำเภอกำนัน และกรมศุลกากรจะต้องช่วยตามคำขอแลเจ้าพนักงานกรมพระนครบาล จะต้องช่วยเจ้าพนักงานไปรสณีย์ ในการที่จะสืบสวนไต่ถามในความเรื่องที่เกิดขึ้น

ภาคที่ ๒

ว่าด้วย โทษานุโทษ

หมวดที่ ๖

สำหรับมหาชน

มาตรา ๒๐ ผู้ใดส่งหนังสือไปมานอกจากทางไปรสณีย์ ซึ่งมิได้อยู่ในจำพวกหนังสือที่ว่าในมาตรา ๔ นั้น จะต้องปรับรายฉบับๆ ละไม่เกินกว่า ๕๐ บาท หรือขังไว้ใช้การหนักหรือไม่ต้องใช้การหนัก กำหนดตั้งแต่ ๔๐ วันลงมา

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใดรับหนังสือถ่อหนังสือไป หรือส่งหนังสือใดๆ ซึ่งมิได้อยู่ในจำพวกหนังสือที่อนุญาตนั้น ก็จะต้องปรับทำโทษดังที่ว่ามานี้เหมือนกัน

มาตรา ๒๒ ว่าถ้าผู้ใดรวบรวมหนังสือหลายฉบับเข้าด้วยกัน เพื่อจะส่งไปทางไปรสณีย์ เปนหนังสือของห่อใหญ่เช่นที่อนุญาตให้จำเพาะแก่พวกจีนที่จะส่งออกไปเมืองจีนเท่านั้น และผู้ใดรู้อยู่แล้วยินส่ง หรือฝากหนังสือให้ส่งไปในห่อหนังสือรวมเช่นที่ให้อนุญาตดังว่ามา จำเพาะพวกจีนที่จะส่งหนังสือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ออกไปเมืองเท่านั้น ก็ให้ปรับเปนเงินฉบับหนึ่งตั้งแต่ ๕๐ บาทลงมา หรือขังไว้ใช้การหนัก หรือไม่ต้องใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๕๐ วันลงมา

มาตรา ๒๓ ว่าถ้าผู้ใดเคยประพฤติการผิดตามที่ได้กล่าวมาในมาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ นี้แล้ว จะปรับตามรายอาทิตยที่ขืนทำผิดเปนเงินอาทิตยละ ๕๐ บาทลงมา

มาตรา ๒๔ ผู้หนึ่งผู้ใดปรารถนาจะฉ้อค่าธรรมเนียมไปรสณีย์แกลังเอาแสตมป์ปลอม หรือสิ่งหมายปลอมติดลงที่หนังสือ หรือสิ่งใดๆ ที่จะฝากไปในไปรสณีย์ หรือแกลังเขียนแสดงลงในหนังสือหรือห่อซึ่งนำมาส่งยังออฟพีศไปรสณีย์แห่งใดๆ เพื่อจะให้ส่งทางไปรสณีย์เปนความเท็จกล่าวด้วยหนังสือ หรือห่อที่ส่งนั้น หรือกล่าวด้วยของในห่อนั้นทั้งหมด หรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือรู้อยู่แล้วแกลังส่ง หรือมอบฝาก หรือพยายามเพื่อจะส่งหนังสือ หรือห่ออย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งมีค่าแสดงเปนความเท็จนั้น แลผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งรู้อยู่ แลแกลังส่ง หรือสมรู้เปนใจยอมให้ส่งหนังสือ หรือสิ่งใดๆ อันไม่ใช้ราชการไปทางไปรสณีย์ ซึ่งสลักหลังของเปนการเท็จว่า "เปนหนังสือราชการ" จะต้องปรับผู้นั้นเปนเงิน ๕๐ บาทลงมา หรือขังไว้ใช้การหนัก หรือไม่ต้องใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๕๐ วันลงมา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใด ฝากหนังสือหรือห่อใด ๆ ซึ่งมีเครื่องระเบิดต่าง ๆ หรือของที่จะทำอันตรายแก่หนังสือในทางไปรสณีย์เป็นอันขาด ถ้าผู้ใดทำผิดข้อบังคับนี้ จะปรับทุกครั้งที่ทำเป็นเงินตั้งแต่ ๘๐๐ บาทลงมา หรือขังไว้ใช้การหนัก หรือไม่ต้องใช้การหนัก กำหนดตั้งแต่ ๓ ปีลงมา

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้ใดขัดขืน แทง หรือทำร้ายต่อเจ้าพนักงาน หรือผู้รับจ้างทำการในกรมไปรสณีย์ผู้หนึ่งผู้ใด หรือกระทำการขัดขวางเจ้าพนักงาน แลผู้รับจ้างกรมไปรสณีย์นั้นมิให้ทำการตามพนักงานได้ จะปรับผู้นั้นเป็นเงิน ๔๐๐ บาทลงมา ฤๅขังไว้ใช้การหนัก ฤๅไม่ต้องใช้การหนก กำหนดตั้งแต่ ๒ ปีลงมา

หมวดที่ ๗

สำหรับนายเรือกำปั่น

มาตรา ๒๗ ว่า ถ้าเจ้าของเรือหรือนายเรือลำใดขัดขวางมิได้ทำตามในมาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๘ นั้นแล้ว จะปรับเป็นเงินตั้งแต่ ๔๐๐ บาทลงมา

มาตรา ๒๘ เมื่อเรือมาถึงกรุงเทพฯ ถ้านายเรือคนใดมีความเลินเล่อ ในการที่จะส่งบรรดาหนังสือไปยังกรมไปรสณีย์ หรือเจ้าพนักงานกรมไปรสณีย์ หรือจะไม่ยอม หรือจะแกล้ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

เพิกเฉย ไม่แจ้งความในใบสำคัญ โดยไม่มีเหตุแก้อันสมควร หรือแกล้งแจ้งความเท็จในใบสำคัญ ว่าได้ส่งถุงไปรสณีย์ และหนังสือต่างๆ ไปยังกรมไปรสณีย์ หรือเจ้าพนักงานกรมไปรสณีย์ นายเรือผู้นั้นก็จะต้องปรับทำโทษดังที่ว่ามานี้เหมือนกัน

หมวดที่ ๘

สำหรับเจ้าพนักงาน

มาตรา ๒๙ ข้อความที่เป็นความลับในกรมไปรสณีย์ อันเป็นเรื่องที่ได้ทราบ เพราะตนได้รับตำแหน่งหน้าที่ราชการนั้น และเป็นเรื่องที่ไม่ใช่สำหรับจะเปิดเผยให้มหาชนทราบ ห้ามมิให้ผู้ใดพูดแพร่งพรายไป เว้นไว้แต่เป็นความอาญาศาลเรียกตัวบังคับถามจึงพูดได้ ถ้าเจ้าพนักงานหรือผู้รับจ้างในกรมไปรสณีย์ ผู้หนึ่งผู้ใดนำความลับในกรมไปรสณีย์ไปพูดถ้าชำระได้ความจริงแล้ว จะทำโทษขังไว้ใช้การหนักหรือไม่ต้องใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป จนถึงสองปี เป็นอย่างมาก

มาตรา ๓๐ ถ้าผู้ใดซึ่งรับราชการอยู่ในรัฐบาล ทำสิ่งหมายปลอมลงไว้ที่ซองหนังสือ หรือห่อหนังสือสิ่งของ หรือแกล้งลบแก้ หรือเลิกลบล้างเครื่องหมายแล แสตมป์ไปรสณีย์ซึ่งปิดหนังสือแล สิ่งใดซึ่งฝากถึงไปรสณีย์ไปนั้น หรือแกล้งยึดแสตมป์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ไปรสณีย์ ซึ่งเลิกออกจากหนังสือหรือสิ่งใดๆ ไปปิดลงไว้ในหนังสือนั้นแลสิ่งอื่น และรับเงินเรียกเงินค่าแสตมป์ไปรสณีย์ผิดกว่าพิกัดอัตราแล้ว ถ้าชำระณศาลพระราชอาญาได้ความจริงแล้ว จะทำโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนลงมา

มาตรา ๓๑ ถ้าผู้ใดซึ่งรับราชการอยู่ในรัฐบาลสยามดังว่ามาแล้ว แลเป็นผู้เก็บรักษาหรือเป็นผู้เรียบเรียงหนังสือ แกล้งแก้ความในหนังสือนั้นให้ผิด หรือซ่อนหนังสือทำลายหนังสือเสียด้วยเจตนาจะฉ้อโกงอย่างใดๆ เมื่อชำระในศาลพระราชอาญาได้ความจริงแล้ว จะทำโทษจำไว้ใช้การหนักหรือไม่ต้องใช้การหนักกำหนดตั้งแต่สองปีลงมา

มาตรา ๓๒ บันดาผู้ซึ่งรับเป็นพนักงานนำหนังสือ ฤๅถือถุงหีบซึ่งฝากทางไปรสณีย์ไปส่งแห่งใดๆ ในเวลาที่รับราชการอยู่นั้น เมาสุราฤๅเล่นเล่อ ฤๅทำการสิ่งใดที่จะให้เป็นเหตุน่ากลัว จะเป็นอันตรายแก่หีบหนังสือ และถุงสิ่งของซึ่งฝากไปในทางไปรสณีย์นั้น ฤๅเพิกเฉยให้ค้างช้ามิได้ส่งหนังสือ และหีบสิ่งของนั้นตามเวลาที่สมควร ฤๅมิได้ระมัดระวังตามที่สมควร เพื่อที่จะส่งถุงฤๅหนังสือ ฤๅสิ่งของนั้นไปมิให้เป็นอันตราย จะปรับเป็นเงิน ๕๐ บาทลงมา ฤๅจำไว้ใช้การหนัก ฤๅไม่ใช้การหนักกำหนดตั้งแต่ ๔๐ วันลงมา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๓๓ บันดาผู้ที่รับราชการอยู่ในกรมไปรสนีย์ ถ้าลักยักยอก ฤๅแกล้งซ่อน ฤๅลัก ฤๅยึด ฤๅเบียดหนังสือถุงหนังสือ ห่อหนังสือ ฤๅทิ้งหนังสือ ซึ่งฝากกรมไปรสนีย์ไปนั้น ถ้าศาลพระราชอาญาชำระได้ความจริง ท่านเอาผู้นั้นเป็นโทษขังไว้ใช้การหนัก ฤๅไม่ใช้การหนัก กำหนดตั้งแต่ ๓ เดือนขึ้นไปจนถึง ๕ ปี

ถ้าผู้ใดซึ่งรับราชการอยู่ในกรมไปรสนีย์ ฉ้อลักยักยอกเงิน ฤๅแสตมป์ไปรสนีย์ ฤๅทรัพย์สิ่งใดที่เป็นของหลวง ท่านทำโทษดังที่กล่าวมานี้เหมือนกัน

หมวดที่ ๙

ว่าด้วยแสตมป์ไปรสนีย์ปลอม

มาตรา ๓๔ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดทำแสตมป์ไปรสนีย์ปลอมอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ใช้กันในกรุงสยามนี้ก็ดี ฤๅแสตมป์ไปรสนีย์ที่ใช้ในนาๆ ประเทศก็ดี เมื่อชำระได้ความจริง ก็ท่านต้องทำโทษขังไว้ใช้การหนัก กำหนดไม่เกินกว่า ๗ ปี และปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๕ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดใช้ฤๅพยายามใช้แสตมป์ไปรสนีย์ปลอมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น และรู้ว่าเป็นแสตมป์ปลอม ฤๅมีเครื่องมืออย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นเครื่องสำหรับทำแสตมป์ไปรสนีย์ปลอมนั้น เมื่อชำระได้ความจริง ก็ท่าน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ต้องทำโทษขังไว้ใช้ราชการหนัก กำหนดไม่เกินกว่า ๖ ปี และปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๕๐๐ บาท

มาตรา ๓๖ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะใช้ฤๅพยายามเพื่อจะใช้แสตมป์ไปรสนิย์อย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งใช้ฤๅฆ่าแล้วประสงค์จะฉ้อโกยเปลี่ยนฤๅลบ ฤๅทำลายลบเวียนวันเดือนปีลงไว้ในแสตมป์ไปรสนิย์ที่ได้ใช้แล้ว เมื่อชำระได้ความจริงที่ศาลพระราชอาญา จะต้องทำโทษขังไว้ใช้การหนัก ฤๅไม่ใช้การหนัก กำหนดตั้งแต่ ๒ เดือนลงมา หรือปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๑๕๐ บาท

มาตรา ๓๗ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดสมรู้ร่วมคิดในการที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็จะต้องปรับโทษดังที่กล่าวมาแล้วนี้

ภาคที่ ๓

ว่าด้วยข้อบังคับพิเศษ

หมวดที่ ๑๐

ว่าด้วยการทำโทษและฟ้องร้อง

มาตรา ๓๘ บันดาโทษซึ่งมีข้อปรับและทำโทษในพระราชกำหนดนี้ ผู้พิพากษาศาลพระราชอาญาจะเป็นผู้ตัดสินทำโทษ

มาตรา ๓๙ เจ้าพนักงานกรมไปรสนิย์มีอำนาจที่จะร้องฟ้องและอายัติตามกฎหมาย เพื่อที่จะบังคับให้ใช้พระราชกำหนดนี้ได้ตลอด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แต่ก่อนเวลาที่จะฟ้องร้องกันยังโรงศาลนั้น ให้เจ้าพนักงานกรมไปรสนีย์ มีอำนาจที่จะรับเงินค่าปรับซึ่งผู้กระทำผิดปรานีบ่วานอมยอมจะเสีย ให้ตามข้อความในพระราชกำหนดนี้ได้

ประกาศอัตราค่าธรรมเนียม
ในที่ว่าการอำเภอ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มีพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ในอัตราค่าธรรมเนียมต่างๆ นั้น ได้ตราไว้ในท้ายพระราชบัญญัติต่างๆ เปนอันมากแล้ว แต่อัตราค่าธรรมเนียมในที่ว่าการอำเภอนี้ ยังหาได้ตราไว้ไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพิกัดค่าธรรมเนียมในที่ว่าการอำเภอไว้ เพื่อให้เปนบันทัดฐานในการที่อำเภอกำนันจะเรียกค่าธรรมเนียม แก่ผู้มาขอให้อำเภอกำนันทำหนังสือหรือสิ่งสำคัญ อันเปนหลักฐานพยานต่างๆ ของคนๆ ก็ให้อำเภอกำนันเรียกค่าธรรมเนียมแต่ตามอัตราดังแจ้งอยู่ในตารางต่อไปนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	บาท	สตางค์	บาท	สตางค์	
ค่าธรรมเนียมทำคำ					
กฎหมายตราสิน					
ค่าทำคำกฎหมาย					
ตราสิน		๓๒			ส่งหลวง
ค่ากระดาษแลซอง		๑๖			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๓๒			ส่งหลวง
ค่าพยาน		๑๖			ได้แก่พยาน
รวมฉบับละ			๑	๓๒	
ค่าธรรมเนียมเทียบ					
คำตราสิน					
(ถ้าจะต้องการสำเนา)					
ค่าเทียบ		๑๖			ส่งหลวง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รายการ	จำนวนเงิน บาท	สตางค์	รวมเงิน บาท	สตางค์	หมายเหตุ
ค่ากระดาษ		๘			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๘			ส่งหลวง
รวมฉบับละ				๓๒	
ค่าธรรมเนียมทำคำชี้ณสูตร (เมื่อมีผู้ขอให้ชี้ณสูตร)					
ค่าชี้ณสูตร		๓๒			ส่งหลวง
ค่ากระดาษ		๑๖			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๓๒			ส่งหลวง
ค่าพยาน		๑๖			ให้แก่พยาน
รวมฉบับละ			๑	๓๒	
ค่าธรรมเนียมเทียบคำชี้ณสูตร (ถ้าจะต้องการสำเนา)					
ค่าเทียบ		๑๖			ส่งหลวง
ค่ากระดาษ		๘			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๘			ส่งหลวง
รวมฉบับละ				๓๒	
ค่าธรรมเนียมทำคำอายัติ					
คำอายัติ		๓๒			ส่งหลวง
ค่ากระดาษแลซอง		๑๖			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๓๒			ส่งหลวง
ค่าพยาน		๑๖			ให้แก่พยาน
รวมฉบับละ			๑	๓๒	
ค่าธรรมเนียมเทียบคำอายัติ (ถ้าจะต้องการสำเนา)					
ค่าเทียบ		๑๖			ส่งหลวง
ค่ากระดาษ		๘			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๘			ส่งหลวง
รวมฉบับละ				๓๒	

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รายการ	จำนวนเงิน บาท	จำนวนเงิน สตางค์	รวมเงิน บาท	รวมเงิน สตางค์	หมายเหตุ
ค่าธรรมเนียมเปลี่ยนเทียบความแพ่ง					
ค่าหมายเรียกหรือคำสั่งเรียกพยานฉบับละ		๓๒			ส่งหลวง
ค่าเปรียบเทียบความแพ่งและกันได้เรื่องละ	๒				ส่งหลวง
ค่าเปรียบเทียบพยานผู้อ้างถูกสั่งให้ตามมาตรา ๑๑๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง					ตกเป็นของแก่พยาน
ค่าธรรมเนียมทำการกรมธรรม์กู้ทายให้นายอำเภอเงินเสียร้อยละ		๒			
ค่าตราตามจำนวนเงินชั่งละ		๒			ส่งหลวง
ค่าเขียนฉบับละ		๑๖			ส่งหลวง
ค่ากระดาษ		๘			หักใช้อำเภอที่ซื้อกระดาษไว้ตามราคา
ค่าพยาน		๑๖			ให้แก่พยาน
ค่าธรรมเนียมทำบัญชีคณะสัญญา					ส่งหลวง
ค่าตราทุนทรัพย์แต่ห้าชั่งลงมา	๑				ส่งหลวง
ค่าตราทุนทรัพย์เกินห้าชั่งขึ้นไป	๔				
ค่าเขียนฉบับละ		๑๖			ส่งหลวง
ค่ากระดาษ		๘			หักใช้อำเภอที่ซื้อกระดาษไว้ตามราคาที่ซื้อไว้
ค่าธรรมเนียมหนังสือเดินทางฉบับละ		๑๖			
แบ่งเป็นค่ากระดาษ		๘			ส่งหลวง
แบ่งเป็นค่าเขียน		๘			ส่งหลวง
ให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำ		๘			ให้แก่ผู้นำ
ของหนังสือค่าธรรมเนียมคนละ	๘๐				
จำหน่ายคนละ	๘				
แบ่งเป็นค่าพยาน	๘				
ค่าเขียน	๒๓				
ค่ากระดาษ					
ให้แก่ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำ					

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระราชกำหนดว่าด้วยภาษีน้ำตาล รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ แก้ความในพระราชบัญญัติพิกัดภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑

พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนารถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า พระราชบัญญัติพิกัดภาษีภายใน อันได้ตราไว้เมื่อณวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ ในมาตรา ๓๓ อันได้บังคับไว้ ให้เจ้าภาษีทำหม้อตาล ขนาดกุน้ำตาลได้ ๓๒ นิ้วลูกบาท ประทับตราแล้วขายให้แก่ราษฎรพันละ ๖ บาทนั้น ในกาลบัดนี้สิ่งของซึ่งสำหรับทำหม้อตาลมีราคาแพงขึ้น เจ้าภาษีหรือเจ้าพนักงานผู้เก็บภาษีจะทำขายตามราคาอันบังคับไว้ในพระราชบัญญัตินั้นต่อไปไม่ได้ เพราะฉนั้นแต่นี้ต่อไปเมื่อน่า ราคาหม้อตาลอันจะขายตามขนาดดังกล่าวมาแล้วนี้ ไม่ต้องขายให้ราคาเป็นไปอยู่ตามพิกัดในพระราชบัญญัตินั้น ให้อธิบดีกรมศุลกากร หรือข้าหลวงผู้ว่าราชการเมืองพิจารณากำหนดราคาให้เจ้าภาษีหรือเจ้าพนักงานผู้เก็บภาษีขายให้พอควรกันกับทุนที่ลงไปในการทำหม้อน้ำตาลนั้น เปลี่ยนแปลงขึ้นลงราคาเป็นครั้งๆ ตามเครื่องสิ่งของซึ่งถูกแพงและ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ตามควรแก่ประเภทที่ตั้งทำหมอตาลนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ดี อธิบดีกรมศุลกากร และข้าหลวงผู้ว่าราชการเมืองจะกำหนดให้ขายหมอตาลราคากว่าพันละ ๙ บาทขึ้นไปไม่ได้

พระราชกำหนดให้ไว้ ณวันที่ ๔ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๕๒๕ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

ว่าด้วยผู้ซึ่งจะทูลเกล้า ถวายฎีกา

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม รับพระราชเสาวนีการัสเหนือเกล้า ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตั้งแต่นี้ต่อไปผู้ใดผู้หนึ่งจะทูลเกล้า ถวายฎีกา กล่าวคดีด้วยคำพิพากษาในคดีซึ่งตนเป็นคู่ความให้ส่งฎีกานั้นดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑ ในกรุงเทพฯ ให้ส่งต่อเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจะได้ให้อำนาจไว้ เพื่อจะได้นำขึ้นทูลเกล้า ถวาย พร้อมด้วยถ้อยคำสำนวนในคดีเรื่องนั้น

๒ ในหัวเมืองให้ส่งต่อศาลมณฑล หรือข้าหลวงเทศาภิบาล เพื่อจะได้เรียกรวมคำสำนวนออกเข้ายังกระทรวงยุติธรรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

๓ ให้ผู้ที่รับฎีกาดังนี้ เก็บเงินค่าขึ้นศาลตามอัตรา แลค่าตัดสิน ๑ ชั่ง แล ส่งฎีกากับสำนวนความขึ้นไปจนถึงศาลฎีกาโดยลำดับ

ประกาศมา ณวันที่ ๔ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๖ เปนวันที่ ๑๐๕๒๕ ในรชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศแก้ไขข้อบังคับสำหรับการป้องกันผู้ร้ายลักช้าง

ทางหัวเมืองลาวเฉียง แลเมืองที่ติดต่อกับเมืองพม่า

มีพระราชเสาวนีย์ ในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ตำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ประกาศข้อบังคับสำหรับการป้องกันผู้ร้ายลักช้าง ทางหัวเมืองลาวเฉียง ที่ติดต่อกับเมืองพม่า ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แผ่นที่ ๔ ออกเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๖ นั้น ความในข้อ ๔ ที่ว่า "เจ้าพนักงานฝ่ายอังกฤษจะได้มอบช้างให้แก่เจ้าของ" แล ความในข้อ ๕ ที่ว่า "เจ้าพนักงานเมืองนครเชียงใหม่ หรือเมืองขึ้นเมืองนครเชียงใหม่ จะได้มอบช้างให้แก่เจ้าของ" นั้นยังคลาดเคลื่อนอยู่ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศแก้ไขให้ถูกต้องตามที่เปนจริง ดังต่อไปนี้ คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

๑ ความในข้อ ๔ ที่ว่า "เจ้าพนักงานฝ่ายอังกฤษจะได้มอบช้างให้แก่เจ้าของ" ให้แก้เป็น "เจ้าพนักงานเมืองนครเชียงใหม่ หรือเมืองขึ้นเมืองนครเชียงใหม่ จะได้มอบช้างให้แก่เจ้าของ"

๒ ความในข้อ ๕ ที่ว่า "เจ้าพนักงานเมืองนครเชียงใหม่ หรือเมืองขึ้นเมืองนครเชียงใหม่ "จะได้มอบช้างให้แก่เจ้าของ" ให้แก้เป็น เจ้าพนักงานฝ่ายอังกฤษ จะได้มอบช้างให้แก่เจาของ"

๓ ข้อความอื่นๆ นอกจากที่แก้ใหม่นี้ให้คงใช้ได้ตามประกาศเดิมทุกประการ

ประกาศมาแต่กระทรวงมหาดไทย วันที่ ๙ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย
รับพระราชเสาวนีย์

ประกาศการรักษาป่าไม้

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มีพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์พระ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

บาทสมเด็จ พระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ด้วยทรงพระราชดำริห์ว่า ไม้ขอนสักในพระราชอาณาเขตรสยามนับว่าเปนบ่อเกิดแห่งทรัพย์สมบัติ แลความเจริญส่วนหนึ่ง ควรจะจัดการป้องกันรักษาไม้ในป่านั้นไว้ให้เจริญงอกงามไพบูลย์โดยแข็งแรง

ก็เหตุที่ทำให้ไม้ในป่าเสื่อมน้อยถอยลงนั้น ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า คือการที่การตัดโค่นต้นไม้ที่ยังเล็กอ่อนยังไม่ได้ขนาดกำหนดควรตัด ซึ่งได้ทำกันชุกชุมในแขวงเมืองตากกำแพงเพ็ชร์ แลพิไชยเปนต้น ควรจะห้ามเสียให้เด็ดขาดอย่าให้ผู้ใดตัดกานฟั่นโค่นไม้เช่นนั้นอีกต่อไป

แต่จะห้ามเสียหมดมิให้รายฎรทำไม้ที่ได้กานต้นไว้ในป่าหรือที่ได้ตัดโค่นไว้แล้วแต่เดิมไปจากป่าที่เดียวก็ทรงเหนว่าเปนการตัดผลประโยชน การหาเลี้ยงชีพของรายฎรเปนการเดือดร้อนเกินไปนักดังนี้

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้เปนข้อบังคับสำหรับการรักษาป่าไม้ต่อไปดังนี้

มาตรา ๑ แต่นี้ไปห้ามมิให้ผู้ใดผู้หนึ่งกานหรือตัดโค่นต้นไม้สักที่ยังเล็กอ่อนวัดสูงแต่พื้นดินขึ้นไป ๓ ศอกโดยยังไม่ได้ ๕ กำนั้นเปนอันขาด

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒ บรรดาต้นไม้สักที่ได้กานต้นไว้ในป่าแล้ว แม้จะยังไม่ได้ขนาดกำหนด ก็ยอมอนุญาตให้โค่นตัดนำไปใช้ในการปลูกสร้างบ้านเรือน หรือในการกุศล กล่าวคือสร้างโบถวิหารในพระอารามเป็นต้น ได้โดยไม่ต้องเสียภาษีค่าตอไม้

มาตรา ๓ บรรดาไม้สักที่ยังเล็กอ่อนที่ได้ว่าไว้ในมาตรา ๑ ห้ามมิให้ผู้ใดนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนเพื่อทรัพย์แลผลประโยชนอื่นๆ ยกไว้แต่ได้เสียภาษีตามอัตรา ต้นหนึ่งวัดได้ต่ำกว่า ๑ พิกัดเป็นเงิน ๔ สลึง

มาตรา ๔ ในการเก็บภาษีค่าตอไม้นั้น ให้ผู้ว่าราชการเมืองที่มีป่าไม้นั้น เป็นเจ้าพนักงานเก็บ และเป็นผู้ตีตราไม้ขอนสักทุกๆ ต้น เมื่อเสียภาษีแล้วด้วยตราค้อนเหล็ก ซึ่งอนุญาตไว้สำหรับการนั้น แต่ถ้าผู้เสียภาษีจะยอมทำสัญญาให้เจ้าภาษีเก็บภาษีไม้เมื่อล่องลงมาถึงด่านโรงภาษีไม้ทีเดียวก็ได้

มาตรา ๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ ไป บรรดาไม้ขอนสักที่วัดยังไม่ได้ ๑ พิกัด ถ้ายังไม่ได้เสียภาษีก่อนแล้ว จะไม่ยอมให้ล่องล่วงด่านภาษีขนอนใดขนอนหนึ่งลงมาเป็นอันขาด

มาตรา ๖ ไม้สักในป่าที่เป็นไม้เล็กอ่อน วัดยังไม่ได้ขนาด หรือที่ไม่ได้กานไว้ก่อนพระราชบัญญัตินี้ ได้ประกาศ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

โทษนากานั้น ถ้าผู้ใดขืนกานหรือฝักใฝ่นักก็ดี นำไปขายหรือเพียรพยายามเพื่อจะขายก็ดี ล่องส่วงต่านภาษีซึ่งรัฐบาลได้ตั้งไว้ หรือพยายามเพื่อจะล่องก็ดี ผู้นั้นมีความผิดต้องระหว่างโทษจำคุกไม่เกินกว่า ๓ เดือน หรือต้องเสียเงินค่าปรับไหมไม่เกินกว่า ๔๐๐ บาท หรือทั้งจำและปรับด้วยทั้ง ๒ สถาน และริบไม้นั้นเป็นของหลวงด้วย

ประกาศมา ณวันที่ ๙ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๕๓๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

มีพระราชเสาวนีสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาวุฒาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ทุกวันนี้มีคนชักชวนกันตั้งซ่องเป็นหมู่เรียกว่าอั้งยี่มีชื่อต่างๆ บ้าง แลเรียกชื่ออย่างอื่นๆ บ้าง แล้วเกิดวิวาทยกพวกเข้าทุบตีฟันแทงยิงซึ่งกันและกันบาดเจ็บเป็นอันตรายแก่ร่างกายและชีวิตเนืองๆ มา เป็นที่หวาดหวั่นแก่ราษฎรทั่วไป ในเวลานี้ก็มีผู้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พ้องร้องว่ากล่าวจะเอาโทษพวกนี้ตามกฎหมายบ้านเมือง พวกหัวน่าก็เข้าช่วยป้องกันขัดขวาง มิให้จับกุมพวกเหล่านี้มาชำระลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองได้โดยสดวก เหตุฉนี้จึงทรงพระราชดำริห์เห็นสมควรที่จะป้องกันมิให้มีการทุจริตเช่นกล่าวมานี้เกิดขึ้นอีกต่อไป

จึงมีพระราชเสาวนีย์การัสเหนือเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ต่อไปดังนี้

มาตรา ๑ ตั้งแต่วันออกประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป บัดกาฎหมายพระราชบัญญัติประกาศและข้อบังคับที่ว่าด้วยเรื่องอั้งยี่ทั้งปวงนั้นให้ยกเลิกเสีย

มาตรา ๒ ในพระราชบัญญัตินี้ คำว่าหมู่ฤๅช่องนั้นไม่ให้หมายความรวมบริษัทต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ บริษัทซึ่งตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์แต่การค้าขายอย่างเดียว

ข้อ ๒ บริษัทใด ๆ ฤๅหมู่ใด ๆ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรมราชานุญาตให้ตั้งอยู่โดยชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย

ข้อ ๓ บริษัทฤๅหมู่ใด ๆ ก็ดี ฤๅผู้เข้าหุ้นส่วนกันก็ดี มีคนเข้ากันไม่เกินกว่า ๑๐ คน เพื่อจะทำการต่าง ๆ ที่ชอบด้วยกฎหมายและคนผู้เข้าบริษัท ฤๅเข้าหมู่ ฤๅหุ้นส่วนนั้นไม่ต้อง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สาขาลดหัว เพื่อจะยึดยังความลับของบริษัท ฤๅหมู่ ฤๅการเข้าหุ้นส่วนแล ในที่สุดบริษัท ฤๅหมู่ ฤๅการเข้าหุ้นส่วนนั้น มิได้ทำการลับอันมิชอบอย่างหนึ่งอย่างใดด้วย

มาตรา ๓ บันดาพวกที่ตั้งขึ้นเป็นหมู่เป็นช่อง ซึ่งตั้งอยู่ในเวลาออกประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ก็ดี ฤๅจะตั้งขึ้นภายหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้ก็ดี ต้องมาขอจดทะเบียนไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้ซึ่งจะได้รับตำแหน่งแล้ว มีชื่อประกาศไว้ในหนังสือราชกิจจานุเบกษาตามครั้งตามคราว แลการขอจดทะเบียนนั้นต้องทำเรื่องราวมายื่น ให้แจ้งความประสงค์ของหมู่ฤๅช่องที่ตั้งขึ้น กับทั้งสำเนาข้อบังคับสำหรับหมู่ฤๅช่องนั้น กับบาญชีรายชื่อสมาชิก ผู้เข้าเป็นหมู่เป็นช่อง กับรายชื่อแลตำบลที่อยู่ของผู้เป็นหัวน่านายใหญ่นายรอง กับตำบลที่จะตั้งโรงประชุมใหญ่น้อย สำหรับประชุมกันนั้นคิดท้ายเรื่องราวมาด้วย

มาตรา ๔ เจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนมีอำนาจที่จะเรียกผู้หัวน่านายใหญ่ นายรอง แลผู้จัดการ แลผู้กระทำการในที่ทำการนั้น แลสมาชิกของหมู่ฤๅช่องใดๆ ที่ได้ลงทะเบียนแล้ว ฤๅที่บังคับให้ลงทะเบียนไว้แล้วก็ดี ฤๅที่ต้องบังคับให้ลงทะเบียนตามมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัตินี้ โดยมีหมายเรียกมาได้ทุกเวลา แลให้ตามใครทุกๆ คนที่ต้องเรียกมา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและสำนักงานหมู่
https://museum.coj.go.th/

นั้น ให้แจ้งความโดยละเอียดในกิจธุระของพวกที่เป็นหมู่เป็นช่องนั้นๆ ยรรคาผู้เป็นหัวน่านายใหญ่นายรองแลผู้ทำการต่างๆ แลสมาชิกที่ต้องเกี่ยวกันนั้นจำเป็นต้องมา แลต้องแจ้งความโดยละเอียด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับนี้ พิจารณาเป็นสัตย์ให้ปรับเงินไม่เกิน ๕๐๐ บาท ฤๅจำคุกมีกำหนดไม่เกินกว่าปีหนึ่ง ฤๅทั้งจำคุกและปรับเป็นพ้นในอย่างทั้งสองสถาน

มาตรา ๕ ถ้าเจ้าพนักงานผู้รักทะเบียนเห็นสมควรก็มีอำนาจที่เรียกผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งได้จดชื่อไว้ในทะเบียนแล้วก็ดี ฤๅที่ขอจดชื่อในทะเบียนเป็นหัวน่านายใหญ่ นายรอง ฤๅผู้ทำการต่างๆ ในหมู่ในช่องใดๆ ก็ดี ที่ได้จดทะเบียนไว้ก็ดี ฤๅจะจดก็ดี ให้ทำทานยนว่าจะไม่กระทำผิดพระราชบัญญัตินี้ และให้มีประกันสองคน คิดเป็นเงินสำหรับที่จะเสียค่าปรับมีจำนวนมากน้อยตามแต่เจ้าพนักงานจะเห็นสมควร แต่รวมเงินไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท

มาตรา ๖ ถ้าหมู่ช่องใดๆ ไม่ได้ประพฤติการตามน่าที่อันสมควรแก่พวกนั้นก็ดี ฤๅตั้งพวกขึ้น ฤๅตั้งเป็นพวกอยู่เพื่อจะกระทำการที่ไม่ชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี เจ้าพนักงานจะไม่ให้จดทะเบียน ฤๅถ้าได้จดทะเบียนแล้วจะถอนเสียไม่ให้มีอยู่ในทะเบียนต่อไปก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๗ หมู่ซ่องใดๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนก็ดี ฤๅได้จดทะเบียนไว้แล้ว ภายหลังต้องถอนเสียจากทะเบียนก็ดี หมู่ซ่องนั้นๆ ต้องนับว่าเป็นพวกซึ่งตั้งอยู่โดยผิดด้วยกฎหมาย

มาตรา ๘ ถ้าหมู่ใดซ่องใด ไม่ได้มาขอจดทะเบียนเสียภายในกำหนดเดือนหนึ่ง นับแต่วันที่ได้ออกประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ต้องถือว่าหมู่นั้นซ่องนั้นได้ตั้งอยู่ผิดด้วยกฎหมาย

มาตรา ๙ การชุมนุมกันตั้งแต่ ๕ คน ฤๅมากกว่า ๕ คนขึ้นไป ต้องถือว่าเป็นการชุมนุมกัน ผิดต่อกฎหมายในเวลาที่มีเหตุการดังกล่าวต่อไปในข้อความเหล่านี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อคนที่ชุมนุมกันนั้น เป็นพวกในหมู่ในซ่องที่ตั้งขึ้นโดยผิดต่อกฎหมาย

ข้อ ๒ เมื่อความมุ่งหมายของคนผู้ที่ชุมนุมกันนั้น เป็นประการหนึ่งประการใดใน ๓ ประการนี้ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อจะขัดขวางฤๅต่อสู้การทั้งปวงที่ข้าราชการฤๅเจ้าพนักงานกระทำตามกฎหมาย

ประการที่ ๒ เพื่อจะกระทำการทุจริตต่างๆ ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่อาณาประชาราษฎร ฤๅจะกระทำร้ายอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อละเมิดมิโทษหลวงตามกฎหมาย

ประการที่ ๓ เพื่อจะทำการทางใช้อำนาจภายนอกด้วยกำลัง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้คนอื่นกลัวเกรง แล้วข่มขืนใจคนนั้นๆ ทำการสิ่งใดซึ่งกฎหมายไม่ได้บังคับให้ทำ ฤๅข่มขืนคนนั้นๆ ไม่ให้ทำการสิ่งใดซึ่งกฎหมายอนุญาตให้ทำ

มาตรา ๑๐ ถ้าพบของหรือเครื่องหมายอื่นๆ ฤๅสรรพหนังสือต่างๆ ของหมู่ของซ่องใดๆ อยู่กับผู้ใดก็จะต้องถือว่าผู้นั้นเป็นพวกหมู่ซ่องนั้นๆ จนกว่าผู้นั้นจะพิสูตรตัวด้วยพยานให้เห็นจริงว่าตนไม่ใช่พวกในหมู่ซ่องนั้นๆ

มาตรา ๑๑ ห้ามไม่ให้หมู่ซ่องที่ได้จดทะเบียนไว้ตามข้อพระราชบัญญัตินี้ มีการชุมนุม เว้นแต่หัวหน้าหมู่ซ่องนั้นได้บอกล่วงหน้าให้เจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนทราบก่อน อย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมง ในคำแจ้งความนั้น ต้องบอกเวลาและวันชุมนุม และจะชุมนุมที่ตำบลใด และชุมนุมด้วยเหตุอันใด ฤๅจะทำการสิ่งใดในที่ชุมนุมนั้นๆ เจ้าพนักงานผู้จดทะเบียน ฤๅเจ้าพนักงานของกระทรวงคนหนึ่งคนใด ที่ได้รับใบรับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้จดทะเบียน มีอำนาจที่จะเข้าไปในที่ชุมนุมนั้น ตลอดการชุมนุมทุกราย ซึ่งได้ชุมนุมผิดต่อมาตรานี้ ต้องถือว่าเป็นการผิดต่อกฎหมาย และถ้าผู้ใดขัดขวางห้ามปรามเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตไม่ให้เข้าไปในที่ชุมนุมได้ พิจารณาสมให้ปรับเงินไม่เกินกว่า ๕๐๐ บาท ฤๅจำคุกมีกำหนดไม่เกินกว่า ๑ ปี ฤๅทั้งปรับและจำทั้งสองสถาน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องสมุดนิติศาสตร์
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๒ ถ้าคนใดคนหนึ่งเป็นผู้จัดการ ฤๅเป็นผู้ช่วยในการของหมู่ของซ่อง ซึ่งได้ทั้งขึ้นผิดด้วยกฎหมายนั้น พิจารณาเป็นสัตย์ ให้จำคุกไม่เกินกว่า ๕ ปี หรือปรับเป็นพิไนยไม่เกินกว่า ๒๐๐๐ บาท หรือทั้งจำคุกและปรับเป็นพิไนยด้วยทั้งสองสถาน

มาตรา ๑๓ คนใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นสมาชิกก็ดี หรือทำการเหมือนเป็นคนอยู่ในพวกของหมู่ของซ่อง ซึ่งได้ตั้งขึ้นผิดด้วยกฎหมาย หรือไปชุมนุมด้วยเหล่าที่ชุมนุมกันผิดกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องด้วยหมู่และซ่อง ที่เข้าชุมนุมกันดังว่ามานั้น หรือออกเงินเข้าเรี่ยรายใช้หมู่และซ่อง ที่เข้าชุมนุมกันดังว่ามานี้ หรือช่วยอุดหนุนอย่างอื่น หรือชักชวนโดยความชู่เจ็ญให้คนใดคนหนึ่งมาเข้าในหมู่ในซ่อง ซึ่งได้ตั้งขึ้นผิดด้วยกฎหมาย พิจารณาเป็นสัตย์ให้จำคุกไว้ไม่เกินกว่า ๓ ปี หรือให้ปรับเป็นพิไนยไม่เกินกว่า ๑๐๐๐ บาท หรือทั้งจำคุกและปรับเป็นพิไนยด้วยทั้งสองสถาน

มาตรา ๑๔ ถ้าคนใดคนหนึ่งไปชุมนุมในหมู่ในซ่อง หรือในที่ชุมนุมกันอันผิดกฎหมายนั้น มีอาวุธฤๅสิ่งอื่นที่ใช้ต่างอาวุธอันเป็นเครื่องที่จะทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกายได้แล้ว ก็ให้ลงโทษจำคุกผู้นั้นให้มากขึ้นถึง ๔ ปีได้ หรือให้ปรับผู้นั้นเป็นพิไนยถึง ๑๕๐๐ บาทได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑๕ ถ้าพวกที่เข้าชุมนุมอันผิดต่อกฎหมาย หรือคนใดคนหนึ่งในพวกที่เข้าชุมนุมกันดังว่ามานี้ กระทำการสิ่งใดที่ผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับแผ่นดิน เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ของหมู่ของซ่องที่เข้าชุมนุมกันดังว่ามานี้ หรือคนใดคนหนึ่งในพวกที่เข้าชุมนุมกันว่ามานี้ รู้ว่าการที่กระทำลงนั้น เพื่อให้สำเร็จประโยชนเช่นกล่าวมาแล้วนั้น ต้องถือว่าบรรดาคนในพวกที่เข้าชุมนุมกันอันผิดต่อกฎหมายนั้น ทุกคนเปนผู้กระทำการผิดล่วงละเมิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับแผ่นดินเสมอกัน

มาตรา ๑๖ บรรดาสมุดกระดาษ หรือสรรพหนังสือต่างๆ ของหรือเครื่องหมายอย่างอื่น และทรัพย์สิ่งของทั้งปวงซึ่งพึงเคลื่อนจากที่ได้ หรือไม่พึงเคลื่อนจากที่ได้ ซึ่งมีเพตุสมควรจะเชื่อว่าเปนของหมู่ของซ่องที่เข้าชุมนุมกันอันผิดต่อกฎหมาย หรือซึ่งเกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งกับหมู่กับซ่องที่เข้าชุมนุมกันอันผิดต่อกฎหมายนั้น เมื่อจับหรือค้นได้ณที่ใดๆ ให้ริบเปนของแผ่นดินได้ทั้งสิ้น

มาตรา ๑๗ ถ้าเมื่อใดข้าราชการหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและน่าที่ตามกฎหมาย มีคำสั่งให้ถอนชื่อหมู่ชื่อซ่องใดๆ ออกเสียจากทเบียนแล้ว หมู่ซ่องนั้นๆ ต้องเลิกไม่เปนหมู่เปนซ่อง ที่ซ่องทั้งกฎหมายใดต่อไป ใครให้ผู้ที่เอาชื่อออก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เสียจากภเบียน และบรรดาทรัพย์สมบัติของหมู่ของช่องซึ่งต้องให้เลิกนั้น ให้ศาลอาญาตั้งเจ้าพนักงานรักษาไว้ ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาไปเก็บและยึดทรัพย์สมบัติไว้ แล้วขายทอดตลาดเสีย แล้วให้เอาเงินนั้นใช้หนี้สินของหมู่ของช่องซึ่งต้องเลิกเสียนั้นหมดแล้ว เหลือเงินมากน้อยเท่าใด ให้แจกแบ่งแก่คนทั้งหลายผู้ได้เข้าพวกอยู่ในหมู่ในช่องซึ่งต้องเลิกนั้นเท่ากันทุกคน

มาตรา ๑๘ การฟ้องร้องกล่าวโทษผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กรมอัยการและผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะฟ้องหรือว่าแทนผู้อื่นได้ตลอด

พระราชบัญญัติตราไว้ ณวันที่ ๑ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๔๙๒ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศ

เรื่องตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลปราจิณบุรี

พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ตำรัสเหนือเกล้าฯ ในที่ประชุมสั่งว่า ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงพิเศษออกไปลงมือชำระ ศาลยุติธรรมมณฑลปราจิณบุรีควรมีแห่งอยู่ในที่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ร. ศ. ๑๑๖ นั้นแล้ว ข้าหลวงพิเศษได้จัดการศาลยุติธรรมที่เมืองชลบุรี ชำระสะสางความเก่าแก่ไปโดยมาก จวนถึงกำหนดที่ข้าหลวงพิเศษจะได้ย้ายจากเมืองชลบุรี ไปจัดการศาลยุติธรรมที่เมืองอื่นในมณฑลนั้นต่อไป แลข้าหลวงพิเศษได้นำความกราบบังคมทูลว่า ที่เมืองชลบุรีนี้ สมควรจะจัดการศาลใหม่ตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองได้แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งศาลมณฑลปราจิณบุรีขึ้นที่เมืองชลบุรี และให้ศาลมณฑลนี้มีอำนาจเต็มตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๘ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

(เซ็นพระนาม) ตำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนีย์

ประกาศเรื่องจัดศาลยุติธรรม ในมณฑลนครศรีธรรมราช

มีพระราชเสาวนีย์ ในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ตำรัสเหนือเกล้าฯ เหนือกระหม่อมสั่งในที่ประชุมว่า เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษ
จัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศ
พระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕
นั้นแล้ว

บัดนี้ทรงพระราชดำริห์เหนว่า ควรจะลงมือจัดการตั้งศาล
ยุติธรรมในมณฑลนครศรีธรรมราช ขึ้นตามพระธรรมนูญศาล
หัวเมืองได้อีกมณฑล ๑ จึงมีพระราชเสาวนีโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อม ให้ตั้งพระยาสุขุมนัยวินิต ข้าหลวงเทศาภิบาล
เปนข้าหลวงพิเศษ ซึ่งมีน่าที่อยู่แล้วตามพระราชบัญญัติ
ในมาตรา ๒ กับพระยาศรีธรรมราช ผู้สำเร็จราชการเมือง
นครศรีธรรมราช ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เลือกตั้ง
ขึ้นเปนข้าหลวงพิเศษตามราชบัญญัติอีกนาย ๑ รวม ๒ นาย
เปนข้าหลวงพิเศษมีอำนาจจัดการตั้งศาลยุติธรรม ในมณฑล
นครศรีธรรมราช ได้เต็มตามพระราชบัญญัติ ข้าหลวงพิเศษ
ทุกประการ

ประกาศมา ณวันที่ ๙ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

(เซ็นพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระราชเสาวนี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อบังคับของทางรถไฟกรุงสยาม

ด้วย สมเด็จพระ นางเจ้า พระ บรมราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จ ราช การแผ่นดิน ต่าง พระองค์ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ พระราช ทาน พระราชานุญาต ให้เสนาบดี กระทรวง โยธาธิการ ทำ กฎเปน ข้อ บังคับ สำหรับ การ รถไฟ นคร ราชสีห์มา ขึ้น ไว้ เพื่อ ให้ผู้ที่โดย สาน ฤๅ ผู้ที่เกี่ยว ข้อง ด้วย การ รถไฟ นี้ ประพฤติ ตาม ข้อ ทั้ง หลาย ดัง ต่อ ไป นี้

ข้อบังคับของทางรถไฟกรุงสยาม

ข้อ ๑ ห้าม มิให้ คน โดย สาน คน หนึ่ง คน ใด นั่งในรถ ฤๅ ยนรถ ฯ หนึ่ง รถ ใด ที่ ใช้ ใน ทาง รถไฟ นอก จาก ผู้ นั้น ได้ เสีย ค่า โดย สาน แล้ว ·

ข้อ ๒ คน โดย สาน ทั้ง หลาย ต้อง เอา ตั๋ว ของ ตน ออก ให้ เจ้า พนักงาน รถไฟ ดู เมื่อ เจ้าพนักงาน เรียก ร้อง ขอ ดู และ ต้อง มอบ ตั๋ว นั้น ให้ แก่ เจ้า พนักงาน ผู้ ที่ มี น่า ที่ ฯ ระวัง ก่อน เวลา จะ ออก จาก โรง พัก สเต ชั่น

กล่าว ด้วย ตั๋ว แฝด ใช้ ทั้ง ไป มา
หรือ ตั๋ว ประจำ ปี จะ ให้ ผู้อื่น ใช้ ไม่ ได้

ข้อ ๓ ตั๋ว ประจำ ปี นั้น จะ ให้ ผู้อื่น ใช้ ไม่ ได้ ต้อง ใช้ แต่ จำเพาะ ตัว ผู้ ที่ จะ ไป มา ใน ตำบล หนึ่ง ตำบล ใด ที่ มี ชื่อ ตำบล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

แจ้งอยู่ในตั๋วนั้น ว่าตั้งแต่ตำบลนั้น ไปถึงตำบลนั้น แลถ้าผู้อื่นผู้หนึ่งผู้ใด ลักลอบเอาตั๋วประจำปีไปใช้ หรือคิดจะใช้จะต้องถูกปรับจนถึง ๓๐ บาท นอกจากค่าโดยสานตามธรรมเนียม แห่งระยะทางทั้งหมดที่แจ้งอยู่ในตั๋วนั้น แลค่าธรรมเนียมพิเศษที่ได้แจ้งอยู่ในข้อ ๕ แห่งข้อบังคับเหล่านี้ด้วย

ถ้าเจ้าพนักงานได้ภยะผู้หนึ่งผู้ใด ลักลอบเอาตั๋วประจำปีไปใช้ เจ้าพนักงานจะเก็บริบเอาตั๋วนั้นเสียโดยทันที่ไม่ให้ใช้ต่อไปอีก เว้นแต่ผู้เจ้าของจริงๆ จะแสดงให้เห็นได้โดยสัจจริง ว่ามีผู้ลักลอบเอาตั๋วนั้นไปโดยเขามิได้รู้เห็นเลย กับจะติโทษเขาว่าไม่ระมัดระวังนั้นไม่ได้

ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดลักลอบเอาตั๋วนั้นไปใช้โดยผู้เจ้าของตั๋วทราบแล้วก็ดี ผู้เจ้าของตั๋วจะต้องถูกปรับจนถึง ๓๐ บาท กับทั้งเจ้าพนักงานจะไม่ให้ใช้ตั๋วนั้นได้อีก

กล่าวด้วยโทษสำหรับคนโดยสาน ที่ไม่ได้เอาตั๋วออกให้ดู

ข้อ ๔ ถ้าคนโดยสานคนหนึ่งคนใดไม่เอาตั๋วออกให้ดู หรือไม่มอบตั๋วให้เจ้าพนักงานแล้ว จะต้องเสียค่าโดยสานนับตั้งแต่ตำบลที่รถไฟออก หรือตั้งแต่โรงพักสะเตชั่นที่ตรวจตั๋วครั้งหลังนั้น กับจะต้องถูกปรับตามที่หมายไว้ใน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กฎข้อ ๔ ที่แจ้งอยู่นี้

กล่าวด้วยคนโดยสารที่ไม่มีตั๋ว

หรือที่นั่งชั้นสูงเกินไป

ข้อ ๕ คนโดยสารไปในรถไฟไม่มีตั๋ว หรือไปเกินระยะที่แจ้งอยู่ในตั๋วนั้น หรือนั่งชั้นสูงกว่าที่แจ้งอยู่ในตั๋วนั้น ถ้าจับได้ท่านต้องยึดเอาตั๋วไว้ ให้เสียเงินนอกจากค่าโดยสารที่กล่าวในข้อ ๔ นั้นอีกตามชั้นที่คนไป คือชั้นที่ ๑ สี่บาท ชั้นที่สองแลชั้นกลางกึ่งตำลึง ชั้นที่สามหนึ่งบาท

แต่ถ้าคนโดยสารไปรถไฟไม่มีตั๋ว หรือไปชั้นสูงกว่าที่คนควรจะไป แต่ไม่แจ้งแก่เจ้าพนักงานรถไฟว่าคนมิได้มุ่งหมายจะฉ้อโกงรถไฟ แล้วต้องเสียค่าปรับลดลงมาคือ ชั้นที่ ๑ หนึ่งบาท ชั้นที่ ๒ สองสลึง ชั้นที่ ๓ หนึ่งสลึง นอกจากที่ต้องเสียค่าโดยสารตามธรรมเนียม หรือค่าโดยสารที่ผิดกัน เมื่อคนไปในชั้นสูงนั้น

กล่าวด้วยการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

หรือกระทำให้คลาดเคลื่อนในหนังสือเบิกล่องหรือตั๋ว

ข้อ ๖ ถ้าคนโดยสารผู้หนึ่งผู้ใดเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือกระทำให้คลาดเคลื่อนในหนังสือเบิกล่อง หรือตั๋วโดยความตั้งใจเพื่อจะให้กำหนดวันเลขหมาย หรือข้อความสำคัญสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่แจ้งอยู่ในนั้นให้เป็นที่อ่านไม่ได้ จะต้องถูกปรับไม่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เกินกว่า ๓๐ บาทขึ้นไป

กล่าวด้วยคนมีโรคอันเป็นที่จะติดกันได้

ข้อ ๗ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดมีโรคอันที่เล่าเหมือน ครั้นที่จะติดกันได้ไปในรถไฟโดยไม่ได้รับอนุญาตพิเศษจากเจ้าพนักงานนายโรงพักก่อน และผู้หนึ่งผู้ใดที่เป็นผู้ดูแลคนโรคชนิดนี้ที่ไปในรถไฟนั้น เจ้าพนักงานในรถไฟจะไล่ออกเสียด้วยกัน

กล่าวด้วยฉ้อโกงรถไฟ

ข้อ ๘ ถ้าคนหนึ่งคนใดกระทำการเพื่อจะฉ้อโกงรถไฟโดยอาการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะหลบหลีกไม่เสียค่าโดยสานจะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป

กล่าวด้วยเงินที่คืนให้แก่ผู้โดยสาน

โดยเหตุว่าที่นั่งในรถไม่มี

ข้อ ๙ เมื่อผู้โดยสานได้ซื้อตั๋วแล้ว ครั้นมาถึงรถไม่มีที่นั่ง จะไปไม่ได้ผู้นั้นจะได้เงินค่าตั๋วคืน แต่ต้องให้นำเอาตั๋วไปคืนและร้องขอในกำหนด ๓ ชั่วโมง ทั้งแต่เวลาที่ได้รับตั๋วไป

ผู้โดยสานทั้งหลายที่ได้ซื้อตั๋วชั้นสูงแล้ว แต่ต้องไปชั้นต่ำกว่ากำหนดที่แจ้งอยู่ในตั๋ว โดยเหตุว่าไม่มีที่นั่งชั้นนั้นในรถ ผู้โดยสานเหล่านั้นจะได้เงิน ซึ่งเป็นราคาค่าที่นั่งที่ผิดกันนั้นคืนกลับคืน เมื่อเวลาส่งตั๋วคืนนั้น แต่ต้อง

พิพิธภัณฑ์สาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ยอก กล่าวให้ผู้กำกับรถทราบไว้ก่อนเวลาที่รถจะออก

กล่าวด้วยการขึ้นรถและลงจากรถ

เมื่อเวลากำลังรถเดิน

ข้อ ๑๐ ถ้าคนโดยสารผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นรถหรือลงจากรถ หรือกระทำการเพื่อจะขึ้นรถหรือลงรถๆ หนึ่งรถใดเวลารถเดิน หรือขึ้นรถลงรถตามในที่อื่น นอกจากข้างรถที่เทียบอยู่กับที่จอดหรือที่ๆ เจ้าพนักงานรถไฟได้จัดทำไว้สำหรับคนขึ้นรถและลงจากรถ หรือเปิดประตูเมื่อเวลารถเดินก็ดี ผู้นั้นจะต้องถูกปรับมีจำนวนถึง ๒๐ บาทได้

กล่าวด้วยคนไปกับรถเครื่องจักรและอื่นๆ

ข้อ ๑๑ ถ้าคนหนึ่งคนใดไปกับรถเครื่องจักรรถไว้ถ่านหรือรถพ่วงที่สำหรับใช้ในการรถไฟไม่ใช่รถสำหรับคนโดยสาร เมื่อคนไม่มีน่าที่ๆ จะไปเช่นนั้น จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๒๐ บาทขึ้นไป กับจะต้องไล่ออกเสียจากทางรถไฟด้วย

กล่าวด้วยการสูบบุหรี่

ข้อ ๑๒ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดสูบบุหรี่ในรถหรือบนรถที่ได้จัดไว้สำหรับเฉพาะแต่ผู้ที่ไม่สูบบุหรี่แล้ว จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๕ บาทขึ้นไป และถ้าผู้หนึ่งผู้ใดขืนสูบบุหรี่ เมื่อคนใดได้พรายความแล้วว่าต้องห้าม เจ้าพนักงานจะไล่ออกเสียจากรถและจากบริเวณของทางรถไฟก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กล่าวด้วย การเมาสุรา

หรือ การกระทำให้เปนที่รำคาญแก่คนอื่น

ข้อ ๑๓ ถ้าเจ้าพนักงานพบเหนผู้หนึ่งผู้ใดเมาสุรา กระทำให้เปนที่รำคาญแก่ผู้อื่น หรือประพฤติกิริยาชั่วหรือพูดจาคำหยาบหรือหยาบคาย หรือแกล้งกระทำวุ่นวายขบกวนไม่ให้คนอื่นได้ความสบายหรือขัดไฟ จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๑๐ บาทขึ้นไป กับจะเก็บริบเอาค่าโดยสารที่จะได้เสียไปแล้วนั้น หรือใบเบิกร่องที่ได้รับแล้วนั้น กับจะไล่ออกเสียจากทางรถไฟด้วย

กล่าวด้วย กระทำการขัดขวางต่อเจ้าพนักงานรถไฟ

ข้อ ๑๔ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดทั้งใจกระทำการขัดขวาง ต่อเจ้าพนักงานผู้หนึ่งผู้ใดในการที่เจ้าพนักงานผู้นั้น จะรับราชการในน่าที่ของตนอยู่แล้ว จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป

กล่าวด้วย กระทำการขัดขวางต่อการยอกข่าว

ข้อ ๑๕ คนโดยสารผู้หนึ่งผู้ใด ไปเล่นไปลองแลวุ่นกับเครื่องต่าง ๆ ที่กรมรถไฟได้จัดทำขึ้นไว้สำหรับยอกข่าวไปมาในระหว่างคนโดยสาน แลเจ้าพนักงานผู้กำกับรถโดยเหตุที่ไม่จำเปนแล้ว จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้อ ๑๖ กล่าวด้วยการกระทำการขัดขวาง วุ่นวายต่อทางรถไฟหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับทำการ คงมีโทษตามกฎหมายอาญาโทษหลวง

ข้อ ๑๗ กล่าวด้วยการขว้างปาสิ่งของไปที่รถ คงมีโทษตามกฎหมายอาญาโทษหลวง

กล่าวด้วยชายขึ้นรถ
ที่ได้จัดไว้เฉพาะสำหรับหญิง

ข้อ ๑๘ ชายผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นรถหรือเข้าไปในห้องพักหรือที่ซึ่งจัดไว้เฉพาะสำหรับหญิง โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควรแล้ว ท่านต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป กับทั้งท่านจะริบเอาเงินค่าโดยสานที่ได้เสียไปแล้วนั้น หรือค่าใบเบิกล่องที่คนได้ซื้อแล้ว และเจ้าพนักงานรถไฟท่านไล่เสียจากทางรถไฟด้วยก็ได้

กล่าวด้วยการขัดขืนไม่ยอมไป
จากห้องรถซึ่งเต็มแล้ว

ข้อ ๑๙ คนโดยสานผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ยอมไปจากห้องรถซึ่งเป็นที่หวงห้าม หรือห้องซึ่งมีคนโดยสานอยู่เต็มครบจำนวนอย่างมากแล้ว หรือขัดขืนกันการมิให้ผู้อื่นผู้ที่ควรท่านต้องเข้าไปได้ เข้าไปในห้องที่กรมรถไฟไม่ได้หวงห้ามไว้สำหรับผู้ชายหามนั้น หรือห้องที่ยังไม่มีคนโดยสาน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เต็มควบคุมอย่างมากก็คือ จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๒๐ บาทขึ้นไป

กล่าวด้วยการบุกรุก

ข้อ ๒๐ คนหนึ่งคนใดบุกรุกหรือเข้าไปโดยไม่ชอบธรรมในรถไฟ หรือในเขตรที่ทางรถไฟ เว้นแต่ที่นั้นเป็นที่ได้จัดไว้สำหรับมหาชนทั่วไปแล้ว จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๑๐ บาทขึ้นไป แลถ้าผู้นั้นยังขัดขืนอยู่ เมื่อเจ้าพนักงานรถไฟร้องขอให้ออกไปแล้ว จะต้องถูกปรับขึ้นอีก ๕๐ บาท

กล่าวด้วยคนขับรถ

ข้อ ๒๑ คนขับรถหรือเกวียนล้อเลื่อนต่าง ๆ อย่างใด ๆ ก็คือ หรือรถอื่น ๆ ก็คือ ในเวลาที่อยู่ในบริเวณของทางรถไฟ ไม่ประพฤติตามคำสั่งเจ้าพนักงานในข้ออันควรอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จะต้องถูกปรับไม่เกินกว่า ๑๐ บาทขึ้นไป

กล่าวด้วยการปล่อยสรรพสัตว์
ให้เดินบนทางรถไฟ

ข้อ ๒๒ ถ้าคนหนึ่งคนใดต้อนสัตว์หรือปล่อยให้สัตว์เดินผ่านทางหรืออยู่ในทางรถไฟนอกจากเวลาและตำบลที่ ๆ ได้กำหนดไว้แล้ว จะต้องถูกปรับเป็นตัวละ ๕ บาท

พิพิธภัณฑ์ศาสนาแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

กล่าว ด้วย สัตว์ พาหนะ เที่ยว

อยู่ ตาม ทาง รถไฟ

ข้อ ๒๓ เจ้า ของ สัตว์ พาหนะ ปล่อย ให้ สัตว์ พาหนะ ของ ตน เที่ยว อยู่ ใน เขตร ที่ ทาง รถไฟ ตอน หนึ่ง ตอน ใด เมื่อ เจ้าพนักงาน พบ เห็น เข้า จะ ต้อง ถูก ปรับ จน ถึง ตัว ละ กึ่ง ตำลึง

กล่าว ด้วย การ จำเป็น ต้อง ใช้ เสร็จ สำคัญ

ข้อ ๒๔ เจ้าพนักงาน รถไฟ จะ ไม่ รับผิด ชอบ ใน การ เสีย หาย หรือ ชำรุด ทรุด โทรม แล อันตราย อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ที่ จะ เกิด ขึ้น แก่ สิ่ง ของ ต่าง ๆ แล เครื่อง ภาชนะ ใช้ สอย เดิน ทาง ซึ่ง เป็น ของ คน โดย สาน เอง หรือ ที่ คน โดย สาน นั้น เป็น ผู้ จะ วัง รักษา นั้น เลย เว้น ไว้ แต่ เจ้าพนักงาน รถไฟ ได้ รับ ไว้ โดย หมาย แล ได้ ให้ ใบ เสร็จ ไว้ เป็น สำคัญ

กล่าว ด้วย ความ รับผิด ชอบ ของ เจ้า พนักงาน รถไฟ

มี กำหนด เว้น ไว้ แต่ ได้ มี การ รับ ประกัน

ข้อ ๒๕ (๑) เจ้าพนักงาน รถไฟ ไม่ รับผิด ชอบ ใน เหตุ เสีย หาย หรือ ชำรุด ทรุด โทรม หรือ อันตราย อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ที่ เกิด ขึ้น แก่ สิ่ง ของ ต่าง ๆ ที่ มี ชีวิต แลัง อยู่ ต่อ ไป นี้ หรือ จะ เป็น ต่อ หรือ หีบ เครื่อง ปิด กัน อย่าง ใด ก็ ดี ซึ่ง มี ของ เหล่า นี้ อยู่ ใน นั้น คือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

(ก) ทอง หรือ เงิน ๆ เปน เงิน ตรา ทอง ตรา หรือ ไม่ มิ ตรา ก็ ตาม ๆ เปน รูป พรรณ หรือ ไม่ ใช่ ของ รูป พรรณ ก็ ตาม

(ข) ของ ที่ ชุบ แช่ ต่าง ๆ

(ค) สิ่ง ผ้า แล เครื่อง ปก ร่อย แล ผ้า โปร่ง ที่ เจือ ไป ด้วย ทอง เงิน ซึ่ง ไม่ ใช่ เครื่อง ยศ หรือ อยู่ ใน ส่วน เครื่อง ยศ ของ นาย ทหาร พล ทหาร ลูก เรือ พนักงาน พล ตระเวร แล ข้า ราช การ ทั่ว ไป ใน ราช การ สยาม หรือ ต่าง ประเทศ ซึ่ง เปน ผู้ มี ตำแหน่ง ๆ ใช้ เครื่อง ยศ เหล่า นั้น

(ฆ) ไข่ มุก เพ็ชร์ พลอย ต่าง ๆ แล เครื่อง ประดับ ต่าง ๆ

(ง) นาฬิกา ตลอด หรือ นาฬิกา ทุก ชนิด ไป

(จ) เครื่อง บริโภค ห์ ประ กัน ของ หลวง

(ฉ) ตั๋ว ตรา หลวง ต่าง ๆ

(ช) ตั๋ว แลก เงิน ตั๋ว สัญญา กำหนด ใช้ เงิน ตั๋ว แบงก์ โน๊ก หรือ ตั๋ว รับ ประกัน สัญญา ใช้ เงิน ต่าง ๆ

(ซ) แผน ที่ หนังสือ เขียน ต่าง ๆ แล หนังสือ สำคัญ ต่าง ๆ

(ฌ) รูป ภาพ แล ลวด ลาย ทา สี รูป พิมพ์ ด้วย แกะ สลัก รูป พิมพ์ หิน รูป ถ่าย รูป พรรณ ลาย เลื่อย รูป สลัก หรือ ปั้น แล เครื่อง ต่าง ๆ ที่ ประดิษฐ ทำ ขึ้น โดย วิจิตร ต่าง ๆ

(ญ) เครื่อง ถ้วย แล เครื่อง แก้ว ต่าง ๆ ของ เคลือบ หรือ ทำ ด้วย ดิน ต่าง ๆ ทุก อย่าง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

(ก) ไหมที่เป็นผืนผ้าแล้ว และที่ยังไม่ได้ทอจะมาด้วยกันกับของอื่นๆ หรือมาต่างหาก

(ค) ผ้าห่มกันหนาว

(ฆ) ผ้าโปร่งและขนนกและสัตว์ต่างๆ

(ฑ) ผึ้น

(ช) ของทำด้วยงาช้าง ไม้ดำ หินฟองน้ำ ไม้จันทน์

(ณ) ชมดน้ำมันจันและน้ำมันหอมอื่นๆ ที่ใช้ทำเครื่องหอม

(ญ) หีบเพลงและเครื่องมือวิชาต่างๆ

(ฐ) ของอื่นๆ ที่มีราคาวิเศษ ซึ่งท่านเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการจะประกาศแจ้งความในหนังสือราชกิจจาเพิ่มเติมลงในรายชื่อนี้ เมื่อสิ่งของเหล่านั้นมีราคาเกินกว่า ๑๐๐ บาทขึ้นไป เว้นไว้แต่ราคาและชนิดของๆ เหล่านั้น ห่อหรือมัดของเครื่องเหล่านั้น ผู้ฝากจะได้แจ้งความให้เจ้าพนักงานตรวจตราดูก่อน และได้เสียเงินค่ารับประกันหรือค่าทำขวัญที่รถไฟต้องระวังในเหตุอันตรายทวีขึ้นมากเกินกว่าที่เจ้าพนักงานได้กะไว้ เงินค่ารับประกันและเงินค่าขวัญเหล่านี้จะต้องเสียให้แก่เจ้าพนักงานผู้รับที่กรมรถไฟได้ตั้งไว้โดยสมควร ให้เป็นผู้รับเงินนั้นแทนกรมรถไฟ และเมื่อผู้นั้นได้ตรวจตราหรือกระทำอย่างใดให้เห็นเป็นที่พอใจอยู่แล้วว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ห่อมีกเหล่านั้น มีของถูกต้องตามที่เจ้าของได้แสดง

กล่าวด้วยการห่อหรือบันจุของ

และหมายสำคัญที่ห่อหีบต่างๆ ไม่เรียบร้อยและอื่นๆ

(๒) เจ้าพนักงานรถไฟจะไม่รับผิดชอบในการเสียหาย หรือเป็นอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเกิดขึ้นแก่ของซึ่งผู้ฝากมิได้ห่อบันจุและหมายสำคัญ หรือชี้แจงแสดงชื่อท่าบลและวัตถุที่ห่อไม่พอ หรือไม่เรียบร้อยหรือมีของต่างๆ รวมอยู่ด้วยกันซึ่งจะทำให้กระทบกันแตกเป็นอันตรายแก่ของในห่อนั้น หรือของอื่นๆ มากระทำหรือทำให้ของอื่นแตกเป็นอันตราย หรือโดยว่าของนั้นรั่ว เป็นมาในภาชะไม่ดี หรืออดีไม่เรียบร้อย หรือโดยว่าของนั้นจะเสียไปเพราะการเน่าเปื่อยขึ้นอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

กล่าวด้วยการเสียหาย

หรืออันตรายที่เกิดขึ้นแก่ของที่ได้รับประกันไว้

(๓) ของทั้งหลายที่มีราคาวิเศษที่ได้รับประกันดังกล่าวแล้วข้างต้นนี้ เสียหายหรือเป็นอันตรายชำรุดหักพังไปก็ดี เงินค่าทำขวัญที่เจ้าพนักงานจะเสียให้นั้น จะไม่เกินกว่าราคาที่ผู้ฝากได้แจ้งแสดงไว้แต่เดิมนั้น และท่านว่าจะชักสูตรว่าราคาที่ได้แสดงไว้นั้น จะเป็นราคาของนั้นจริงหรือไม่จริงนั้นถึงจะได้ทำหนังสือแจกกล่าวแสดงว่าอย่างใดก็ดี ต้องเป็น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หน้าที่ใด ผู้ร้องขอคำทำขวัญนั้น จะต้องกระทำให้ปรากฏ

กล่าวด้วยกำหนดเวลาที่สมควร

จะร้องขอคำทำขวัญ

ข้อ ๒๖ เจ้าพนักงานจะไม่รับฟังคำขอร้องเอาคำทำขวัญอย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากได้ร้องขอภายในกำหนด ๖ เดือน ทั้งแต่เวลาที่เกิดเหตุขึ้นเท่านั้น

กล่าวด้วยของที่จะเกิดอันตราย

หรือของเน่าเหม็น

ข้อ ๒๗ (๑) ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดนำของเน่าเหม็นหรือของที่จะเป็นอันตรายขึ้นรถไฟไปเอง หรือให้เจ้าพนักงานรถไฟนำเอาของนั้นไปในรถไฟ ถ้าฝ่าฝืนเป็นอันขาด

(๒) ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาของอย่างที่กล่าวนั้นไปด้วยในรถไฟ นอกจากได้แจ้งความโดยชัดแจ้งให้นายโรงพักหรือเจ้าพนักงานรถไฟ ผู้ที่คุมหรือกำกับอยู่ในที่ๆ นั้นได้ทราบเสียก่อน เอาของไปขึ้นรถไฟนั้นทราบชนิดของนั้นก่อน หรือขอมอบหรือส่งของอย่างนั้นไปบรรทุกรถไฟ เมื่อคนไม่ได้หมายชื่อบอกชนิดของให้จะแจ้งไว้ข้างนอกห่อหรือมัดนั้น ถ้าไม่ได้มีหนังสือแจ้งชนิดของนั้นให้เจ้าพนักงานรถไฟ ซึ่งเป็นผู้รับของนั้นทราบก่อนไม่ได้ทั้งสิ้น

(๓) เจ้าพนักงานรถไฟทุกคน ถ้าทราบว่ามีของ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เช่น ที่ กล่าว แล้ว เหล่า นี้ ขึ้น ไว้ ใน รถ แล ถ้า เจ้าพนักงาน เหล่า นี้ ได้ ทราย ความ ว่า ของ เหล่า นี้ ได้ รับ ไว้ แล้ว โดย ไม่ ได้ มี ผู้ แจ้ง ความ ล่วง น่า ตาม ที่ กล่าว ไว้ ใน ตอน ๒ ขัอ นี้ แล้ว เจ้าพนักงาน อาจ ที่ จะ ไม่ ยอม ภาร เอา ไป หรือ หยุด ไม่ รับ ส่ง อีก ต่อ ไป ก็ ได้

(๔) ถ้า เจ้าพนักงาน มี เหตุ ที่ น่า สงไสย ว่า ของ เช่น ที่ กล่าว แล้ว นี้ สิ่ง หนึ่ง สิ่ง ใด จะ มี อยู่ ใน ห่อ อัน หนึ่ง ซึ่ง เปน ของ ยัง ไม่ มี ผู้ แจ้ง ความ ล่วง น่า ตาม ที่ กล่าว ไว้ ใน ตอน ๒ ข้าง บน นี้ เจ้าพนักงาน มี อำนาจ ที่ จะ ให้ เปิด ห่อ ของ นั้น ออก เพื่อ จะ ได้ ตรวจ ของ ใน ห่อ นั้น ได้

กล่าว ด้วย การ ลักลอบ เอา ของ

ที่ จะ เปน อัน ตราย แล ของ เน่า เหม็น ขึ้น รถไฟ

ขัอ ๒๘ ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ประพฤติ ขัด ขืน ต่อ ขัอ ๒๗ ได้ นำ เอา ของ ที่ จะ เกิด อัน ตราย แล ของ เน่า เหม็น ขึ้น รถไฟ หรือ เอา ของ อย่าง นั้น มา ฝาก หรือ มอบ ให้ บน ทุก รถไฟ ก็ดี จะ ต้อง ถูก ปรับ ตั้ง แต่ ๕๐๐ บาท ลง มา กับ จะ ต้อง รับผิด ชอบ ใน เหตุ เสีย หาย แล อัน ตราย ทั้ง ปวง ซึ่ง เกิด ขึ้น เพราะ ของ นั้น ไป ใน รถไฟ ทุก อย่าง

กล่าว ด้วย ตั้ง ใจ กระ ทำ อัน ตราย

แก่ สรรพ สิ่ง ของ ๆ รถไฟ

ขัอ ๒๙ ถ้า ผู้ หนึ่ง ผู้ ใด ทำ รถไฟ หรือ ของ อัน ๆ ซึ่ง เปน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ของรถไฟให้เสียหายเปื่อนเปรอะอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านต้องถูกปรับให้ใช้ราคาของที่เสียไป กับท่านต้องถูกปรับอีกด้วยตั้งแต่ ๕ บาท ถึง ๑๐ บาท

กล่าวด้วยการเกาะกุมผู้กระทำผิด

ข้อ ๓๐ เจ้าพนักงานและคนใช้ของกรมรถไฟต้องเป็นธุระดูแลให้คนทั้งปวงประพฤติตามข้อบังคับที่กล่าวมาข้างบนนี้โดยเคร่งครัดแข็งแรง และมีอำนาจที่จะเกาะกุมจับผู้กระทำผิดได้ เมื่อเป็นการจำเป็น

ข้อ ๓๑ การรับผิดชอบของเจ้าพนักงานรถไฟในสิ่งของทั้งสิ้นนั้น ให้เข้าใจว่าท่านหมดสิ้นเมื่อพ้น ๒๔ ชั่วโมงตั้งแต่เวลาที่ของเหล่านั้นได้ส่งมาถึงโรงพักปลายทางที่จะส่งของนั้นไปแล้ว ต่อเวลานี้ไปผู้เป็นเจ้าของจะต้องดูแลระวังรักษาเอาเองทั้งสิ้น และถ้าของนั้นเจ้าพนักงานรถไฟจะได้เก็บเข้าในโรงแล้วก็ดี เจ้าของจะต้องดูแลระวังเอาเองทั้งสิ้น

ข้อ ๓๒ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำผิดต่อข้อบังคับเหล่านี้กับไม่ยอมเสียค่าปรับไหม ตามที่ได้ตราไว้ในข้อบังคับนั้นแล้วท่านต้องถูกจับนำมายังกระทรวงผู้มีหน้าที่ เพื่อจะได้ชำระตามกฎหมาย

พระราชทานพระราชานุญาตณวันที่ ๑ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ

พิทยลาภพฤฒิยากร

ผู้รับพระราชานุญาต

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศตั้งเจ้าพนักงาน

ผู้จดทะเบียนอั้งยี่

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น[illegible]เรศรวรฤทธิ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ตามข้อความในพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ มาตรา ๓ ว่าด้วยเจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนบันดาพวกที่ตั้งขึ้นเป็นหมู่เป็นซ่องนั้น เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ผู้ใดรับตำแหน่งใด ก็ให้ประกาศชื่อในหนังสือราชกิจจานุเบกษาตามครั้งตามคราวนั้น

บัดนี้มีพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ กราบทูลเหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยาอินทราธิบดีสิทธิสาชงเมืองเจ้ากรมกองตระเวรขวา รับราชการในตำแหน่งที่เจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติในมณฑลกรุงเทพพระมหานคร ตั้งแต่วันที่ให้ออกประกาศนี้เป็นต้นไป

ประกาศมาณวันที่ ๑๖ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ฤๅเป็นวันที่ ๑๐๕๖๗ ในรัชการปัตยุบันนี้

พระราชกำหนดศุขาภิบาล

กรุงเทพฯ

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ศุภมัสดุพระพุทธศาสนกาล เป็นอดีตกาลล่วงแล้ว ๒๔๔๐

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

พรรษา ยี่ตยุชันกาล จันทรคตินิยม จุลศักราช ๑๒๔๙ กุกกุฏสังวัจฉระ กัตติกะมาศ ภาพยี่กษยอัฐมีดิถี สุริยคติวิถี รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖ พฤศจิกายนมาศ โสพัสมะมาสาหคุณพิเศษภุมวาร ยี่ญามรัชกาล ทิงสติมสังวัจฉระ อัฏฐะนวุตยาธิกะ ยี่ญาะสตุตตระทสะ สะหัสสิมหิวสเขตร ปริเฉทกาล กำหนด

สมเด็จพระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรี พระยรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณ อันประเสริฐ

เสด็จออก ณพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท บรมราชพิมานโดยสถานอุตราภิมุข ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎ เสวตรฉัตรเหนือรัตนบรรยงก์ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ เสนาบดีรัฐมนตรี องคมนตรี กระวีชาติราชปริพาร ฝ่ายทหารพลเรือน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทบงกฎ โดยกำหนดตำแหน่งเป็นอันดับกัน

จึงมีพระราชเสาวนีย์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ทั่วกันว่า

ด้วยการศุขาภิบาล กรุงเทพพระมหานครนั้น เปนการสมควรที่จะตระเตรียมการขึ้นไว้ และจะได้จัดการให้สำเร็จบริบูรณเปนแบบต่อไป เพื่อจะป้องกันโรคภยันตรายของมหาชนนั้น ทรงพระราชดำริห์เหนว่า สมควรที่จะต้องตั้งเจ้าพนักงานศุขาภิบาลขึ้น อยู่ในบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล สำหรับให้เกี่ยวลงมือจัดการรักษาความสอาดบางอย่างขึ้นในทั่วที่ เพื่อที่ป้องกันโรคภยันตรายในกรุงเทพฯ และให้สับสวนตรวจตราการที่เกี่ยวในทางโรคภัยของมหาชนทั่วไป เพื่อจะได้ดำริห์ทำข้อบังคับ และทำการต่างๆ ตามสมัยตามควร อันสมควรแก่การรักษาความสอาดป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัย กับทั้งจะได้เปนระเบียบเรียบร้อย และงดงามให้เปนที่เจริญตาแก่ผู้คนสัญจรไปมาในพระนครนั้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ต่อไปดังนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยตั้งเจ้าพนักงานแพทย์สำหรับตรวจโรคภัยช่างใหญ่ (เอนยีนเนีย) สำหรับตรวจรักษาความสอาดป้องกันโรคภัยอำนาจ และน่าที่ของเจ้าพนักงานทั้งสอง และตั้งกรมศุขาภิบาลกรุงเทพฯ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๑ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล เลือกผู้ที่สมควรเป็นเจ้าพนักงานศุขาภิบาล เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาต ตั้งขึ้นในตำแหน่งสองนาย ตำแหน่งหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานแพทย์ศุขาภิบาล ตำแหน่งหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานช่างโยธา (เอนยีนเนีย) ศุขาภิบาลขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล และให้กำหนดเงินเดือนและเงินค่าใช้สอยสำหรับตำแหน่งนั้น เพื่อพระราชทานพระบรมราชานุญาตด้วย

มาตรา ๒ เจ้าพนักงานแพทย์ศุขาภิบาลนั้น ให้อยู่ในบังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล มีอำนาจและหน้าที่สำหรับตรวจและจัดสรรพการที่เกี่ยวเนื่องในการซึ่งจะต้องกระทำตามข้อบังคับในพระราชกำหนดที่ได้ตราไว้แล้ว หรือที่จะตราขึ้นต่อไปภายหน้า ในการรักษาความสอาดให้ดีขึ้น กันโรคภยันตรายของมหาชน และให้ทำรายงานแจ้งผลของการที่ได้ตรวจและจัดการนั้น กับทั้งให้การต่างๆ ที่เห็นควรจะต้องจัดทำขึ้น เพื่อเป็นการบำรุงความสุขกันโรคภยันตรายของมหาชน ยื่นเสนาบดีเห็นควรๆ และทั้งต้องออกความเห็นแนะนำกับกระทำการช่วยในการแพทย์ต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องในราชการของกระทรวงนครบาล ในเวลาเมื่อเสนาบดีจะให้กระทำนั้นด้วย

มาตรา ๓ เจ้าพนักงานช่างโยธา (เอนยีนเนีย) ศุขาภิบาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นั้น ให้อยู่ในบังคับบัญชา ของเสนาบดีกระทรวงนครบาล มีอำนาจและหน้าที่สำหรับตรวจและจัดสรรพการ อันเกี่ยวเนื่องด้วยกระทำการ การบำรุงรักษา การเปลี่ยนแปลง หรือซ่อมแซมแห่งการปลูกสร้างที่ได้ทำขึ้นแล้ว หรือที่จะทำขึ้นแล้ว หรือที่จะทำขึ้นต่อไปในกรุงเทพฯ ซึ่งเกี่ยวเข้นการเกี่ยวแก่การรักษาความสอาดป้องกันโรค เช่นตั้งว่าตลาด โรงฆ่าสัตว์ ที่ทำการสูบน้ำ ที่อาบน้ำ โรงซักผ้า ที่ถ่ายอุจจาระ ที่ถ่ายปัสสาวะ รางถ่ายน้ำ รางถ่ายโสโครก การท่อน้ำ และการต่างๆ สำหรับขนโสโครก อุจจาระ และขยะมูลฝอย การทำที่ซึ่งไม่มีความสอาดให้สอาดขึ้น การชำระและรดน้ำถนน และสร้างรางโสโครก การกวาดถนน และขนเครื่องโสโครก และสิ่งที่เป็นที่รำคาญต่างๆ เป็นต้น

เจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลต้องทำรายงานแจ้งผลของการที่ได้ตรวจและจัดขึ้นเหล่านี้ ยื่นต่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นคราวๆ และต้องร่างแบบอย่างการต่างๆ ทำงบประมาณจำนวนเงินทำการนั้น บางเมื่อที่จะต้องรับเหมาสำหรับกระทำการอย่างใดๆ ในการรักษาความสอาดป้องกันโรคภยันตราย ตามการที่เสนาบดีจะสั่งให้ทำนั้นด้วย

มาตรา ๔ ให้เจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาล ประชุมพร้อมด้วยเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็น

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประชาน ในเมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาล ซึ่งจะมีเสมอไปเป็นคราวๆ เพื่อปฏิบัติการศุลากิบาล ให้เจ้าพนักงานแพทย์ช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ชี้แจงความเห็นตามหน้าที่ของกรมศุลากิบาลในข้อความต่างๆ อันจำเป็นที่ต้องมีความแนะนำของเจ้าพนักงานแพทย์แลช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) นั้น ถ้าเรื่องที่ปฏิบัติเกี่ยวกันนั้น เจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุลากิบาลมีความเห็นไม่ต้องกัน เสนาบดีจะเป็นผู้ตัดสินให้เป็นการตกลง โดยได้รับความแนะนำผู้อื่นซึ่งเสนาบดีจะเห็นสมควรหารือก็ได้ ถ้าข้อความที่ปฏิบัติเจ้าพนักงานทั้งสองมีความเห็นต้องกัน แต่เสนาบดีมีความเห็นต่างไป ต้องนำเรื่องนั้นขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทรายให้ผ่าลองธุลีพระบาท

มาตรา ๕ เมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาล จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตออกกฎหมายข้อบังคับสำหรับการศุลากิบาลที่คิดขึ้นใหม่ก็ดี แก้ข้อความถอนข้อบังคับที่มีอยู่แล้วก็ดี ถ้าคิดทำการปฏิสร้างอย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับการศุลากิบาลนั้นก็ดี ให้นำข้อความเห็นของเจ้าพนักงานแพทย์ฤๅช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุลากิบาลตามเรื่องที่เกี่ยวในหน้าที่ของฝ่ายใดฤๅทั้งสองฝ่ายนั้นทูลเกล้าฯ ถวายทรายให้ผ่าลองธุลีพระบาทด้วย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๖ เมื่อมีการรับเหมา เพื่อทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือเพื่อรับจัดส่งของ หรือส่งสิ่งใดๆ สำหรับทำการทั้งปวงอันเกี่ยวในการศุขาภิบาล ต้องทำหน่ายเงินเกินกว่า ๓๐๐ บาทขึ้นไปแล้ว ต้องทำเปนหนังสือให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลลงนามด้วย และในหนังสือรับเหมานั้นต้องแจ้งรายการ คือ

ข้อ ๑ ระบุการ หรือน่าที่อันจะต้องทำ หรือของที่จะต้องจัดส่ง

ข้อ ๒ ระบุสิ่งของที่จะต้องใช้

ข้อ ๓ จำนวนราคาเงินค่าจ้างทำการ หรือค่าของสิ่งนั้นๆ

ข้อ ๔ กำหนดเวลาที่ทำการ หรือทำน่าที่นั้นๆ จะให้แล้ว หรือเมื่อใดจะส่งสิ่งของให้ครบ

ข้อ ๕ ค่าปรับไหม ในการที่ทำผิดข้อสัญญาเหมานั้นด้วย

มาตรา ๗ เจ้าพนักงานแพทย์ และช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลทำการโดยต่างหากกัน หรือรวมกันอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี อยู่ในน่าที่ใต้บังคับบัญชาของเสนาบดีกระทรวงนครบาล ซึ่งจะได้บังคับกรมศุขาภิบาล ให้มีเจ้าพนักงานผู้ช่วยราชการเปนต้นว่า สารวัตร ช่างรอง (ผู้ช่วยเอนยินเนีย) คนทำแผนที่ ช่างเขียนแบบตัวอย่าง คนแปลหนังสือ ล่าม เสมียน และคนงานต่างๆ นั้น ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

กำหนดจำนวนขึ้นสำหรับการ กรมศุขาภิบาล ทำบัญชีจำนวนคน และเงินเดือนค่าใช้สอยเบ็ดเสร็จ นำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นคราวๆ ที่จัดการไป

หมวดที่ ๒

ว่าด้วย การศุขาภิบาลที่กำหนดให้จัดให้มีขึ้น

มาตรา ๘ การรักษาความสอาดให้มีขึ้น เพื่อป้องกันโรคภยันตราย ให้ลงมือจัดให้เป็นไปในเวลาเร็วที่สุดที่จะเป็นได้ในกรุงเทพฯ นั้น ดังรายการกำหนดต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ การทะลายขยะเปื่อยมูลฝอย

ข้อ ๒ การจัดเว็จที่ถ่ายอุจจาระ และปัสสาวะของมหาชนทั่วไป

ข้อ ๓ จัดการห้ามต่อไปในภายน่าอย่าให้ปลูกสร้าง ตรือซ่อมเรือนโรงที่จะเป็นเหตุให้บังเกิดโรคได้

ข้อ ๔ ขนย้ายสิ่งโสโครกและสิ่งที่รำคาญของมหาชนไปให้พ้นเสีย

ตอน ๑ การทะลายขยะเปื่อยมูลฝอย

มาตรา ๙ เสนาบดีกระทรวงนครบาล เป็นผู้กำหนดให้กรมศุขาภิบาลจัดการตามที่เห็นสมควร ซึ่งจะได้ทำลายเสียยังกองขยะเปื่อยมูลฝอยอันมีกลิ่นที่มีอยู่ในเวลานี้ตามฉนน

หอสมุดแห่งชาติ สำนักวรรณกรรมและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หลวง ฤๅ ทางเดินแล ตามริมฝั่งแม่น้ำ ฤๅคลองต่าง ๆ ภาย ในพระนครให้น้อยสิ้นไปโดยลำดับ แล การที่จะให้เปนไป ได้ตามกล่าวแล้ว ให้เสนาบดีกับเจ้าพนักงาน ช่างใหญ่ (เอน จินเนีย) ศุขาภิบาล จัดเปนการวางเทมาให้ผู้ที่รับเทมา ขนขยะเยื่อมูลฝอย ไปในเวลามีกำหนด โดยบันทุกเกวียน หรือบันทุกเรือไปทิ้ง ในตำบลที่นอกพระนครซึ่งได้ หารือด้วยเจ้าพนักงาน แพทย์ศุขาภิบาลได้เลือกกำหนดแล้ว ว่าไม่เกิดเปนเครื่องเดือดร้อน แลเปนตำบลที่จะได้จัดการ เผาขยะเยื่อมูลฝอยนั้น โดยทางที่จะไม่ให้เกิดอันตรายได้ ต่อไป แลมูลเท่าของขยะเยื่อนั้น ถ้าจะใช้ให้ใช้ถมที่ ลุ่มด้วย

มาตรา ๑๐ บรรดาที่ทั้งปวงซึ่งในเวลานี้ มีกองสิ่งโสโครก ทับถมอยู่นั้น ให้เจ้าพนักงานแพทย์ศุขาภิบาล แนะนำให้จัด การที่จำเปนบ้องกัน เพื่อจะไม่ให้เปนเหตุเกิดโรคขึ้นได้

มาตรา ๑๑ ให้กรมศุขาภิบาลจัดสิ่งสำหรับจะได้รับฝังฝอย หรือของเยื่อนเปรอะมูลเท่า แลขยะเยื่ออันเปนภาชนะเลื่อน ได้ หรือต้องอยู่ประจำที่ในพระนครหลาย ๆ แห่ง สำหรับ ได้ทิ้งบรรดาสิ่งโสโครก ที่กล่าวแล้วนั้นชั่วสมัยหนึ่ง หรือ จัดให้มีเกวียนเดินไปทั่ว ๆ พระนครทุกวัน เปนกำหนดเวลารับ บันทุกบรรดาสิ่งโสโครกนั้น นำไปทิ้งยังตำบลที่กล่าวมาแล้ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เมื่อมีเกวียน หรือสิ่งสำหรับสิ่งรับขนของโสโครกจัดไว้สำหรับถนน หรือที่ทำปลใกในพระนครแล้ว ผู้ใดผู้หนึ่งเอาของโสโครกทิ้งเอง หรือใช้ให้ไปทิ้ง หรือยอมให้ทิ้งลงในถนนหรือที่ทำปลนั้น นอกจากเกวียนหรือสิ่งสำหรับรับทิ้งนั้นแล้ว ผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๑๖ บาท

เว้นแต่ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งเอาของที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๒ ข้อ ๑ นั้นทิ้งเองหรือใช้ให้ไปทิ้งลงในถนน หรือในเกวียน หรือในสิ่งสำหรับรับของโสโครกนั้นแล้ว ผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๑๖ บาท

มาตรา ๑๒ ข้อ ๑ ถ้าเจ้าพนักงานแพทย์สุขาภิบาลยื่นรายงานให้กรมสุขาภิบาลทราบหมายบอกกล่าวไปยังผู้หนึ่งผู้ใดที่ทำการค้าขายตั้งโรงโม่ ซ่อมสี หรือโรงทำงาน หรือตั้งโรงเลี้ยงสัตว์พาหนะอย่างหนึ่งอย่างใด มีม้าแลโคกระบือเป็นต้น หรือที่เลี้ยงแกะแพะสุกรหรือเช็ดไก่ในเขตรพระนคร กำหนดให้ย้ายสิ่งโสโครกต่างๆ ที่เกิดจากการที่ทำหรือเกิดจากที่เลี้ยงสัตว์อยู่นั้นเป็นคราวๆ ไปแล้ว ถ้าผู้ที่ได้รับทราบหมายบอกกล่าวนั้นไม่กระทำตาม ผู้นั้นย่อมมีความผิดที่เกี่ยวเจ้าพนักงานไม่ต้องมีหมายบอกกล่าวทักเตือนอีก ให้ลงโทษปรับผู้นั้นวันหนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๑๖ บาททุกๆ วันไป ในเวลา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ซึ่งไม่ทำตามอยู่นั้น

ข้อ ๖ เมื่อช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลยื่นรายงานว่า ควรจะรับช้างต่อผู้หนึ่งผู้ใด เพื่อทำการขนมูลสัตว์และสิ่งโสโครกอันเกิดจากศุกร หรือเกิดจากสินค้า หรือเกิดจากโรงเลี้ยงสัตว์ หรือเกิดจากเรือกสวนไปจากที่แห่งใดแล้ว กรมศุขาภิบาลจะรับช้างเหมาต่อผู้ใด เพื่อขนของโสโครกที่กล่าวไปจากที่ของผู้นั้นก็ได้ แต่ให้มีกำหนดข้อสัญญาที่เหมาะกันกับจำนวนเงินค่าช้าง และเวลาที่จะให้แล้วเสร็จสิ้นไปอย่างใดอย่างหนึ่งสุดแต่เสนาบดีจะเห็นควร

ตอน ๖ การจัดเว็จที่ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะของมหาชนทั่วไป

มาตรา ๑๓ ข้อ ๑ ให้กรมศุขาภิบาลปฤกษาพร้อมด้วยเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ให้มีเว็จที่ตำบลอันสมควร สำหรับรายฎรถ่ายอุจจาระและปัสสาวะได้โดยสดวกไม่เปนที่เดือดร้อนและจัดการรักษาและชำระใช้เวียบร้อยทุกๆ วัน

ข้อ ๖ อนึ่งกรมศุขาภิบาลจะออกใบอนุญาตให้ตั้งเว็จสำหรับมหาชนเช่าถ่ายอุจจาระตามแต่เจ้าพนักงานจะเห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๑๔ ข้อ ๑ ถ้าเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลมีความเห็นว่า เมื่อใดที่ใดหรือ

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ที่บ้านใดที่จะต้องให้มีเว็จขึ้นใหม่ หรือต่อเพิ่มเติมขึ้นอีกในที่ติดต่อกับเรือนเดิม หรือบ้านแห่งใดๆ ให้กรมศุขาภิบาลมีหนังสือแจ้งความไปยังผู้เจ้าของที่นั้นๆ ให้จัดทำเว็จเช่นต้องการนั้น ให้แล้วภายในกำหนดตามสมควร

ข้อ ๒ ถ้าผู้ใดที่ได้รับหนังสือแจ้งความให้จัดการดังที่กล่าวแล้ว ไม่กระทำตามผู้นั้นมีความผิดต้องมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๓๐ บาท และทั้งต้องปรับอีกไม่เกินกว่าวันละ ๕ บาท ทุกๆ วันในเวลาซึ่งไม่ทำตามบทหมายนั้นด้วย

มาตรา ๑๕ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลปฤกษาพร้อมด้วยเจ้าพนักงานแพทย์กับช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) ศุขาภิบาลทำข้อบังคับในการจัดขนอุจาระไปทิ้ง เพื่อจะชักจูงไม่ให้เททิ้งอุจาระลงในคลอง แม่น้ำในรางน้ำและตามหนทางต่อไป

ตอน ๓ การจัดห้ามต่อไปในภายน่าอย่าให้ปลูกสร้าง หรือซ่อมเรือนโรงที่จะเป็นเหตุให้บังเกิดโรคได้

มาตรา ๑๖ ข้อ ๑ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดคิดจะปลูกสร้าง หรือต่อเติมเรือนโรงใดๆ ภายหลังเมื่อประกาศให้ใช้พระราชกำหนดตอนนี้แล้ว จะต้องมีหนังสือแจ้งความ คิดที่จะทำขึ้นนั้นไปยังกรมศุขาภิบาลก่อนยื่นแบบตัวอย่างอธิบาย คือ

ประการที่ ๑ ระดับรากและระดับพื้นชั้นต่ำที่สุดนั้นจะกำหนดสูงเท่าใด

พิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประการที่ ๖ ถ้าเรือนนั้นมีเฉลียงด้วย ให้แจ้งระดับพื้นแลสูงเพียงใด

ประการที่ ๗ จะจัดการถ่ายน้ำอย่างไร

ประการที่ ๘ แบบตัวอย่างด้านหน้าเรือนนั้น จะทำเป็นอย่างไรกับทั้งข้ออธิบายรายการที่จะคิดทำ แลจะทำด้วยสิ่งใดด้วย

แลผู้ที่จะปลูกเรือนนั้น จะต้องทำตามคำสั่งของกรมศุขาภิบาลทุกสิ่งทุกอย่าง อันที่จะได้แนะนำให้ปฏิบัติตามพระราชกำหนดนี้ สร้างแลทั้งตามกฎข้อบังคับใดๆ ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นเป็นการเนื่องจากพระราชกำหนด เพื่อป้องกันไม่ให้ปลูกสร้าง หรือต่อเติมตึกเรือนโรงที่จะเป็นอันตราย แลเป็นที่ประกอบให้เกิดโรคแก่ผู้อยู่ หรือแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือรูปเรือนภายนอกจะไม่งดงามสมกับที่ทางถนน หรือตำบลที่จะสร้างขึ้นนั้น

ข้อ ๖ คำที่ว่าปลูกสร้าง หรือต่อเติมตึกเรือนโรงนั้น ให้เข้าใจว่าการเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างใดๆ ซึ่งตลอดถึงทำรากใหม่ หรือเพิ่มเบื้องบนใหม่บนรากเก่า หรือแปลงตึกโรงที่ไม่ได้ทำไว้สำหรับให้คนอยู่แต่เดิมมา เป็นที่สำหรับคนอยู่ หรือแปลงตึกเรือนโรงอันแต่แรกได้ปลูกไว้เป็นหลังเดียว ให้กลายเป็นหลายหลัง

มาตรา ๑๗ ถ้าการปลูกสร้างใดๆ อย่างที่ได้กล่าวแล้ว

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ในมาตราข้างบนนั้น ลงมือทำ หรือปลูกสร้างขึ้นโดยไม่ได้
แจ้งความ หรือส่งแผนที่อธิบายข้อความตามที่กล่าวแล้ว
นั้นก็ดี หรือทำการขัดขืนผิดต่อความแนะนำ อันถูกต้องด้วย
กฎหมาย ซึ่งกรมศุขาภิบาลส่งไปในเวลาใดๆ ก่อนสิ้นกำหนด
๓๐ วัน นับแต่วันมิได้หมายแจ้งความไปนั้นก็ดี หรือกระทำ
การใดๆ อันผิดต่อพระราชกำหนดนี้ หรือผิดต่อกฎข้อบังคับ
อันเนื่องในพระราชกำหนดนี้ก็ดี หรือถ้าจะทำควรแปลงให้ผิด
ไปจากแบบตัวอย่าง และคำอธิบายรายการที่กำหนดจะทำ
อันกรมศุขาภิบาลได้ตรวจเห็นชอบด้วยแล้วนั้น นอกจากได้
รับอนุญาตด้วยหนังสือนั้นก็ดี ผู้ที่ขัดขืนทำการปลูกสร้าง
ตึกเรือนโรงนั้น มีความผิดต้องมีโทษปรับเป็นเงินวันละ
๑๐ บาท ทุกๆ วันไป ถ้าจะกระทำการเปลี่ยนแปลงให้ถูก
ต้อง หรือทำลายตึกเรือนโรง ซึ่งได้ทำไม่ถูกต้องนั้นลงเสีย
แต่อย่างไรก็ดี ถ้ากรมศุขาภิบาลไม่ได้มีหนังสือออกความ
เห็นอย่างหนึ่งอย่างใดภายใน ๓๐ วัน ตั้งแต่ได้แจ้งความ
และยื่นแบบแผนที่ทั้งคำอธิบายดังกล่าวมาในมาตรา ๑๖ แล้ว
ก็ให้ปลูกสร้างตึกเรือนโรงตามแบบอย่างที่ยื่นไว้ได้โดย
ไม่มีความผิด

มาตรา ๑๘ ห้ามไม่ให้ผู้ใดๆ ปลูกสร้างตึกเรือนโรง
อย่างใดอย่างหนึ่ง อันมีหลังคาหรือทำด้วยแผ่น หรือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ใบไม้ หรือสื่อ หรือขาก หรือของอันเปนเชื้อไฟ อันในระยะใกล้กว่า ๑๐ วา จากเรือนหลังอื่น หรือแถวถนน นอกจากมีหนังสืออนุญาตแต่กรมศุขาภิบาล

ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งทำความผิดขัดต่อมาตรานี้ ต้องมีโทษปรับวันหนึ่งเปนเงินไม่เกินกึ่งตำลึงทุกๆ วันไป กว่าจะได้รื้อหลังคา หรือฝาที่ทำผิดต่อพระราชกำหนดนั้นด้วย

มาตรา ๑๙ ตึกเรือนทุกๆ หลังที่จะได้ลงมือสร้างใหม่ภายหลังประกาศให้ใช้พระราชกำหนดตอนนี้แล้ว เปนตึกเรือนสำหรับจะใช้เปนที่ให้คนอยู่ทั้งหมด หรือแต่เฉภาะส่วนก็ดี ถ้ากรมศุขาภิบาลไม่ได้อนุญาตให้ทำอย่างอื่นไว้แล้ว จะต้องมีที่ว่าง ระหว่างข้างหลังเรือนต่อตึกเปนบริเวณของตึกเรือนนั้น มีกำหนดดังนี้ต่อไป คือ

ถ้าตึกเรือนสูงไม่มากกว่าพื้น ๒ ชั้น ต้องมีที่ว่างหลังตึกเรือนไม่น้อยกว่า ๒ วา ถ้าตึกเรือนสูงพื้นมากกว่า ๒ ชั้น ต้องมีที่ว่างหลังตึกเรือนไม่น้อยกว่า ๓ วา

ในที่ว่างที่กล่าวแล้วนี้ ไม่ให้มีการปลูกสร้างอย่างใดนอกจากเว้าที่อาบน้ำ ครัว แลโรงม้า ซึ่งจะต้องทำไม่ให้สูงกว่าระดับเพดานห้อง พื้นชั้นล่างของตึกเรือนนั้น แต่ที่ว่างนั้นต้องให้มีตลอดด้านของตึกเรือน (ไม่ต้องเสมอผนังตึกข้างหลังก็ได้)

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ตอน ๔ การขนย้ายสิ่งโสโครกที่รำคาญให้พ้นเสีย

มาตรา ๒๐ กรมศุขาภิบาลจะต้องจัดการให้ขนย้ายสิ่งซึ่งเป็นที่รำคาญ และซึ่งจะทำให้เกิดโรค หรืออันตรายได้แก่มหาชนนั้น ไปเสียให้พ้นจากถนนหลวง หรือจากที่ของเอกชนใดๆ ตามอำนาจหน้าที่ของกรมศุขาภิบาลอันต้องด้วยกฎหมาย และถ้าจำเป็นแล้ว ให้พึงผู้กระทำผิดละเมิดต่อมาตราใดมาตราหนึ่ง ในพระราชกำหนดนี้ยังโรงศาลด้วย และอีกประการหนึ่งให้กรมศุขาภิบาลมีหน้าที่ๆ จัดรักษาถนนทางน้ำ รางน้ำ กรอกทาง คลอง และที่ใดๆ ให้เรียบร้อยอย่าให้รกโสโครกเป็นอันเปรอะได้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยกฎข้อบังคับที่จะขยายบังหวัด

การศุขาภิบาล

ให้กว้างขวางต่อไป

มาตรา ๒๑ ข้อ ๑ เมื่อเสนาบดีกระทรวงนครบาลได้ประชุมปฤกษาพร้อมกับเจ้าพนักงานแพทย์ และช่างใหญ่ศุขาภิบาลดังได้กำหนดไว้ในมาตรา ๔ ของพระราชกำหนดนี้แล้ว ก็ให้มีอำนาจตั้งกฎข้อบังคับเพื่อเป็นประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นเป็นการจำเป็น สำหรับที่จะได้กระทำให้การทั้งปวงในพระราชกำหนดนี้เป็นอันสำเร็จไปได้ หรือโดยมีอำนาจ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

แล้ว ตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ก็ดี ซึ่งไม่เป็นการขัดขวางต่อข้อความในพระราชกำหนดนี้ หรือพระราชกำหนดบทอื่น ๆ ที่ยังไม่ใช้อยู่ในพระราชอาณาจักรนั้น ก็ดั่งกฎข้อบังคับได้ทุกประการ

ข้อ ๒ เสนาบดีกระทรวงนครบาล เมื่อได้ประชุมปฤกษาดังเช่นว่ามาในข้อบนแล้วนั้น มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือเลิกถอนกฎข้อบังคับอย่างใด ๆ หรือทำกฎข้อบังคับมาแทนใหม่อันใด ๆ ที่ไม่เป็นการผิดกับข้อความที่วางไว้ในพระราชกำหนดนี้ได้ทุกประการ

ข้อ ๓ ในการที่ทำกฎข้อบังคับนั้น เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะตั้งอัตราปรับโทษในความผิดที่จะมีผู้กระทำขึ้นต่อกฎข้อบังคับนั้น ๆ ก็ได้ แต่ค่าปรับในความผิดข้อหนึ่งอย่าให้เกินกว่าเงิน ๔๐ บาท หรือถ้าเป็นความผิดยังขัดขืนต่อข้อบังคับนั้นต่อ ๆ ไป ให้ลงโทษปรับเรียงวันได้ไม่เกินกว่าวันละ ๒๐ บาท ในระหว่างเวลาที่ยังขืนทำผิดอยู่นั้น

ข้อ ๔ บรรดากฎข้อบังคับ ข้อความเปลี่ยนแปลง หรือข้อความเพิ่มเติม หรือข้อความเลิกถอน หรือข้อความตั้งใหม่เปลี่ยนกฎข้อบังคับใด ๆ ก็ดี ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต และได้ออกประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเสียก่อนแล้ว จึงจะเป็นอันใช้ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒๒ เจ้าพนักงานช่างใหญ่ (เอนยินเนีย) แล
แพทยศุขาภิบาลต้องยื่นรายงานเป็นคราว ๆ ต่อเสนาบดีกระทรวง
นครบาล แจ้งด้วยความเจริญไปอย่างไรของการ จัดการ
ศุขาภิบาล และของการรักษาความสอาด ให้มีขึ้นในกรุงเทพฯ
บางแห่งหรือทั่วไปทุกแขวงโดยอาไศรยความรู้ นอกจากความ
ที่ได้เห็น และทดลองแล้วและโดยกำลังที่พอจะได้มีอยู่อย่าง
ใด ๆ เสนาบดีกระทรวงนครบาลต้องทำความเห็นในการที่จะ
ขยายจังหวัด จัดการศุขาภิบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อ
พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้จัดการแผ่กว้างต่อไป
ทั่วพระนครนั้นด้วย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยข้อความเบ็ดเตล็ด

มาตรา ๒๓ พระราชกำหนดนี้ ให้เรียกชื่อว่า "พระราช
กำหนดศุขาภิบาล กรุงเทพฯ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖" ข้อความ
ในมาตราทั้งหลาย เว้นไว้แต่มาตรา ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔,
๑๖, ๑๗, ๑๘, และ ๑๙, รวม ๘ มาตรานี้แล้ว ให้
ใช้เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่การที่จะใช้ตาม
ความในมาตราที่ยกเว้นไว้ ในตำบลหนึ่งตำบลใดฤๅทั่วไป
ทั้งแขวงกรุงเทพฯ นั้น จะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้
ทราบกันไปในภายน่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ประกาศ

ตั้งเจ้าพนักงานกรมศุขาภิบาล

มีพระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ทำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า พระราชกำหนดศุขาภิบาลกรุงเทพฯ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ แล้ว ควรตั้งกรมศุขาภิบาลขึ้นจัดการตามพระราชกำหนดสืบไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้ตั้ง ดอกเตอร์ บี แอช ในตำแหน่งแพทยศุขาภิบาล และให้ตั้ง กัปตัน เย คาดอง รับราชการตำแหน่งช่างใหญ่ศุขาภิบาลในกระทรวงนครบาล ตามตำแหน่ง ในพระราชกำหนดประกาศมาณวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๑๖๐๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

(ลงพระนาม) นเรศรวรฤทธิ

เสนาอธิการกระทรวงนครบาล

รับพระราชเสาวนีย์

พระราชบัญญัติรักษาต้นไม้สัก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มีพระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรม

ราชินีนาถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมในที่ประชุมสั่งว่า ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ว่าทุกวันนี้คนทั้งหลายซึ่งมิได้รับอนุญาตโดยชอบ ด้วยกฎหมาย ยังลอบตัดฟันไม้สักทุกๆ ขนาดที่ในป่าตามอำเภอใจมีอยู่เนืองๆ การที่คนทั้งหลายเที่ยวลอบตัดต้นไม้สักดังนี้ เป็นทางที่จะให้ป่าไม้สักเป็นอันตรายย่อยยับในภายหน้า จำเป็นจะต้องจัดการป้องกัน และยอมให้ทำแต่โดยสมควร และอยู่ในความตรวจตราของกรมป่าไม้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติไว้ดังนี้

ตั้งแต่วันที่ได้ตราพระราชบัญญัตินี้ และต่อไปถ้าผู้หนึ่งผู้ใดตัดหรือกานต้นไม้สักในป่าแห่งหนึ่งแห่งใด โดยมิได้รับสัญญาอนุญาตและรังวัดไฟของรัฐบาล หรือมิได้รับใบอนุญาตของเจ้าพนักงานกรมป่าไม้ ผู้ใดได้รับอำนาจจากรัฐบาลให้ออกใบอนุญาตเช่นนั้นได้ ผู้หนึ่งผู้ใดขืนตัดหรือกานต้นไม้สัก โดยมิได้รับอนุญาตอย่างหนึ่งอย่างใดดังได้ว่ามานี้ พิจารณาเป็นสัตย์ต้องระวางโทษให้ปรับตามรายต้นไม้ซึ่งได้ตัดหรือกานนั้น เป็นเงินไม่เกินต้นละ ๒๐ บาท และให้ริบไม้ที่ตัดหรือกานนั้นไว้เป็นหลวง

เป็นน่าที่ของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยที่จะรักษาการให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ที่ตามพระราชบัญญัตินี้
เป็น

ประกาศ ณวันที่ ๑ เดือน ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖
เป็นวันที่ ๑๐๒๑๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศลิกพระราชบัญญัติ

จัดการย้องกันกาฬโรค

มีพระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนารถ ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ด้วยรัศเหนือเกล้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ประกาศพระราชบัญญัติห้ามเรือที่มาจากเมืองชวาเกาะไว้ฉบับหนึ่ง แลว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ประกาศแก้ไข แลเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ อีกฉบับหนึ่ง. โดยใช้กาฬโรคได้เกิดขึ้นที่เมืองชวาเกา ภายหลังโรคนั้นได้เลยลามไปยังเมืองอื่นๆ ด้วย จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ตราพระราชบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นอีก ตามกาลที่เปลี่ยนไปในคราวนั้นๆ คือ ประกาศจัดการย้องกันกาฬโรคเพิ่มเติม ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ฉบับหนึ่ง ประกาศจัดการย้องกันกาฬโรคเพิ่มเติม ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ฉบับหนึ่ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

บัดนี้ ทรงพระราชดำริห์ว่า ไข้กาฬโรคซึ่งได้เกิดขึ้นตามเมืองนั้น ๆ ก็หายหมดแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ยกเลิกประกาศพระราชบัญญัติ จัดการป้องกันกาฬโรค ๔ ฉบับ ซึ่งกล่าวมาแล้วนี้เสีย ตั้งแต่วันที่ได้ลงในประกาศฉบับนี้เป็นต้นไป

ประกาศมาณวันที่ ๔ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๖๑๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

เจ้าพระยาภาสกรวงษ
เสนาบดีกระทรวงธรรมการ
รับพระราชเสาวนีในที่ประชุม

พระราชบัญญัติ

สำหรับแต่งงานคนต่างประเทศในกรุงสยาม

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยทรงพระราชดำริห์ว่า เสนาบดีว่าการต่างประเทศได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล พระกรุณาทรงให้ผ่านออกขุนพระบาทว่า คนต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในพระราชอาณาเขตรนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

บางคนมีความขัดข้องอยู่ เมื่อได้สัญญาแต่งกันแล้ว ฤๅคิดจะสมรสแต่งกันแล้วจะมีการและจะพิสูทธ์ว่า ได้แต่งงานเป็นสามีภิริยากันถูกต้องตามกฎหมาย แต่งพระราชอาณาจักรนี้แลว่าเพราะเหตุฉนี้การจึงปรากฏว่า ควรที่จะประกาศเป็นพระราชบัญญัติ อธิบายความให้คนเหล่านั้นทราบไว้ว่า มีข้อความตามกฎหมายว่า แต่งงานเป็นสามีภิริยากันถูกต้องอย่างไรแลเมื่อผู้ที่จะแต่งงานกันทั้งสองฝ่ายก็ดี ฤๅแต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ดี เป็นคนต่างประเทศแล้วควรจะพิสูทธให้เป็นหลักฐานในการแต่งงานอย่างไรด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้สืบไปดังนี้ว่า

มาตรา ๑ การแต่งงานตามกฎหมายและธรรมเนียมฝ่ายสยามนั้น เป็นการปฏิญญาณสัญญากันในระหว่างสามีกับภิริยาซึ่งมีข้อสำคัญตามประกติใช้ได้เหมือนกัน ข้อสัญญากันอย่างอื่นๆ และเหตุฉนั้นเมื่อได้แสดงถ้อยคำปฏิญญาณต่อกัน ฤๅได้ทำการมงคลพิธีให้เป็นที่ปรากฏชัดเจนว่า ชายหญิงทั้งสองฝ่ายนั้นยินยอมพร้อมใจกันสมัครที่จะเป็นสามีภิริยาต่อกัน และฝ่ายชายก็ดี ฤๅฝ่ายหญิงก็ดี ไม่ได้กระทำการอันเป็นที่ต้องห้ามตามกฎหมายฉนั้นแล้ว ก็นับว่าเป็นอันได้กระทำการแต่งงานกันถูกต้องใช้ได้ตามกฎหมาย

มาตรา ๒ เมื่อชายและหญิงทั้งสองฝ่ายก็ดี ฤๅแต่ฝ่าย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หนึ่งฝ่ายใดก็ดี เป็นผู้ที่อยู่ในกรุงสยามแล้ว การที่ตกลงปรองดองพร้อมใจกัน ที่จะเป็นสามีและภริยาซึ่งกันและกันนั้น จะพึงพิสูจน์ให้เป็นหลักฐานตามกฎหมายได้ ในเวลาที่กระทำการแต่งงานกัน ฤๅในเวลาที่แต่งกันแล้ว โดยแสดงคำปฏิญญาณอันนั้น ให้ปรากฏต่อหน้าผู้มีชื่อ ซึ่งรู้จักกันมากเป็นพยานอย่างน้อยที่สุด ๔ คน ถ้าแต่งกันในกรุงเทพฯ ก็ให้แสดงคำปฏิญญาณนี้ เฉภาะหน้าเสนาบดีกระทรวงพระนครบาล ฤๅผู้แทนเสนาบดีนั้น ถ้าเป็นการนอกกรุงเทพฯ ก็ให้แสดงต่อผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งชายและหญิงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอยู่ในขณะนั้นอยู่เมืองนั้น

มาตรา ๓ ให้เจ้าพนักงานผู้รับคำแสดงนั้น เขียนคำปฏิญญาณดังกล่าวมาในมาตรา ๒ เป็นภาษาสยามอย่างเดียว ฤๅถ้าชายหญิงคู่นั้น จะต้องให้การให้มีคำแปล ให้เขียนเป็นภาษาไทยกับภาษาอังกฤษให้ถูกต้องกันในความหมายและความประสงค์ทั้งสองภาษา ให้มีศุภมาศวันปีที่แต่งงานกัน มีชื่ออายุ และที่เกิดของชายและหญิงนั้นทั้งสองฝ่าย ถ้าเจ้าพนักงานที่กล่าวมาแล้วนี้ จะขอให้ส่งหลักฐานอันใด ซึ่งจะได้เป็นพยานยืนยันความที่กล่าวไว้ให้เป็นที่พอใจ ก็ต้องให้มีมาแสดงครั้งเหมือนกัน และคำปฏิญญาณเช่นนี้ ให้ทำเป็นสองฉบับ ลงชื่อเจ้าพนักงานที่กล่าวมาแล้ว ลงชื่อชาย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

หญิงทั้งคู่ ลงชื่อพยานทั้งหลาย กับทั้งในที่สุดลงชื่อบิดา มารดาของชายและหญิงทั้งสองฝ่าย ฤๅแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอยู่ในที่นั้นด้วยทุกฉบับ ต้นฉบับคำปฏิญญาณนี้ ให้เก็บรักษาและจดทะเบียนไว้ในห้องเก็บหนังสือของกระทรวงที่ทำการนั้นฉบับหนึ่ง อีกฉบับหนึ่งให้ส่งไปเก็บรักษาและจดทะเบียนไว้ในห้องเก็บหนังสือกระทรวงว่าการต่างประเทศ

มาตรา ๔ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดต้องการ และขอสำเนาคำปฏิญญาณดังกล่าวมาในมาตรา ๓ แต่โดยสังเขป ฤๅโดยเต็มความบริบูรณ์ก็ดี ให้คัดสำเนาและลงชื่อเจ้าพนักงานให้เป็นสำคัญว่าคัดถูกต้องกับต้นฉบับ ว่าเรียกค่าธรรมเนียมที่คัดสังเขปฤๅสำเนานั้น ภาษาไทยฉบับละ ๔ บาท ภาษาอังกฤษฉบับละ ๔ บาท

ประกาศมา ณ วันที่ ๙ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๖ เป็นวันที่ ๑๐๖๔๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศกระทรวงนครบาล

เตือนให้ขี้ที่ยังไม่ได้ผูกขี้เร่งมาผูกขี้

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศนักบริรักษ์ทั้งหลายให้ทราบทั่วกันว่า

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมอบรัดเลย์
https://museum.coj.go.th/

ความข้อความในประกาศกระทรวงนครบาล ลงวันที่ ๑ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ เรื่องผูกขี้จีน ซึ่งกำหนดวันให้จีนทั้งหลายผูกขี้ทั้ง ๓ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ร, ศ, ๑๑๖ เป็นต้นไป เมื่อสิ้นเดือนพฤศจิกายน ร, ศ ๑๑๖ จีนทั้งหลายไม่มาผูกขี้ให้สิ้นเชิงโดยดี เจ้าพนักงานตรวจจับจีนที่ไม่มาผูกขี้ในเดือนธันวาคม ร, ศ, ๑๑๖ ต่อไปนั้น เจ้าพนักงานได้ตรวจจำนวนจีนที่ผูกขี้ แล้วกับจีนในท้องที่ทั้งปวงได้ความว่าจีนทั้งหลายยังมาไม่มากผูกขี้ กระทำความประสงค์ที่มิได้ไว้นั้นอีกเป็นอันมาก เพราะเหตุฉนี้การผูกขี้จีนจำนวนรัตนโกสินทรศก ๑๑๖ นี้ จะหยุดการผูกขี้เพียงวันตรุษจีน เหมือนเช่นธรรมเนียมแต่ก่อนยังไม่ควร ด้วยการลงมือผูกขี้จีนครั้งนี้ล่วงกว่าแต่ก่อนถึงสองเดือน แลตรุษจีนกำลังจะขึ้นมาถึงวันที่ ๒๑ มกราคม ฤๅวันสิ้นเดือนยี่ โดยขี้ก่อนเป็นขี้อชิระมาตรนั้น จึงสมควรที่จะเปลี่ยนธรรมเนียมหยุดการผูกขี้เมื่อถึงตรุษจีนนั้นเสีย ให้หยุดการผูกขี้เมื่อสิ้นงวดประจวบขี้เพื่อให้มีเวลาพอที่จีนทั้งหลายได้มาผูกขี้สิ้นเชิงต่อไป

เพราะฉนั้นให้จีนทั้งหลายที่ยังไม่ได้ผูกขี้เร่งรีบไปส่งเงินเฉลี่ยผูกขี้ยังเจ้าพนักงาน ซึ่งตั้งอยู่ในกำยลทั้งปวงที่ได้กำหนดไว้ในประกาศแต่ก่อนแล้วนั้น เสียแต่ภายในวัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

https://museum.coj.go.th/

ตรุศจีน ระไก่ไม่ต้องจับกุม และเสียเงินค่าธรรมเนียมต้องจับขึ้นอีก ถ้าพ้นวันตรุศจีนคือวัน ๒๒ มกราคม ร, ศ, ๑๑๖ ต่อไป แล้วเจ้าพนักงานระออกตรวจจับจีนที่ขัดขืนยังไม่ถูกยึดตามประกาศ โดยกวดขันให้ถูกยึดให้สิ้นเชิงสืบไป

ประกาศมาณวันที่ ๑๐ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ตรงกับวันที่ ๑๐๒๕๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารราบ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่าบรรดาทหารราบทั้งปวง ที่ออกจากกองทหารมหาดเล็กแล้วให้ใช้เครื่องแต่งตัวดังนี้

มาตรา ๑ เครื่องแต่งตัวอันเป็นหลักสำคัญมี ๔ อย่าง คือ

อย่าง ๑ เสื้อสีเทาเป็นรูปตูนิก ตอพับ มีกระเป๋าหลังและข้าง มีบ่าเป็นแผ่นผ้ากว้าง ๕ ซองคิเมตร

อย่าง ๒ กางเกงขายาวสีน้ำเงินแก่

อย่าง ๓ หมวกแซลเมตสีขาว มียอดมีตราและโซ่รัดคางสำหรับใช้ในคราวแต่งเป็นเต็มยศ

อย่าง ๔ หมวกแก๊ป ทรงหม้อตาล สีเทา มีปลอกขาวมีสายรัดคางสำหรับใช้ในคราวแต่งเป็นครึ่งยศ

พิพิธภัณฑ์ศิลปไทยและหลักฐานหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

มาตรา ๒ ทหารต่างเหล่า ซึ่งควรจะมีที่หมายให้เหมือนแปลกกัน ก็ให้ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ กำหนดให้ใช้เครื่องหมายเหล่าตามเหมาะควร

มาตรา ๓ ทหารทั้งปวง พวกที่อยู่ประจำตำแหน่งในราชการทหาร พึงให้ใช้ที่หมายดังนี้

ที่ ๑ นายทหารผู้ใหญ่ คือชั้นหัวหน้า พนักงานในกรมยุทธนาธิการใช้สายโยงยศ

ที่ ๒ นายทหารชั้นกลาง คือนายพันนายร้อยผู้ประจำกองรบ ใช้พระเกี้ยวติดที่คอเสื้อ ผู้ช่วยกองรบใช้ดอกจันทร์ติดที่คอเสื้อ

ที่ ๓ นายทหารชั้นต่ำ คือนายสิบผู้ประจำกองรบ ใช้เลขหมายกองติดที่คอเสื้อ ผู้ช่วยกองรบ ใช้ดอกจันทร์ติดที่คอเสื้อ

ที่ ๔ พลทหารใช้เลขหมายกองติดที่คอเสื้อ พวกที่อยู่นอกราชการทหาร จะใช้เครื่องหมายเหล่านี้ไม่ได้

มาตรา ๔ บรรดานายทหารชั้นสูง คือจอมพลและนายพล ต้องใช้ที่หมายในเครื่องแต่งตัวเพิ่มขึ้น ให้เหมือนกันกับนายทหารชั้นกลางและชั้นต่ำ คือ

อย่าง ๑ มีพู่ขาวห้อย ยื่นออกหมวกแขลเมต ใช้เฉพาะเวลาแต่งเต็มยศ

อย่าง ๒ มาตราประทมอณาโลม ติดที่หน้าหมวกแก๊ป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อย่าง ๓ มีรัดคิ้วทองคาด เวลาแต่งเต็มยศ ๑ เส้น

อย่าง ๔ มีขลิบลวดแต่ง ที่เสื้อตรงริมคอ ริมหน้าอกทั้ง ข้อมือ และปากกระเป๋า

อย่าง ๕ มีแถบแต่งกว้าง ๒๒ มิลลิเมตร คู่หนึ่งขนาดติดที่ ตะเข็บขากางเกงข้างนอกทั้งสองข้าง ๒ มีเมตรทั้งสองข้างเสมอกัน

มาตรา ๕ บรรดาเครื่องหมายทหารชั้นกลาง ๓ นายพันกับนายร้อย ต้องให้ที่หมายในเครื่องแต่งตัวเป็นชั้น ให้เหมือนกันสำหรับนายทหารชั้นสูงและชั้นต่ำ คือ

อย่าง ๑ มีหัวประทุมอุณโลม ติดที่หน้าหมวกแก๊ป ๒๕

อย่าง ๒ มีรัดกลิ้งสำหรับใช้ในเวลาแต่งเต็มยศ

อย่าง ๓ มีขลิบลวดแต่ง ที่เสื้อตรงริมคอ ริมหน้าอกทั้ง ข้อมือ และปากกระเป๋า

อย่าง ๔ มีแถบแต่งกว้าง ๕ ซองมิลเมตร ติดที่ตะเข็บขากางเกงข้างนอกทั้งสองข้าง

มาตรา ๖ นายทหารทั้งปวงซึ่งมีตำแหน่งยศสูงต่ำกว่ากันนั้น ให้เครื่องหมายให้เห็นลำดับชั้นต่างกันดังนี้

ที่ ๑ ตำแหน่งจอมพล ข้างแขนเสื้อยืดทองเป็นลายขอบมีลายกลางด้วย

ที่ ๒ ตำแหน่งนายพล ข้างแขนเสื้อยืดทองเป็นลายขอบมีจักรติดข้างด้วย นายพลเอก ๓ จักร นายพลโท ๒ จักร

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

นายพลตรี ๑ จักร

ที่ ๓ ตำแหน่งนายพัน มีแถบทองติดพาดเนื้อสะเอว ข้างซ้ายแถบทองแลกลางตี แถบทองพาด มีจักรติดกับลูบนายพันเอก ๓ จักร นายพันโท ๒ จักร นายพันตรี ๑ จักร

ที่ ๔ ตำแหน่งนายร้อย ข้างขลิบแถบทองมีจักรติดกับนายร้อยเอก ๓ จักร นายร้อยโท ๒ จักร นายร้อยตรี ๑ จักร

ที่ ๕ ตำแหน่งนายสิบ มีขั้นที่แขนซ้าย ข้างนายสิบเอก ๓ ขั้น นายสิบโท ๒ ขั้น นายสิบตรี ๑ ขั้น

มาตรา ๗ เครื่องอาวุธที่สำหรับใช้กับเครื่องแต่งตัวนั้น นายทหารตั้งแต่ชั้นนายร้อยขึ้นไป กับทั้งนายสิบพนักงาน ใช้ดาบมีฝักแลสายกระบี่คาดในเสื้อ เว้นแต่เวลาเมื่อสวมสนามรุ่งเช้ากระบวนทัพ จึงให้ใช้คาดนอกเสื้อ ร้อยกลองแลนายสิบคุมแถวกับทั้งพลทหารใช้ปืน มีเข็มขัดร้อยกันชิดกับซองกระสุนปลายปืนคาดเอวนอกเสื้อ

มาตรา ๘ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นายทหารทั้งปวงทำเสื้อรูปราชเปเตนต์ด้วยผ้าขาว ประกับด้วยน้ำที่ถลาวไว้ในมาตรา ๒ กับทั้งกางเกงผ้าขาว ไม่มีแถบขลิบใช้กับหมวกแก๊ป แลคำที่กำหนดไว้แล้วนั้นได้อีกอย่างหนึ่ง สำหรับที่ตั้งฉนโดยลำลอง ฤๅแต่งตนในเวลาฝึกหัด ฤๅประจำน่าที่อันไม่เนื่องด้วยแถวทหาร แลไม่ใช่เวลาไปในการพระ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ราชพิธี ซึ่งมีหมายให้แต่งครึ่งยศ ฤๅเต็มยศนั้น พระราชประสงค์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตทั้งนี้ ก็เพื่อจะให้การแต่งตัวแห่งนายทหารได้เป็นไปชอบด้วยการด้วยเวลา จะแต่งแต่เสื้อขาวกางเกงขาว สวมหมวกแก๊ปเท่านั้นก็ได้ ฤๅคาดกระบี่ด้วยก็ได้ อีกอย่างหนึ่งจะใช้แต่เสื้อขาว แต่งกับกางเกงตามตำแหน่งยศ สวมหมวกแก๊ปก็ได้ ฤๅคาดกระบี่ด้วยก็ได้ แล้วแต่จะแต่งตามที่สมควรแก่การและเวลา

มาตรา ๙ เพื่อจะป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดไปจากพระราชกำหนดนี้ ให้กรมสรรพยุทธทำเครื่องแต่งตัวทุกสิ่งตามพระราชกำหนดขึ้นไว้ เป็นตัวอย่างในคลังสรรพยุทธสำหรับเป็นแบบในการสร้างเครื่องแต่งตัว จะทำให้เพี้ยนผิดไปจากแบบนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๐ เครื่องแต่งตัวตามที่กำหนดมาแล้วทุกอย่างนี้ ให้เป็นอันแต่งได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปและต่อไป เว้นไว้แต่ถ้ายังไม่มีพร้อมเพรียงกัน เวลาเข้าแถวตามกระบวนทหาร ผู้ที่มีเครื่องแต่งตัวอย่างใหม่แล้ว ก็ต้องคงแต่งอย่างเก่าให้เหมือนผู้ที่ยังไม่มีไปก่อนกว่าจะได้มีพร้อมเพรียงกัน

มาตรา ๑๑ เครื่องแต่งตัวตามพระราชกำหนดนี้ พวกที่กำลังอยู่ในราชการทหาร ต้องที่ให้เบิกของหลวงไปใช้ตลอด

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

เวลาที่อยู่ในราชการทหาร พวกที่อยู่นอกราชการทหาร มีประสงค์จะแต่งก็ต้องที่จัดหาด้วยตนเอง ถ้าหากจะได้ของหลวงก็ต้องโดยพระบรมราชานุญาต

มาตรา ๑๒ ทหารคนใดประพฤติให้ผิดด้วยพระราชกำหนดนี้ มีความผิดฐานละเมิดพระราชอาญา

มาตรา ๑๓ บุคคลผู้ใดฤๅพวกใด บรรดาที่ไม่ได้มีตำแหน่งในกรมทหารบกจะแต่งตัวเองก็ดี ฤๅจะจัดให้ผู้ใดผู้หนึ่งแต่งก็ดี ด้วยเครื่องแต่งตัวอันต้องตามพระราชกำหนดนี้ ฤๅต้องตามแบบเก่า ซึ่งทหารในราชการแลนอกราชการยังคงได้แต่งเข้ามาสู่ราชการอยู่ บุคคลผู้นั้นฤๅพวกนั้นมีความผิด ถ้าในเวลาปรกติ ให้ปรับเป็นเงินไม่เกิน ๕๐๐ บาท ฤๅขังไว้ใช้ฤๅไม่ใช้การหนักไม่เกิน ๖ เดือน ฤๅทั้งสองอย่าง ตามควรแก่ความผิดที่มีมากฤๅน้อยนั้น ถ้าในเวลาสงครามให้นายทหารประชุมกันปฤกษาโทษ ตกลงกันเห็นควรลงโทษฉันใดก็ให้กระทำฉันนั้น

มาตรา ๑๔ ให้กระทรวงกระลาโหมแลกรมยุทธนาธิการเป็นผู้รักษาพระราชกำหนดหนดนี้ ให้ดำเนินไปโดยที่ต้องด้วยแบบอย่างในทุกประการ

พระราชกำหนดให้ไว้ ณวันพฤหัศบดี ที่ ๒๗ มกราคม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ประกาศตั้งผู้บัญชาการกรมศุขาภิบาล

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระวรมหาราชวังสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงราชสมบัติ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยมีพระราชประสงค์จะให้ข้อความที่กล่าวในพระราชบัญญัติศุขาภิบาล รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ นั้น ดำเนินไปเต็มบริบูรณ์โดยเร็วที่จะเป็นได้ และทรงพระราชดำริห์เห็นว่าน่าที่ต่างๆ นั้น ตกอยู่กับเสนาบดีกระทรวงพระนครบาลมากนัก สมควรที่จะตั้งเจ้าพนักงานใหญ่ในกรมศุขาภิบาล ถัดเสนาบดีลงไปอีกคนหนึ่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ เป็นผู้บัญชาการกรมศุขาภิบาล

มีน่าที่ดังนี้ คือ

๑ พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ จะต้องทรงว่าการต่างๆ ของกรมศุขาภิบาล

๒ พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ จะต้องเรียกรายงานจากเจ้าพนักงานแพทย์ใหญ่ และจากเจ้าพนักงานช่างใหญ่ศุขาภิบาล ตามสมัยที่จะเหมาะสมควร ดังมีความแจ้งอยู่ในมาตรา ๒ และมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติศุขาภิบาล รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ นั้นแล้ว ก็ยังทรงไว้ซึ่งความเห็นของเจ้าพนักงานใหญ่ทั้งสอง

พิพิธภัณฑ์สิ่งไทยและหอสมุดแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

ให้ช่วยกันทำการทั้งหลายทั้งปวง เพื่อจะให้สำเร็จเป็นไปตามพระราชบัญญัตินั้น

๓ ตามมาตรา ๔ ของพระราชบัญญัตินั้น ให้พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ จะเรียกกรมศุขาภิบาลประชุมได้เป็นครั้งเป็นคราวที่จะเป็นการสดวก และเป็นประธาน และเป็นผู้ตัดสินในการที่จะไม่ตกลงแก่งแย่งกันนั้น และถ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ไม่เหนตกลงกับเจ้าพนักงานใหญ่ทั้งสองในกรมศุขาภิบาลแล้ว ให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย

๔ ให้พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ยื่นบาญชีใช้จ่ายโดยเร็วและรับเงินในปีนี้ กับทั้งงบประมาณสำหรับปีหน้าต่อเสนาบดีกระทรวงพระนครบาลให้ทันแก่เวลา

๕ พระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์จะต้องว่าการแทนเสนาบดีกระทรวงนครบาลทั่วไป ไม่ว่าในหน้าที่ใด ที่ได้กล่าวแล้วในพระราชบัญญัติศุขาภิบาล ซึ่งจะเป็นการตกอยู่กับเสนาบดีเองตามที่ได้เป็นหัวหน้าของกรมศุขาภิบาล ให้วินิจฉัยข้อความจะเกิดขึ้นในหน้าของเจ้าพนักงานแพทย์ใหญ่ และเจ้าพนักงานช่างใหญ่ศุขาภิบาล และให้ยื่นรายงานเป็นครั้งคราวต่อเสนาบดีกระทรวงพระนครบาลในการที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อรักษาความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

สถากนั้นเพียงใด และราชการในกรมที่เป็นอยู่นั้น กับให้มีหมายเหตุ และความเห็นที่จะทำต่อไปโดยที่เป็นผู้บัญชาการจะเห็นว่ามีประโยชน์

ประกาศมาณวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๐๖๗๕ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศ

ห้ามมิให้คู่ความเก็บเอาคดีที่ศาลโปริสภาตัดสินแล้วมาฟ้องต่อศาลแพ่งศาลอาญา ก่อนได้รับอนุญาตของศาลสูงนั้น

พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิรัมนศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ในคดีความอาญาและความแพ่งซึ่งได้ใต่สวนฤๅพิจารณาพิพากษาณศาลโปริสภาณกรุงเทพฯ เมื่อศาลได้ยกฟ้องฤๅได้ตัดสินอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ปรากฏว่าคู่ความได้เอาคดีเรื่องเดียวกันมาฟ้องร้องในศาลพระราชอาญาและศาลแพ่งอีกต่อไป เป็นที่เดือดร้อนแก่อาณาประชาราษฎรและผิดความประสงค์พระราชบัญญัติและประกาศต่าง ๆ ตั้งแต่นี้ต่อไป

ในความอาญานั้นคือฤๅความแพ่งนั้นคือ ซึ่งศาลโปริสภามีอำนาจตัดสินเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติศาลโปริสภา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ แล ๑๑๓ แม้ว่าโจทย ฤๅ จำเลยไม่พอใจในคำพิพากษานั้น ก็ให้พ้องอุทธรณ์ในศาลอุทธรณ์ ณ สนามสถิตยุติธรรมกรุงเทพฯ ภายในกำหนดเวลา ซึ่งมีข้อบังคับไว้ในวิธีพิจารณาความทั้งปวง อย่าให้เอาความเรื่องเดียวนั้นไปพ้องในศาลสูงอีกได้

๒ ในคดีความอาญาซึ่งศาลโยริสภาไม่มีอำนาจตัดสินแต่ได้ไต่สวนเพื่อส่งกรมอัยการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ราชการระหว่างกระทรวงนครบาลกับกระทรวงยุติธรรม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เมื่อศาลเห็นว่าคดีนั้นไม่มีเค้ามูลไม่ต้องส่งกรมอัยการ ตัดสินยกเสียตามมาตรา ๓ แล้ว อย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาความเรื่องเดียวกันนั้นมาร้องพ้องต่อศาลสูงอีกต่อไป ก่อนที่ได้รับอนุญาตของศาลสูงนั้น ก่อนที่ศาลสูงจะให้อนุญาตแล้ว ศาลต้องเรียกสำนวนมาตรวจดูว่าความนั้นเป็นความสมควรฤๅไม่ และก่อนที่ได้ตรวจดูความดังนี้ อย่าให้ศาลออกหมายจับจำเลยเป็นอันขาด

ผู้ขออนุญาตจะต้องขอภายใน ๗ วันนับตั้งแต่วันศาลโยริสภาตัดสินนั้น

ประกาศมา ณ วันที่ ๓๐ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เป็นวันที่ ๑๖๗๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอสมุดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

พระราชหัตถเลขา

เรื่องปล่อย แลลดโทษนักโทษ

พระราชหัตถเลขาพระราชทานไปยังเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกระลาโหม กระทรวงนครบาล กระทรวงวัง กระทรวงคลังมหาสมบัติ แลกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระมหากรุณาปล่อย แลลดโทษนักโทษ

พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ด้วยเมื่อฉันได้ไปยุโรป กลับมาโดยเรียบร้อยสดวกดีแล้ว แลเมื่อมาถึงแล้วได้พบแต่การแสดงความภักดีสัตย์ซื่อต่อตัวฉันจากราษฎรทุกจำพวก ตามที่ได้เห็นแก่ตาเองทีเดียว แลได้ยินจากหัวเมืองในพระราชอาณาจักรฉันนี้แล้ว ความคิดอันเป็นเบื้องต้นของฉันอย่างหนึ่งนั้น คือความกรุณาต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของเรา จำพวกซึ่งต้องอยู่ในเวรจำตามโทษานุโทษ ฤๅตามการที่จะเป็นไป โดยต้องกักขังอยู่ระหว่างพิจารณา ด้วยว่าคนจำพวกนั้น ได้ล่วงพระราชกำหนดกฎหมาย ฤๅต้องหาว่าได้เลมิดพระราชกำหนดกฎหมายเพราะเหตุฉนั้น จึงเป็นความประสงค์ของฉัน ให้เจอมิคำสั่งพิเศษของเสนาบดีไปยังเจ้าพนักงานทั้งหลาย ในกระทรวงของเจอทุกกระทรวง ซึ่งมีความอยู่ในบังคับนั้น เหนนักโทษเหลานี้ ทรายทั่วกันว่า ฉันจะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อนุญาตให้พันโทษ ฤๅผ่อนโทษให้เบา ฤๅให้กรมอัยการถอนฟ้อง แลให้ยกโทษหลวงที่จะมีในคดีซึ่งมีโทษฟ้องเป็นความอาญา เป็นการกรุณาให้แก่นักโทษจำพวกที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ

๑ นักโทษที่จะต้องประหารชีวิตร ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ให้ลดลงเป็นเพียงขังคุกตลอดชีวิตร

๒ นักโทษที่กำลังชำระด้วยความถึงแก่ชีวิตร ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ถ้าได้ความเป็นสัตย์ ให้ลงโทษอย่างที่สุดเพียงจำคุกจนตาย

๓ นักโทษชรา ที่มีอายุล่วง ๖๐ ปีแล้ว ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ทั้งนักโทษซึ่งพิการแลทนทุกขเวทนาด้วยโรคที่จะรักษาไม่หายนั้น ให้พันโทษแลปล่อยไป

๔ นักโทษที่ต้องขังอยู่ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ด้วยชำระเป็นสัตย์ ฤๅกำลังต้องคดีอยู่ว่าได้กระทำความร้ายสาหัสแต่มิใช่เป็นโจรนั้น ให้พันโทษ ฤๅให้กรมอัยการถอนฟ้องแลยกโทษหลวงในคดีที่มีโทษฟ้องเป็นความอาญาแล้วปล่อยไป

๕ นักโทษที่ต้องจำอยู่ ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ด้วยชำระเป็นสัตย์ ฤๅต้องคดีว่าฉ้อโกง ฤๅยักยอกทรัพย์ (ยกเสียแต่ความปลอมตราแลลักม้า) นั้น ให้ยกโทษ ฤๅให้กรม

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

อัยการถอนฟ้อง และยกโทษหลวงในคดีที่มีโทษฟ้องเป็นความอาญาเสีย สุดแล้วแต่ความแลให้ปล่อยไป

๖ นักโทษที่ต้องจำอยู่ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ด้วยโทษที่หนีจากทหารยก ฤๅทหารเรือนั้นให้พ้นโทษไป แลการที่ยกโทษเช่นนี้ไม่มีความหมายไปถึงว่านักโทษที่กล่าวนี้จะต้องยกเว้นจากราชการอันใดในเวลาที่ยังต้องอยู่ในราชการอีกต่อไป

ข้อกำหนดห้ามอย่างเคร่งที่ควรมีในการที่จะให้สำเร็จเป็นไปตามความกรุณาแลยกโทษทั้งปวงนี้ ก็คือในความที่จะเป็นการปรากฏว่าถ้าปล่อยนักโทษบางคนซึ่งอยู่ในข้อที่กล่าวแล้วนั้นไปโดยเร็วก็จะเป็นที่น่ากลัวอันตรายความสุขเรียบร้อยของคนทั่วไป ถ้าเป็นคดีพิเศษอย่างเช่นนี้ให้เจ้าสังกัดพนักงานในกรมนั้นให้ทำรายงานยื่นต่อเธอ แลรายงานนั้นจะได้ยื่นต่อฉันอีกเพื่อจะวินิจฉัยให้สำเร็จเด็ดขาดลงไป

(พระยุพราชนามาภิไธย) สยามินทร

ประกาศตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลพิศณุโลกย์

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่าเมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทย ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
https://museum.coj.go.th/

ลักษณ	บท		ว่าด้วย
โจร	มาตรา	๒๗	เปรียบถาม โจร
,,	,,	๒๘	,, ,,
,,	,,	๒๙	,, ,,
,,	,,	๓๑	,, ,,
,,	,,	๓๔	,, ,,
,,	,,	๓๕	,, ,,
,,	,,	๓๖	,, ,,
,,	,,	๔๑	จำ ๕ แล ๓ ประการ โจร ณคุก
ตระลาการ	,,	๘	มัด โยง คู่ความ ไว้ ให้ สมุด
,,	,,	๑๗	ตบ ปาก คู่ความ
,,	,,	๒๐	ทวน คน กลาง
,,	,,	๒๑	จำ คา ผู้ ตเมิด กลาง คัน
,,	,,	๓๑	จำ ขื่อ คา ผู้ ขาด ผัด
,,	,,	๓๗	จำ ขื่อ ผู้ ไม่ ลง เลีย สำนวน
,,	,,	๓๙	จำ ขื่อ ผู้ ชัด ไม่ ไป สืบ
,,	,,	๔๑	จำ ขื่อ ผู้ ชัด หมาย
,,	,,	๔๘	มัด แช่ น้ำ ตาก แดด เร่ง สืน ไหม
,,	,,	๕๒	ตบ ปาก ผู้ ขาย ณ วัน กำหนด
,,	,,	๕๔	มัด แช่ น้ำ ตาก แดด ผู้ ไม่ ยอม ทำ ผัด
,,	,,	๖๗	จำ ขื่อ ผู้ ขาด นัด
,,	,,	๘๙	จำ ขื่อ แล ทวน ลูก ความ ไม่ ย่อม แก้ ความ
,,	,,	๑๐๙	สับเสี่ยง ผู้ พ้อง ให้ ส่ง ลูก สาว
อุทธรณ์	,,	๑๑	สับเสี่ยง ผู้ พ้อง
กฎ ๓๖ ข้อ	กฎ	๗	ตบ ปาก ลูก ความ ผู้ เถียง
,,	,,	๓๖	จำ ขื่อ ผู้ ร้าย ที่ ยัง ไม่ รับ
พระราช กำหนด เก่า	,,	๔	เปรียบ ๓ ยก
,,	,,	๖	จำ ต่อ จำ ขื่อ ไว้ ณ คุก
,,	,,	๕๒	จำ ตาก แดด ผู้ ขาด ผัด

ค่าธรรมเนียม	ศาลในสนามหลวงยุติธรรมและศาลแขวง	ศาลเมือง	ศาลยุติธรรมในศาลแขวง
๑ ค่าตัดสิน เรื่องละ	๘ บาท –	๖ บาท –	๔ บาท –
๒ ค่าวิบัพ้าง	๔ บาท –	๒ บาท –	๑ บาท –
๓ ค่าขึ้นศาลตามทุนทรัพย์ ตั้งแต่ทุน ทรัพย์ ๑๐๐ บาทลงมา เป็นเงิน	๒ บาท ๓๒ อัฐ	๒ บาท ๓๒ อัฐ	๒ บาท ๓๒ อัฐ
ตั้งแต่ทุนทรัพย์กว่า ๑๐๐ บาท เป็นเงิน	๕ บาท –	๕ บาท –	๕ บาท –
ตั้งแต่ทุนทรัพย์ ๒๐๐ บาทขึ้นไป เป็นเงิน	๑๐๐ ละ ๒ กึ่ง	๑๐๐ ละ ๒ กึ่ง	๑๐๐ ละ ๒ กึ่ง
๔ ค่าไว้ความ ฤๅ ค่าคำคนฟ้องสือประกัน	๔ บาท –	๓ บาท –	๒ บาท –
๕ ค่าหมายเรียก คนที่อยู่ในจังหวัดศาล ภายใน ๔๐ เส้น เป็นเงิน	๑ บาท –	– ๓๒ อัฐ	– ๓๒ อัฐ
แต่ถ้าผู้ถูกเรียก อยู่ไกลจากศาล กว่า ๔๐ เส้นขึ้นไป ให้คิดค่าธรรมเนียม ระยะทางที่เดินไปนั้น อีกทุก ๆ ๔๐ เส้น และเศษของ ๔๐ เส้น	– ๑๖ อัฐ	– ๑๖ อัฐ	– ๑๖ อัฐ
๖ ค่าข้อยการพยาน ตามอัตราพิกัดค่าธรรมเนียมท้าย พระราชบัญญัติลักษณพยาน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓			
๗ ค่าทุเลามีคำฤๅร้องของต่างๆ	๔ บาท –	๒ บาท –	๑ บาท –
๘ ค่าหมายบังคับฤๅหมายคำสั่ง	๔ บาท –	๓ บาท	๒ บาท –
๙ ค่าคัดสำนวน ๑๐๐ คำ ต้น ๓๒ อัฐ ต่อไป ๑๐๐ คำต่อ ๑๖ อัฐ รวมทั้งค่าเขียนค่าหมึกค่ากระดาษ และค่าสอยทานให้แก่ผู้ขอเสร็จด้วย			
๑๐ ค่ายอมความเปรียบเทียบ (อำเภอกำนันเรียกไกล่เกลี่ยในศาลแขวง)	๔ บาท –	๓ บาท –	๒ บาท –

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ข้าหลวงพิเศษจัดศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

บัดนี้ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ควรจะลงมือทำการจัดตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลพิศณุโลกย์ ขึ้นตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองได้อีกมณฑล ๑ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าหลวงพิเศษซึ่งมีหน้าที่อยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติในมาตรา ๒ กับพระยารณไชยชาญยุทธ จางวางเมืองศุโขไทย ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้เลือกตั้งขึ้นเป็นข้าหลวงพิเศษตามพระราชบัญญัติอีกนาย ๑ มีอำนาจจัดการตั้งศาลยุติธรรมในมณฑลพิศณุโลกย์ ให้เต็มตามพระราชบัญญัติข้าหลวงพิเศษทุกประการ

ศาลาลูกขุนในฝ่ายซ้าย

ประกาศมาณวันที่ ๔ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

รับพระบรมราชโองการ

ประกาศการขับไล่

ด้วยพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลาภิวัฒน์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามินทร์ ทรงสังเกตเห็นการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/

ให้ ประกาศ แก่ ท่าน ทั้ง หลาย ทั้ง ปวง ผู้ ใด จะ ได้ พบ ปะ คำ ประกาศ นี้ ให้ ทราบ ทั่ว กัน ว่า

ด้วย มิสเตอ เย เย ลิลลี่ คน ต่าง ประเทศ ผู้ หนึ่ง ซึ่ง อยู่ ใน กรุง เทพ ฯ และ เป็น ผู้ แต่ง หนังสือ พิมพ์ ชื่อ สยาม ฟรี เปรส ได้ ลง พิมพ์ ใน หนังสือ พิมพ์ ที่ กล่าว นั้น ข้อ ความ ต่าง ๆ ที่ หมิ่น ประมาท ต่อ แผ่น ดิน ทั้ง รัฐบาล และ อาณาประชาชน แห่ง กรุง สยาม

และ ประการ หนึ่ง ด้วย มิสเตอ ลิลลี่ ผู้ ที่ กล่าว แล้ว นั้น ได้ มิ โทรเลข ฤๅ ได้ พยายาม ที่ จะ มิ โทรเลข จาก กรุง เทพ ฯ ไป ยัง ประเทศ ยุโรป บอก ข่าว เท็จ ทั้ง หลาย โดย ความ จะ ให้ ลง พิมพ์ ต่อ ๆ ไป ใน หนังสือ พิมพ์ นานา ประเทศ ซึ่ง บาง ที จะ กระทำ ให้ มี ผล ได้ ใน การ ที่ จะ ให้ เสื่อม เสีย ทาง พระราชไมตรี ระหว่าง กรุง สยาม กับ นานา ประเทศ ทั้ง หลาย

และ ประการ หนึ่ง ด้วย มิสเตอ ลิลลี่ ผู้ ที่ กล่าว แล้ว นั้น ได้ ส่ง ข่าว แล้ว ฤๅ ได้ พยายาม ที่ จะ ส่ง ข่าว จาก กรุง เทพ ฯ ไป ยัง ประเทศ ยุโรป โดย ความ หมาย จะ ให้ ลง พิมพ์ ต่อ ๆ ไป ใน หนังสือ พิมพ์ นานา ประเทศ ข้อ ความ เท็จ ให้ เป็น ที่ สดุ้ง สะเทือน ว่า กรุง สยาม ไม่ มี ความ สงบ เรียบ ร้อย อยู่ จน เหลือ ที่ จะ หวัง ที่ ได้ ทั้ง ว่า อำนาจ ผล ประโยชน ของ คน ต่าง ประเทศ ต้อง เป็น อันตราย อยู่ เป็น ปรกติ และ ว่า เป็น อันตราย ไม่ มี ที่ จะ พ้น ภัย อันตราย ใน กาย ทรัพย สมบัติ ของ บุคคล ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
https://museum.coj.go.th/